CARTEA DE VACANȚĂ

ionel pop

UN OCHI RÎDE, ALTUL PLÎNGE

CARTEA
DE
VACANȚĂ

ionel pop

UN OCHI RÎDE, ALTUL PLÎNGE

Coperta seriei de ILIE VICTOR

ionel pop

UN OCHI RÎDE, ALTUL PLÎNGE

editura
SPORT-
TURISM

București·1981

Un ochi rîde...

BUNDIȚA LUI VĂRÎVA

Nu mi-am ales niciodată tovarăşii de vînătoare după „poziţia socială". Vînător priceput şi corect să fie, camarad bun ; încolo, nu mă interesa dacă în ceasurile lui „civile" este dintre cei cu feţe simandicoase sau poartă de coarne plugul, ori dă cu rindeaua, ori dacă vinde la tejghea ciocane de ţuică. Cînd eram flăcău, în buzunar cu o proaspătă diplomă de doctor, mama mea, femeie de aur, care nu ar fi voit, Doamne fereşte ! să sufere vreo scădere bunul meu nume — îmi făcu o singură dată o întrebare blîndă : dacă e bine ca şi de acum înainte să mă iau pe după cap cu toţi hazmandăii orăşelului şi să plec cu ei la vînătoare, de-a lungul uliţelor, cu hărmălaia de copoi după noi ? I-am argumentat cam aşa : la sfînta biserică merg alături de prea luminatele feţe bisericeşti, fiindcă ele sînt ale rugăciunilor şi ale lucrurilor sfinte. La vînătoare însă merg cu Iani, cu Rictai şi cu Vărîva, fiindcă meseria aceasta ei o pricep şi alături de ei mă cuprinde tot atît de răcoritor celălalt duh, cel al slobozeniei de sub piatra tuturor scîrbelor şi a gîndurilor. Dacă prea-sfînţii asesori ar încărca în spate cîte o puşcă, dacă şi-ar sufleca pînă la brîu sutanele, ca să poată pătrunde prin arăturile muiate de ploaie, prin hăţişuri şi prin rancotele tăieturilor, şi mai ales dacă s-ar pricepe să dezlege

tainele urmelor şi ale năravurilor sălbătăciunilor, după cum se pricep să dezlege încîlcitele rînduieli ale tipicului, fără îndoială că m-aş lipi de ei şi în hoinărelile mele vînătoreşti. Argumentaţia mea a prins, avînd temeiuri bune, şi astfel am rămas să vînez, nesupărat, cu Iani, cu Rictai, cu Moş Băla, cu Vărîva şi cu alţii din acelaşi aluat. Şi mărturisesc cu mîna pe inimă că nu-mi pare rău, oricît ar fi dat din cap şi m-ar fi ocărît în sinea lor mulţi oameni de seamă, pe care i-am cinstit şi i-am iubit fiind vrednici cu adevărat. Am petrecut nenumărate ceasuri şi zile bune în tovărăşia de vînătoare a acestor oameni cu puţină carte, cu înfăţişări ciudate, cu vorbe şi cu năravuri ciudate şi toţi cu suflete de copii şi cu inimi bune, ca pîinea cea caldă.

Azi, săracii, toţi sînt plecaţi pe alte tărîmuri de vînătoare. S-a dus mai întîi bătrînul Rictai, apoi Iani şi, de vreo cincisprezece ani, şi Vărîva.

Aceşti oameni aveau numele lor cinstite. Dacă m-aţi lua însă cu repezeală, nu v-aş putea spune cum îi chema aievea, că noi nu le ziceam şi nu căutam să-i ştim după alt nume. Aşa îi ştiam, şi dacă în amintirile mele vînătoreşti le-aş schimba poreclele în numele lor după condica stării civile, parcă s-ar mohorî poleiala luminoasă a aducerilor aminte.

În ziua de astăzi mi se înfăţişează cu multă stăruinţă figura lui Vărîva, fiindcă azi e o zi care, după cum se va vedea, mă dezleagă de o făgăduinţă ţinută sfînt douăzeci de ani...

Vărîva era un bondoc, mărunt şi grăsuliu, rumen la faţă şi cu nişte mustăţi cîrlionţate sfătos. Lua uneori aere serioase şi chiar crunte, numai că atunci nu reuşea deloc ; îi strica aspectul marţial perechea de ochi blînzi care, oricît li se încruntau sprîncenele,

rîdeau senini. Ce anume învîrtea el în lume n-am prea ştiut niciodată. Era şi cam greu de cunoscut, fiindcă făcea de toate şi la urmă nu avea nici o meserie hotărîtă. Parcă mai sfîrnărea primăvara cu miei, toamna cu brînză, pe iarnă cu porci. Parcă mai cosea şi cojoace ţărăneşti. La bîlciuri îl vedeam în şatră, după tejghea frigînd cîrnaţi şi sclebeneţe de carne de porc. (Atunci nu întîrziam nici eu să mă amestec printre tîrgaşi şi să primesc din mîinile unsuroase ale lui Vărîva scrijeaua de pită albă, pe ea avînd, ca pe un talger, bunătatea care aburea ademenitor.) Cumpăra, vindea, schimba, petecea, se învîrtea în dreapta, se sucea în stînga, făcea ce făcea, şase zile din săptămînă. În a şaptea, însă, ştiam precis cu ce se îndeletnicea : lua din cui o bălălaie de puşcă bătrînă, cu ţevile de un stînjen şi pornea la hăiţărit.

Avea un năravv, între altele prea numeroase, pentru care îl pismuiau grozav vînătorii din oraşul nostru şi pentru care nu tăgăduiesc că eu îl preţuiam tot atît de grozav. Toamna şi iarna, cînd se crăpa de ziuă, duminica, Vărîva, cum vă spun, îşi lua arma după cap, traista şi, de aţă, cîinele. Înainte de a ieşi la hotar, păşea de-a lungul uliţelor pe care le ştia el. Trecea aşa, ca oricare cetăţean care iese la vînătoare. Cînd ajungea pe la poarta vreunui vînător, se făcea că drege ceva pe la zgarda căţelei, dar el o prindea de ureche şi o zgîlţîia de două-trei ori. Linda chefnea scurt şi ascuţit, de durere ; el o mîngîia şi îi fluiera, aşa cum fluieri cînd ai treabă cu cîinii. Avea dreptul să făptuiască astfel ? Avea ! Căţeaua era a lui, drumul al împărăţiei. Cine-i putea porunci să nu facă ce vrea cu căţeaua lui şi în drumul împărăţiei ?

Dar cînd chefnea căţeaua — scurt şi ascuţit, încît parcă era pe urmă de gadină — se stîrneau de după porţi copoii vînătorilor. Săreau peste garduri, se în-

desau pe sub poartă şi ieşeau la uliţă. Colo, îl vedeau pe Vărîva cu arma în spate, după el cu cîinele în sfoară. Copoii-s copoi. Hai să meargă şi ei la vînătoare ! Şi se luau după Vărîva, unul după altul, nechemaţi. În felul acesta, pe cînd ajungea dincolo de Dealul Crucii, în locul ştiut de noi, avea în jurul lui cîte şase, cîte opt copoi, care mai de care. Şi toată ziua ardeau pădurile de glasurile lor. Nici grofii nu vînau cu atîta cîinet, cum vînam noi. Şi nu ajungeau pînă la Vărîva (şi pînă la noi) sudălmile de tot felul ale vînătorilor, care se pregătiseră de cu sîmbătă seara, cu merinde, cu cartuşe, cu toate iluziile vînătoreşti, ca a doua zi dimineaţa, cînd să plece, să fluiere în zadar după Frunză, după Viteaz şi apoi să pornească amărîţi, cu doi cîini, care ca prin minune au scăpat de magnetul lui Vărîva. Seara, noi ne întorceam cu pradă bogată, de iepuri şi de vulpi, iar Vărîva nu aducea de aţă decît pe Linda lui. Cine, ce-i putea zice ? Şi ce puteau oare să istorisească stăpînilor copoii, care se strecurau pe rînd acasă, în bucătărie, jigăriţi de frig, morţi de osteneală şi cu flămînzările scobite ?

Ziceţi că nu era o faptă tocmai vînătorească ? Poate aveţi dreptate, dar o îndulceşte picurul de păcăleală, cu care e amestecată blăstămăţia. Şi apoi... păcăliţii ne erau tot camarazi, care ştiau şi de glumă şi se răzbunau şi ei în fel şi chip, cu iscusite păcăleli de răspuns. Ne mai ajungeau păcălelile şi pe noi, complicii, dar ţinta lor de seamă era tot Vărîva.

Iată, odată eram la pădure vreo şase inşi, între noi şi Vărîva. Într-un început de iarnă, în Podele. Vînăm noi pînă scapătă soarele şi pînă ne răzbeşte dinadins foamea Ne răzbeşte foamea şi ne răzbeşte la măduva oaselor fuiagul de vînt rece şi subţire, care bătuse toată ziua. Ne strîngem la margine de pădure

şi facem foc. Ca întotdeauna, Vărîva sare cel dintîi să pună mînă de ajutor. Se repede după vreascuri, le aduce, le aşază grămăjoară, îngenunche şi suflă din obrajii lui graşi, ca din foi, în sîmburele de jar stîrnit. Ca să poată lucra mai cu zor, îşi lepădase din spate mîndreţea de bundiţă scurtă, căptuşită cu blană de vulpe. Bundiţă nouă-nouţă, pe care ne-o lăudase toată ziua, cît e de uşoară, cum ţine căldura, cum e aleasă căptuşeala numai din spate de vulpe, curat. Şi trebuia să fie bună, dacă dăduse pe ea meşterului sas din Mediaş opt zloţi, pe lîngă blănile de vulpe, pe care le adunase el, Vărîva.

Aşadar, acest prieten al nostru îşi lepădase bundiţa, o aşezase deoparte lîngă puşcă şi raniţă, pînă să facă focul. Focul a prins degrabă în crăcile uscate şi noi ne adunarăm în jurul lui cu mare dragoste, aşternînd în faţa noastră merindarele cu bunătăţi.

Deodată, sloboade Vărîva o sudalmă groaznică. Ne întoarcem către el ; stătea încremenit cu bundiţa în mînă şi se încrunta la noi.

— Da' asta care mi-aţi făcut-o ?

Nici un răspuns.

— Ha ? Care mi-aţi făcut-o ? şi coborî din lăcaşurile lor de slavă o duzină de sfinţi dintre cei mai aleşi.

— Ce să-ţi fi făcut, măi, omule ? ne mirarăm noi, toţi sincer, în afară de unul, vicleanul.

— Ia, asta mi-aţi făcut-o !

Păşi doi paşi înspre noi şi ne arătă pricina mîniei lui groaznice. Am izbucnit într-un rîs de moarte. Toţi, chiar şi vicleanul. Ce era anume ? Bundiţa lui Vărîva şi ea avea lîngă guler obişnuitele reveruri, cu obişnuitele două găuri de nasture. Chipul : butoniere. Ori butonierele lui Vărîva erau prinse deolaltă, cea din dreapta de cea din stînga, cu o floare cu totul

originală. Atîrna de ele un lacăt enorm, mare cît un clopot de cioaie. Vicleanul dintre noi, cine va fi fost, adusese lacătul în buzunar, de acasă, şi atunci cînd i-a venit la îndemînă, înfiră cu el cheotoarele bundiţei şi îl încuie zdravăn. Varîva continuă să vocifereze. Ştie Dumnezeu din cer ce spunea. Noi, printre lacrimi, îi vedeam numai ochii holbîndu-se, lucrîndu-i gura. De auzit, nu auzeam nici un glas, de vijelia de hohote şi de vîntuleţul care şuiera ascuţit — ascuţit şi arzător. Într-un tîrziu, învinse şi în Vărîva duhul glumei, i se înseninâ faţa şi intră şi el în corul de rîsete, cu glasul lui de falsetă claponească.

Cînd ne potolirăm oleacă, o luă pe dîra rugăminţilor.

— Care-ţi fi, care nu-ţi fi, bună mi-aţi ars-o ! Dar acum daţi cheia !

Tăcere desăvîrşită.

— Daţi-mi cheia, să descui lacătul !

Tăcere de moarte.

— Mă, fraţilor, gluma-i glumă, jocu-i joc, dar numai pînă la un loc. De acolo înainte se cheamă altfel. Iată, vă rog frumos, nu mă faceţi de minune, ci daţi cheia !

Începurăm să ne lepădăm, fiecare dintre noi, hotărît, pecetluind, unii cu onoarea, alţii cu jurăminte straşnice, că nu avem cheia. Apoi am dat să îndemnăm şi noi, care mai de care, pe cel cu cheia, oricare ar fi, să o scoată la iveală. Doar îl îngheaţă Sfîntul pe Vărîva al nostru în vîntul ăsta de taie ca briciul. Toţi îndemnam, dar de arătat nici unul nu se arăta.

— Zău lui Dumnezeu, că nu mă supăr pe cel care mi-a dres-o. Uite, nici nu vreau să ştiu care din voi a făcut-o. Mă întorc cu spatele, cine o are, o aruncă ici lîngă mine. Pînă număr la zece... Unu... doi... trei... patru...

Cînd ajunge la zece, se întoarce să ridice cheia. Cheia, ca-n palmă !

— Vai, nu vă rabde Sfînta Paraschiva, ucigaşi ce-mi sînteţi. Că mă ucideţi şi de foame şi de frig. Vă mai rog încă o dată, frumos, apoi dau cu briceagul.

— În noi ?

— Doar nu-s proclet să ucid cinci oameni ! Scot briceagul şi îmi tai cheotoarele. Şi-i păcat de bundiţă... nouă de nouţă... opt zloţi buni...

Scoase paloşul de briceag de jupuit vulpile, îl potrivi în cheotori, pe lîngă belciugul lacătului.

— Mai număr încă o dată pînă la zece şi tai ! Da-i păcat de Dumnezeu ! Unu... doi... trei...

— Numeri prea repede !

— Da' să îngheţi tu, cum ai număra ? Patru... cinci... şase... Daţi cheia, Vavilonul vostru !... Şapte... opt... Daţi, mă, cheia, că tai... Nouă... z...

— Ho ! strigă unul dintre noi, oprind vorba fatală. Nu tăia !

Vărîva se opri, i se lumină din nou faţa şi întinse mîna.

— Dă-o !

— Ce fel ?

— Cheia.

— Dar n-am nici o cheie ! Aşa să-mi ajute...

— Ba, o ai ! De ce m-ai oprit din numărat ?

— Apoi eu te-am oprit, fiindcă îţi sînt prieten. Dacă te lăsam să-ţi sfîşii bundiţa, la cheotori, ziceau oamenii că eşti jidan şi jeleşti pe soacra ta.

Vărîva scoase briceagul din cheotoare, dovedit de tăria argumentului. Apoi aruncă la pămînt bundiţa, scîrbit.

— Al dracului să fie cine va mai pune mîna pe ea, pînă nu-mi daţi cheia. Aici să putrezească ! Şi se aşează la foc, între noi, îşi scoase merindea şi începu

să îmbuce, înghiţind cu greu cum îl strîngea de gîtlej scîrba.

După o vreme, nu prea îndelungată, începu să se rîcîie, aşezîndu-se către foc cînd cu faţa, cînd cu dosul, cînd cu o coastă, cînd cu cealaltă. Pe obrajii dolofani se bătea roşeaţa mîniei cu violetul frigului.

— Încuia-v-ar Sfîntul Pătru uşile raiului !

Se duse la bundiţă şi încercă să o tragă peste cap, ca să o aibă cel puţin între umeri. Gulerul strîmt, capul mare cît un bostan de ţară. Îndesă haina peste frunte, pînă în dreptul ochilor, apoi i se înţepeni acolo. Nici în sus, nici în jos. Stătea Vărîva cu bundiţa în cap, ca o paparudă, şi juca din picioare opintindu-se să o mai îndese, sau să o scoată.

— Ce rîdeţi ? Poznelor ce sînteţi ! Mai bine aţi veni să mă ajutaţi, că mă înec, ieşi glas înfundat de sub blăniţă.

Tovarăşi buni cum eram, sărim cu toţii în ajutorul omului ajuns la strîmtoare. Ţinem sobor, ne învîrtim în jurul năpăstuitului, pipăim, cercetăm îndeaproape situaţia. Dăm să tragem la vale bundiţa.

— Tulai ! Îmi rupeţi nasul !

Dăm să o ridicăm la deal.

— Staţi în loc, că-mi scoateţi ochii !

Ţinem iarăşi sfat îndelungat.

— Aici nu e alt leac, hotărî unul, decît să-ţi trag nasul o lecuţă mai înăuntru.

— Ce, sînt elefant de la menajerie, afurisitule ? Daţi cheia, că vă împuşc. Aşa să-mi ajute sfînta zi de azi, vă împuşc, pe care vă nimeresc !

— Dar cum îi ţinti în noi, cu bundiţa în ochi ?

— Eu cred, dădu cu părerea altul, că totuşi nu-i altă scăpare, decît să tăiem cheotorile.

— Ba să-ţi tai limba. Să rîdă oamenii de mine ? Cheotorile rămîn netăiate, să ştiu că mor !

Unul dintre noi cercetă şi mai amănunţit lacătul de un kilogram, care bălăbănea în dreptul nasului lui Vărîva. Om neisteţ, cum era, îl scăpă din mînă şi îl plesni peste gură, să-i sară dinţii. Sudălmi, răcnete, hărmălaie, scrîşnirea măselelor.

Cu nesfîrşite menajamente, ajungem să învîrtim bundiţa, aşa ca în dreptul nasului să ajungă postav şi nu afurisitul de lacăt. Apoi, cu o hotărîre eroică, doi dintre noi, înţeleşi din ochi, zmîncirăm fără veste de mîneci, şi nu mai apucă să urle încă o dată Vărîva că îi apăru capul, cum şi-l scoate din covată broasca ţestoasă.

— Ura ! Bravo ! Ura ! Trăiască !

Şi aşa a purtat Vărîva bundiţa, pînă seara. Dar pricina era că aşa, cu mîinile prinse sub ea, nu putea ţine pe umăr nici puşca şi nu putea trece în spate nici raniţa. Le-a tîrît agăţate pe după cap şi strîngînd în jurul trupului, pe cît putea, aripile hainei.

Seara, cum ne apropiam mai mult de oraş, se înteţeau şi rugăminţile plîngăreţe şi sudălmile şi ameninţările. Să-i dăm cheia, să nu-l facem de rîsul tîrgului, că destul am rîs noi de necazul lui. Cum să treacă el de-a lungul oraşului cu clopotul de gît ? Cum să intre în casă între nevastă şi copii ? Omul avea dreptate, şi începurăm şi noi să îndemnăm cu tot dinadinsul pe cel cu cheia, să spargă taina şi problema. Ne întreceam cu toţii în îndemnare bună şi cuminte, dar cheia nu ieşea la iveală.

Cînd am ajuns la Şipotul Crăiesii, am ţinut iarăşi sfat mare. Ce-i de făcut ? Din sfat de oameni cuminţi, cuminte lucru a ieşit. Să mergem la un mecanic, ca să deschidă lacătul. Stăm pînă se întunecă şi pornim, strecurîndu-ne pe după grădini, ca o ceată de răufăcători. Unde am putea să mergem, decît la baciul

Barna, vînător şi el şi minunat meşter fierar. Îl stîrnim de la masă, îl aducem în atelier şi îi arătăm pricina pentru care îi călcăm casa. Baciul cercetă lacătul cu ochi de expert.

— Bun lacăt ! Wertheim. Nu se descuie decît cu cheia lui. Zdravăn lacăt. Nemţesc.

— Atunci, ce ne facem ?

— Ce să ne facem ? Îl tăiem. Da-i păcat de el, că-i prea bun lacăt !

— Da' de mine nu-i păcat ? De lacăt ţi-e milă dumitale ? se răsti cel aflat în suferinţă.

— Să-l tăiem, hotărîrăm într-un glas.

Cum însă baciul încă nu tăiase fier legat de gît de om, ne sfătuirăm iarăşi, pînă am ajuns la sfîrşitul că Vărîva îşi apleacă frumos capul pe menghina înţepenită pe masa de lucru. Baciul învîrti şurubul şi prinse zdravăn în fălcile menghinei toarta lacătului. Toarta în şurub, Vărîva în toartă. Apoi căută îndelung între unelte o pilă cu dinţi ageri şi începu să pilească. Vărîva stătea aplecat pe şurub, cu capul întors într-o parte, de să i se scrîntească ; la ureche îi scîrţîia amarnic pila baciului : rrrrr — cîrţ — rrrrr — scîrţ... Scîrţîia pila, scrîşnea din dinţi Vărîva, suduia baciul de batjocura ce i-am făcut-o unui tovarăş. Iar noi stăteam, stafii nemişcate şi adînc întristate, în jurul mesei de operaţie.

— Mai ai mult, baciule ? Că mor, nu mai pot. Mor, iacă acum mor...

Baciul mai cercetă lacătul, apoi statori că toarta se mai ţine în jumătate. Mai bine o taie de acum cu dalta. Vîrvara era bucuros că a scăpat de pilă. Iarăşi răscoli baciul printre scule, se întoarse la menghină. Potrivi cu grijă tăietorul în scocul mîncat de pilă şi ridică înalt cu cealaltă mînă ciocanul, să dea. Vărîva cu coada ochiului la ciocan. Cînd izbi baciul, se zmînci

speriat Vărîva, că-l pocneşte barosul în cap. Se zmînci şi se prăvăli sub foi, între cărbuni. Bundiţa sări în celălalt colţ. Numai lacătul gol rămase prins în menghină. Stătea lacătul cu gura căscată, parcă se mira şi el. Sau rîdea şi el...

— Bravo ! strigă Vărîva, ridicîndu-se negru dintre cărbuni. Bravo !

Dar în clipa următoare îl ţintui, stană de piatră, un gînd grozav. Se repezi la bundiţă.

— Cheotorile ! Şi ne arătă haina sfîrtecată, cum se zmîncise de sub ciocanul baciului.

— Hotărît ! Aşa, eu nu ies între oameni, că nu jelesc pe soacra mea...

Iarăşi sfat şi iarăşi hotărîre cuminte : trimitem bundiţa la Izidor Trenciner, croitorul, ca să o coase cu îngrijire, acum îndată, nici să nu se cunoască pe unde a fost ruptă. Şi fiindcă această operaţie durează mai multişor, să-i aşteptăm sfîrşitul în crîşma de la Mîţa-roşie, lîngă un litru-doi de vin îndulcit, fierbinte...

Azi nu mai ţin minte cîţi litri au fost şi nici ceasul nu-l ştiu, cînd va fi terminat Trenciner cu acul. Mi se pare însă că abia către dimineaţă a îmbrăcat Vărîva bundiţa, pe mîneci, ca toţi oamenii, şi a păşit mulţumit şi fălos spre casă. După el, de aţă, Linda.

Ceea ce ştiu sigur e că toţi cîţi am fost acolo în jurul mesei, ne-am jurat cu grele blăsteme că douăzeci de ani nu vom sufla nici un cuvinţel despre ce a păţit Vărîva cu bundiţa lui cea nouă. Şi, iată, şi eu m-am ţinut de cuvînt, ca toţi ceilalţi, dar astăzi s-au împlinit cei douăzeci de ani...

Şi aşa, cum închid ochii, ca să mă rup de lucrurile din preajma mea, parcă văd pe o buză de nor întinsă o masă albă, încărcată cu ambrozie şi cu nectar ce-

resc. În fruntea mesei străjuieşte Rictai, bătrînul, cu barba tot tunsă scurt, ţepe albe aspre. Povesteşte. De-a dreapta lui, Iani, de-a stînga, Vărîva, cu bunditza între umeri. Alăturea de ei o seamă de vînători, pe care eu nu-i cunosc, iar pe sub masă, tolăniţi în somn, vreo patru copoi. De piciorul scaunului lui Vărîva, Linda stătea legată cu aţă de fuior răsucit. Asculta şi ea povestea de acum douăzeci de ani, slobozită de sub legămîntul tăcerii.

Colo, către coada mesei, mai sînt cîteva scaune fără stăpîn. Îmi vine să-l rog pe Vărîva să răstoarne unul înspre masă, în semn că e rezervat. Pentru un tovarăş de vînătoare de-al lor, care mai stăruie cîtăva vreme pe plaiurile de jos şi care încă îşi mai sfarmă capul lui muritor, în zadar, ca să ghicească cine va fi fost vicleanul cu lacătul.

VASI

Pe Vasi Cotora îl cunoşteai de la o poştă, chiar şi dacă de departe nu i-ai fi văzut nasul coroiat, coborît ca un plisc pînă spre barbişonul de ţap. Adică l-ai fi cunoscut după mers numai. Nimeni pe lume n-avea mersul lui. După lungimea pasului, ai fi zis că umblă în catalige, dacă nu şi-ar fi ţinut picioarele pururea frînte din genunchii împinşi înainte. Ai fi zis că se năpusteşte la cineva cu bătaie, aşa cum arăta, adus de spate, cu capul coborît împungaci, ridicîndu-şi la fiecare pas pumnii pînă în dreptul ochilor cu o mişcare repezită a mîinilor lungi, ca un automat. De aproape, credeai că în dosul sprîncenelor încruntate şi a frunţii în creţe apasă grele gîndurile lumii, iar buzele subţiri şi strînse ar dovedi dîrzenie rea, care le opreşte să se destindă vreodată în zîmbet.

Toate acestea minţeau. Îţi dădeai seama că mint, îndată ce îi vedeai ochii albaştri. Aceştia rîdeau ca seninul cerului în zori. Rîdeau cu bunătate şi cu prietenie, însă în privirea lor blîndă se strecura uneori şi o scînteie străină. Sau poate că ni se părea numai nouă, care îi cunoşteam năravurile. Fiindcă acest Vasi Cotora, aşa blajin, era spaima noastră, a camarazilor lui de vînătoare. Se pare că toată vremea cît mîinile lui înfirau coli de tipar şi puneau scoarţe, mintea îi lucra să născocească vreo şolticărie. Ieşeau

din atelierul lui cărţile legate cu multă măiestrie, dar se confecţionau acolo mai ales nişte păcăleli nemaipomenite. Niciodată nu ştiam cînd şi pe spatele căruia dintre noi va sfîrcui biciul lui Vasi. Cam ustura, însă usturimea se topea îndată în veselia obştească — cel atins se bucura că a scăpat doară cu atîta şi se gîndea ce au să păţească alţii, la rînd. Păcălelile lui Vasi aveau şi sîmbure dăscălesc. Dibuia el cîte un năravrău şi îi prepara în tăcere şi cu răbdare leacul amar, îmbrăcat în cămaşă de zahăr. Erau răstimpuri lungi cînd nu se întîmpla nici o poznă. Atunci începeam să răsuflăm uşuraţi că şi-a lăsat Vasi năravul. Apoi pocnea, cînd nici nu visam.

Se zice că pe tărîmul de dincolo se întind păduri cu frunza pururea verde şi dealuri şi şesuri mîndre, în care furnică fel de fel de vînat, iar fericiţii care au dus cu ei patima nu fac altceva decît se ţin de vînătoare. Dacă e aşa, Vasi a înţeles ce-i raiul, şi nu se poate să se fi lepădat de năravul lui nici acolo. Rînd pe rînd, s-a închegat vechea tovărăşie. S-au mutat acolo baciul Rudi, şi baciul Băla, şi Ilarie, Vărîva, Ghiula, Rictai bătrînul şi Ioşca al lui Rictai. Dusu-s-a şi Catilina pădurarul, Niţă cel domnos şi Nănaşul zgîrcitul, Alexandru, căruia îi ziceam Puricele, fiind negru şi mărunţel şi săltăreţ, şi celălalt Alexandru, doctorul, care cîrpea pe loc cîinii tăiaţi de vierii mistreţi ca şi fundurile gonaşilor aliciţi, şi Mihai meşterul la mistreţi. Toţi vînători de felul cărora azi nu se mai găsesc. Ehei ! cum vor clocoti cercurile cereşti de chefnitul copoilor, care s-au alăturat şi ei la ceata stăpînilor! Ehei! ce fleici şi ce cîrnaţi vor frige ei în cîte o poiană cerească dintr-un munte de nor, adunaţi în jurul focului luceafărului ! Cînd văd pe cer cîte un clăbuc de nor stingher, aş jura că-i din puşca Lefaucheaux a baciului Barna

fierarul. Cînd scapără fulger și bubuie amarnic, bănuiesc că a slobozit baciul Rudi. Iar murmurul mînios de după bubuitură nu poate să fie decît semn că din nou a scăpat gadina. Cînd ropotește cîte o ploaie scurtă, nu-i alta decît o poznă a lui Vasi, după care îndată rîde seninul cerului.

Din vechea breaslă am mai rămas numai doi. În serile blînde ale verii, ne plăcea să stăm pe banca de sub teiul din curte și adeseori ceasornicul din turnul mănăstirii bătea de douăsprezece ori, cînd își lua Ștefi cîrja și pornea spre casa lui. Ne aduceam aminte de cei și de cele ce au fost și nu mai sînt și petreceam cu tîlcul gîndului căile de foc de o clipă, care se scriau pe cerul vioriu al nopții de august. Răscoleam cenușa anilor și sub pătura ei moartă mai găseam cîte un sîmbure viu, pe care încă nu l-a stins uitarea bătrîneților. Ne-am adus aminte și de Vasi, de poznele lui, și, ajutîndu-ne, am putut aduna oarecum potecile memoriei și să le însăilăm în ceva asemănător cu minunatele întîmplări de atunci. Se poate că numai nouă ni se păreau atît de minunate, doar numai noi le vedeam prin prismele magice ale marii vrăjitoare, vînătoarea, care îmbrăcau în aurul iluziilor lumea prozaică și scot curcubeie dintr-un banal strop de apă.

Și așa, într-o seară, de sub tei, am zîmbit unor întîmplări vechi, din teatrul în care păpușile jucau după cum le sălta Vasi, mînuind în taină sforile. Mai întîi ne-a venit în minte șunca lui Bandi.

Acest Bandi, după cum îl arată și numele, era ungur neaoș. Și încă ungur calvinist, cu toate că dezmințea porecla de „calvinist cu grumazul gros", fiind el firav la trup și blînd la fire. Tinerel, s-a pripășit calfă la un măcelar din orășelul nostru. Acest măcelar, bine înstărit, era român, îl chema Blăjin și își

dezmințea și el numele, fiind scurt, gros și mînios ca un curcan, ziua-noaptea. Stăteam peste drum de el și adeseori îl auzeam de la noi cum scrîșnea din măsele. Nu era vînător, deci n-a avut nici un rol în întîmplarea din vorbă. Totuși, a avut unul : de a fi fost părintele unei fecioare cu numele de Viorica. Aceasta i-a moștenit casa și măcelăria și ce avere mai avusese bătrînul, și i-a moștenit mai ales firea aprigă și apoi asemănarea. La ceste două din urmă, buna moștenitoare a adăugat mult lăsămîntul părintesc.

Bandi s-a dovedit a fi calfă harnică și pricepută, avea mustăcioară sfătoasă și vorbea în cuvinte alese. Viorica pe atunci era doar „moletă", privea galeș din niște ochi migdalați și zîmbea cu înțelesuri din buzele ei roșii, ce-i drept, cam subțiri. Și Viorica mai avea să moștenească măcelăria și celelalte bunuri. O vorbă ca o sută : tinerii s-au plăcut tare. „Blajinul" s-a îmbătat strașnic la nunta lor și s-a și bătut cu niște nuntași. Apoi, la un an, bătrînul s-a dus pe altă lume, la soața lui. Și astfel a rămas Bandi cu meserniță și cu Viorica. Cu toate cele bune ale ei, și cu toate cele rele. S-a dat după legea nevestii, s-a făcut român și mai tîrziu a intrat în tovărășia noastră vînătorească. Mare meșter în ale vînătoarei nu s-a dovedit a fi, dar nu lipsea de la nici una dintre excursiile noastre. Noi bănuiam că în acestea el găsește mai ales prilej de pace și odihnă. Aici, între noi, se simțea și el în rînd cu oamenii, fiindcă acasă.. Înțelegeți dumneavoastră... Acasă era sub papuc. Ce papuc ? Sub cizma consoartei, iar picioarele din cizme purtau cel puțin o sută și cincizeci de kilograme de femeie.

Aceste evadări ale lui Bandi nu erau pe placul stăpînei. Poate că pentru ca să-l dezveţe pe Bandi şi de acest mic rest de libertate, nu-i punea merinde în raniţă, sau dacă îi punea, erau doar o cîrmoaje de pîine şi o scrijeluţă de slănină rîncedă. Aşa că Bandi, cu toată măcelăria şi avuţia de acasă, se cam înfrupta din bunătăţile camarazilor. Aşa azi, mîine aşa, am înţeles şi ne-am obişnuit. Mai ales că Bandi era un tovarăş de nepreţuit, modest şi săritor şi mulţumit cu toate.

La un Crăciun, orăşenii au rămas cu gurile căscate Cine a venit la biserică, trecînd piaţa prin mijloc. ţinîndu-se de braţ şi gungurindu-se ca două turturele ? Bandi şi Viorica ! Iar după liturghie s-au dus împreună la bere, la „Universul“, restaurantul cel mai de seamă. Hotărît : ca două turturele îndrăgostite. Cine spune că nu se mai întîmplă minuni ? Iată una !

A treia zi, vînătoare mare. Dimineaţa, Bandi se iveşte cu o faţă zîmbitoare şi în spate cu o raniţă cît o cocoaşă de cămilă. Nu s-a putut răbda multă vreme şi încă în sania care ne ducea spre pădure ni s-a destăinuit.

— Azi sînteţi oaspeţii mei. Cu toţii. Viorica, draga mea, mi-a pus merinde bună. O şuncă întreagă-întreguţă.

Încurajat de semnele noastre de bucurie şi de mirare, a început să laude :

— Să vedeţi şi voi ce înseamnă şuncă de *edelşvain* de un an, îngrăşat numai cu boabe de cucuruz. Ca untul, nu alta. Ştie Viorica mea un baiţ secret rămas din mamă în fiică. Ştie cum să o fiarbă, cît să o fiarbă.

Zic eu : „Viorică, dragă, o fi prea mare“. Zice ea : „Bandi, dragă, şi voi sînteţi mulţi şi faci cinste. O las

să se răcească bine, mîine dimineaţă pînă a nu te scula tu, ţi-o pachetez frumos în raniţă. N-ai nici o grijă. Numai şervetul să nu mi-l pierzi pe acolo, Bandi, sufletule."

— Bună muiere, Viorica ta !

— Bună... cînd vrea ! înţepă Vasi din coşul saniei.

Cînd vînam în pădurile Cinăzii, ritualul din bătrîni poruncea să ne strîngem la casa pădurarului Oşica. Pînă să sosească toate săniile, gustam căldura odăiţei curate şi vrednicia vinarsurilor iuţi ca focul. Boclucurile rămîneau în tîrnaţ ; afară — puştile, ca să nu asude, mîncărurile ca să nu se încingă. Am sosit cei dintîi şi ne-am scîrbit de aşteptarea prea lungă. Mai nerăbdător era Vasi. Parcă avea guşteriţă. Cînd în casă, cînd afară, ca să vadă de cei ce nu mai soseau. În sfîrşit, ne-am adunat cu toţii, ne-am încărcat în spinări poverile şi la locul anumit am slobozit copoii. Îndată s-a aprins pădurea de glasurile lor ; erau vreo zece, vreo doisprezece copoi, care mai de care. La amiază ne-am bucinat cîinii şi ne-am adunat, tot după acel ritual vechi, în Poiana-mică. Cît ai bate din palme, a fost ridicată grămada de vreascuri, cît o căpiţă, şi a început să pîrîie şi să prindă putere flacăra. Aveam de aşteptat o leacă, pînă să se facă jar bun, care să primească cei cîrnaţi oblojiţi în hîrtie şi să stoarcă pe pîini, din slănină, picături rumene.

— Am alicit o vulpe, zice Vasi, şi e păcat să o lepăd. Pînă una-alta, pînă se face jarul, merg, poate oi găsi-o.

A şi pornit cu paşi lui de cîte un stînjen, dar în marginea pădurii s-a oprit, ca şi cînd şi-ar fi adus aminte de ceva.

— Măi Bandi, ce te-oi ruga ? Desfă tu raniţa mea. Uite, îi colo acăţată de ciotul cela ! Vei găsi în ea

niște carne de porc împuțită. Muierea mea nu-i prea pricepută. Cum a făcut, cum n-a făcut, ni s-a stricat mai toată afumătura dintr-un porc. Noi n-o putem folosi. M-am gîndit să aduc din ea pe seama ăstor cîini. Pentru ei e bună. Du-te, tu, Bandi, și le-o împarte, așa ca să ajungă fiecăruia.

— Cum nu, bade Vasi, cum nu !

În fundul raniței lui Vasi, Bandi a găsit gramadă de hălci de carne, tăiate la întîmplare. S-a tras cu ele mai la o parte.

— Na, Tambur ! Na, Vidra ! Na și ție, Dunai ! Stai, Corbule, și nu te îmbulzi, îți ajunge și ție ! Na, Dudaș !...

Cîinii apucau din aer ciosvîrtele aruncate, înghițeau repede pe neroase, se înghesuiau, se hîrîiau.

— Așa ! Acum v-ați săturat și voi o dată. Mai roadeți și la oasele astea, și Bandi aruncă în tufe ciolanele, ca să mai îndepărteze haita.

Pe cînd s-a întors Vasi, dezamăgit fiindcă n-a găsit vulpea, jarul era morman, slăninile sfîrîiau în frigările de alun, cîrnații erau îngropați fumegînd ușor mirosuri plăcute.

— Stați ! opri Bandi. Stați ! Întîi și întîi să luați din șunca mea. Și nu pe cruțate. Viorica mi-a pus una întreagă, neîncepută. Să vă lingeți apoi degetele. Nici șunca de Praga... Viorica mea... Baiț secret de familie... Așa ceva, de cînd vi s-au dezlipit ochii n-ați mai gustat... Să vedeți...

Grăind și lăudînd peste măsură, Bandi și-a luat între genunchi ranița împovărată, i-a dezlegat tacticos baierele, i-a deschis gura și i-a răsfrînt-o. A apărut șervet ca zăpada, cu monogram mare, roșu, V.B.

Vasi a fost cel dintîi care și-a deschis briceagul, mare cît un iatagan, nerăbdător să primească bunătatea. A deznodat Bandi colțurile șervetului.

— Haideţi, pe rînd !...

Apoi a încremenit stană.

A încremenit şi Vasi şi am încremenit şi noi ceilalţi, toţi, apoi a izbucnit un rîs care a speriat toate gadinile pădurii.

— Fainâ şuncă ne îmbii, Bandi !

— Nici şuncă de Praga...

— Tot Viorica, draga de ea, te alintă şi îţi pune merinde aleasă.

— Şuncă moale, ca untul... Porc tînăr, *edelşvain*..

— Măi Vasi, trimite-ţi muierea la Viorica, să înveţe de la ea ce să facă să nu i se mai strice afumăturile... Cu aşa baiţ se ţine şunca trei ani...

— Vrednică soţie Viorica ! Dintre toate şuncile, a ales-o pe cea mai mare, aproape zece kilograme... A avut ce purta în spate Bandi toată ziua... Ce-i bun şi dulce, porţi uşor...

Bandi a ascultat cîrtelile cu capul aplecat în piept Într-un tîrziu, a izbucnit.

— Las' că o învăţ eu minte şi omenie. Numai să sosesc acasă. Aşa batjocură să facă ea din mine ? O zdrobesc, o împuşc, o ucid şi divorţez de ea...

Apoi şi-a adunat raniţa goală şi a pornit spre casă, singur, ca să săvîrşească straşnicele şi fioroasele fapte.

Cornel Hordacea, magistratul, cel mai înţelept şi mai cumpănit dintre noi, l-a tras de o parte pe Vasi.

— Asta tu ai făcut-o, Vasi ! Prea de oaie ! Să-l faci tu pe om să-şi împartă cîinilor şunca minunată, el singur, cu mîinile lui ! Să-i pui în loc, în raniţă, bolovan ! Ce te faci, dacă o omoară pe Viorica ?

— O omoară şi apoi divorţează... Dar ce te legi de mine ? Ce am făcut ? M-aţi văzut ! Tot Vasi şi Vasi şi Vasi ! Mai daţi-mi pace !

Din cele ce s-au întîmplat în seara acelei zile la casa din strada Minciunilor, vecinii au prins unele

crîmpeie sonore. Dar a doua zi Bandi a venit la măcelărie cu un ochi cît o ceapă și negru cum e postavul.

— Ce ai pățit, Bandi ? Vai, ce ai pățit ? întrebau oamenii.

— Nu-i nimic. În șură am călcat pe colții unei greble și mi-a venit coada ei în cap. Trece și asta !

Și a trecut. Fără omor și fără divorț. Dar și fără altă șuncă în rana lui Bandi.

În pădurile întinse din jurul orășelului nostru aveam mistreți mulți și statornici. Cîini învățați la ei încă ne-am prăsit, vestiți pînă în colțurile țării. Gherghelu, care se sfîrnărea cu miei și cu porci, s-a trezit în prag de bătrînețe să avanseze și el din vînător de iepuri și de vulpi în vînător de mistreți. Și ca să fie în rînd cu ceilalți, și-a cumpărat un cîine. De la Vasi l-a cumpărat. „Viteaz" era numele cîinelui. Și într-adevăr viteaz cîine era. A vărsat Gherghelu în palma lui Vasi preț bun, dar nu i-a părut rău. Vasi și-a făcut și el socoteala : „De ce să nu-l vînd ? Cu cine va vîna Gherghelu ? Cu mine. Îmi este de folos și mie Viteaz, și de ce să nu-i dea de mîncare Gherghelu ?"

Viteaz n-a stat multă vreme în curtea stăpînului celui nou. S-a potrivit un măcelar din Cluj, care venea la Gherghelu în treburi de ale lor. A văzut cîinele și, fiind vînător, a poftit să-l cumpere. Gherghelu — sfîrnarul tot sfîrnar! — a luat preț îndoit și l-a dat pe Viteaz. Între vînători a fost oleacă de răscolire, Gherghelu și-a auzit unele vorbe rele, dar mai erau și alți cîini de seamă, destui, și au lăsat să treacă. Vasi însă, cel cu combinația năruită, s-a scîrbit din cale afară și a mocnit în el luni de zile.

Într-o dimineață bună din sezonul mieilor, bate cineva la poarta lui Gherghelu. Iese omul și deschide.

— Bună dimineaţa, dă bineţe străinul.

— Bună dimineaţa şi dumitale.

— Dumneata ai fi domnul Grigore Riţu ?

— Chiar eu în persoană. Şi ce ai dori ?

— Dumneata vinzi...

— Cumpăr şi vînd, tăie vorba stăpînul casei. Cîţi îţi fac trebuinţă ? Albi ori negri, ori muceziţi ? Am de care vrei. Graşi.

Străinul a rămas o clipă cam nedumerit.

— Eu numai unu vreau să cumpăr, dacă are să-mi placă şi ne-om ajunge cu preţul.

— Cum unu ? Eu îs angrosist ! îşi declină importanţa comercială Ghergheluţ.

— Doar n-am să cumpăr haită ! Unu ! Pe cel negru, cu botul roşu, cu ochelari deasupra ochilor, şi cu pinteni...

— Măi omule, se scîrbi angrosistul, dumneata îţi baţi joc de mine sau ai băut prea mult. Unde ai văzut miel cu ochelari şi cu pinteni la picioare ?

— Păi, eu nu miel caut, ci cîine...

— Ce cîine ?... Ce ? Eu sînt hingher, eu sînt comerciant de cîini ?

— Poate că totuşi voi fi greşit, se sfii străinul. Dumneata eşti Grigore Riţu ?

— Ţi-am spus că io-s.

— Şi asta-i strada Plăcintelor ?

— Aşa-i zice.

— Şi casa-i cu numărul douăzeci şi doi ?

— Douăzeci şi doi.

— Atunci tot bine am nimerit. Am venit pentru Viteaz al dumitale. Sînt şi eu vînător. Am uitat să mă recomand : Ilarie Păşcălie din Albeşti, de lîngă Sighişoara. Aş vrea să-l văd.

— Pe cine ?

— Pe Viteaz. Sînt gata să plătesc preţ bun.

Gherghelu̧ a luat-o acum domol, bănuind un biet om cu mintea stricată.

— Măi, om bun și de omenie, eu n-am nici un Viteaz.

— Nici n-aţi avut ?

— Am avut, nu zic ba...

— Ce aţi făcut cu el ? Poate am întîrziat, îl veţi fi vîndut deja... Stai, stai, nu-mi trînti poarta în nas. Am făcut atîta cale și cheltuială... Poate aveţi altul de vînzare...

— Cine te-a îndreptat la mine după cîini ? voi Gherghelu̧ să dezlege încurcătura.

Drept răspuns, străinul s-a scotocit prin buzunare, a scos o gazetă, *Tribuna poporului*, a despăturit-o și a bocănit cu degetul într-un loc încadrat cu creion roșu. Gherghelu̧ a silabisit cu mirare crescîndă ceea ce-i vedeau și nu-i credeau ochii :

CÎINE DE MISTREŢI

Din cauză de accident de vînătoare, vînd urgent *cîine de mistreţi*. Cinci ani. Excelent. Solo. Numele : Viteaz. Negru, cu botul roșu, ochelari ruginii, pinteni dubli. Pe încercare. Numai reflectanţi serioși. Personal sau prin scrisoare cu marcă pentru răspuns. Adresaţi-vă cu încredere:
Grigore Riţu, vînător, Blăjeni,
Strada Plăcintelor 22

A mai citit o dată și încă o dată și a început lumea să se învîrtească cu el.

Într-un tîrziu :

— Nu am nici un cîine de vînzare. Nici Viteaz, nici Neviteaz. Vezi-ţi de drum, omule !

Şi acum într-adevăr trînti poarta în nasul străinului. L-a mai auzit pe acesta zgîlţîind clanţa şi bombănind în stradă şi ameninţînd cu proces, că a fost pus pe drumuri, în batjocură, cu cheltuială. Apoi, în cămăruţă, Gherghelu ţ a înghiţit repede un pahar de drojdie, şi-a coborît fruntea în palme şi s-a căznit în zadar să dezlege enigma.

„Oare a plecat cel ce suduise la poartă ?“ s-a întrebat el. A trecut în camera dinainte, s-a apropiat încet de fereastră şi a spionat. „A plecat !“ „Uf ! Bine că a plecat !“... Dar ce vrea oare străinul care se apropie cercetînd tăbliţele cu numărul caselor ? Se opreşte, se încredinţează, încercînd poarta încuiată, bate în ea. Pare să fie unul căruia i-a mai vîndut o dată o partie de miei. Şi formă de negustor are. Gherghelu ţ crăpă fereastra, cam cu îndoială :

— Pe cine căutaţi ?

— Pe domnul Grigore Riţu, nu ştiu dacă am nimerit bine...

— Eu sînt, în persoană.

— Mă prezint, Timotei Tirlea, măcelar angrosist.

— Poftim, poftim ! se bucură Gherghelu ţ de un probabil cumpărător de miei. Iaca, alerg şi deschid poarta...

Dialogul care a urmat, desfăşurat în aceiaşi termeni ca cel de mai înainte, s-a terminat tot cu dovada *Tribunii* şi cu ameninţările celui venit din Alba Iulia. Numai capul lui Gherghelu ţ vîjîia acum şi mai amarnic în volbura nepriceperii.

Pînă seara, s-au mai perindat doi amatori de a cumpăra pe Viteaz. Al patrulea, sosit cu trenul de zece seara, în graba lui, nu s-a sfiit să trezească din somn oamenii. A doua zi, alţii. Unul pleca, altul venea. Ce

vreţi ? Cîini de mistreţi excelenţi, „solo“, sînt rari, nu-s de vînzare, decît doar aşa din cauza vreunui accident suferit de vînător.

A alergat Grigore Riţu după sfat la avocatul Dănilă, care stătea peste drum. Acesta a conceput o scrisoare foarte severă adresată *Tribunei poporului*, cu întrebări, cu învinuiri, cu ameninţări. Expres-recomandat, cu dovadă de primire. A treia zi a şi venit răspunsul. Administraţia ziarului regretă incidentul, dar îşi declină orice vină. Afirmă că a primit comanda inseratului prin poştă, cu nume, cu adresă. A primit şi contravaloarea lui prin mandat poştal. Dacă ar fi fost în text ceva jignitor, ar fi refuzat publicarea. Textul însă era perfect decent, comercial, cu toate că obiectul nu era unul de toate zilele...

Între timp, s-au mai înfăţişat o serie de amatori, apoi au început să curgă scrisorile. Ca ploaia. Cereri de informaţii suplimentare, de fotografii ale cîinelui, întrebări de preţ, după pedigreul cîinelui, performanţele lui mai de seamă, numărul mistreţilor împuşcaţi cu el, metoda lui de vînătoare, dacă-i castrat sau nu. Toate cereau un răspuns urgent.

— Ce ne facem, domnule avocat Dănilă ? alergă iarăşi după sfat Ghergheluţ.

Avocatul a aprins o ţigară şi a examinat temeinic situaţia, încruntînd din sprîncene. Apoi :

— Mijloace legale nu avem la îndemînă. Trebuie să procedăm practic. Primo : vei lipi pe poartă un afiş lămuritor, ca să nu mai fii deranjat. Secundo : vei insera în *Tribuna poporului* un anunţ corespunzător. Terţio :

— ...Voi arunca în foc toate scrisorile, cum îmi vin. spuse scurt Ghergheluţ.

— Asta nu ! Doamne fereşte ! De unde ştii dumneata pe dinafară care-i de cîine şi care-i de miei ?

Desfaci scrisorile ? În ele, mărci poştale. Ce faci cu ele ? Le păstrezi ? Abuz de încredere ! Le arunci ? Distrugere de avere mobilă străină... Trebuie să răspunzi...

— Cum aş putea răspunde la atîta amar de scrisoare ? Şi apoi, ştii dumneata, am eu olecuţă de şcoală, dar pana se învîrte cam alene între degetele mele.

Avocatul a găsit soluţia :

— Îţi faci o ştampilă, sau comanzi la tipografie bilete gata tipărite : „Am onoarea a vă răspunde că nu am cîine de vînzare.“ Semnezi, datezi, scrii adresa şi expediezi.

— O ştampilă pentru adresă nu s-ar putea ?

— Asta nu !... Tertio (continuă avocatul firul întrerupt) : Îmi plăteşti o sută de lei pentru consultaţie.

A oftat Ghergheluţ, a scos din chimir şi, ajungînd acasă, a executat. A găsit un fund de cutie de carton, a scris pe el cu slovele lui cele mai frumoase, mare şi citeţ : *NU AM CÎINI DE VÎNZARE* şi l-a cuit pe poarta casei. Îndată s-au adunat curioşii şi au început să tălmăcească în fel şi chip. Las să tălmăcească ! Ce-i drept, nu-i păcat !

Mai complicată a fost problema compunerii textului de trimis *Tribunei*. A stricat cîteva încercări, la urmă a aflat că mai bun e textul afişului din poartă. Apoi i-a venit o idee. De ce să nu tragă şi oleacă de folos din scîrba asta ? Reclama-i sufletul comerţului: să potrivească aşa, ca să iasă la iveală şi mieii. Mai ales acum în sezon. Dar nici prea lung să nu fie anunţul ; fiecare cuvînt costă parale. S-a aşezat la masă, şi-a suflecat mînecile şi, după amplă gîndire, a scris textul :

„Miei ! Nu am cîini de vînzare ! Grigore Riţu, Blăjeni, Strada Plăcintelor 22.“

Cam originală caligrafia, însă bine citeaţă. A scris comanda şi mandatul de 50 lei şi le-a încredinţat poştei. Ştampila n-a mai comandat-o. S-a învoit cu un licean din vecini să scrie el răspunsurile trebuitoare. Zece bani răspunsul.

Primul rezultat bun a fost că amatorii străini s-au izbit de slova categorică a afişului şi n-au mai insistat. Al doilea : teancul de scrisori trecea automat în mîinile liceanului, Gherghelu ţ n-avea să-şi bată capul. Suta lui Dănilă era preţul alor doi miei, dar n-a dat-o în zadar.

Apoi s-au prezentat încurcăturile.

Nu se ştie cine a fost blestematul care într-o noapte a şters de pe afişul porţii cuvîntul de la început. A rămas elocvent : *AM CÎINI DE VÎNZARE.* Pînă să observe Gherghelu ţ ticăloşia şi să schimbe anunţul, s-a strîmbat de rîs oraşul şi au năpădit valuri de cumpărători, mai aievea, mai în batjocură. Unul întreba de cîine ciobănesc, altul de copoi, altul de prepelicar, altul de... O babă dorea din suflet să-şi cumpere un mops chinezesc. Mai multă întrebare era după cîini-şorecari, — căci oraşul era plin de şobolani.

Pînă în sfîrşit s-au lămurit lucrurile şi Gherghelu ţ a avut parte de oleacă de linişte. Apoi a venit a doua pacoste.

Băiatul cu scrisul nici nu mai citea scrisorile venite. Trimitea textul răspunsului, plic, adresă, marcă... să meargă ! Ca din fabrică. Zece bani de fiecare. Nimenea n-a ştiut vreodată încurcăturile comerciale rezultate din acest birocratism strîmt şi primitiv. S-a scîrbit Gherghelu ţ cu muşteriii lui vechi, cu oierii vînzători, cu măcelarii cumpărători. Mai-mai să se lapede de meserie.

A dres-o şi pe asta oarecum, cu răbdare şi cu cheltuială. Apoi a venit a treia.

Va fi scris greşit Gherghelu ţ ? Îşi va fi vîrît codiţa diavolul erorilor de tipar ? Nu se ştie. În „Tribuna poporului“ a apărut, în loc de frunte, cu caractere impresionante, următorul anunţ : *MIEI NU AM ! CÎINI DE VÎNZARE ! Grigore Riţu, Blăjeni, Strada Plăcintelor 22.*

Pînă să apară rectificarea, mieii nevînduţi behăiau şi stăteau să moară de foame îngrămădiţi în ţarcul din curte şi a năpădit alt potop de scrisori şi de cumpărători de cîini. Gherghelu ţ a ajuns de rîsul oamenilor. Stătea să-şi ia lumea în cap. Nici Dănilă, avocatul, n-a mai născocit sfat cuminte. Vorbă de mîngîiere a primit numai de la călugărul Elie. „Fiule, voi citi cele ce sînt rînduite pentru asemenea năpaste şi Domnul care a dat răul îl va şi lua în mila lui mare.“

În fiecare zi au sosit de acum tot mai puţine scrisori, rar se abătea de acum pe la poartă cumpărător de cîini, iar toamna, cînd a sosit sezonul sfîrnăritului cu porci graşi, Gherghelu ţ a pus la loc paguba, cu vîrf.

Numai în răstimpuri de două săptămîni primea cu regularitate cîte o scrisoare, cu acelaşi text, scris la maşină, purtînd ştampila poştei din diferite localităţi : „Vă anunţ că în ziua de... mă voi prezenta la dv., dorind să cumpăr un cîine de mistreţi. Vă rog să mă aşteptaţi acasă, împreună cu cîinele respectiv.“ Urma o iscălitură, cu adresă precisă. Înghiţea în sec Gherghelu ţ, înjura năduşit şi mototolea scrisoarea, fără să spună cuiva cuvinţel. A încetat şi plaga aceasta şi pacea s-a coborît în viaţa omului cercetat de atîtea rele. S-au ivit în lume alte întîmplări ciudate şi oamenii au avut alte teme, mai actuale, au început să uite, apoi au chiar uitat pozna cu cîinii, şi Gherghelu ţ s-a ridicat din nou în cinstire neştirbită.

Numai la adunarea generală a „Societăţii vînătorilor din Blăjeni“ a mai licărit ecoul celor întîmplate.

Așa, incidental, și fără urmări statutare. Ca de fiecare dată, se discuta problema cîinilor de vînătoare. Pe lung, aprins, cu propuneri peste propuneri. Vasi, din fundul sălii, a intrat în vorbă, fără să mai ceară cuvîntul.

— De ce să ne mai batem capul, cînd avem între noi un specialist în materie de cîini ?

Discuția s-a oprit deodată. Toate capetele s-au întors spre un Ghergheluț roșu ca racul fiert, apoi spre Vasi, în gînd cu colț de bănuială. Dar Vasi, picior peste picior, răsucea cu grijă o țigară groasă ca degetul. A zis și el o vorbă, și nu-l mai privește toată treaba...

Tambur, copoiul chior de un ochi al lui Vasi, și-a frînt deodată chefnitul și goana. Bătea pe loc, hămăind. Se știa : a dat de mîță sălbatică, — mîța s-a suit în copac și cîinele o latră de jos. Vasi era mai aproape, dar cînd a ajuns la stejarul bătrîn sub care se frămînta cîinele privind la cea aciuită sus, după o creangă groasă, Nănașul, cel pizmuitor, era lîngă el. Trage Vasi, se răstoarnă cotoiul de-a berbeleacul, — cînd acesta se zbătea de moarte, la pămînt, Nănașul, după năravul lui, mai sloboade și el din pușcă, într-o doară. Legea nescrisă a vînătorilor statornicește că asemenea vînat e a aceluia care a tras în el mai pe urmă, — și aici specula Nănașul, hămesitul.

— E-he-he ! Ce căciulă îmi fac din el, se bucura Nănașul ridicînd de un picior motanul, mare cît un noaten.

Vasi de colo :

— Adică s-ar zice că l-ai împușcat dumneata...

— Dar cine ? S-a văzut limpede că dumneata l-ai greșit, l-ai speriat numai. Și apoi... împușcătura din urmă...

— Hm... hm... a cumpănit Vasi gîndul. Fie şi aşa... Dacă îţi faci căciulă din mîţă, s-ar potrivi şi un manşon de vînătoare la fel.

— Zău că s-ar potrivi. Dar cînd mai împuşc eu mîţă ?

— N-aduce anul ce-aduce ceasul !... Şi apoi mai trăieşte Vasi şi îţi mai ajută el...

Nănaşul a stat la îndoială o clipă, dacă asta ar fi vorbă de batjocură ori doar are sîmbure de mînie. S-a şters îndată acest gînd, fiindcă Vasi i-a băgat în cap altul, o problemă neplăcută pentru un zgîrie-brînză. Adică, zice Vasi, o asemenea pradă aleasă trebuie cinstită. Colo, mîine seară, să-i poftească pe toţi camarazii de azi la un „scaun de şedere şi un păhar de voie-bună".

— Scaune aş avea destule, vin nu prea am, iar porcul nu l-am adus de la fum, punea clenciuri zgîrcitul.

— Nu-i nimic ! Vin aduc eu şi vor aduce şi ceilalţi cîte ceva. Ca între prieteni... Vremile-s grele, scumpetea mare... Nişte sifoane să cumperi dumneata.

— Sifoane, da ! Vreo trei din cele mari vor ajunge.

— Ajung trei, ajung ! îl linişti Vasi.

A doua zi seara Vasi a dus, nu una, ci două damigene de vin. În buzunarul vestei avea însă şi o sticluţă astupată bine. În aceasta nu era băutură, ci un leac ştiut de el. În drum intrase la farmacia „Îngerul" şi după ce l-a tras de o parte pe prietenul Carli, spiţerul, i-a cerut la ureche o leacă de tinctură de odolean.

— Adică de valeriană. La ce-ţi trebuie, Vasi ? Ai reţetă ?

— Îmi face mie trebuinţă... De mătrici.

— Bine, măi frate, asta-i doftoria de inimă, de nervi, nu de reumatisme !

— Ce mă tot ispiteşti ? Hai să-ţi spun : De inimă rea îmi trebuie.

— De dat îţi voi da. Dar nu cumva să o bei...

— Ce să o beu ? Pute a spurc de mîţă, să-ţi verşi maţele. O ştiu eu ! Numai cît ar fi două linguri să-mi dai...

Vinul a fost bun, au plăcut şi afumăturile de dar. Ioşca lui Rictai a adus nişte pogăci cu jumeri, proaspete, călduţe, un coş întreg. Astea îndeamnă paharele. De la o vreme nevasta şi fata Nănaşului s-au dus la culcare şi a pornit cheful în lege.

— Măi Vasi, de ce n-ai astîmpăr şi una-două ieşi pe afară ?

— Necazuri. Ieri, pe frigul cela, trebuie că m-a atins ceva la rărunchi...

S-a făcut miezul-nopţii şi a trecut. Cei cu neveste arţăgoase au început a se răscoli de plecare. S-au hotărît şi ceilalţi. Ieri vînătoare toată ziua, azi treburi, acum povara vinului. E de plecare. S-a împotrivit numai Băla :

— Staţi ! Staţi ! Mai este o jumătate de damijană !

— Şi ce-i dacă mai rămîne ? În bun loc rămîne, îmbucură Vasi pe stăpînul casei. Mi se pare că a mai rămas şi un sifon... Pitit... Un păhar încă în cinstea vînătorului de motani, îi poftim noapte bună şi ne vedem de drum...

Nănaşul (veţi înţelege că aceasta-i poreclă) s-a retras mulţumit în patul conjugal. Cum nu ? Mîţă sălbatică are, cinste a făcut, cinstea nu l-a costat decît preţul altor trei sifoane, a mîncat şi a băut bine din ale altora şi i-a mai rămas şi o jumătate de damijană... A pus mîna sub cap şi a adormit cu zîmbetul pe buze.

S-a trezit deodată hurducat de umăr.

— Ce-i, ce-i ?

— Auzi ! şopti din gîtlej zugrumat consoarta.

— Ce să aud ? N-aud nimic.

— Cum n-auzi nimic ? Trezeşte-te... Auzi !

S-a trezit deplin şi acum auzea. Un vaier sfîşietor, prelung, înălţîndu-se, scăpătînd, înecat în sughiţ. Apoi tăcere plină de mister. Apoi iarăşi „oaaaoaaai-aaaoaaaooohh !“ pe toate gamele.

— E un copil de ţîţă. Îl gîtuieşte cineva... Doamne fereşte !

— Ce copil, ce copil ? se îndoi bărbatul. Cine să-l aducă aici pe veranda noastră, în cap de noapte ?

„Coaaa-oaa-oa-oaaaaoooh“ !

— Copil expus de mamă nelegiuită, ca să moară în gerul ăsta, lucră fantezia cucoanei.

Apoi se încruntă ca fulgerată de un gînd :

— Vasile !... Ştii tu ce-i ? Ţi-oi spune eu, dacă te faci că nu ştii. De ce am gonit-o eu astă primăvară pe Veta, slujnica ? Te-ai jurat în fel şi în chip că nici cu mîna n-ai atins-o... Acum ţi-a adus plodul, plocon... Poftim !

— Nu vorbi bazaconii, tu, femeie !

— Iacă, bazaconia îţi plînge sub fereastră. Sări şi ţi-o adă în casă şi dă-i lapte cu biberonul...

— Taci, dragă. Unde-ţi umblă capul, o lăsă mai domol nevinovatul. Auzi ? Nu-i copil. Acum se aud două glasuri. Ascultă bine ! Două-s !

— Vor fi gemeni. Brava, Vasile ! Ruşinea asta la bătrîneţele noastre ! Vai-vai-vai ! şi a pornit-o plînsul.

Uşa de la camera de alături se deschise şi în crăpătură apăru capul burzuluit al Anuţei, fiica fecioară, luminat de candeluţa pe care o ţinea într-o mînă tremurătoare.

— Ce-i, mamă ? Ce-i, tată ? De ce plîngi, mamă ? Ce s-a întîmplat, mamă ?

— Du-te în pătuţul tău, Anuţă dragă, şi dormi, îngeraşule. Nu-i nimic, nu-i nimic ! putu să lege soţia întristată vorbele printre suspine şi icniri de plîns. Du-te, puişorule nevinovat...

— Îs trei ! izbucni victorios Nănaşul. Ascultă bine şi lămureşte... Zău că-s trei !

S-a oprit din plîns femeia şi a ascultat atentă. Trei glasuri erau. Începea unul, pornea al doilea, se împletea şi al treilea. O îndoială dulce i s-a strecurat în inima răvăşită de durere. Cît o fi de zdravănă şi de făcută Veta, dar trei gemeni... Dintîiaşi dată trei !... Asta nu se poate.

Şi plîngeau şi se boceau cei de sub fereastră.

— Ce copil de ţîţă ? N-auzi că acum s-au mutat în colţul din dreapta... aduse Nănaşul un nou argument puternic. Se plimbă copiii de ţîţă şi se bat şi se scuipă şi fac aşa urît ?... Auzi ce urît fac !

Anuţa scînci speriată :

— Sînt duhuri ! Duhuri rele care n-au odihnă... Mi-e frică, mamă, mi-e frică !

— Taci şi nu vorbi prostii, se răsti tatăl. Duhuri nu există şi, dacă există, nu fac aşa scandal.

— Mi-a spus mie Nana Idifta şi ea ştie mai bine, că a văzut... Duhuri de şpuri, de copii morţi nebotezaţi... Se tînguiesc... Mamă, unde-i aghiazma ?

— Ce mai stai ? se răsti acum femeia către capul familiei. Scoală şi vezi ce-i. Doar eşti bărbat. Ori ţi-e frică şi ţie, aşa mare cum eşti, cît o claie de fîn... Sari şi vezi !

De sărit n-a sărit omul, dar s-a ridicat din aşternut şi s-a tras tiptil-tiptil pînă la fereastră. A zăbovit puţin ascultînd vaierele, apoi a ferit olecuţă colţul perdelei şi şi-a apropiat capul.

Afară era o mîndrenie de lună, ca ziua se vedea.

— Haideţi, haideţi repede şi vedeţi !... Veniţi repede !

Trei capete s-au înşirat în crăpătura perdelei, trei perechi de ochi au rămas înholbaţi, trei guri căscate.

Pe balustradele verandei se plimbau trei pisici, ba patru. Miroseau cu boturile lemnul şi ici şi dincolo, miroseau stîlpii şi miorlăia care de care mai amarnic. Se opreau uneori cîte două faţă în faţă, cu spinările cocoşate, se tînguiau în toate chipurile, apoi se repezeau, se stupeau în ochi, se plezneau cu labele, apoi iarăşi se căinau. Pace nu aveau, gura nu le tăcea.

Nănaşul a izbucnit în rîs de biruinţă.

— Iată copiii de ţîţă ! Iată plozii Vetei ! Iată şpurii... Femei fără judecată !

— Ce sînt, tată ? voi să se lămurească pe deplin Anuţa, fecioara.

— Ce să fie ? Mîţe. Motani.

— Şi ce fac ?

Aici interveni energic mama :

— Du-te şi te culcă, acum îndată ! şi trase la loc perdeaua.

S-au aşezat în paturile lor şi soţii şi au închis ochii a somn, liniştiţi, că nu-i nici primejdie şi nici ruşine. Ochii s-au închis, că de aceea au pleoape, dar urechile n-au încuietori. Mai vajnic s-a înteţit concertul, abia se mai deschilineau glasurile din văicăreală, pufnituri, ţipete, tînguiri. Dormi dacă poţi !

— Ian scoală-te, Vasile, şi le alungă. Mîţe, motani, ce-or fi. Doar nu le vom străjui nunta pînă dimineaţa... Scoală-te, n-auzi ?

A mai rezistat bărbatul cît a rezistat, apoi a ieşit din mîngîierea plapomei, a luat în spate ce a apucat, papucii în picioare şi a ieşit în gerul de afară.

— Cîţ ! Afurisitelor ! şi a zvîrlit cu bulgăr de zăpadă.

Au sărit mîţele care încotro, peste poartă, peste gard. Nu trei, nu patru. Vreo cinci ori şase.

Dulce-i tăcerea nopţii şi căldura moleşitoare a patului, cînd afară copacii crapă de ger. Binecuvîntarea somnului se strecoară încetişor, închide gingaş pleoapele şi călăuzeşte pe nesimţite gîndul spre lumea viselor, scoţîndu-l pe om din cenuşa vieţii. Consorţii au ajuns pînă în pragul acestei lumi a încîntărilor. Nănaşul a schiţat chiar şi un început de sforăit.

„Aooo-aoo-aiiiooo-iiiooo — pf ! pf !... aooaoio“ etc., etc.

Într-un sfert de ceas muzicanţii au fost la loc, mai aducînd cu ei şi puteri artistice proaspete.

De ce am mai lungi vorba ? S-au învîrtit oamenii în aşternuturile lor, cînd pe dreapta, cînd pe stînga, a mai ieşit Nănaşul de cîteva ori în crînceneala de afară, pînă a început să strănute şi să i se stîrnească şoldariţa. I-a apucat ziua mare fără binefacerea somnului. S-au ridicat din pat ca bătuţi cu îmblăciile.

— Ce-a fost asta, bărbate ?

— Ce-a fost asta, muiere ?

Asemenea poznă nu li s-a mai întîmplat niciodată. Încă dacă ar avea pisică la casă şi să se fi strîns la ea motanii. Dar nu au. Şi de ce s-au strîns tocmai pe verandă, sub fereastră ? Numai acolo şi acolo. Mare minune ! Şi-au bătut capul în zadar.

La prînz, soţul a venit de la birou acasă luminat la faţă.

— Acum ştiu ! Cum de nu mi-a venit în minte mai degrabă ?

— Ce-i ?

— Anicuţă ! Treci oleacă în cealaltă odaie. Am să-i spun ceva mamei ce nu-i de urechile tale.

Apoi :

— Simplu de tot ! Alaltăieri am împuşcat mîţa sălbatică. Am jupuit-o şi i-am întins pielea afară, pe peretele verandei... Am crezut că-i cotoi şi va fi fost mîţă. Acum le e vremea. A rămas putoarea în blană şi s-au trezit motanii satului la alai. Proştii ! Ha-ha-ha !

S-a suit pe scăunel, a desprins blana şi a dus-o şepcarului Iclozan, chiorul, ca să o tăbăcească şi să-i facă din ea căciulă frumoasă.

Cu toată această dezlegare a enigmei şi cu toată îndepărtarea pricinei găsite, a doua noapte corul a fost prezent, înmulţit în artişti şi îmbogăţit în noi numere de program. A treia noapte de asemenea. Veranda Nănaşului era locul de întîlnire şi de petrecere al motanilor dintr-o jumătate de oraş. S-au ridicat şi vecinii în proteste şi în sudălmi, care după firea lui, au dat cu bolovani. Nănaşul a slobozit şi puşca, a omorît un cotoi bălţat şi a primit de la poliţie un avertisment sever, că nu-i îngăduit a se trage cu arma în oraş. Bosconit-a şi o babă vrăjitoare, care leagă ciocul vrăbiilor de la holdă şi cîrmuieşte în alte părţi şobolanii. Toate au fost zadarnice. Şase nopţi de-a rîndul au durat balurile şi concertele, de seara pînă dimineaţa.

Apoi a dat lapoviţă şi a spălat şi a dat ninsoare şi s-a aşezat zăpadă nouă şi groasă peste cea veche, a năpădit şi veranda deschisă, şi deodată a încetat blăstămul.

Spre primăvară, cînd s-a topit zăpada, slujnica a găsit, aruncată în curte, o sticluţă. A dus-o stăpînului. Nănaşul a scos dopul şi a apropiat-o de nas, ca să vadă ce ar fi picătura care a mai rămas pe fund. Poate să fie de vreun folos. Era să ameţească. Duhoare, duhoare groaznică de murdărie de mîţă. Cine va fi colectat asemenea lichide, cum şi de ce ? A

alergat degrabă la Carli, spiţerul, poate găseşte o lămurire.

— Valeriană.

— Din ce se face ?... Din mîţe ?

— Da' de unde ! Din odolean, *Valeriana officinalis.* Asta-i o plantă.

— De ce miroase atunci a mîţă ? La ce-i bună ?

— În doftorii. Nervi, stomac, inimă...

— Iar mîţele n-au nimic de-a face cu ea ?

Carli şi-a adus aminte de Vasi şi mai-mai să-i scape vorbă nelalocul ei şi potrivnică secretului profesional.

Nănaşul a plecat şi mai încurcat.

A trecut primăvara şi vara, şi toamna pe jumătate, şi vînătorii au ieşit din nou la hăiţărit.

— Nănaşule, zice Vasi, îţi împuşti în astă iarnă mîţa de manşon ? Îţi ajut şi eu, bucuros. Şi apoi mai facem un chef. Chef de şase nopţi. Cu muzică.

Nănaşului i-a scînteiat ceva prin gînd, s-a uitat urît spre Vasi, dar n-a îndrăznit să se lege. Şi a rămas fără manşon.

Am început să ne dăm seama că Vasi nu mai e cel vechi, pe care îl ştiam. Cînd scăpau mistreţii şi o luau la goană cu haita de cîini după ei, Vasi nu mai alerga să le iasă înainte ; cînd pieptănam toamna miriştile şi iarna arăturile negre sculînd iepurii de la picior, Vasi ţinea cu greu pasul. Odată, în mijlocul unei coaste, s-a oprit lung, ca să răsufle.

— A îmbătrînit Vasi !

Doctorul Alexandru a dat din cap şi a arătat spre inimă, apoi a făcut cu mîna în aer, ca o cruce. Vasi n-a observat ; noi am înţeles şi am oftat.

Apoi n-a mai ieşit decît la cîte o pîndă de iepuri, aproape, pe deasupra Zăvoiului, apoi i s-a ruginit puşca în cui, iar lui Tambur, copoiul hulpar, i s-a

dubit părul în coate, de atîta zăcut lîngă patul stăpînului.

Numai o dată ni s-a tînguit Vasi :

— Măi, am ajuns să mănînc iepure împuşcat de voi !

Doctorul Alexandru prorocea un an, apoi luni, apoi doar săptămîni. Tovarăşii de vînătoare ştiriceau şi se întristau.

Într-o dimineaţă, Vasi şi-a chemat soţia, a pus-o să şadă pe scăunelul de la căpătîiul patului şi a vorbit înlăcrămatei cuvinte de rămas bun. După ce a rînduit toate, aşa cum se cere, cînd pleci la drum fără întoarcere, i-a prins mîna şi i-a spus cu glas înecat. că are şi el o dorinţă în pragul groapei. Dar e una greu de îndeplinit. Numai ea, femeia lui credincioasă. o poate împlini.

— Cum să nu o împlinesc, Vasi dragă ?

— Orice-ar fi ?

— Orice-ar fi ?

— Jură !

Aici femeia s-a cam poticnit. Cum să jure şi să-şi vîndă sufletul pe neştiute ?

— Of ! suspină Vasi. Mă laşi să mor cu inima otrăvită. Of şi of ! Atît am mai voit să cer vieţii ăsteia, şi tu...

— Taci, Vasi dragă, taci. Iacă jur.

— Pe sfînta cruce ?

— Pe sfînta cruce.

...A trecut ziua scurtă de iarnă şi, după ce s-a înserat bine, muierea lui Vasi şi-a legat capul în broboadă neagră şi a trecut drumul la Moş Ilarie, puşcaşul. A şi sughiţat a plîns, şi lacrimi avea în ochi.

— A murit, săracul Vasi, acum, înainte cu o jumătate de ceas. Nici nu s-a chinuit, numai o dată a suspinat şi i-a căzut capul într-o parte.

S-a întristat Moş Ilarie şi a grăit cele ce se cuvin, apoi s-a îmbiat să dea fuga pînă la clopotar, ca să tragă clopotele.

— Îi prea tîrziu acum noaptea, le vor trage mîine dimineaţă. Dumneata, bade, să faci bine altăce. Să dai o raită pe la vînători, prietenii lui Vasi, să vină la priveghi. Aşa a lăsat bietul Vasi, cu limbă de moarte, prietenii lui să-l privegheze în noaptea dintîi, că ei i-au fost mai dragi în lumea asta. Pînă colo pe la nouă, cînd veniţi, fac eu cele de trebuinţă...

Ilarie îndată a îmbrăcat cojocelul, a luat toiagul şi a pornit să ducă vestea de jale.

Au venit prietenii vînători, cum să nu vină la priveghiul lui Vasi ? Cîte unul, cîte doi. Au tropotit în tindă lepădînd zăpada de pe încălţări, s-au descoperit şi au intrat sfioşi în cămăruţa cu mortul întins încă pe patul lui. Ceasul din perete avea limba oprită, faţa oglinzii era cernită cu maramă neagră, lumînarea de la căpătîi lăsa umbre misterioase prin colţurile camerei. Care cum venea, ferea oleacă cearceaful alb şi se mira ce s-a ales din bietul Vasi, vînătorul. Galben ca ceara, cu bănuţi de argint pe ochii închişi, cu nasul subţiat şi lungit, cu barbişonul zbîrlit sub năframa care îi ţinea falca. Mîinile cruce pe piept, deasupra unei crenguţe de brad. De-a dreapta, culcată lîngă el, puşca ; de-a stînga, cornul de vînătoare. Aşa a lăsat să fie şi îngropat, cu ceea ce i-a fost tare drag în viaţă.

S-au strîns vreo şapte, vreo opt în jurul patului, au mai molfăit din buze în chip de „Tatăl-nostru“, au mai făcut şi cîte o cruce. „Dumnezeu să-l ierte !“

Tambur, copoiul, din cînd în cînd îşi scotea de sub pat botul cărunt şi îi privea pe rînd cu mirare. Îi cunoştea pe toţi şi parcă totuşi nu-i cunoştea, aşa mulcomi cum se arătau acum şi îmbrăcaţi în straie negre,

fără puşti. Ceva neobişnuit s-a întîmplat aici ! O dată s-a scormonit şi a ieşit de sub pat, şi-a întins capul şi a adulmecat spre stăpîn. Apoi a dat din coadă şi s-a vîrît la locul lui.

Băla, şepcarul, a oftat adînc, şi-a repezit o cruce grăbită şi a tras cearceaful peste faţa încremenită.

Acesta era un semn aşteptat de cei ce începuseră să tragă cu ochiul prin uşa deschisă înspre masa albă din odaia din vecini. S-au strecurat într-acolo încet, păşind în vîrful degetelor.

Femeia lui Vasi cunoştea datinele din bătrîni şi ştia că priveghiul e în cinstirea mortului, dar şi ca să se mai aline gîndurile prea negre şi întristările prea adînci. Pe masă, din oala pîntecoasă, aburea vin îndulcit, cu mireasmă de cuişoare. Altă oală, la îndemînă, clocotea pe plită. Imbiau şi strachinile cu de-dulce de la porcul tăiat de Crăciun, era şi pită proaspătă şi albă ca spuma. Jeluitorii şi-au aflat locurile în jurul mesei, şi cel dintîi pahar l-au închinat cu glasuri scăzute pentru odihna sufletului camaradului lor neuitat Vasi, după ce n-au uitat să verse cîte o picătură pe podeală. Au gustat şi au închinat, şi iarăşi au gustat şi au închinat ; apoi au închinat numai, un ceas, două, şi mai bine. Şi tot mai puţin pentru veşnica aducere aminte a celui ce zăcea dincolo, şi tot mai des pentru sănătatea celor vii, de faţă. Nici glasurile nu mai erau înăbuşite de sfială în faţa marii taine a morţii, ci a început să picure şi cîte o glumă. La o vreme, unul dintre ei s-a scotocit prin buzunare, a scos la iveală pachetul de cărţi de joc, l-a pus pe masă, făcînd loc între pahare. S-au ales patru, care erau mai cu patimă, şi a pornit bătaia lui „douăzeci-şi-unu“.

Îşi mai aduceau aminte şi de Vasi şi-l pomeneau.

— Săracul Vasi, cum n-ar sta şi el aici între noi, să închine şi el cîte un păhar...

— ...şi să tragă carte pe nouăsprezece, dacă ştie că-i vine arşeul... poate că ştia chiar...

— Tacă-ţi gura, Vărîvă ! De morţi...

— Ce-i drept, e drept. De ce să n-o spun. Odată ţinea Vasi banca. Îmi dă o zăciţă. Bat cartea de masă şi zic : „hop banca !“ Trag foaie : altă zăciţă. Douăzeci ; zic : „rest !“ Vasi îşi răstoarnă o şeptică, apoi un optar, — cincisprezece, — apoi un crai, — nouăsprezece. „Eşti al meu, Vasi !“ m-am bucurat. Cine-i nebun să tragă pe nouăsprezece ? Vasi ! Şi scoate arşeul de roşu ! Douăzeci şi unu !... Şi ziceţi că a fost lucru curat ?

— Şşşt ! opri Moş Ilarie şi scrută din ochi umbrele de dincolo, parcă mortul ar fi putut auzi vorbele slabe.

— Săracul Vasi — reluă firul Barna, fierarul — drag i-ar fi să închine şi el cu noi... Iacă-i bem vinul, şi el stă rece cu falca legată ! Era om şi de rugă şi de fugă. Meşter ? Meşter ! Vînător ? Vînător ! La petrecere primu-întîi... Nu-i vorbă, îi cam plăcea lui să petreacă din vinul altuia, dar cui nu-i place ?... S-a tot lăudat că are un butoiaş din viile popilor şi ne cheamă să-l gustăm... De ar şti că îl bem acum !... Nu zic că ar fi fost sas zgîrcit, dar nici din Daia nu era...

— Cum poţi să grăieşti aşa ceva, bade Vasile, sări în apărare Ştefi. Ian' spune dumneata, cîţi iepuri împuşcaţi de Vasi ai dus la casa dumitale ? Seara, cînd ne adunam, numai îl auzeai pe Vasi : „Care n-are iepure ?“ Cine să n-aibă, decît baciul Vasile. „Alege-ţi unul dintre ai mei, grăia Vasi, că te prohozeşte muierea dacă n-aduci agoniseală“. Şi dumneata alegeai care era mai gros în şale... Şi mai zici... Acum, că-i mort...

— Am zis ceva ? N-am zis nimic... Ba zic ! Dumnezeu să-l ierte !

Şi goliră cu toţii păharele.

„Foaie !“ — „Rest !“ — „Dublu !“... „Bancă !“... „Lauf !“ punctau cei patru peripeţiile jocului. Pe la miezul-nopţii, muierea lui Vasi a mai controlat alte oale pline, trase la marginea plitei, apoi s-a retras în singurătate, văduvă întristată şi trudită de greul zilelor din urmă.

— Oare acum, că nu-i Vasi. cine va da cu treascurile la liturghia de Paşti ? Cele două piue erau ale lui, pulberea o dădea Mănăstirea. Le aşeza Vasi frumos, în piaţă, făcea focul alăturea, îndesa peste praf dopurile de lemn, băga în jar drugul de fier şi aştepta. Cînd bătea de trei ori clopotul cel mare, însemna că popii au mîntuit un stih din Ioan, citit în douăsprezece limbi. Atunci Vasi alunga copiii buluciţi să vadă, apuca drugul de fier înroşit în foc şi îl apropia de ţîţa treascului. Vbumm ! Zbura dopul alb pînă peste mănăstire, se învîrtejeau pe sus porumbeii speriaţi, creştinii din biserică tresăreau şi îşi făceau cruci. Vasi se grăbea să umple treascul şi aştepta alt stih, apoi iarăşi Vbumm ! Tare frumos era şi solemn ! Vasi, săracu...

— Parcă o făcea de dragul evangheliei şi al popilor ! cîrti altul. Las' că ştim noi. Îi venea sau nu-i venea damijana cu vin din pivniţa mitropoliei ? Îi venea ! Făcea el socoteala cu praful, încît vîna un an întreg din ce-i rămînea ? Făcea... Ca omul...

— Ca omul, întări Băla... Sfinţii, că-s sfinţi, sînt închipuiţi cu mîna trasă spre ei... Să mai dea şi popii, că au de unde.

— Lasă popii, că după ei a trăit Vasi. Cui lega el cărţile ? Seminarului şi popilor. Cîte evanghelii şi oh-

troihuri şi ceaslovuri vărsa tipografia, toate treceau alături-ea în atelierul lui Vasi. Cu carul...

— ...Şi le legau calfele şi ucenicii... Vasi umbla liela, la vînătoare cu copoii după el.

— Parcă noi, noi nu umblăm şi nu ne place...

— Umblăm, umblăm, dar mai vedem şi de casă şi de copii şi de meşteşug. Dar Vasi !... Ei ! Cum a fost, cum n-a fost, Dumnezeu să-l ierte şi să-l hodinească... Măi, Purice, sari şi apropie altă oală. Nu vezi că asta-i goală ?

„Banca-i la mine... Un zlot bun... Cît ţii, Vărîvă ?

— Foaie... Hop banca !... Douăzeci şi unu, tuz şi crăiţă.

— Să văd... Tiii, fire-ai să fii... Încă un zlot în bancă...

— Ziceţi ce ziceţi, umbla el la vînătoare, dar şi aducea. Toţi cîţi sîntem, laolaltă, n-am împuşcat atîtea vulpi cîte Vasi. Le ştia rostul şi hăţaşurile... Drept, că şi cîini hulpari avea...

Iarăşi a sărit un cîrcotaş :

— Eu îi zic hămeşag. Stătea Vasi în şir cu noi, vînătorii ? Ţişti ! se fîştica şi intra în pădure, în goană... Era frumos ce făcea ?... Ba !

— Mai tăceţi, măi, mai tăceţi ! ostoia bătrînul Ilarie. Cît a trăit : „Vasi, ia-mă cu tine ; Vasi, dă-mi pe Tambur ; Vasi dragă, împrumută-mi nişte cartuşe...“

— Şi Vasi, ca să rîdă de mine, îmi dădea cartuşe umplute cu mazăre în loc de alice...

— ...Vasi, dă-mi o ţigară...

— ...Şi Vasi îmi dădea una în care a presărat praf de puşcă ; îmi exploda în gură şi îmi pîrlea mustăţile. Gluma-i glumă, rîsu-i rîs... dar tocmai aşa...

— Şi muieratic era, scăpă vorba Niculiţă, a cărui soţie odinioară a fost tare frumoasă.

— Era, era ! Să vă spun eu una, pe care nu o ştiţi... Cu Rezi, muierea lui Miş Schmidt din Şona...

Catilina, brigadierul silvic, n-a apucat să dezvăluie taina veche, fiindcă în clipa aceea s-a întîmplat un lucru înfricoşător.

Bu ! şi încă o dată Bu ! două explozii, ca din treascurile de la Paşti. Au zurăit ferestrele, gata să se spargă, a început să se zbată lampa din tavan, ca de cutremur, au sărit oamenii răsturnînd masă şi scaune, şi apoi au rămas încremeniţi, cu ochii înholbaţi spre odaia mortului. De acolo năvălea nor de fum şi miros de pucioasă. Iar cînd s-au mai împrăştiat clăbucii ieşiţi ca din căldarea iadului, s-a arătat Spaima.

Vasi, mortul, stătea în pat, ridicat în şezut, cu sprîncenele încruntate deasupra pumnalelor ochilor, cu barbişonul zbîrlit de după legătura fălcii, în mîini cu puşca îndreptată spre bunii lui tovarăşi. Nemişcat, tăcut, spectral, fioros...

...Biata femeie, care şi-a ţinut jurămîntul, dimineaţa a trebuit să încarce pe o săniuţă paltoane şi cojoace şi căciuli, şi să le ducă pe la casele celor ce au plecat cam grăbiţi de la priveghiul lui Vasi. A trebuit să cheme şi pe Urian, geamgiul, ca să pună nişte ochiuri la fereastra pe care a zbughit-o unul, care în îmbulzeală n-a încăput degrabă pe uşă...

Într-o amiază, la două săptămîni după această întîmplare, colopotele mănăstirii cîntau dangăt de jale deasupra orăşelului.

— Cine a murit ? Cine a murit ? se întrebau oamenii.

Vestea cea cu şapte aripi s-a răspîndit degrabă. A murit Vasi.

S-au strîns la sfat tovarăşii de vînătoare. E mort sau nu-i mort ? Ar fi prea-prea să tragă şi clopotele.

Dar mai poţi să ştii cu Vasi ? Au trimis iscoadă. Iscoada a cercetat la faţa locului şi a venit cu veste liniştitoare : „Îi mort, întins pe scîndură“. Au crezut, apoi ghimpele îndoielii a început a împunge. „Ce ne facem ? Mergem la priveghi ? Aşa ar fi cuviincios. Prieten, tovarăş de vînătoare, cumătru“... N-au mers.

În tristul convoi funerar, vînătorii s-au ţinut cam spre coadă, gata să dispară dacă s-ar lămuri poznă. S-au apropiat numai după ce au auzit bufnind sinistru bulgării în sicriul coborît în groapă. Asta nu mai era glumă, hotărît, nu !

Au aruncat şi ei ţărîna iertării şi în ochi li s-au furişat lacrimi curate.

LORD

Rezultatele mele ca dresor m-au descurajat. Cei cîţiva prepelicari tineri, pe care i-am luat sub mîna mea (mînă îndreptată de o întreagă bibliotecă şi de prea puţină experienţă şi mai ales de puţină răbdare), mi-au pricinuit numai scîrbă. Nu s-a ales nimic de seamă din nici unul dintre acei învăţăcei ai mei.

Voiam, după atîtea naufragii, să am, în sfîrşit, un prepelicar dresat, introdus la cîmp, încercat, bun.

În Ardeal, pe vremea aceea, nu se vîna cu prepelicari decît puţin, şi aproape numai în regiunile de şes de la apus. Pădurile şi dealurile ardelene cer alte feluri de cîini de vînătoare. Iar vestitul „cîine universal" al nemţilor, cel care aretează prepeliţa, goneşte mistreţul şi urmăreşte cerbul rănit, mi se pare că nu e altceva decît iluzie.

Totuşi, rîvneam un prepelicar. Era greu să găseşti unul „garantat", aşa după cum îmi trebuia mie.

În sfîrşit, i-am dat de urmă, l-am tîrguit, l-am cumpărat „pe încercare", l-am plătit şi mi-a fost adus acasă.

Cînd l-am văzut, n-am fost încîntat de el. Era un brac. Enorm, cu un cap mare, tăiat în linii brutale : pe un ochi avea un punct de albeaţă, care îl făcea să privească într-o parte, chiorîş şi parcă duşmănos. Cîine de vreo cinci ani. Îl chema Lord.

A primit fără plăcere mîngîierea mea, doar o dată dacă a bîţîit din coada ciuntită scurt. A făcut îndată ocolul curţii, cu opriri pe la toate colţurile, a speriat găinile din coteţ şi a adulmecat insistent la uşa bucătăriei. Din două icnituri a înghiţit o mămăligă întreagă.

Scrisoarea care însoţea pe Lord cuprindea atîtea laude, iar cel ce o iscălea avea atîtea titluri, încît a fost copleşită prima mea impresie. „Mai ştii ?“... mi-am zis în gînd. Îi era lăudată, pe deasupra tuturor celorlalte calităţi, pasiunea şi priceperea la vînătoarea de baltă. „Intră bucuros — se scria în răvaş — caută neobosit întreg păpurişul oricît de mare şi de încîlcit ar fi, aportează cu patimă“.

A doua zi, l-am dus ca să-l încerc. L-am luat cu mine şi pe Ştefi, mare expert în materie.

— Să mergem la raţe ! am hotărît.

În apropierea orăşelului, într-o covată de dealuri, se afla un lac frumos, cu apa limpede împrejmuită de stuf, asemenea unui ochi senin între gene lungi. Raţe se găseau totdeauna în desişurile de trestie şi papură.

Ca să ajungem acolo, aveam un drum scurt, dar noi ne-am zis să facem un ocol, ca să ne cadă în cale şi o coastă îmbrăcată în mohor, în care bănuiam că pot fi iepuri. În linia acestui ocol se găsea o cărămidărie. În gropile din care se scosese lut se adunase apă. Pe oglinda opacă a bălţilor se bălăceau nişte raţe mari, frumoase şi albe, ca puful de zăpadă. Cîrd întreg, ieşit demn la întîlnire de prin curţile oamenilor de la fabrică.

Lord s-a oprit, ca în faţa potîrnichilor, şi le-a privit chiorîş. Apoi, dintr-o zmucitură, a rupt cureaua şi a ajuns repede între raţe. În două clipe, vreo trei pluteau cu pîntecele spre cer, întinzînd ca nişte ca-

targe frînte picioarele roşii. Pe a patra o mozolea Lord cu vădită plăcere, ca să o lase lată apoi şi să le ajungă pe cele ce încercau să se salveze împleticindu-se şi ajutîndu-se cu aripi oloage. Tabloul final a însumat opt raţe.

Nu au lipsit răcnetele noastre şi nici cele ale femeilor ieşite pe toate porţile. Nu au lipsit nici tîrguielile şi nici obişnuita rezolvare a incidentelor vînătoreşti de acest fel. Din prima zi, Lord s-a dovedit într-adevăr a fi un cîine... scump.

Se părea că Lord şi-a potolit pasiunea vînătorească pentru acea zi în urma glorioasei aventuri cu raţele.

La tăul cel adevărat abia a intrat în stuf şi s-a întors plin de glod. N-a avut loc unde să se scuture, decît după ce s-a apropiat de noi. Apoi s-a culcat obosit. Scotea o limbă impresionantă ; din colţurile dantelate ale gurii i se întindeau pînă la pămînt ciucuri lungi de bale...

Am telefonat vînzătorului să trimită numaidecît om ca să ridice „minunea de cîine". S-a arătat încîntat, că am stricat tîrgul. L-a durut — îmi scria — că se despărţise de asemenea cîine, pe care el l-a dresat, el l-a ridicat la perfecţiune şi în tovărăşia căruia a petrecut sublime ceasuri de vînătoare. L-a vîndut pe Lord, zicea, într-o clipă de slăbiciune, de dragul meu, iar acum, cînd m-am răzgîndit, e cel mai fericit om. Are să vină cineva neîntîrziat să-l ducă acasă pe Lord şi îmi trimetea şi preţul pe care i l-am plătit.

Poate va fi trimis omul pe cineva, nu mă îndoiesc de asta. Pe vremea aceea trenurile mergeau destul de bine. Au intervenit însă de atunci două războaie mondiale, care au cam dezorganizat circulaţia. Probabil că din această cauză de forţă majoră trimisul n-a sosit nici pînă în ziua de azi...

În baza legii inerţiei, Lord mi-a rămas pe cap. Cu timpul, s-a împămîntenit, a intrat automat în inventarul cîinilor mei de vînătoare, a fost adoptat. Aveam pe atunci cinci cîini : trei copoi şi două corcituri pentru mistreţi. Unde erau cinci, nici nu mai conta al şaselea.

Trăia în zilele acelea în orăşel un bătrîn, care ştia să împace înalta treaptă din ierarhia bisericească pe care o ocupa şi calitatea de membru al Academiei, cu o fire simplă, glumeaţă, adusă din ţăranii din care a pornit. Mă învrednicea şi pe mine cu o părintească prietenie. Într-o dimineaţă, bătrînul trecea spre mitropolie, cînd tocmai ies eu pe poartă.

— Domnule advocat (îmi spunea „domnule advocat“ cînd voia să mă usture cu ceva, altfel mă tutuia), domnule advocat, *acum* cîte oi ai ?

— Oi ? N-am avut nicicînd şi nu am nici o oaie !

— Nu se poate ! Văd că ţi s-au înmulţit cîinii. Eu ştiu din bătrîni că după un cîine trebuie să fie o sută de oi... Asta mare, nou, ar răzbi să păzească două sute...

Ironia nu avea sîmbure de răutate, totuşi i-am cam simţit pleasna.

Dacă o asemenea glumă ar fi putut cere răzbunare, aş fi găsit-o peste vreo doi ani. Bătrînul se stingea în singurătatea lui de pustnic. Nouăzeci de ani sînt o boală fără leac. Mama mea (stăteam la a treia casă de sihăstria bătrînului) îi trimitea cîte o mîncare mai aleasă, care l-ar fi putut ademeni să se hrănească. O mîncau însă slugile.

Într-o zi, s-a potrivit să aduc acasă nişte potîrnichi. Una, gătită după o reţetă tainică, moştenită de la bunica, a fost trimisă în castronaş bătrînului. Slujnica s-a înapoiat, ca să vestească veselă că cel ce se stingea a mîncat în faţa ei o jumătate de potîrniche. După

vreo două zile, am trecut pe la el să-l văd și să-i spun ce mai e prin lume.

— Ce mîncare aleasă mi-a trimis mama-ta ! Nu mai țin minte de cînd mi-a căzut bine o mîncare ca aceea. Ce era ? potîrniche ?... Îi mulțumesc mamei tale și celor ce se vor fi ostenit să o agonisească.

Și mă privi cu ochii în frîngerea cărora s-a furișat un zîmbet, poate cel mai de pe urmă. Nu știa că în vorba aceasta bună nu mă cuprindea numai pe mine: vînasem potîrnichile cu Lord, cel fără de folos, fiindcă nu păzea o sută de oi...

După cum se vede și din această întîmplare, a cărei amintire pentru mine e de preț, Lord nu era un cîine fără nici un rost. Am vînat cu el mulți iepuri și destule potîrnichi. Chiar și rațe... de cele adevărate, sălbatice. Cariera lui vînătorească nu a fost lipsită nici de o zi de glorie.

...Vînam într-o zi luminoasă de toamnă prin porumbiști netăiate. Terminarăm o goană și — vînători și gonași — ne strîngeam la locul de întîlnire, în vîrful unui gruieț. Nu eram prea îmbulziți, stăteam de vorbă într-un cerc larg și așteptam să sosească și întîrziații. Lord se strecură printre picioarele noastre și — în mijlocul cercului în care stăteam — deodată cade într-un aret perfect : stană de piatră, cu un picior ridicat, cu capul încremenit (cam într-o parte, din pricina ochiului beteag). A izbucnit un hohot de rîs general.

— Bun cîine Lord al tău ! Și poți fi sigur de aretul lui. Nu te înșeală niciodată.

În aceeași clipă, zvrrr ! potîrnichea din mijlocul nostru. Era să ducă pălăria unuia dintre noi. Rareori l-am mîngîiat pe Lord. Atunci am făcut-o din toată inima.

Dar amintirea unor asemenea fapte bune e uşoară ca fulgul de păpădie ; o duce vîntul celor multe rele. Mai ales că vîntul rău a bătut neîncetat cîţiva ani.

Lord mi-a făcut cele mai rele pozne.

Era un hoţ, pe lîngă care Culiţa Ceteraş era paznicul tezaurului coroanei britanice. Uneori îmi venea să cred că are undeva chei potrivite şi le ştie întrebuinţa, sau are chiar iarba fiarelor. Pînă la urmă m-am împăcat, că fură din pivniţă, din cămară, din bucătărie, încercînd sistematic şi repetat, ca un vechil de noapte, toate uşile, dacă sînt bine încuiate.

Un lucru nu înţelegeam : cum face Lord că mănîncă laptele, care fierbe pe sobă. Soba încinsă, laptele în clocot ; dacă nu băgau de seamă cei din bucătărie, Lord într-o clipire de ochi sorbea tot laptele. Rămînea la foc cratiţa goală.

Hai să-i iert aceste blăstămăţii ; al meu e cîinele, a mea trebuie să fie şi paguba. Dacă îmi place să ţin hoţ la casă ! Ruşinea cea mare era însă cu vecinii. Cînd cel din dreapta, cînd cel din stînga, cînd al cincilea, cînd al zecelea mi se jeluia de pagubă. Daunele le acopeream, scîrba şi ruşinea rămînea.

— Ţi-l dezvăţ eu ! se laudă odată vecinul din dreapta, care îmi era prieten.

Tare i-am mulţumit, dinainte, pentru binele mare pe care vrea să mi-l facă.

În seara aceea, mare hărmălaie la vecin. Înjurături, bufnituri, chelălăială. Se învîrteau prin curtea cu poarta încuiată, ca în circ.

Într-un tîrziu, Lord a apucat să scape peste gardul din fundul grădinii.

— L-am dezvăţat ! gîfîia peste uluci vecinul meu. La mine ştiu că nu mai pune gura pe nimic ! Dar cum păcatele a putut ajunge ? Am cumpărat un burdufel de brînză şi l-am legat tocmai sus, de grinda cerda-

culuí, ca să se mai coacă. Eu, că-s om mare, abia am ajuns ca să-l pot atîrna... Cum a putut ajunge acolo ? Pînă am dat de veste, l-a mîncat mai tot... Dar l-am dezvăţat !

— Bine ai făcut, prietene Ioane, i-am mulţumit şi acum, că îşi îndeplinise făgăduiala.

Burdufelul a fost înlocuit fără greş şi, pe deasupra, în duminica următoare i-am trimis vecinului şi un iepure, „extra", adică în afara celor obişnuiţi în fiecare sezon, destui şi ăştia. Şi i-am trimis acum un iepure mare, gras, gros în şale, de mai mare dragul. Ca să şterg ruşinea şi supărarea şi mai ales ca să-i mulţumesc de învăţătură şi altfel decît numai cu vorba.

A doua zi, îl văd pe vecinul meu mohorît ; abia se uită spre mine.

— Adică eşti mînios, că ţi-am trimis un iepure ?

— Ba-s mînios că nu-l mai am. Mi l-a furat...

— Cine ?

— Cine ! Mai întrebi ?... Lord al tău, fi-ţi-ar să-ţi fie de poveste javra. Din pod l-a luat. S-a suit pe scară, ca mîţa, şi a sărit de acolo cu el în gură tocmai în mijlocul curţii...

— Nu fi mîhnit, prietene Ioane. Îţi trimit doi în loc. Unul în locul ăstuia, al doilea pentru învăţătura bună...

Mai tragice erau alte năzdrăvănii ale lui Lord.

Lord era un asasin. În anumite epoci, seara, după ce oamenii se trăgeau la casele lor, îşi dădeau întîlnire în piaţa din faţa bisericii toţi cîinii din oraş. Lord, se înţelege, era vătaf între ei. Cu cei voinici se lupta. Pe ţîncii cei mici îi omora. Dimineaţa zăceau morţi cîte doi, cîte trei Romeo mărunţi. Nici nu-mi făceam inimă rea. Noaptea, cîine hoinar, venit din cine ştie ce mahala. A căutat aventură, aventură a găsit. Iar hingherul, în loc să umble să prindă cîinii noştri de vînă-

toare, e mai bine să adune stîrvuri de ţînci. O singură dată am avut remuşcări.

Tot în acel oraş trăia şi o bătrînă, doamna Amalia. Rămasă fără copii, pe care să-i îngrijească şi să-i bată, iubea nişte javre de cîini şi cîteodată îl ciocănea pe baciul Aron, soţul dumisale. Altfel, femeie foarte vrednică, şi ne era tare dragă. Totdeauna ţinea la casa ei cîte doi ţînci, dintre cei ce dorm în pat cu stăpînii, mănîncă din blidul stăpînilor şi cînd aleargă pe stradă merg cochet în trei picioare. Un prea răsfăţat şi iubit căţel al doamnei Mali era Bubi. Mititel, bălţat alb cu negru, reprezenta ghiveciul tuturor stîrpiturilor din clasa cîinilor „de lux". Un asemenea odor trebuia ţinut sub mare pază, ca nu cumva să iasă în feluritele primejdii ale străzii. Aşa îl grijea doamna Mali. Ca pe ochii din cap. Totuşi, într-o zi, Bubi a scăpat şi din întreg oraşul n-a găsit unde să intre decît în curtea noastră.

Ham ! a făcut o singură dată Lord. Crrrc ! a sughiţat o singură dată Bubi, şi doamna Mali a rămas fără comoara ei.

— Nu cumva e pe la dumneavoastră Bubi ? ştiricea în cap de noapte slujnica bătrînei. Îl caut ca o nebună, din casă în casă... Şi doamna plînge şi se tînguieşte...

— Nu e la noi, nu !

Nu minţeam. Nu mai era la noi. După isprava lui Lord, l-am luat în furcă pe cel ce fusese odinioară Bubi şi l-am avîntat peste gardul din fundul curţii, pe un gunoi de acolo.

— Bietul Bubi ! ni se jeluia mai tîrziu doamna Mali. De bună seamă mi l-au furat. Sînt hoţi care umblă după cîinii cei scumpi... Numai de ar fi ajuns în loc bun...

— În loc bun a ajuns, fii liniştită, doamnă Mali. Sînt sigur, parcă aş şti. Fi liniştită şi mîngîiată, dragă doamnă Mali !...

Apoi, ca de după oricare rău, a venit, cît de tîrziu, şi mîntuirea.

...Era o splendidă zi de octombrie, a cărei frumuseţe n-am s-o uit niciodată. Mi-a adus o înseninare, asemenea celeia de pe bolta cerească.

Venise la mine un camarad de şcoală, pe care nu-l mai văzusem de multă vreme. Trăia într-un alt colţ de ţară.

— Să ieşim şi la o vînătoare ! i-am propus eu.

Îi împrumut bocanci, armă, cartuşe.

Plecăm. Viile erau culese şi ştiam că în cele de dincolo de rîu — vii învrîstate cu şirlinci pustii, năpădite de bălării — se soresc iepurii după răcorelile dimineţilor. Acolo să mergem. E şi aproape. În cîteva ceasuri sîntem acasă ; o partidă de vînătoare uşoară, la repezeală ; pe Lord îl luăm cu noi.

Dăm ce dăm, mai greşim cîte un iepure sărit fără veste. Lord încremeneşte în aret sub în piept de răzor înalt. Stă neclintit, cu capul răsucit, ca să poată îndrepta ochiul cel bun. Îl îndemn pe prietenul meu. Sare iepurele, se dă peste cap. Bravo !

În drum spre casă bag de seamă că tovarăşul meu vrea să-mi spună ceva şi că nu prea îndrăzneşte. În sfîrşit, o ia pe ocolite :

— Pe la noi nu sînt cîini ca ăsta... Tare aş dori să am unul... Nu cumva ştii tu pe undeva vreunul de vînzare ? Aş da preţ bun... Dar să fie ca Lord al tău !

Şiret, am tăcut o bucată de vreme. Să-l las să se frămînte şi să se coacă.

— Lord ? Hm !... Nu cunosc... Şi apoi cine are asemenea cîine nu-l vinde.

— Înţeleg că nu-l vinde, oftă prietenul meu.

Iarăşi am tăcut, în chip că mă frămînt şi eu.

— Ştii ce ? am grăit la urmă, cu glasul omului care a luat cu greu o hotărîre. Ştii ce ? Să fie al tău Lord ! Ţi-l fac cadou ! Ca să-ţi mai aduci aminte de mine prin străinătăţile pe unde trăieşti.

— Nu se poate ! Nu vreau să te lipsesc de el, se feri fals prietenul meu, cu teama în suflet că nu voi mai insista.

— Îmi faci plăcere ! Zău, îmi faci o mare plăcere!... Lord !... Iată stăpînul tău de azi înainte ! şi am trecut cureaua în mîna bunului meu prieten.

După vreo trei ani, ne-am întîlnit iarăşi. Ne-am bucurat, ne-am povestit poveştile, apoi, într-un tîrziu:

— Şi ce face Lord ? am întrebat ca într-o doară.

— Lord ?... Bietul Lord !... Nu-l mai am.

— A murit ? m-am speriat ipocrit.

— Nu. L-am făcut cadou. Dar nu regret. I-am făcut o mare plăcere unui foarte bun prieten... Ca să-şi aducă aminte de mine prin străinătăţile pe unde trăieşte... Dar din dar...

ELZA

Pot oare să înşir pe Elza între cîinii mei? Căpăoaica aceasta măruntă şi cu haină roşcată n-a intrat niciodată în cătuşele şi în drepturile ce s-ar numi proprietatea mea. Cîinii mei : Tref, Bălan, Rolf, Tuşi, Rek, Lord, Codru... Dar Elza ? A crescut-o baciul Rudi, a îmbătrînit în ograda lui, acolo-i îngropată în grădina lui, lîngă „filigoria" în care se trăgea bătrînul în după-amiezile de vară şi golea cu vreun prieten vreo cupă din via lui.

— Baciule Rudi, îmi dai pe Elza ?

— Ţi-o dau, dragul baciului, dar să mi-o aduci de aţă.

Atîta drept aveam eu asupra Elzei. Cum eram pe atunci cu capul încă plin de formulele dreptului roman şi — avocat stagiar tînăr — dornic să trag pe calapod de drept toate situaţiile, au început să năzărească în mintea mea construcţii bizare, servituţi *sui generis*, uzucapiuni — acolo unde nu era decît bunăvoinţa baciului Rudi.

De cîte ori mergeam cu copoii, i-o ceream, şi el mi-o dădea. Totdeauna cu condiţia ca seara să i-o aduc „de aţă". Adică, să nu o părăsesc pe undeva pe hotar sau pe uliţele oraşului, în nădejdea că va nimeri ea acasă, singură. Mă ţineam cu sfinţenie de această clauză a învoielii ; uneori mai scoteam din raniţă şi

cîte un un iepure şi îl agăţam în cui pe tîrnaţul baciului, şi astfel bătrînul nu se codea să-mi împrumute pe cîte o zi pe Elza. Încercau şi alţi camarazi-vînători să i-o ceară, fiindcă Elza era neîntrecut de folositoare. Baciul Rudi suspina trist : ba că e şchioapă săraca Elza, ba că i s-au umplut ochii de sămînţă de mohor, încît nici nu vede cu ei, ba că a scăpat aseară pe poartă şi n-a mai venit...

Sîmbătă spre seară, după ce se mîntuia sfatul vînătoresc, deschideam portiţa baciului şi el apărea de pe la coteţele găinilor sau întreba peste gardul grădinii că cine ar fi.

— Bună seara, baciule ! Faci bine să-mi dai mîine pe Elza ?

— Ţi-o dau, dragul baciului, da' să mi-o aduci de aţă ! Elza ! Unde eşti ? Ta-ta-ta-ta...

Îndată se ivea din vreun cotlon căţeluşa şi se gudura între noi. Apoi se ridica, îşi proptea labele de mine şi scîncea veselă. Baciul o certa, că-mi murdăreşte hainele, dar nu putea să tăinuiască pînă la capăt pricina supărării lui :

— Azi-mîine nici nu mă mai cunoaşte !

Duminică dimineaţa, baciul Rudi se scula cu noaptea în cap, îi dădea căţelei să mănînce şi o lega de piciorul patului. Îşi aprindea pipa şi mă aştepta. Seara primea, zîmbind, laudele mele, împletite în istorisirea întîmplărilor zilei, şi scotea la iveală strachina în care a păstrat pentru Elza ceva bun.

— Şi zici că lui Ştefi i-a scos vulpea ?... Cît spui că a mînat-o, ea singură ? Două ceasuri ? Ce să pot prinde cu Elza stîrpiturile cele de cîini ?... Meşteria de vulpi o are de la tată-său, de la Tambur... Nu l-ai apucat pe Tambur ?... Ehei ! Hulpar ca Tambur !... Ian'şezi o leacă, să-ţi spun una cu el... Dă-ţi jos bundiţa, că-i cald în casă.

Nu-mi prea era de poveşti ; eram trudit, năzuiam spre căldura din casa mea. Dar era un fel de plată pentru Elza să zăbovesc şi să ascult de fiecare dată cîte o bravură a bătrînului şi apoi să mă fac că o şi cred.

— Cunoşti pădurea Cîndeda ? Cum să nu o cunoşti ! Numai că pe atunci nu era tăiată, era tufărie, loc de vulpi...

În dimineaţa de care îşi aduce aminte baciul Rudi, Tambur a stîrnit vulpea îndată ce a intrat în lăstăriş. A învîrtit-o şi a sucit-o ; a trecut-o peste arături în pădurea Meteheia, de acolo în Rediu, de acolo a întors-o la pădurea saşilor, la Nocribechi, iarăşi a băgat-o în Cîndeda. Hoaţa a ştiut să se ferească de puşcă şi a întins-o spre pădurile Mănărăzii, încît a pierit şi glasul cîinelui.

A venit amiaza, vînătorul în zadar a bucinat din ţeavă. Şi-a întins merindea — nişte sîngereţi şi tobă şi jumări de porc stoarse numai pe jumătate. A golit şi sticluţa. Cîinele tot nu mai venea. Ce să facă ? Hai să iasă în coastă să împuşte nişte iepuri, de la picior. Îndată a cules doi... A mai bucinat (era meşter ; alţii parcă dădeau din corn ca porcarul satului ; el scotea patru tonuri !), a mai aşteptat, s-a făcut seară. Lună era, dar şi ger.

— L-o fi înhăţat vreun lup, mi-am zis, doar Tambur nu merge acasă fără de mine. Am pornit spre casă întristat. Mie îmi plăcea şi pe atunci să umblu singur, să nu mă zăhăiască nimenea. Singur, cu Tambur. Ajung la podul Tîrnavei, bat la uşa lui Puşcaş, vameşul, să-i lapăd şi lui un iepure. Iese omul, mai scoate şi un aldămaş, fiindcă n-am mai vrut să intru în casă. Eram cu paharul la gură, cînd pe cine-l aud?... Pe Tambur ! Hau-hau... hau-hau, că avea un glas gros, ca clopotul mănăstirii... Hau-hau... hau-hau... iacă

vulpea, drept în mijlocul drumului. În coada ei, Tambur. Am zvîrlit din mînă paharul, am zmîncit din spate puşca : poc !

Tambur a purtat vulpea peste şapte hotare şi seara a adus-o tocmai în aretul stăjarului de sub Cîndeda, unde ştia că aşteaptă stăpînul. Dar stăpînul nu era acolo. Îndată a ştiut Tambur că va fi pornit spre casă şi a cîrmuit vulpea aşa cum trebuia, doar-doar îl vor ajunge din urmă în lungul drumului.

— Dacă nu mă opream la Puşcaş, o trecea podul şi mi-o băga în curte ! Aşa cîine era Tambur !...

Vreo patru sau cinci erau aceste poveşti, care se repetau. Se cam încîlceau ele în ceea ce priveşte locul şi amănuntele. Vulpea de pe drum cădea uneori la podul de peste Tîrnava Mare, venind dinspre Cîndeda. Alteori, mărturie nu era Puşcaş, ci Cămaşă-lungă, vameşul de la podul Tîrnavei Mici, iar vulpea cobora pe drum din pădurile Bucerzii. O dată, vulpea din poveste avea blana aproape neagră şi baciul şi-a făcut din ea guler minunat la o zeghe...

Nu aveau nici o însemnătate aceste variaţiuni şi nici o clipă nu mă făceau să mă îndoiesc. Eram dator şi eu cu atîta răsplată pentru slujba Elzei, şi apoi, pe atunci, baciul Rudi păşea înspre şaptezeci de ani, iar la vîrsta aceasta se iartă micile scăpări de memorie.

Baciul Rudi se trăgea din una dintre acele vreo cinci familii băştinaşe ale orăşelului nostru, care se mîndreau a fi întemeietorii aşezării, şi priveau cam de sus „veniturile“. Am auzit că în tinereţea lui era şăpcar. Primăvara cumpăra pielcuţe de miel, alese de creţe în păr, le argăsea cu mare pricepere, pînă se făceau moi ca mănuşa. Vara croia şi cosea căciulile, apoi colinda cu ele bîlciurile de toamnă, alăturea de ceilalţi băştinaşi, care cu cizme, care cu cojoace, care cu opinci. Pe cînd l-am cunoscut eu se lăsase de me-

serie. Nimenea nu se întreba din ce anume trăia. Avea căsuţa lui în mijlocul oraşului. Îl vedeam cu toţii rumen la faţă, bine hrănit, vara cu haine de pînză şi cu sandale, iarna cu cojoc din piele de oaie, în picioare cu cizme cu tureac de pîslă. Din gură nu-i lipsea pipa lungă cu căuş din spumă de mare, care afuma pe la brîu. Cunoştea pe toţi cetăţenii, începînd de la Tipografoaia ceea de peste o sută de ani pînă la plodul cel de pe urmă al lăutarului Ghiuriţa şi nu trecea pe lîngă nici unul fără o vorbă potrivită, slobozită pe lîngă ciutura pipei. Şi unde mai pui că avea la poartă bancă.

„Banca lui baciul Rudi“ era o instituţie cel puţin tot atît de însemnată şi fără îndoială mai folositoare decît judecătoria sau pretura. Semnul hotărît că a sosit dulcea primăvară îl aveau cetăţenii acelui orăşel, nu din calendar sau din corul broaştelor din lăcuşorul din grădina mitropoliei. Într-o bună zi se răspîndea prin oraş vestea mare : „Baciul Rudi a scos banca !“ Atunci, oamenii lepădau căciulile şi sumanele, iar cucoanele scoteau de prin dulapuri pălăriile de paie şi le dădeau la transformat. Atunci puneau în picioare cavalerii oraşului pantofi galbeni şi începeau a-i scîrţîi pe „corso“. Atunci ştia profesorul de naturale că îşi poate duce elevii „la botanizat“ în pădurea Cărbunari, şi că acolo vor găsi înflorite viorelele, vinăriţa, gălbeneii, dediţeii, papucul-doamnei şi cîte alte plante grăbite să se bucure de soare.

„Baciul Rudi a scos banca !“ era un fel de glas de trîmbiţă al bucuriei. Un singur om încrunta din sprîncene şi arunca priviri duşmănoase spre laviţa lungă, cu picioarele de fier, care îşi răzima spatele de peretele văruit alb. Era alt „baciu“ — baciul Carol, proprietarul cafenelei de peste drum, numită „Universul“. Cine să mai steie, serile, în fumul lui ? Toată ceata

ne mutam „la bancă". Vreo șase-șapte, mai harnici, găseau loc de șezut, ceilalți făceau roată. Auzeam, în curte, bătîndu-se ușa. Cei de pe bancă se adunau mai strîns, se încumeta unul mai tinerel să se ridice, fiindcă știa că vine baciul Rudi. Era banca lui, dreptul lui, binefacerea lui, cum să nu-i facem loc ? Ș-apoi cît stătea el acolo ? Pînă trăgea o pipă și spunea două snoave, sau, din înălțimea lui de băștinaș și de om bătrîn, ne dăruia vreo înțelepciune.

Multe dintre sfaturi rămîneau de noi alăturea, după cum nu ne mirau și nici nu ne răscoleau nevinovatele lăudăroșenii ale baciului. Ne dădeam numai coate, cînd hîrîia de după portiță glasul întărîtat al „dumneaei" :

— Da'hai odată și-ți mănîncă laptele și te culcă ! Ce te mai amesteci tu între tineri, boșorogule ?

Baciul sforăia mînios suflînd prin țeavă în zeama din pipa stinsă.

Se ridica încet, după ce îl împăcam și primea cu un „he-he-he" mulțumit laudele noastre, că ce minunată bancă e asta, și ne întrebam că oare ce ne-am ști noi face fără de ea. Se ridica de lîngă picioarele lui și Elza, cățelușa, se întindea, căsca și se strecura pe portiță după el, scîrbită, și ea, că-i sub poruncă.

Apoi a ajuns baciul în slujbă înaltă și a purtat-o mulți ani cu cinste și omenie.

Primarul orășelului nostru va fi făcut vreo crîmpiță, nu știu ce, și a trebuit să se lase de dregătorie. Pe cine să-l alegem primar ? Ce să ne mai batem capul ? Aici e baciul Rudi ! Băștinaș e, proprietar e, altă treabă n-are, înfățișare potrivită încă are, cu burta lui nu prea mare, dar destulă ca să-i dea vază ; are și barbă lungușoară și rară de mandarin chinezesc, care îi împrumută chip de adevărat podesta.

— Însă nu ştie să scrie şi să citească ! se încăpăţînă opoziţia de un singur glas.

— Pardon ! Îşi ştie scrie numele şi asta-i de ajuns. Ce nevoie are primarul să scrie şi să citească ? De ce plăteşte comuna notar ?... Trăiască primarul nostru, baciul Rudi !

Nimeni n-a îndrăznit să ia lupta electorală faţă de prea iubitul şi popularul nostru candidat.

Pe vremea aceea slujba de primar nu era cu plată : *nobile officium.* Baciul Rudi a primit-o ca pe ceva de la sine înţeles, ceva ce i se cuvenea fără discuţie şi care nu adăugea nimic vechii lui importanţe. El aducea jertfă obştei. Deci abia şi-a schimbat felul de viaţă. Doar că îl vedeam mai des măsurînd cu paşi îndesaţi străzile, ca să vadă dacă toate sînt în bună rînduială, că dimineaţa mergea la primărie, „ca să iscălească", doar că la Anul nou îşi scotea din naftalină hainele negre şi mergea la „masa de gală" de la mitropolie, alături de celelalte notabilităţi ale oraşului. Pe bancă ne mai arunca, peste umăr, cîte un cuvînt din care trebuia să înţelegem problemele mari pe care le-a rezolvat el cu uşurinţă, cum ai răsuci o ţigară, evenimentele de seamă în centrul cărora s-a găsit şi pe care le-a dominat. Dar a rămas tot baciul Rudi al nostru, cel vechi, iar duminicile dimineaţa, toamna şi iarna, tot mă mai aştepta cu Elza legată de piciorul patului.

— Unde ai fost baciule ? îl întrebam, cînd se potrivea să-l întîlnesc echipat cu pălărie de paie în cap şi în mînă ţinînd bastonul cu mîner din corn de cerb.

— Ia, m-am dus pînă la „tablă", ca să văd cum mai stă recolta.

„Tabla" — ceea ce înseamnă moşie întinsă, legată — nu era decît o palmă de loc, de vreun hectar, în vîrful ei cu un petic de vie. Nu i-ar fi spus

altfel decît „tablă", doamne ferește ! Recolta pe care o inspecta se arăta totdeauna minunată. Așa cucuruz nu-i pe tot hotarul ! Călare nu te vezi din el. Pe fiecare fir cîte trei știuleți ! În vie erau strugurii ca purceii. Prunii se despicau de roada de pe ei. Alți gospodari se căinau de secetă, de înghețuri tîrzii, de rodie ; el vestea din „tabla" lui numai belșug.

Toamna, după ce se culegeau viile și soarele mai încălzea stîmpărat și dulce, baciul Rudi își alegea o duminică și în presată venea la mine :

— Și ce-ai zice să ieșim mîine la niște iepuri ?

Învățasem rostul acestei invitații și o primeam cu entuziasm.

— Mergem pe la „tablă", hotăra baciul. E plin de iepuri pe acolo, sar ca lăscustele. Nici nu știu de ce trag ei la tabla mea așa tare... Dar știi, mie nu-mi place cu tot felul de oameni. Spun că-s vînători și ei... și...

— Bine, baciule, mergem numai noi doi.

— Și cu Elzi !

— Ce ne-am face fără Elzi ?

— Pe mine mă cam încurcă primăria asta afurisită. Mîine, că-i duminică, și încă trebuie să merg ca să iscălesc...

— Nu-i nimic, baciule. Eu pornesc, cu Elza, de dimineață. Dumneata vii cînd te-i slobozi de treburi și mă găsești pe la „tablă".

Băteam singur pădurea de la Mișca, mă suiam la răzoarele de pe coastă și stîrneam cîțiva iepuri culcați la soare, apoi mă apropiam de „tablă". Se vedea de acolo orașul, iar către amiazi zăream pe drum, legănîndu-se încet, un om cu pușca în spate. Ajungea în dreptul „tablei", cred că mă și vedea sub un cais — doar „tabla" nu era departe de drum — își răscolea din spinare pușca, o deschidea, o ridica spre cer

cu gura ţevii la buze şi buciuma. Cam hîrîit ieşea semnalul şi cam înecat. Îndată răspundeam de colo din coastă, tot în ţevile puştii.

— Hop-hooop ! striga bătrînul din toate plumînile, ca şi cînd ar fi voit să adune tovarăşi răsleţiţi printr-un codru cît un judeţ.

— Hop-hoooop ! dedeam semn şi eu, cît mă ţinea glasul.

După această oficiere rituală se îndemna să păşească pe coastă la deal. Unde vedea un smoc de iarbă uscată, vreo tufă, cîrmea într-acolo, cu puşca gata, subsuoară.

— Prr... prrrrr... Iepure, oha !

Elza zăcea lîngă mine. Nici nu se mişca. Privea spre stăpînul ei şi mi se părea că zîmbeşte şi ea. Doar trecuse ea, Elza, prin acele tufe, iar ăstalalt tocmai pe acolo împuşcase un iepure. Ce să se mai găsească pe acolo ?

— Ehei ! Văd că i-ai cules înaintea mea... mă lăuda cînd sosea lîngă mine.

În vorbă amesteca şi o intonaţie de dezamăgire. Dar aceasta era prefăcută, fiindcă, dacă nu „culegeam“ nimic, ar fi fost oleacă de sminteală în programul zilei.

Se aşeza lîngă mine, îşi scotea de după cap straiţa, îşi ştergea de pe faţă sudoarea cu o batistă mare şi roşie şi răsufla de cîteva ori greu, ca după o goană anevoioasă.

— Ţi-ai adus merinde ?... Las-o acolo... Doar sîntem la mine, la „tabla“ mea... Am aici — hai să le şi desfacem ! — am aici nişte carne şi nişte jumări de gîscă şi mi se pare că am şi nişte lipiu cu brînză. Doar n-oi fi uitat acasă vinul ? Cum să-l uit ? Iată-l aici ! Mai bun e vinul, cînd îl aduci şi îl bei sub viţa pe care a crescut. Ieri am cepuit un butoiaş nou...

Nu puteam să mă stăpînesc să nu arunc ochii pe cele trei şire de viţă năcăjită din vîrful „tablei“ şi să nu mă gîndesc că Caan de am fi n-ar putea ele stoarce două vedre de vin.

— Asta-i de acum doi ani. Mai am din el încă un butoiaş. Apoi încep la cele din anul trecut... He-he-he! Ia'poftim ! Unde am pus sarea ? Taie-ţi din pita asta, îi ca spongea, făcută cu hamei... Azi nu mai ştiu femeile să facă pită cu hamei... Bună-i ?

Întinse între noi merindarea, cu toate ale ei, propti de un bulgăre sticla cu vin, îşi scoase briceagul cît un iatagan turcesc.

— Am lăsat pe pomul de colo anume cîteva piersici, ca să le găsim cînd vom da pe aici. Şi uite că le-au furat copiii ! Iată aşa, cît pumnul meu se fac pe pomul ăsta... Şi a fost plin-plinuţ de ele... Blăstămaţii ceia de copii, ştiu şi ei piersicul ăsta !

— Las'baciule, că mai face şi la anul.

— Ba am să-ţi trimit acasă un coş întreg la anul... Parcă ţi-am trimis şi anul trecut. Nu ţi-am trimis ? Ai-ai-ai-ai ! Atunci nici n-ai de unde să ştii ce-s piersicile crăieşti... Elzi, hai la ciosvîrta asta ! Ce ne-am face noi fără tine, Elzi ? Aşa stăteam odată aici cu Tambur. Îi întind o bucătură, dar el nu o ia, ci numai ridică botul şi adulmecă înspre Mişca... Trebuie să-ţi spun întîmplarea asta, dar mai întîi să gustăm din vinul ăsta al meu...

Soarele se apropia de linia albăstruie a pădurilor Cinăzii, pe cînd s-a sfîrşit povestea cu vulpea pe care a simţit-o Tambur de la un kilometru. S-a topit merindea, s-a uscat fundul sticlei, vedeam că baciul vrea să întoarcă vorba.

— Nu-ţi dă pace primăria asta nici să răsufli. Încă azi mai am de iscălit ceva. Lucru urgent.

Îndată îi săream în ajutor.

— Păcat că trebuie să pleci, baciule. Eu parcă aș mai rămîne, ca să caut rîpile dinspre Glogovăț. Ia dumneata un iepure de ăsta ! Uite pe ăsta să-l iei, că-i mare. La pădure nu mai merg. Ia-o cu dumneata pe Elzi !

Bătrînul regiza bine lucrurile. Pe la ora cinci, pe cînd se terminase vecernia, străzile erau pline de lume. Teologii și elevii din internate ieșeau la plimbare în șiruri lungi. Cetățenii ieșeau pe la porți, în povești. Atunci apărea în capul străzii-lungi baciul Rudi. Arătare impresionantă.

Scurteica desfăcută larg lăsa să se vadă vesta din piele de cerb, care se legăna în ritmul domol al poloboceluului de burtă, încins cu șir de cartușe sclipitoare. Pantalonii cu genunchi dubli se pierdeau în lărgimea turecilor de pîslă, colbuiți de atîta umblare. În pălăria de velur verde era înțepată pană din aripa uliului, lîngă ea cîrlionțul cochet din coada rățoiului sălbatic. Arma atîrnată neglijent de umărul stîng, mîna se răzima moale și nepăsătoare pe țevile de damasc sclipitor. Peste umăr, tolba împodobită cu țirade din picioare de căprioară. De curelele tolbei, legat, iepurele. Legat frumos, întins, cu cîte două picioare în cruce, cu capul bălăbănind în față, la vedere.

Vînătorul pășea agale, bocănind din cizme și din bastonul-scăunel. Pe față i se lupta un zîmbet de mulțumire cu o suverană nepăsare. Pipa pendula în tactul pașilor, tot la al doilea pas izvorau clăbuci albaștri de sub mustățile îngălbenite de tabac. Elza, legată cu o sfoară, măcina cu picioarele ei sprintene, plictisită de încetineala înaintării.

Păcat că nu e de două ori mai lung drumul din capul orașului pînă la casa cu bancă !

— Bravo, domnule primar ! se bucura un trecător.

Baciul se oprea și dădea mîna.

— Iacă, am chemat la cină, pe mîine, niște prieteni. M-am gîndit să le dau iepure cu smîntînă. Am ieșit pînă la tablă și mi l-am adus.

— Îi iei ca din coteț !

— He-he-he... Dacă știi unde li-e cotețul și ai cheie bună la el...

— Frumos iepure și gras ! lăuda mai încolo alt cetățean.

Iarăși se oprea baciul și dădea mîna.

— Frumos, că-i pe alese. Aștia — și făcea un gest cu capul, vrînd să spună că e vorba de pleava vînătorilor din oraș — ăștia împușcă ce le iese înainte... Trei am lăsat să se ducă, pînă mi-a sărit ăsta de aici. L-am judecat, că-i bun și apoi l-am oprit : „Tu ești de mine“...

Se strîngeau copiii în jurul lui și-l petreceau. Unul observa ochii holbați ai iepurelui „pe care nu-i poate închide nici cînd doarme“ ; altul îi ciupea mustățile, scurt, parcă se temea că îl va mușca iepurele ; altul cerea baciului să-i dea lui codișca. Pe aceștia bătrînul nici nu-i lua în seamă. Privirea îi fugea în depărtare, peste capetele lor. Trecea drumul un alt cunoscut.

— Parcă-i țesălat, baciule, atît de neted și de mîndru e. Nici nu-i sîngerat. Poate că l-a prins cățeaua.

Vînătorul zîmbea a milă față de asemenea neștiință.

— Cîine ca Elzi, de aici, nu s-a mai pomenit pe la noi, e drept. Dar tot asta-i meștera. Zici că nu-i sîngerat ? He-he-he... De ce să-l cotozesc tot ? Îi așez eu două alice, numai două, acolo unde trebuie. Meșteșugul ăsta nu-l știu ăilalți — și iarăși disprețuia cu un gest al capului ceata nevăzută a vînătorilor de rînd. Mi-a adus și un vulpoi, la trei pași. „Du-te măi, i-am zis, și îți mai îndeasă blana, că te găsesc eu după Crăciun !“ De ce să strici vulpile, cînd încă nu li-e

vremea ? Mi s-a făcut poftă să mănînc tocană de iepure ; m-am dus şi mi l-am adus...

Altul, scriitor la primărie, după ce examina extaziat prada, îndrăznea să-i aducă aminte de o făgăduială mai veche.

— Îl culeg eu şi pe al tău. Nu-ţi fie teamă. Asta-i pentru Vlădicie... Mi-a trimis vorbă aseară Excelenţa, că ar mînca iepure şi prăpădiţii ăia de pădurari ai lui nu-s vrednici să împuşte unu... „Las' că merg eu pînă la tablă, am trimis răspuns, şi aleg eu unu, de se satură din el întreg consistorul."

Din poştă în poştă, baciul ajunge la portiţa lui. Banca e ocupată de domnişori, cărora le plăcea să le treacă prin faţă tot cuconetul şi slujnicărimea ieşită la plimbare în haine de duminică. Îndată îi făceau loc vînătorului. Acesta îşi atîrna tolba cu iepurele de un piron din poartă şi se aşeza, gemînd de oboseală, cu puşca între genunchi. Se mai scălda un răstimp în razele dulci ale admiraţiei trecătorilor, lămurea cîte o întrebare pusă de vreun nepriceput de pe bancă. Se făcea încet noapte, trecătorii se răreau, iepurele nu se mai vedea. Scîrţîia din curte a treia oară glasul „dumniei", care simţise că a sosit „dumnealui" şi iarăşi se amestecă printre tineret. Se stinsese şi pipa. Baciul se ridica cu alt geamăt, îşi descăţa din piron tolba şi ne poftea noapte bună.

A doua zi întreg oraşul ştia de isprava vînătorească. Numai Elza şi cu mine nu ne mai aduceam aminte de nimic...

Am voit să dezgrop din uitare pe Elza, căpăoaica, şi iată, filele s-au umplut cu creionarea stîngace a chipului stăpînului ei. Îmi fac vină şi apoi mi-o iert. Amintirea cuprinde, nedespărţit, pe baciul Rudi şi pe Elza. Fără de stăpînul ei, ce ar fi Elza în vraja

anilor mei trecuţi de mult ? Un cîine, care împărtăşeşte soarta ingrată a neamului copoilor : cîini fără de istorie. Viaţa lor se fărîmiţează în trude după vulgari iepuri şi vulgare vulpi. Din nici una dintre aceste trudiri nu răsare vreo aventură mare. Ele îşi adună încet firicelele, cum se adună aurul spălat din nisipul unor rîuri, ca să se prindă apoi într-o aureolă, care cuprinde vremuri bune, tinereţe, peisaje dragi, tovarăşi de vînătoare, oameni şi cîini, al căror nume se uită în curînd.

„Elza baciului Rudi a fost o căpăoaică harnică şi am vînat adeseori cu ea, culegînd multe boabe dulci din pomul nostru fermecat."

E un epitaf banal. Îl încrestez totuşi cu emoţie.

M-am răzleţit şi eu din oraşul tinereţii mele. L-am mai căutat, revenind pe cîte o zi-două. Feţele cunoscute erau tot mai rare, feţele străine tot mai multe. Într-o primăvară, în zadar am mai căutat „banca baciului Rudi". Peretele casei nu mai era văruit proaspăt, alb ; într-un colţ se desprindea tencuiala. Am înţeles ce înseamnă aceasta.

În altă zi de toamnă, m-a cuprins dor să revăd coastele pe unde hăiţăream odinioară. Am ajuns, singur, la un loc ştiut şi m-am aşezat pe răzorul din vîrful lui. Dispăruseră cele trei şire de vie, locurile erau ca şi pămînturile din vecini, frunzele porumbului sărac şuşuiau trist, ca şi în celelalte şirlinci... Nu mai era „tablă"... M-a răpit gîndul spre vremile trecute de mult. Apoi am tresărit : din jos, dinspre drum, a crepitat bucinat strident !... Nu era baciul Rudi ! Claxona o maşină grăbită. Ridica nori de colb murdar, care acopereau vederea spre frînghia albastră a păsurilor Cinăzii şi cotropeau şi mirajul amintirilor.

...altul plînge

humă între stîncile scormonite din profunduri, a prins fir de rădăcină, a crescut crengi, a aruncat alte seminţe, şi în răbdarea miilor de ani s-a aşternut pat deasupra bolovanilor. Într-o iarnă, pe cînd încremenea mai tare gerul, o forfecuţă a trecut pe deasupra. Ducea în cioc un cocean de molid. S-a desprins dintre solzi o boabă, a sfredelit aerul cu aripioarele ei şi s-a culcat pe o creangă de jneapăn. Ceea ce a trimis forfeceaua să culeagă acel cocean şi i-a cîrmuit zborul, a avut grijă să vină un vîntuleţ şi să scuture creanga, şi sămînţa străină să se strecoare tocmai pînă la palma de loc de la rădăcină, unde acele zecilor de ani se măcinaseră în pămînt negru şi gras şi apoi au ferit-o de ochii păsărilor. În mîngîierea primăverii s-a trezit viaţa ascunsă în sămînţa de molid şi ceasul care măsoară veşniciile ce nu pot să fie măsurate abia a strecurat nisipul cîtorva mii de ani şi căldarea Săcuieului era îmbrăcată în pădure, toată.

Aici copacii cresc scriind veacuri în răbojul de inele din inima lor şi mor de bătrîneţe. Cînd li se apropie sorocul, pletele verzi se răresc şi în crengile obosite se atîrnă tot mai multe fuioare de barbă albă. Ciocănitoarele pun semne în coaja crepată, iar rugina roşie se urcă pînă sus pe trupurile slăbite. Ursita vine, călăreşte pe spatele Crivăţului şi pune gheara în coama fiecărui brad. Se opreşte la cei mai înalţi, le caută semnele şi îi înginjoaie. Atunci pocnesc oasele seci ale moşnegilor, iar ei îşi dau pămîntului trupurile, ca să învie în veselia vieţii altor brazi. Spre fereastra de cer deschisă de prăbuşirea celui trecut, se ridică vîrful brăduţeilor nerăbdători şi vindecă îndată rana pădurii.

Pe jos, în luminişurile înguste, îşi încîlcesc crenguţele tufe de afin şi de merişor şi dintre frunzele pururea verzi îmbie boabe dulci flămînzilor pădurii.

Lăcrămița își înșiră primăvara steluțele albe și cheamă apoi păsările să-i culeagă din brumă mărgelele de rubin. Degetăruțul găsește mărghile ascunse și nimeni nu rupe floarea violetă și orfană. Vulturica, poroinicul, cerneţelul, șopîrlaița — toate deschid aici primăvara ochi miraţi de frumuseţea lumii, nuntesc în mîngîierea boarei și cu credinţă îndeplinesc și ele porunca cea mare, care înfrăţește tulpina veștedă cu germenul de viaţă nouă. Coasă nu le taie, mînă de om nu le culege. Cerbii și căprioarele își găsesc prin tăieturi iarbă grasă, turma ciobanului nu rîvnește la pădure bătrînă.

Gotcele își poartă popoarele de pui printre tufele de afin, gotcanii, stîmpăraţi după nebuniile dragostelor, culeg boabele dulci și ciupesc din vîrful cetinilor frunze fragede. Ciocănitoarea cea neagră scrie printre copaci valuri de zbor, se lipește de un trunchi, își sucește capul cu scufiță roșie și ţipă prelung și trist „Kieee-kieee-kieee“ cînd simte încă, din depărtări mari, răsuflarea iernii. Un neam de acvile își moștenește cuibul dintr-un vîrf de molid și în fiecare an așază crengi noi pe vatra veche, încît pare că s-a clădit o căsuță în văzduh. Pe aici trece fără grijă rîsul în pașii lui neauziţi, și tot pe aici își are și ursul bîrlogul în care au dormit atîta șir de strămoși de-ai lui, încît s-au poleit pereţii de stîncă.

Toate au rămas aici neclintite, așa cum erau în vechimile adînci. Toate au fost așezate, din abisuri de veacuri, în ogașe de viaţă, de-a lungul cărora ele pășesc fără greșeală. O lege înţeleaptă le ţine pe toate în cumpănă și împarte după o dreptate mai înaltă decît să poată fi înţeleasă : scrîșnirea gerului cu dulceaţa soarelui de vară, arșiţa cu revărsarea norilor, chiuitul vieţii cu geamătul sfîrșitului. Din firul de iarbă frînt, ea adună lapte în ugerul ciutei și îi porun-

ceşte lupului să-şi astîmpere foamea din trupuri slăbite de bătrîneţe sau nevrednice să treacă altor generaţii netrebniciile lor.

Buha cea mare, care dormea strînsă lîngă trupul unui brad, şi-a deschis ochii. Supărată de lumină, a clipit din pleoape, pînă i s-a adunat negrul din ochi ca două fire de măzăriche înfipte în mărgele mari de chihlimbar. A sucit capul şi şi-a înfoiat penele. Prin somn a auzit hîrşîind zăpada, iar ea trebuie să ştie îndată tot ce se întîmplă împrejurul ei. Poate să fie vreunul dintre cei cîţiva iepuri care s-au rupt de neamul lor şi s-au învăţat, din părinţi, să trăiască prin aste locuri de munte. Şi ce pradă aleasă e un iepure !... Şoarece să fie oare, care a îndrăznit să iasă din foişoarele lui calde de sub pămînt ? Şi el, cît e de mărunţel, trebuie să fie luat în seamă pe o vreme de strîmtoare cum e asta ! Dar poate să fie şi primejdie. Cît de ascuţit are ea ciocul şi oricît de agere îi sînt secerile ghearelor, tot nu se poate prinde cu mîţa. Şi mai este încă o fiară care umblă prin copaci şi se apropie nesimţită, pînă sare. În ceafă sare şi acolo îşi înfige colţii, aşa că nici clonţul şi nici ghearele nu o pot ajunge.

Hşşşş... hşşşşş, se aude pe zăpada îngheţată. Aşa nu umblă nici vulpea şi nici jderul. Urşii dorm acum cu botul pe brînci şi nici ei nu-şi tîrăsc aşa tălpile... Oare ce să fie ?

Buha şi-a adunat penele şi s-a tras mai aproape de trupul bradului cînd a zărit printre cetinile pline de zăpadă vietatea care se apropia. A mai văzut ea o dată asemenea fiinţă — nu prin locurile astea ferite, ci acolo mai spre rîu şi a simţit şi atunci înfiorarea de acum. Cuminţenia buhelor care au fost odată, care au păţit multe şi au adunat ştiinţă pe seama neamu-

lui lor, îi spunea că vieţuitoarea mare, care se lasă acum pe coastă în jos printre copaci şi alunecă pe nişte tălpi lungi, e cea mai groaznică fiară a pămîntului ! Nu se suie în copac, nu zboară, nu aleargă, nu pune nici dinţi ascuţiţi şi nici gheare ; din depărtare îşi trimite puterea şi gîndul, iar gîndul şi puterea ei înseamnă moarte. Cuminte e să stai tupilat, ca să nu te vadă. Puterea fiarei zace în ochi şi pe dîra lor săgetează şi loveşte... Şi-a tras buha capul între umeri, s-a strîns lîngă surul-ruginiu al copacului, pierzîndu-şi în el rugina penelor ei. O dată şi-a mai potrivit pe creangă labele păroase şi a rămas nemişcată. Numai pleoapele ştergeau des ferestrele galbene, ca să vadă mai lămurit ce poate să facă acel om, care s-a oprit tocmai lîngă bradul ei. Vedea şi nu înţelegea.

Omul a zărit scorbura şi îndată s-a tupilat de a cercetat-o. A scos şi glas scurt, care aducea oarecum cu grohăitul mulţumit al ursului cînd are gura plină cu zmeură coaptă. S-a mai răsucit şi în dreapta şi în stînga, apoi a scos din picioare tăpălăgile lungi şi a atîrnat de un ciot o prăjină care lucea cînd dădea asupra ei o rază a soarelui îngheţat. A scos din sacul din spate şi unelte, care ţipau rece şi ascuţit cum nu ţipă nici o vietate a muntelui, apoi a lucrat la rădăcina bradului. Ştia şi buha că acolo-i o scorbură...

Oare ce va fi meşterind acolo străinul ?

A scos ţărînă din borta de la rădăcină, a adunat şi o grămăjoară de ace de brad de pe sub cetini, a zurăit din uneltele lui şi a motroşit multă vreme. Buha a văzut că omul a luat în mîini ţărînă şi iar a împrăştiat-o de unde o ridicase. A mai luat în pumni şi acele de brad şi le-a risipit în scorbură. Mai pe urmă a scos, dintr-o bortişoară, pe care o ţinea în mînă, ceva gălbui şi cu mare băgare de seamă a aşezat-o în taina

scorburei. S-a ridicat, s-a uitat la ceea ce isprăvise, a mai dres ceva ce nu-i plăcea pe semne cum arăta, apoi şi-a legat în picioare tăpălăgile, a luat în spate creanga ceea care luceşte în soare, şi... hşşşş ! hşşşş ! a alunecat pe zăpadă, aşa cum nici o altă vietate nu o face. Buha cea mare şi-a întors numai capul înspre partea unde dispăruse acea făptură rea. A ascultat lungă vreme după ce se mistuiseră paşii omului, apoi a bătut o dată din clonţ. Tare ar fi voit să ştie cum e borta aceea după ce a făcut ce a făcut omul acolo. Poate că ar găsi ceva ce i-ar fi de folos, cine ştie ? Va mai sta o vreme apoi va coborî să iscodească... Atunci a auzit limpede învăţătura cea din veac şi şi-a schimbat gîndul. „Pe unde umblă acea fiară cumplită, numai primejdie găseşti. Gînd bun nu are şi toate le face cu vicleşug şi cu pornire rea". A mai ascultat buha tăcerile pădurii, a mai auzit îndemnul înţelepciunii şi s-a supus sfatului din comoara ei moştenită. A săltat de pe creangă, a răzbit printre brazi în bătăi de aripi moi şi i-a venit în minte un alt brad pe care îl ştia mai stufos, tocmai în cealaltă prăpastie a Săcuieului. Au cîrîit-o nişte gaiţe obraznice şi una nu s-a lăsat de ea pînă nu s-a aşezat în celălalt scut bun. Buha i-a dat pace gaiţei să-şi facă năravul pînă la capăt, apoi şi-a scuturat trupul clătinîndu-l ca pe un snop de pene şi şi-a închis ochii. După ce şi-a dormit somnul tulburat de acea întîmplare, mai că a şi uitat-o. Doar atîta i-a mai rămas în minte că nu va fi bine să mai vină o vreme prin preajma bradului cu bortă la rădăcină. Acolo-i ceva ce nu se înţelege, ceva ce nu se potriveşte cu rînduielile muntelui, acolo poate că şi-a lăsat fiara gîndul viclean. Şi se ştie că acea fiară loveşte şi omoară şi cu gîndul...

Tocmai în fundul căldării Săcuieului mai stă un brad ciung. Atît era el odinioară de gros şi de vînjos, încît viscolul nu l-a putut smulge din rădăcină. Acum vînturile nu se mai împiedică în cele cîteva crengi uscate, care se frîng ele de ele. Îl macină încet putregaiul şi popoarele de gîngănii, care îi sfredelesc trupul mort. De mult, cînd a început să bolească, o ciocănitoare s-a încăpăţînat să scoată viermele pe care îl simţea aproape de inima lui, a sfredelit în el cu răbdare pînă a scos cu lancea limbii bucătura aleasă. După un an, o pereche de piţiguşi s-au hotărît să-şi facă acolo cuibul. Au curăţat frumos borta, au lărgit-o cît le trebuia lor, au scos din fundul ei făina şi au făcut cotlonaş, apoi au aşternut pat moale din muşchi şi din pene. Cîteva neamuri de piţiguşi au roit din acest cuib care se adîncea şi se lărgea în fiecare an, pînă l-au găsit bun nişte nepoţi ai ciocănitoarei bătrîne, moartă de mult, şi s-au mutat în casa ceea bună. Ciocănitoarelor le-a fost uşor să-şi întemeieze drepturile mai mult pe puterea clonţurilor decît pe mintea acelei bunici şi uşor le-a fost şi să mai lărgească uşa şi să mărească cotlonaşul, după trebuinţa lor. Au mai scos şi ele rînduri de pui acolo, pînă a venit ciuhurezul şi le-a arătat că el are cioc mai ager. S-a întîmplat apoi că o furnică din spiţa ceea roşie şi cu fălci aspre, cînd s-a întors din zborul de nuntă a găsit la rădăcina bradului pămîntul uscat şi sfărîmicios şi acolo şi-a lepădat aripile. A crescut muşuroi, s-a înmulţit poporul şi păsările n-au mai putut creşte pui în scorbură. Într-o toamnă, un urs cu guler alb a săpat împărăţia furnicilor pînă în adînc la gogoaşele albe şi grase, iar a doua zi a venit ploaie şi lapoviţă care a dus moarte în toate foişoarele acelei împărăţii, şi ea s-a pustiit. Bradul se mînca de bătrîneţea lui, borta s-a lărgit, o ştiau toate jivinele

care umblă prin copaci și i-au luat pe rînd folosul, fiecare după felul și trebuințele lui.

Și jderul știa acest adăpost. După ce se sătura prin apropierea bradului ciung, îi era cam lene să mai meargă pînă la cuibul de veveriță pe care a pus stăpînire și unde îi plăcea mai ales să doarmă și se trăgea în căldura patului de aici.

Astă noapte, jderul a făcut pradă bună. O găină de munte dormea, cu gîtul tras, în covrul de sub o creangă pe care zăpada clădise acoperiș. Cît de nemișcată stătea ea acolo și oricît de înșelătoare erau luminile și umbrele lunii, n-a scăpat de ochii jderului, care trecea pe jos ca să-și agonisească. Îndată s-a tupilat jderul de și-a făcut planul. S-a prelins pînă la un brad vecin, s-a ferit după el și a alunecat încet de-a lungul lui numai în puterea ghearelor. S-a oprit de cîteva ori, a scos capul de după brad, și-a ales o creangă care se întindea dînd mîna cu cea pe care dormea găina proastă și a mai urcat cît trebuia. Dintr-un salt, a fost dincolo și găina, speriată, tocmai bine și-a înălțat capul ca, într-o învolburare de o clipă, jderul să-i poată sfîrteca ceafa. Au căzut încleștați din creangă în creangă scuturînd nor de ninsoare. Jderul nici n-a simțit cum s-a culcat pe zăpada moale de jos. Sîngele cald și dulce, care țîșnea din gîtul păsării, i-a umplut gura și gîtlejul, îi trecea în trupul lui viața care se stingea în bătăi de aripi lîncede. Cu cleștele dinților a spart țeasta și a cules pînă la cea din urmă fărîmitură nuca creierului. Aburul pîntecelui spintecat l-a îmbătat cu miros de măruntaie. Și pe acestea le-a luat pe rînd — ficat gras de sînge, inimă, rînză — alegîndu-le și gustîndu-le pe toate în tihnă. A venit și rîndul perinilor de carne de la piept și nu au fost prea mari pentru un

jder care pe astă vreme de iarnă nu mai găseşte nici cuiburi cu ouă, nici pui de pasăre.

Cum se astîmpăra foamea se domoleau mişcările hămesite, capul jderului se desprindea tot mai des din ghemul de pene, apoi doar cîte un strop de sînge mai culegea cu vîrful limbii, de pe unde va fi împroşcat. Mintea jderului nu cuprindea grija zilei de mîine, acum e sătul, nu-i mai trebuie nimic. Dar avea şi el zestrea lui de înţelepciune moştenită. A săpat căldăruşă, a tras în ea ceea ce a mai rămas din pradă şi a ascuns-o adunînd deasupra ei acoperiş de zăpadă. Ca să-şi ascundă urmele ? Ca să mai găsească şi mîine ceva ? Nu o ştia jderul şi nici nu se mai căznea să ştie ce rost are legea aceasta. Era poruncă şi el o îndeplinea. Mai bună i se părea acum cealaltă rînduială : să se tragă într-un cuib cald, să doarmă, tihnit, sătul, pînă ce... Dar se gîndeşte el oare cît are să doarmă ? Să-l trezească rămînea în grija aceleiaşi legi vechi, dacă nu s-ar întîmpla ceva ce l-ar stîrni. Ce să se întîmple ? Are el locurile lui de popas, colo sus unde nu ajunge jivină mai tare decît el. Şi-a adus îndată aminte de borta din bradul cel ciung şi a pornit spre ea în salturi scurte şi mlădioase. Ca pe o scară uşoară, s-a urcat pe coaja crăpată şi mîncată, s-a culcat pe ciotul de creangă de deasupra scorburei şi a văzut că n-are să se bată cu nimenea pentru patul bun. Şi-a lins de sînge buzele, şi-a purtat limba roşie pe tălpile cu perie moale, şi-a netezit frumos perii de pe spate, a adus la gură coada stufoasă şi a pieptănat-o şi pe ea pînă n-a mai rămas nici o urmă din învolburarea scurtă a atacului şi din cele ale ospăţului. Şi aceasta era poruncă şi pînă nu a îndeplinit-o migălos şi pînă la capăt, nu putea să treacă la odihnă. În bortă a găsit aşternut moale, s-a încolăcit în rumeguşul care se va încălzi ca un cuptoraş, şi-a adus

coada deasupra capului ca pe o acoperitoare și îndată n-a mai știut de lumea aceasta...

Nu s-a trezit decît în altă noapte. A ridicat botul din căldura pîntecelui și s-a descolăcit. A ascultat tăcerea pădurii, s-a înălțat în picioarele dinapoi și și-a scos capul pe ușa scorburii. Afară ningea încet, fără de vînt, în fulgi legănați. A sărit pe creanga frîntă, și-a întins capul și iarăși a ascultat. Să plece ? Ce să facă el pe ninsoare ? Pe asemenea vreme, toate vietățile cu care ar fi voit să se întîlnească sînt trase în adăposturi. După belșugul din noaptea trecută nu-l împingea nici foamea. I-a venit în minte o veveriță, poate chiar o găinușă, însă acum gîndul acesta era trecător și nu deștepta rîvnă să omoare. Setea de sînge, nu e altfel decît cea de apă. Pornirea de a vîna, a sfîșia, a însîngera nu îl cuprinde decît atunci cînd dă semn foamea. Atunci scînteiază șiretenia și se dezvelește meșteșugul de vînător iscusit, atunci vinele și mușchii, ca lame de oțel, fulgeră hotărîri, arcuesc salturi, colții găsesc îndată în ceafă vîna vieții și apoi îl îmbată mulțumirea cea mare că zace deasupra prăzii calde și își pune buzele în izvorul roșu... Acum e leneș. Cu un salt ușor s-a prins de poarta scorburii, și-a scos capul ca din fereastră, ca să mai asculte, să mai cerceteze areturile. Urechile rotunde și tivite cu beteală gălbuie auzeau numai zvonul de nisip al fulgilor care se așterneau pe zăpada veche. A mai găsit de netezit cîteva fire de păr de pe spate, a mai descleiat un bob de rășină, pe care a greșit să-l uite în mătasea de pe pîntece, și s-a adunat iarăși ghem, ochii i s-au strîns în două tăieturi înguste, răsuflarea a intrat în pasul cadențat al somnului.

Cît să fi dormit ? Gîndul acesta nu l-a avut niciodată. Pentru el nu e scurgere de vreme, e numai iarnă și vară, soare și mohorcală de ploaie și de zăpadă.

padă, foame și îndestulare. Viața deschide numai oblonul strîmt al zilei de azi. Peste cea de ieri s-a lăsat ceața ; cea de mîine — va fi, nu va fi ? — își va aduce pe ale ei. Cine se gîndește la ea ?

Va fi dormit mult jderul. Acum soarele juca în scînteieri pe chica albă a pădurii și scăpa fulgere de aur în umbrele viorii de pe jos. Va fi dormit mult jderul, că iată nu mai era nici lînced și nici blînd... O veveriță !... Uitată a fost odihna și căldura din cuib și deodată l-a pornit mînie aprigă. Gîndul îi era desprins de foamea care se trezise și de dorul după cea mai dulce carne dintre toate pe care le cunoaște el — carnea albă și fragedă a veveriței. Numai pornire de bătaie, de ucidere îi tremura în trup. Veverița a sărit în alt copac, s-a ascuns în dosul trunchiului, a alergat pe el în sus, ca un șurub. Era în urma ei primejdia cea mare. Iată primejdia ajunsă în copacul ei, iat-o alergînd și ea pe coajă în sus ! Cu icniri repezi a alergat veverița de-a lungul unei cloambe, în vîrful subțire s-a balansat de două ori, apoi, cîrmuind din coadă, a zburat peste luminișul de cinci pași și s-a prins în vîrful cetinei de dincolo. S-a scuturat un nor de zăpadă și o clipă a pus între ei perdea.

Veverița nu era nici mai sprintenă decît jderul și nici mai măiastră în a ține cărarea copacilor. Avea însă meșteșugurile și șireteniile ei. Își alegea trambulină crengi subțiri, care nu puteau să țină trupul jderului, apoi, strîmtorată, cît de înalt să fi fost copacul, nu-i era frică să-și dea drumul pînă la pămînt. Își întindea picioarele, coada stufoasă prindea și ea aerul, zăpada de jos era perină moale. Jderul trebuia să coboare din creangă în creangă și oricît de repezite îi erau săriturile, pe cînd ajungea jos, veverița era departe. În goana de pe zăpadă, distanța se mînca în curînd și veverița iarăși a trebuit să se înșurubeze

pînă în vîrful unui brad. Odată, a crezut că a scăpat ; într-un salt, jderul a prins în cleştele labelor numai zăpada de pe creangă, s-a desprins cu ea şi s-a prăbuşit. În aer şi-a răsucit trupul, a încercat să apuce altă creangă, a scăpat-o, a mai scăpat două, pînă şi-a putut împlînta ghearele în coaja uneia şi s-a avîntat pe ea, orbit de zăpada pe care a pornit-o după el. Veveriţa a trecut prin zece copaci pînă a îndrăznit să se oprească ghemuită într-un umăr de cloambă şi să caute pe unde e primejdia. Primejdia venea pe urma ei. Alte înşurubări pe brad în sus : de pe trunchi pe creangă, de pe creangă în vîrful crenguţii, de acolo în curba oblică pe alt copac. Inima îi bătea în tremurare zvîcnită, aerul nu-i mai umplea plămînii oricît îl trăgea prin gura deschisă. Auzea la spate zdupăielile înfundate. Moartea ! Ce să mai facă ? Cum să mai poată scăpa ? Fără rost a fost şi ţipătul ei ascuţit. Ce-i putea ajuta ?

Ei nu i-a ajutat nimic. A avut dobîndă uliul, care trecea pe deasupra crucii brazilor. Îndată şi-a frînt zborul, ochiul a aflat creanga care se legăna şi vietatea din vîrful ei. Într-o altă cotitură şi într-o bătaie de aripi repezită, iataganele ghearelor au străbătut pînă în miez trupul fraged. Numai o singură dată a trebuit să dea cu ciocul încîrligat şi tocmai cînd jderul s-a repezit de-a lungul crengii, uliul a prins aer sub aripi. Greutatea din gheare l-a făcut să scapete din zbor, a bătut harnic din lopeţi, s-a înălţat printre copaci ferindu-i grăbit şi, colo sus, unde nu mai era decît cer întins, a vîslit spre o stîncă, unde îşi va putea gusta în tihnă prada neaşteptată.

Jderul a încercat o săritură spre hoţul care l-a furat, a prins cu labele şi cu dinţii în gol, a suflat mînios ţîşnind cu o şuierătură răguşită şi s-a strîns pe creangă cu spinarea încovoiată. Şi inima lui zvîc-

nea, şi răsuflarea lui pufnea în nouraşi deşi, — şi iată că i-a fost zadarnică toată truda. A mai păţit el oare asemenea poznă ? Nici nu încerca să-şi amintească. Clocotea în el mînia. Unde mai stîrneşte el veveriţă ? Stau şi ele ascunse în cuiburi ferite bine, se ştiu tupila nemişcate în spatele brazilor, încît nici ochii lui ageri nu le poate descoperi. S-a găsit din întîmplare una care se ronţăie la un cocean acolo unde a putut-o auzi jderul...

Foamea stîrnită cere sînge şi carne, hrană, orice. De unde ? Gaiţa care îl suduie acum e cuminte, nu se apropie. Piţiguşii cei codaţi, îndată se ridică în aripile lor scurte şi trec în alt copac şi apoi în altul. El îi poate urmări o zi întreagă cu toate tupilările şi şiretlicurile şi totuşi nu va putea pune gura pe vreunul. Şi ce e un piţiguş ?

Din brad în brad, a ajuns în preajma locului unde prinsese găina. Nu-l prea ademeneau fărîmiturile rămase din ospăţul de atunci. Ce a rămas decît cîteva oase ? Vor fi reci, îngheţate, iar în el tremura nerăbdător dorul de sînge, sînge cald, aburind de cald... Foame îi stîrni patima de vînător, şi aceasta îl muşca acum şi mai aprigă după goana după acea veveriţă pe care o avusese ca în dinţi. Un corb a croncănit de două ori. Desigur, răspundea unei chemări de departe, unde tovarăşii au dat de hoit. Dar unde ar fi acel hoit ? Jderul a coborît şi a săltat prin zăpada nouă în zvîcneli în care trupul se arcuia şi se lungea ca o uriaşă omidă-cotar care îşi pune cu repeziciune măsurătoarea. A dat de urmă de iepure, şi-a înfundat în ea nasul şi a înţeles că era veche şi în zadar ar lua-o. A găsit şi coveţile în care au dormit căprioarele, le-a adulmecat pe rînd şi parcă şi-a adus aminte de un ied culcat sub o tufă verde şi care a avut sînge mult, aşa încît el, jderul, nici n-a mai rîvnit să spintece. Erau

vremuri de belşug. Acum nu mai sînt iezi, ci numai căprioare mari, cu picioare agere, care aleargă mai spornic decît el, şi lovesc.

În urmă a şnuruit întins, fără ocoluri, spre locul unde îngropase ceea ce a rămas din găină. Cunoştea această pădure, în care i s-au deschis ochii, aşa că n-a trebuit să mai dibuiască. A aflat zăpada răscolită şi numai nişte pene arătau că acolo îngropase el prada. Vulpea, blăstămata de vulpe, va fi găsit ascunzătoarea, şi flămîndă va fi fost şi ea, aşa că nici labele găinii n-au mai rămas de pe urma ei.

Poate găseşte vreun şoarece. Nu se rabdă ei multă vreme să nu iasă la iveală cînd simt că afară picură soarele o părere de căldură. Pe la rădăcina brazilor rămîn rotogoale negre, unde nu ajunge zăpadă. Aici se arată şoarecii, ca să treacă în gura tunelului de dincolo pe cărarea săpată de lăbuţele lor harnice. Cîte unul mai zăboveşte, ca să ronţăie o sămînţă de brad.

Jderul a luat pe rînd trunchiurile pe care le ştia, s-a apropiat pe la spatele unor brazi smulşi de viscol, cu rădăcinile în aer, asemenea unor uriaşe ciuperci răsturnate, a pîndit cu spinarea încovoiată, nemişcat, încremenit. A trecut la alt brad, a trecut la altă rădăcină smulsă. Nici şoareci nu mai sînt. Nu va avea alta de făcut decît să se suie în vreun sorb şi să culeagă boabe. Roşii sînt şi boabele aceste, însă sînt reci, seci, sălcii...

Deodată, a simţit în nări adierea unui miros, altul decît cel care vesteşte trup cu viaţă în el. S-a ridicat omuşor, cu labele din faţă adunate sub guşa galbenă şi şi-a îndreptat botul, în dreapta, în stînga. Mirosul venea subţire, se pierdea, se înfiripa iarăşi, atît de firav, încît jderul şi-a închis ochii ca vederea să nu-i tulbure pipăirea migăloasă. Cunoştea el mirosul acesta dulce-acriu, pe care îl are în lume o singură hrană.

Nu-i uşor de agonisit. Ea nu se apără şi nici nu se fereşte, însă de cîte ori a dat de ea, a avut val cu nişte muşte rele, care o păzeau, şi care înţepau pe la ochi, pe la gură, acolo unde blana nu-l apăra.

S-a urcat pînă sus, într-un brad dinspre care i se părea că vine mireasma, a căutat cu de-amănuntul scorbura. Acolo nu era, iar mirosul dispăruse. A trecut în alt copac, să lăsă la pămînt şi iar prinse în nări aţa de dulceaţă. Hrana aceasta o ştia ascunsă colo sus în inima arborilor, iar acum o simţea numai aici, pe pămînt. Ocoli pe rînd brazii, mirosind, vîrîndu-şi botul printre rădăcini, pînă a ajuns la unul pe care îl ţinea în minte fiindcă avea cuptor la rădăcină şi s-a potrivit să mai culeagă de acolo cîte un şoarece. De aici venea mirosul cel bun !

Înconjură pe departe, se opri ca să asculte, apoi veni în faţa cotlonaşului dintre rădăcini şi rămase nemişcat. Gata să se arunce înapoi, dacă ar fi primejdie, gata să năvălească, dacă ar fi trebuinţă. N-a trebuit nici să fugă şi nici să se năpustească. În adîncimea întunecoasă nu mişca nici o vietate, nu bîzîiau nici muşte cu ţeapă usturătoare. A mai făcut un salt, a mai pus o şchioapă scurtă şi şi-a întins capul, cu ochi negri-albăstrui aţintiţi. În bortă n-a ajuns zăpadă. Hrana era uscată, netedă şi fără de urme. Şi ace de brad erau acolo împrăştiate, aşa cum se aştern ele risipite de vînt şi ajung în tot locul. Urme nu se vedeau nici pe zăpada de afară. Jderul se încredea mai ales în agerimea ochilor ; nasul ajuta şi el bine, însă numai ajuta, nu ca la alte fiare ; totuşi, ar fi cunoscut şi el duhoarea rea, dacă ar fi lăsat-o acolo vreo primejdie. Nările nu prindeau decît mirosul jilav şi mucegăit al cotlonului şi îmbătarea aceea dulceagă. Tocmai în fundul bortei, lîngă lemnul mîncat de putregai, zăcea, galbenă-cafenie, o frîntură de fagure.

El răspîndea ademenire şi din marginile lui frînte sclipeau lacrimi aurii...

Jderul îşi prelinse limba de-a lungul buzelor, însă oricît îl ademenea bucata aleasă între toate, rămase încă nemişcat. Cu toate cîte le ştia el, nu se potrivea ca acolo jos, la rădăcina scobită, să se găsească ceea ce le aflase totdeauna numai în bortele de sus ale copacilor. Nici acolo nu zăcea ca aceasta, ci stătea atîrnat şi nu lipseau niciodată gîngăniile cele rele. Ceva nu era a bine cu fagurele ăsta ! Însă fagure era, i-o spunea nasul şi i-o spuneau acum şi ochii, lămurit. Primejdiile sînt multe, neştiute unele, şi ele se dezvăluie mai ales prin nepotriviri în orînduiala ştiută a lucrurilor... A cercetat de-a rîndul ceea ce vedea. Bradul aşa era şi acum ca şi mai înainte. Uşa bortei era aşa cum o mai trecuse şi de altădată — intrase şi ieşise pe ea de atîtea ori. În cuptor, pe jos şi înainte, era tot humă şi ace de brad şi nici pereţii putrezi nu arătau nici o schimbare. Vietate ascunsă nu este, — oricît de ferită ar fi, de aici de aproape i-ar auzi răsuflarea. Vulpea, mîţa, rîsul au duhoarea lor pe care bine o cunoaşte el şi unde să încapă şi unde să se poată ascunde un asemenea duşman ? Dar cum a putut ajunge acolo fagure de miere ? Aceasta una nu se poate înţelege. Ceea ce nu înţelegi, naşte bănuială şi frică.

A cotit şi s-a urcat pe trunchi, rotindu-se în jurul lui în puterea ghearelor. Nici aşa n-a simţit nimic rău. S-a învîrtit, a alunecat la vale, pînă a ajuns cu capul deasupra portiţei. S-a întins încet, gata să sară. N-a răspuns nimic nici cînd a icnit surd din gît şi a bătut cu labele în lemnul scorburei. Fagurele zăcea pe patul de pămînt şi de ace... Fagurele era cu mierea în el, şi nici pe el nu erau urme de colţi sau

de gheare, care l-ar fi luat în stăpînire, şi acum ar putea să stea undeva ascunse, ca să-l apere... Jderul s-a lăsat la pămînt şi şi-a întins capul pînă la uşa bortei. Să sară, să-l apuce, să-l mănînce acolo în fereala lui ! Totuşi nu era ceva în bună rînduială cu acel fagure ascuns la rădăcină. Mai bine ar fi să-l scoată cumva la lărgime. Dacă ar fi primejdie, aici s-ar putea feri mai uşor. Se strecură şi mai aproape, încă o dată controlă mirosurile, tupilat, privi şi în susul scorburei în întunericul de acolo, apoi întinse o labă. Încet, încordat, gata să sară într-o scînteiere de clipă. Nu s-a mişcat nimic nici acum. Întinse şi mai înainte laba. Atinse fagurele. Îşi potrivi deasupra lui ghearele, le înfipse deodată, ca să tragă.

Nicicînd nu a putut să înţeleagă ceea ce s-a întîmplat atunci. A sărit ceva din pămînt. Ca aruncate dintr-o spinare care se ridică năpraznic, s-au împrăştiat pămînt, ace de brad, fagure. În labă a pocnit ceva şi a muşcat durere ascuţită, cum nu mai simţise niciodată. În aceeaşi învolburare, jderul s-a smincit în descleştarea arcului spinării. Însă avîntul i-a fost oprit scurt de o altă durere în picior şi de o greutate străină. A căzut pe spate şi a venit peste el, lovindu-l în bot, ceva aspru şi rece, o gură care îi îmbucase laba. Cele ce le-a făcut atunci nu mai erau cîrmuite de cumînţenie şi de cumpănire. Un duşman necunoscut l-a apucat, îl muşcă, s-a încleştat de el, îi face durerea cea mare, vrea să-l omoare ; atîta ştia, iar groaza de fiara neştiută îl strînse în alte fălci, tot atît de ucigătoare. Să plece, să fugă, să scape de primejdie ! Nu mai era în mişcările lui nici o cumpănire, se zbătea fără rost, se rostogolea în zăpadă, se avînta în sus, cu sărituri zvîcnite, — primejdia îl ţinea legat. În rostogolirile lui a ajuns să se îndepărteze ca de un pas şi a auzit un alt sunet străin.

Gura de fier care i-a prins piciorul avea o coadă, înţepenită în pămîntul din bortă ; la fiecare zvîcnire a lui ţipa şi îl zmîncea, oprindu-l scurt. Îl lăsa să se tragă de la vizuină atît cît îi plăcea el, apoi îşi încorda oasele ţipătoare şi îl ţintuia.

Pe zăpada răscolită au început să roşească picături de sînge. Se prelingeau din laba frîntă, cădeau şi săpau în nea ochi mărunţi, se răspîndeau subţire ca o pînză de sită, acolo pe unde trecea piciorul rănit.

Jderul s-a oprit istovit, cu răsuflarea gîfîită. Răgazul i-a dat putere să alăture groazei frînturi de gînduri. S-a tras încet, atît cît l-a îngăduit lănţugul şi a cercetat cu ochi speriaţi năpasta. Laba îi era prinsă între două fălci agere şi colţate. La cea mai mică mişcare sfîşia durerea şi dinţii fiarei se încleştau şi mai adînc. Dar atunci cînd el rămînea nemişcat, nemişcată rămînea şi gura duşmanului, coada nu se zvîrcolea şi nu ţipa. Nu era vietate ceea ce l-a prins. Ce era ? Jderul a mai păţit odată ceva ce se asemăna. Pe cînd era puiac prost, a săltat după o mierlă şi a căzut în furca unei crengi, în ea tocmai cu mijlocul trupului. Mult s-a chinuit pînă a putut să iasă din strîmtoare. Însă primejdia de acum altfel era, mai groaznică. Ea a sărit la el de undeva, ea l-a apucat şi acum îl ţine legat. Şi la fiecare mişcare a lui răspunde cu acel glas blăstămat, străin de toate zvonurile muntelui, şi totuşi nu e vie.

Jderul şi-a întins botul şi a mirosit fălcile de fier. Ele nu s-au deschis ca să-i apuce şi capul. Nu mai pot să facă alt rău decît pe cel ce l-au făcut. Fuga e cea dintîi cuminţenie din faţa unei fiare mai mari ; însă nu totdeauna poţi fugi, şi atunci te lupţi, cu dinţii tăi, cu ghearele tale, tari-slabe, cum ar fi ele. Dar jderul nu e din neamul mîncătorilor de iarbă cu sînge potolit şi cu dinţi lătăreţi.

Fără să mai ia seama la sfîşierea piciorului, s-a răsucit deasupra capcanei, a prins-o sub el şi a apucat-o cu colţii. Colţii au scrîşnit ascuţit, au alunecat pe faţa fierului fără să poată pătrunde... Duşmanul n-a răspuns cu altă muşcătură şi nici nu s-a mişcat ca să se ferească. Semăna oarecum cu acele jivine mai mari ale pădurii, care nici nu fug ca să scape, nici nu dau să zgîrie şi să muşte, ci se duc ghem, încuindu-se într-un scut de ţepe. „Uite ! eu nu fac nimic — aşa pare că spun — fă cu mine ce vrei... dacă vei putea !“ În mintea jderului s-a lămurit că din partea acestui misterios duşman nu mai poate să vină o primejdie mai mare. Nu-l cunoştea, nu putea şti de unde a răsărit şi cum de l-a putut prinde. Dar vietate nu era, care să se mai lupte. Cu laba sănătoasă a prins capcana şi a apăsat-o la pămînt. O va răzbi el, oricît ar fi de aspră ! Ca ciolanele cele mari, care rămîn după ospăţul lupilor, aşa tare să fie, şi totuşi îi va roade fălcile... Acele erau însă oase ; oricît de tari erau, totuşi simţea cum le zgîrie şi le rod dinţii lui. De pe duşmanul acesta colţii îi alunecă neputincioşi... Poate că n-a apucat destul de vînjos... A muşcat adînc, repezit, încleştîndu-şi gura, a răsucit repede capul şi a zmucit. În gură a scrîşnit aspru, l-a săgetat o altă durere înfigîndu-i în oase piroane de foc şi i s-a umplut gîtlejul de sînge. Cînd a mai muşcat, fierul a apucat între dinţii rupţi, s-a adîncit în carne vie şi au pornit alte săgeţi. Istovit, s-a lăsat într-o coastă. Gîfîiala scurtă borborosea în clăbuci de sînge şi de bale.

Laba era prinsă numai de la încheietură. În curba fierului atîrna ca un ciucuraş talpa îmblănită, cu degetele răsfirate. A încercat să le mişte ; ele nu răspundeau. Pare că nu mai erau ale lui. Nici durerea nu era în acele degete moarte ; aici ardea, mai sus,

lîngă dunga de fier. De aici se prelingea şi sîngele, pe lîngă osciorul care a înţepat pielea şi ieşea acum gălbui şi ascuţit, ca o aşchiuţă de lemn. Jderul mirosi piciorul beteag, linse rana care îi răspunse cu o junghiere de durere. A tras încet laba şi a simţit cum se întinde piciorul, lipsit de sprijinul oaselor, dar junghiul îl străpunse atît de ascuţit, încît şi-o scăpătă îndată. Se trezi în el mînie mare. Nu mai luă în seamă durerea sfîşietoare. A prins cu dinţii oţelul, îl muşcă, îl roade în colţi, la fiecare muşcătură zvîcnea fierul, fiecare mişcare a cursei pornea altă sfîşiere în piciorul frînt, alţi dinţi au pocnit, gingiile au deschis alte răni, sîngele i-a năpădit gura. Parcă nici nu mai simţea durerea copleşită de pornire sălbatică. Se lupta cu un duşman amarnic şi perfid. În luptă pe viaţă şi pe moarte, dacă ai lua în seamă durerea ta nu mai e nădejde de biruinţă. Îl zgîria cu ghearele, se arunca asupra lui, îl scutura în dinţi, se rostogolea în zăpadă. Apoi a rămas sfîrşit, răsturnat pe spate, cu laba întinsă între fălcile încleştate. Gîfîiala scurtă scotea nouraşi de abur în aerul îngheţat şi îi mişca trupul în icneli.

Gîndurile lui simple au început să se rotească în cercuri tot mai înguste, s-au adunat într-un miez sub cunoaşterea primejdiei de pe urmă, fără să ştie unde îl duce. Moartea nu i se înfăţişa ca sfîrşitul tuturor acestor întîmplări şi chinuri, el nu o cunoştea pe cea care îi grăia numai prin îndemnul instinctelor. Apoi toate s-au risipit într-o lîncezeală grea ca uitarea.

Ceasuri au trecut în zbaterile lui, alte ceasuri s-au scurs peste trupul întins pe zăpada răscolită. Aurul petelor de soare s-a călit în roşu de aramă, apoi s-a ridicat încet de pe pămînt şi s-a înălţat pe brazi în sus pînă în vîrfuri şi a trecut în nouraşii din creştetul cerului. Umbre viorii l-au urmărit, altele s-au

strecurat pe sub cetini. Întunericul a înghiţit pe rînd brazii şi Gemenii din zenit se mirau clipind din ochi de ceea ce zăresc la rădăcina molidului ciung.

Urechile jderului au prins zvon de paşi. Şi-a ridicat capul şi a ascultat. Ceva, o vietate trecea prin apropiere. S-a oprit, a mai călcat zăpada care se frîngea în scîrţîit uşor, s-a apropiat. Jderul nu cunoştea duşmani răi în această împărăţie a muntelui. Căile lui erau altele decît cele ale altor fiare. Uneori rîvneau la aceeaşi pradă, însă întîlnirile lor erau rare şi se sfîrşeau de grabă în legea dreptului celui mai tare. În vreme de strîmtoare s-a apropiat şi el de hoitul cîte unei ciute căzute. Găsea şi el o firimitură bună, căzută de pe masa boierilor mari. Dacă se apropia ursul sau lupul să-şi ia dreptul lor, nu avea decît să se ferească pe o cloambă de brad şi să aştepte acolo pînă se va lihovi cel tare. Ursul nici nu-l lua în seamă. Cîte un lup mai clănţănea din fălci către el, dar ce ar putea face ?

Acum însă paşii furişaţi erau primejdie. Era încătuşat. Bradul, scutul lui, nu-l primea. Şi cum s-ar putea el apăra cu povara aceasta la piciorul frînt şi cu durerea care îl sfîşia la fiecare mişcare ? Se tupilă şi rămase neclintit. Numai urechile îşi îndreptau scoicile şi ochii pătrundeau prin întuneric să cunoască ce este. Şi duşmanul rămase nemişcat multă vreme, apoi paşii au ocolit mărunt, s-au apropiat şi mai mult şi iarăşi s-au stins. O adiere de vînt a adus în nările jderului miros acru, mucegăit : e vulpe. Altădată jderul nici nu-şi bătea capul cu această fiară neputincioasă, care îşi vedea de drumul ei pe pămînt şi nici nu-şi sucea capul spre jderul care s-a căţărat doar pe creanga cea mai de jos. Dar vulpea nu-i proastă. A văzut îndată că ceva nu-i aşa cum era de

alte dăţi, că jderul stă acolo ghemuit şi nu saltă. Poate se ospătează dintr-o pradă bună şi vulpii nu-i e ruşine să fure agoniseala altuia. A venit acum atît de aproape, încît jderul o zăreşte. Stă cu capul ridicat, ţintă spre el ; coada groasă se mişcă încet purtată de gînduri blestemate. Acum s-a aşezat cu burta pe zăpadă şi iarăşi îl priveşte fără să mişte, apoi s-a ridicat încet în picioare scurte şi a făcut o săritură, ca de încercare. Cu a doua va fi asupra jderului. De acum nu-i mai folosea nimic să stea tupilat. Aruncă o privire spre ciungul care i-ar putea da şi de data aceasta uşoară scăpare, el însă era încătuşat la pămînt. Cu o singură labă cum să se apere, cu gura ştirbă şi numai rană cum să muşte ? Şi parcă vulpea se va speria de pufnirile lui şi de rînjetul neputincios !

Cînd vulpea s-a avîntat asupra lui, a uitat şi greutatea fierului şi picior care doare şi nu a mai cumpănit neputinţele. Spinarea s-a îndreptat ca un arc scăpat din încrestătură, picioarele dinapoi şi-au întins muşchii puternici. Lanţul i-a tăiat scurt avîntul, în puterea săriturii oprite jderul a făcut o roată în aer şi a căzut în acelaşi loc ; s-a ridicat, a sărit, s-a răsturnat peste cap, s-a avîntat din nou şi, deodată, n-a mai simţit greutatea care îl trăgea la pămînt şi s-a văzut căzut sub cloambele bradului de alăturea. S-a întors repede ca să facă faţă duşmanului.

Vulpea dispăruse. În mijlocul zbaterilor lui n-a observat fuga vulpii şi n-avea de unde să cunoască spaima care a cuprins-o cînd a auzit zurăirea lanţului, coadă a unei fiare, care nu putea să fie jder, şi cînd a văzut săriturile prin aer, în loc, de care nici o vietate de pe acolo nu face.

N-a înţeles nici jderul ce s-a întîmplat cu el. Atîta simţea că nu mai este prins între fălcile de fier. că nu mai trage după el greutate, cînd se mişcă nu răs-

punde țipătul. Poate să se mute, să se îndepărteze de primejdie, a scăpat ! Cu un avînt a fost în coaja bradului ca să nu se oprească pînă acolo sus spre sulița din vîrf, unde nu-l va mai putea ajunge nici un rău. Bradul, prietenul și scutul lui, nu l-a primit. La cea dintîi săritură, parcă l-a înjunghiat și l-a împins ca să cadă. Bradul tot cel vechi era, din strămoșii lui primitor și bun, dar jderul nu luase seama că în locul unei labe era așchie de os, țepușă ieșită prin piele, care în loc să se înfigă cu gheare a lovit ascuțit coaja fulgerînd durere. În zăpada de jos jderul și-a dus gura la piciorul rănit. Acolo nu mai era nici talpă cu perinița moale pe ea, nici degete, nici gheare. Nu era decît un ciung, pe care i se părea că nici nu-l cunoaște, nu e piciorul lui, ci numai o vatră de durere. Și l-a strîns sub gușă, și în trei picioare, cu icniri scurte și chinuite, s-a putut cățăra pînă în creanga joasă a altui brad. S-a adunat ghem lîngă tulpină, a încercat să se facă mic, nevăzut, în lumea în care s-au răsturnat toate orînduirile pe care le știa el și după care își dusese pînă acum viața. Lucrurile și vietățile între care a trăit își aveau toate legile și rosturile lor. Nimenea nu l-a învățat să se urce în copaci. Cînd a ieșit mai întîi din cuibul dintr-o altă scorbură, unde i se deschiseseră ochii, ghearele lui, oricît erau pe atunci de mici și de slabe, îndată au prins reazim în coajă, și nu era mai mare decît o veveriță pe cînd se zbenguia cu frații lui prin înălțimile copacilor. Picioarele lucrau de sine, nu așteptau îndemn și învățătură, trupul se mlădia așa cum trebuia, coada ținea cumpăna de la început. Acum s-a chinuit ca să se poată ridica pînă în creanga aceasta și nu mai are curaj să înfrunte durerea străină și să se înalțe pînă acolo sus, unde îi plăcea lui și unde era stăpîn. Umblau prin pădure fiare și mai

mari şi mai tari decît el. Le ştia pe toate. De cerbi şi de căprioare, oricît sînt ele de mari, n-are de ce să se ferească. Doar primăvara îşi aduce aminte de copitele ascuţite ale căprioarelor, — şi pricina numai în el era, aleşuind după un ied care aştepta ascuns să-şi umple mama ugerul. Lupii îşi întind goanele pe jos, ursul nu se supără că jderul ciuguleşte alături de el nişte boabe de zmeură sau de afin. Rîsul şi mîţa se mai urcă şi în copaci, însă sînt fiare greoaie, le pare bine dacă ajung pînă într-o furcă de creangă, nu să se avînte pe urmele lui din copac în copac. Dacă s-au întîlnit vreodată cu jderul, acele întîlniri au fost scurte, aruncîndu-şi doar din depărtare priviri şi glasuri de duşmănie. Toate celelalte vietăţi erau pe lume numai ca să-i astîmpere foamea, iar cînd găsea vreun stup n-avea să se ferească decît de muştele care înţeapă, dar fagurele smuls din bortă n-avea dinţi, nu făcea nici un rău. Vulpea îl ferea, iar pricinile pe care le-a avut cu ea erau la vreun hoit, şi se împăcau degrabă. Ceea ce i s-a întîmplat acum le răsturna pe toate. Sînt primejdii pe care nu le ştie, nu le cunoaşte înfăţişarea, se aruncă asupra lui fără veste şi îi smulg bucăţi din trup.

Din adăpostul lui mizerabil iscodea acum împrejurimile, bănuitor, fără încredere. Nimenea nu-i mai era prieten, de pretutindenea se putea ivi Neştiutul, ca să-l lovească neaşteptat şi perfid. Plină de ameninţări era şi tăcerea încremenită a pădurii. Dacă ar fi trecut vînt prin cetini, i-ar fi cunoscut vuietul şi ar fi ştiut că e numai îmbrăţişarea vîntului cu codrul. Dacă ar fi auzit zăpada scrîşnind sub paşi ar fi recunoscut vietatea care trece, fiindcă fiecare îşi are pasul ei, iar din ritmul mersului i-ar fi ghicit chiar gîndul care o poartă. Dar primejdia cea mare a răsărit din tăcere, s-a apropiat neauzită şi nesimţită, —

poate să fie şi acum, aici aproape, lîngă el. Noaptea îi era mai dragă decît lumina zilei. Ochii îi lămureau depărtare destulă, nasul şi urechile mai limpede aduceau ştirile, pe tălpiţele lui îmbrăcate în perie moale, trupul mlădios şi zvelt se putea furişa nesimţit de duşman şi de victimă. Acum în tainele întunericului pîndeau primejdii pe care nu le putea feri ; gura şi nasul îi erau copleşite de mirosul sîngelui său, în urechi bătea ciocan şi se frămînta vîjîitul ameţelii.

Fiorul prelungit al temerii care tremură în el e mai cumplit decît bobotaia groazei care se ridică deodată şi se potoleşte în arderea hotărîrilor şi a faptelor. El roade cu răbdare de cari şi macină voinţă şi putere. El apasă şi apasă, şi striveşte sub el ca bolovanul care se adînceşte încet în pămîntul înmuiat.

Gerul a pătruns prin blăniţa jderului, oricît era ea de deasă. Nicicînd nu i-a simţit muşcătura. Cuibul de veveriţă sau scorbura în care dormea pe asemenea îngheţ opreau ghearele de sloi ; cînd îşi părăsea zăcătoarea caldă, începea să-l încălzească focul alergărilor, al salturilor, al mişcării fără încetare. Colţii gerului au căutat acum mai întîi lăbuţa frîntă ; acolo îl roade mai usturător, degerîndu-i măduvele şi vinele sfîrtecate. Şi-a tras piciorul beteag în perina de sub gît, l-a lins cu limbă caldă. Fugea sloiul, însă îndată se strecura iarăşi, ca să ascută şi mai mult durerea.

L-a trezit din toropeală ploaia de zăpadă desprinsă de sus de o ceată de mătăsari care au căzut în bradul lui. A tresărit, şi abia atunci şi-a dat seama că s-a risipit aproape tot întunericul. Prin sita cetinilor a zărit pe una dintre păsări şi a auzit pîrîitul uşor al aripilor cu pene de os. Păsări, care vin iarna din depărtări şi mai degerate, şi parcă aduc cu ele apăsarea gerurilor de acolo, atît sînt de buimăcite şi fără de

băgare de seamă. Una s-a coborît chiar pe creanga pe care stătea jderul. Nu-l vedea, nu-l simţea. Stătea înţepenită, cu moţul roşu ridicat uşor deasupra capului. Într-un singur salt o poate prinde. Muşchii spinării s-au încordat, labele au încercat să se reazime de creangă în sprijin bun — a ţîşnit durerea, l-a sfredelit ca un burghiu cu vîrf de foc, şi a lîncezit arcul. Pasărea a simţit creanga zvîcnind sub picioarele ei, s-a mutat în alta, s-a întrebat — „Kirrr“ — ce se va fi întîmplat, apoi a pîrîit din aripi, alăturîndu-se stolului care s-a ridicat deasupra pădurii şi a pornit mai departe spre miazăzi.

Gîndul jderului n-a petrecut prada care i-a scăpat. Pornirea care s-a stins în junghiul durerii nu se aprinsese din judecată. Fără să-şi dea seama, lucrase în el firea străveche, care îi îndrepta faptele mai repede decît gîndul cumpănit, iar ea acum a fost îndată copleşită de poverile neputinţei şi ale istovirii. Începu să desluşească apropierile de sub el. Scorbura de la rădăcina bradului căsca aceeaşi gură vicleană, fagurele zăcea pată gălbuie pe zăpada răscolită şi înroşită de ştersături de sînge. Apoi s-a cutremurat. Aproape de tulpina copacului în care s-a suit rînjeau din zăpadă fălcile care l-au apucat. El era, duşmanul. Stă acum nemişcat, aşa cum stau şi alte fiare în pîndă, îşi ţine încleştaţi dinţii. Îi poate oare cunoaşte gîndurile şi puterile ? Viclean, se pitise în bortă şi stătuse acolo nesimţit şi nevăzut, şi apoi s-a năpustit. Aşa cum nu se ascunde nici o fiară din cele pe care le cunoaşte jderul. Din zăpadă se iveau şi oasele negre ale cozii cu care se înţepenise duşmanul şi în puterea căreia îl zmîncea cînd voia să scape. Vietate groaznică, fără trup, numai fălci şi coadă ! Şi iat-o acum, aici, sub el. Cum a venit, cum s-a tîrît pînă în preajma lui ? Ce va fi acum ? Va sări ?... Poate că

se urcă și în copac... Ce nu poate să facă o vietate străină de care n-a mai văzut muntele ăsta bătrîn și despre care nu știe să-i spună nimic nici tainica știință adunată din tot ceea ce păţiseră nenumăratele rînduri de jderi din vremuri de care nu-și poate aduce aminte decît doar Colţul Secii, pe care nici pădurea aceasta nu l-a putut încă supune și stă ca strajă în buza Săcuieului.

Jderul a uitat deodată sfîșierea din picior ; dintr-un singur avînt, a fost în capătul crengii, de acolo s-a aruncat în cetina bradului de dincolo. Piciorul ciung n-a prins, celelalte au încercat zadarnic să oprească trupul cumpănit într-o parte, și jderul s-a prăbușit, îngropîndu-se în zăpada de jos. În aceeași clipă s-a răscolit, s-a ridicat în picioare și a pornit să fugă înţepînd cu ciungul zăpada ; a săltat peste tufe de afin, care își ridicau vîrfurile din mușuroaiele albe, a încercat o dată în zadar să se cațere pe un copac și nu s-a oprit decît în mijlocul unei perii de brăduşteni, care se băteau de cîţiva ani să pună stăpînire pe o poieniță. S-a adunat ghem sub crengile dese și a ascultat. Oare se aude acel zuruit sec pe care îl ţipă coada primejdiei ?... A auzit ceva... Nu era decît ţîrîitul unui ochiul-boului, care se frămînta mirat de ceea ce vedea în desimea în care el era stăpîn... Ceva a bufnit jos, în nea... Nu-i pas, și nici trup care se aruncă. A căzut o plotoagă de pe o creangă care s-a înginjoiat sub povara albă. Primejdie nu se arată. Dar nu vine ea oare nesimţită ? Sub un brădui rămase un cotlon cu pămînt negru, și s-a tras în el.

Cum se potolea groaza de acel cumplit dușman, se strecura în locul ei tot mai arzătoare durerea din picior. Îl ridică pînă în fața ochilor și îl cercetă. Din teaca ruptă a pielii atîrnau ciucurași de carne și de vine și înţepa galbenul însîngerat al osului. Acolo,

în os, zăcea durerea și mocnea la fiecare atingere, străbătîndu-i trupul pînă în creieri. Tot înțelepciunea cea veche l-a îndemnat să pună leac : a început să-și mîngîie rana cu limba caldă și umedă, a desprins din ea fire de pămînt, ace de brad, sînge negru închegat, — a desmorțit buza de piele înnegrită și tot lingînd-o în josul piciorului, a lunecat-o pe os, pînă ce aproape a acoperit țepușa urîtă. Apoi își îngropă laba în perii de pe burtă și se ghemui, cuprinzînd-o în perina caldă și moale.

În cotlonașul de sub brădui și-a găsit el ascunzătoare pe cînd socotea că e în urma lui dușmanul cu fălci de fier și cu coada zurăitoare. Acesta însă nu era adăpost, nu putea să rămînă în el. Îi trebuia un cuib ferit, cald, și mai ales unul unde să nu-l poată ajunge primejdiile, pe care, așa neputincios cum era, nu le putea înfrunta nici cu iuțeala picioarelor și nici în luptă. Este aici aproape un cuib de veveriță, aninat tocmai în vîrful unui molid, un cuib bun, căptușit cu mușchi moale, ascuns în cetini. Dar cum să poată ajunge pînă la el ? Mai știa în pădurea aceasta copaci cu borte bune în ei, și unele nu se deschideau prea sus deasupra pămîntului și scară de crengi încă aveau, însă pînă la ele era cale, scurtă altădată, nesfîrșită acum cînd fiecare pas e fulgerare de durere. Își aduse apoi aminte de o haldă de bolovani ale cărei cuptoare le cercetase de mai multe ori după cum are năravneamul lui să scotocească toate gropile și gurile pămîntului. În răsturnarea aceea de pietre se face un cotlon în care mai dormise el odată, cînd l-a prins un viscol rău departe de cuibul lui de pe atunci. Este cel mai apropiat adăpost pe care îl cunoaște pe aici.

S-a furișat de sub scutul brăduilor în sărituri scurte, oprindu-se des, ascultînd și cercetînd din ochi îm-

prejurimile. Ca tot neamul lui, nici el nu ştia să păşească picior după picior, nu ştia decît să salte, aruncîndu-se din catapultul dricului în reazemul labelor. Iar o labă în care cădea înţepa zăpada la fiecare salt, zăpada se îndesa în măduva osului, se topea şi apoi îngheţa bulgăraşi în jurul pielii sfîrtecate. După cîteva sărituri îşi strînse laba rănită sub guşă, şi ea de acum făcea mişcările în gol clătinîndu-se la fiecare icnitură ca o lance îndreptată înainte. Pînă să ajungă la acea prăbuşire de stîncărie a trebuit să se oprească de cîteva ori, ca să-şi mai dezgheţe rana, ca să pîndească speriat un zvon care i s-a părut că a trecut prin pădure.

Mormanul era acoperit de povară albă. Numai cîţiva bolovani îşi arătau coastele sure, suflate cu arămiul lichenilor. Şi o tufă de salcie de munte pipernicită răzbea să-şi scoată de sub zăpadă crengile sărace. În veacul cel bun cotloanele îşi deschideau portiţele şi chemau fără să mai cauţi. Acum erau toate încuiate. Jderul a început să sape zăpada sub o piatră care făcea streaşină. Meşter era el şi cu lopeţile labelor care lucrau harnice şi cu spor cînd era să scoată la gură un cuib de şoarece. Cu o singură labă nu-i spor, iar în cealaltă nici rezema nu se poate. A lăsat bolovanul sub care socotea că se deschide cuptor şi a înconjurat grămada. Deodată a dat de urme. O cărare întreagă de urme. Mărunte, aşezate unele pereche alăturea, altele în chiorchini, cîte trei, cîte patru. Le-a cercetat cu nasul şi le-a recunoscut. Ermina nu era un duşman periculos nici pentru un jder beteag, iar o urmă ca aceasta trebuie cercetată pînă la capăt. Din pas în pas, urma l-a dus pînă în vîrful mormanului, unde se pierdea într-o adîncitură îngustă sfredelită rotund în covorul zăpezii. Şi-a întins botul şi a adulmecat. A înţeles că aici îşi are

cetatea acea vietate care îi seamănă şi pe care de multe ori a întîlnit-o în hoinărelile lui. Cu nasul, cu piciorul teafăr a lărgit intrarea şi a dat de piatră. Doi bolovani proptiţi deolaltă deschideau uşa strîmtă. Abia şi-a putut îndesa capul printre ei, şi-a tras trupul subţiat de-a lungul foişorului şi în capătul acestuia a dat de ceea ce căuta. Acolo, în adîncime se lărgea un cotlonaş. Numai prin cotiturile foişorului se strecura în el o părere din lumina de afară, şi era îmbrăcat în pătură de muşchi. Atît era de mic, încît jderul a trebuit să se adune ghem ca să încapă în el, însă era cald, era moale, era ferit, iar intrarea era atît de puţină încît nu putea să pătrundă vietate care ar fi primejdie.

Cercetă amănunţit dacă n-ar mai avea ieşire, răscoli patul de muşchi, se învîrti de cîteva ori pînă îşi găsi locul bun, cu capul înspre intrarea vizuinii, ca să poată prinde îndată în urechi şi în nas ceea ce s-ar întîmpla pe afară. După năpraznicele păţanii prin care a trecut, acum îl mîngîie pentru cea dintîi dată un simţămînt de siguranţă şi de linişte. Aici nu putea să pătrundă duşmanul şi trupul chinuit cerea odihnă lungă. Răsuflarea lui caldă rămînea încuiată, muşchiul de jos şi straturile de bolovani şi de zăpadă tălăzuite deasupra opreau gerul, gîndul se putea dezlipi de întîmplările rele şi de ameninţările lumii. Îşi rezemă laba frîntă de cealaltă şi o dezmorţi în căldura limbii şi a aburului. Durea şi era rece şi prinse să miroasă străin. Apoi şi-o potrivi cu grijă în părul moale şi lînos de sub pîntece, îşi înfundă capul în cuptoraşul dintre picioarele dinapoi, deasupra îşi încolăci coada. Răsuflarea caldă se prindea în perina de blană, se strecura pînă la piciorul ciung şi îl oblojea ca într-o legătură binefăcătoare. Ochii i se făcură ca două crestături subţiri şi se închiseră. Mi-

lostivul trase pe rînd tot mai multe pînze de uitare peste tot ce se întîmplase, trupul trebuia să adune din moartea gîndului tămăduire şi vlagă nouă.

Deodată şi-a ridicat capul. Paznicul bun care nu doarme i-a adus veste. A scîrţîit zăpada de afară. Abia auzit, învăluindu-se în zvonurile domoale ale pădurii, care pătrundeau pînă acolo, ca trecute prin sita unei mari depărtări. Urechile însă au despletit şuviţa subţire de icnelii, şi îndată au dat alarma. O vietate se apropia de uşa vizuinii. Jderul îşi propti trupul în şale şi îşi coborî capul la pămînt. Ochii priveau de jos, oblic şi împungători cu luciri albastre şi reci. Lumina din deschizătura foişorului scăzu. Apăru un cap ascuţit, care se mişca în unduiri moi ca cele ale şarpelui, şi jderul văzu şi spatele încovoiat şi alb al stăpînului, care venea la casa lui. L-a lăsat să se mai apropie în paşii lui mărunţi, apoi a zvîcnit spre el. Ermina s-a răsucit într-o frîntură de clipă şi a dispărut. Jderul a mai aruncat pe urma tulburătorului o pufnitură de răsuflare şuierătoare, şi a ştiut că de acum cuibul e al lui. Şi-a adunat trupul în ghem şi uitarea şi-a cernut deasupra lui fulgii.

Aşa a trecut jderul în vizuina pe care şi-o alesese ermina încă din vară, pe cînd blăniţa ei era roşcată. A jucat ermina oleacă, mînioasă, pe poteca cuibului ei cald, a judecat că nu se poate prinde la harţă cu blestematul care i-a furat casa, şi a plecat în salturi unduite, bulgăraş de zăpadă viu, care s-ar pierde cu totul în albul luminii, dacă n-ar avea picătura neagră a nasului şi ciucurul, ca tăciunele, din vîrful cozii. Ermina îşi va găsi degrabă un alt lăcaş. Ea cunoaşte mai bine decît toate fiinţele pădurii ascunzătorile, doar nu poate să treacă pe lîngă un copac scorburos, pe lîngă o rădăcină smulsă sau prin preajma vreunei

halde de bolovani, fără să-şi strecoare trupul alungit prin toate ştiolnele pămîntului.

Ceea ce l-a trezit pe jder n-a mai fost ermina şi nici altă vietate. L-a trezit din păturile moi ale somnului cutremurare de frig. Aşa adînc n-a pătruns în trupul lui nici un fior de crivăţ vreodată. De unde venea ? Pătrundea. Cotlonul era încuiat, vînt de afară nu răzbea pînă la el, căldura stătea prinsă între pereţii adunaţi şi în patul de muşchi. Jderul mai avusese grijă să răscolească muşchii şi să înfunde şi uşiţa, aşa cum făcea el şi cînd se trăgea la odihnă în cuib de veveriţă. Fiorii îngheţaţi porneau din el. Nu era de înţeles acest nou izvor de îngheţ, şi totuşi din măruntaiele lui se stîrnea valul, tremura acolo, şi pornea prin tot trupul zguduindu-l. Îi era frig de moarte, şi totuşi i se părea că clocoteşte în el arsură. Şi-a atins botul de piatra peretelui şi a simţit-o de gheaţă. Nu era piatra mai rece ca altădată, — nasul lui era acum fierbinte şi uscat, şi abia l-a umezit limba seacă ştergîndu-l. În urechi i se legăna fără încetare vuiet vuuuu... vuuuu... vuuuu. Nici pe acesta nu-l cunoştea şi nici acesta nu venea din lumea de afară. Era în el, îl auzea necontenit şi nu-l putea asemăna cu vîjîitul vîntului sau cu cel al rîului, pe care îl auzise în hoinărelile lui prin depărtări. Îi copleşea urechile şi părea că trage pînze întunecoase peste minte. Îşi cercetă piciorul frînt. Mirosul străin pe care îl simţise înainte era acum mai pătrunzător. Cum se poate ca piciorul lui acum să miroase întocmai ca hoiturile din care se mai înfruptase şi el ? Aşa miroasă, ca ciolanele de pe care a cules bucăţele de carne putredă. L-a lins cu grijă, a desprins pielicelele înnegrite, un oscior i-a rămas în gură ca o mărgea. Acolo, în sfîrtecătură, nu mai durea ; jarul s-a tras pe picior în sus. Nici nu mai săgeta, ci rodea mocnit,

în zvîcneli. Gura îi era uscată şi încleiată ; şi-a întins capul pînă în uşa vizuinii, a îmbucat în zăpadă şi a simţit cum i se prelinge de-a lungul gîtlejului răcoreală. Tremura de frig, şi totuşi zeama rece stîmpăra foc. Cum ar fi putut el să înţeleagă asemenea nefireşti lucruri ? Nici nu voia să le înţeleagă. Nu mai voia nimic, decît să se adune iarăşi ghem în coveţica de muşchi, cu botul înfundat în cuptoraşul pîntecelui. N-a mai avut grijă nici să se aşeze cu faţa înspre intrare. Lumea dinafară părea că s-a dus în depărtări unde nu o ajunge nici gîndul, nu mai erau nici primejdii şi nici duşmani. Nu mai era decît sloiul şi para din el, vîjîitul încăpăţînat care cadenţa în urechi, ciocanul care bătea în picior şi ploaia de cenuşă a lîncezelii, care se aşază şi clădeşte încet mormînt deasupra simţurilor, toate.

Jderul a zăcut multă vreme în patul lui, învrîstîndu-se somn cu frămîntări de trezire, în care mintea se zbate între perdele încîlcite de pîclă, care dă înfăţişări stranii lucrurilor şi scoate din hîrîitul dezordonat al roţilor icoane de spaimă. În întunericul cotlonului pătrundeau slabe semnele zilei şi ale nopţii şi jderul şi-a dat seama că a trecut peste munte Mîniosul de la miazănoapte numai cînd a mai voit să-şi umezească gura cu o îmbucătură de zăpadă şi a găsit foişorul încuiat.

La început, numai bărbile albe ale brazilor au simţit adierea şi s-au legănat. Apoi au cîntat subţire, ca din strune de oţel, crucile de sus ale copacilor. Au intrat degrabă în orchestră suspinări prelungi de flaut şi fluiere stridente ; cimpoaiele au şuierat deodată din toate triştile lor ; orga cea mare şi-a deschis foii umflaţi. Dar cînd au suflat şi şipcile cele groase s-a cutremurat pădurea. Norii nu-şi mai putură purta povara pe care au adus-o în spate din Ţările Înghe-

ţului, şi cînd au nechezat cu glasuri de aramă caii viscolului sau învolburat deodată şi au căzut asupra muntelui. Atunci au început brazii însemnaţi de solii Morţii să vestească în pocnete seci că pe răbojul lor nu mai e loc de altă crestătură. Cerbii şi căprioarele s-au tras în adîncul căldării Săcuieului, au căutat desimile şi s-au culcat în coveţi răscolite, cu gîturile întinse pe zăpadă. Vulpile şi-au căutat vizuinile, mîţele s-au înfundat în căzături şi s-au tupilat sub rădăcini smulse, unde nu ajungea frigul. Toate fiarele pădurii s-au ferit din calea Mîniosului, pînă şi lupii înhăitaţi s-au tras în coasta de miazăzi, şi au zăcut acolo trup lîngă trup, cu părul zbîrlit şi cu urechile ciulite.

Boholtul trecuse pe cînd jderul şi-a săpat foişorul, sfredelindu-l ca o cîrtiţă, cu botul şi cu piciorul cel teafăr. Şi alte zile şi nopţi ar fi zăcut el în leagănul neştirii, dacă nu s-ar fi deşteptat porunca cea mare şi fără de iertare, foamea. Ea copleşeşte şi fricâ şi durere, nu doarme, iar ceasurile care trec o înfig tot mai adînc în trup şi în voinţă. Zidul de zăpadă a început să strecoare lumina şi răceala de afară. I-au trebuit jderului cîteva icniri din coarda spatelui şi a răzbit. Numai capul şi l-a ivit şi a rămas nemişcat, cu zăpada în spate, ca să cerceteze.

Prin cetini mai susura coada Balaurului şi pe iezerul îngheţat al cerului albastru se trăgeau numai zdrenţe de nori, rupte din hainele mohorîte ale viscolului care a trecut. Au ieşit din ascunzătorile lor toate vietăţile muntelui, ca să adune darurile pe care le risipeşte Mîniosul printre săgeţile lui ascuţite. Cerbii culeg de pe jos caierele de barbă scuturate de vînt de prin înălţimile cetinilor ; vulpile şi mîţele se bucură de ghemuleţele de pene care erau pitigu şi şi forfecuţe pînă ce nu a stors viscolul viaţa din ele

și le-a făcut să cadă ca niște poame coapte, lupii patrulează văile rele în care s-au ferit mistreții și acum stau încuiați în nămeți și de istovirea foamei îndelungate. Jderul a petrecut din ochi pe cei doi corbi care vîsleau șuierînd aerul printre penele aripilor. Unul a croncănit scurt, și îndată și-au frînt zborul cotind. Cel care croncănise a zărit peste culmi, colo în tăieturi, adunare de țărci. La belșug se vor fi adunat ele acolo.

Jderul și-a scurs de sub zăpadă trupul și s-a scuturat. Era și mai subțire și mai lung, și cei dintîi pași l-au purtat greu și legănat pînă la bradul vecin. Zăpada nouă de pe jos era prăfoasă și groasă și jderul se adîncea în ea la fiecare săritură. Acum era bun drumul lui prin copaci din creangă în creangă ; vîntul n-a lăsat să se așeze în cetini zăpada, a măturat-o și pe cea veche, care se prinsese bine în peria acelor. După asemenea veac rău ies și veveriţele flămînde ca să ciugulească din coceni seminţe, iar gotcanii rîvnesc la lujerii fragezi din vîrful crengilor, și rar coboară la boabele de coacăză și de afin îngropate adînc.

Abia a făcut trei salturi pe copac în sus și s-a lăsat la pămînt... Trei picioare lîncede nu pot avînta și prinde ; al patrulea, oricît îl ferea, lovea în coajă sec și dureros. Oare să se întoarcă în culcuș ? Cîte o gură de zăpadă nu împacă boldul din el, și foamea împungea și striga fără milă porunca ei... Îngropîndu-se în colbul alb la fiecare salt, porni pe coastă în sus. Ce căuta anume ? Nici cînd era teafăr nu avea un gînd lămurit. Pleca după hrană ; pădurea o întinde în fel de chipuri, o scoate în calea flămîndului pe neașteptate. Pădurea e bună și darnică, cămările ei nu se deșartă niciodată. Uneori sînt mai îmbelșu-

gate, de alte dăţi mai zgîrcite, însă cel vrednic găseşte totdeauna fărîmitura cu care să facă punte peste zilele rele.

Inaintarea era grea, popasurile dese şi prelungite. Arcul spinării era moale, în laba ciungă se prindea bulgăraş de zăpadă, se închega în crustă de gheaţă, care strîngea şi înţepa ; trebuia desprinsă cu limba şi cu dinţii. Iar în locul dinţilor ageri de mai de mult, acum sîngerau gingii ; un colţ care i-a rămas în faţă se mişca în falcă şi împungea în os. În cap i se mai învîrtea acea moară fără odihnă, încît uneori i se părea jderului că nu acolo se roteşte ceva, ci toată lumea a pornit să se mişte în cerc, jur-împrejurul lui. Primejdiile şi-au îndepărtat ameninţările. Ele nu mai găsesc loc să pătrundă acolo unde stăpîneau durerile şi foamea. De la o vreme nu-şi mai dezgheţa laba. În popasuri, capul se sucea, ochii căutau, urechile dădeau să prindă zvonuri prin huruiala de piuă. Ce căuta ? Orice. Însă zăpada acoperise locurile, alţi vînători, mai harnici, au cules păsările degerate, pe jos zăceau numai crengile uscate şi fuioare de barbă albă.

Aproape de culme a auzit cum cernea dintr-un brad. A căzut şi un cocean, lovind încet crengile şi îngropîndu-se în zăpadă. Era semn bun, pe care îl cunoştea, şi îndată s-a tupilat şi s-a tras mai aproape, ascultînd. Veveriţa stătea ghemuleţ pe o cloambă din vîrf, acolo unde îşi pun brazii bătrîni florile. Ţinea între labe un cocean şi scotea cu dinţii ascuţiţi seminţele dintre aripile solzilor. Ce-i păsa ei de foamea altora ? Brazii s-au umplut astă primăvară de ciucuraşi roşii, îngheţul n-a secerat florile fragede şi veveriţa n-avea decît să aleagă dintre cocenii cu boabe grase şi uleioase. Care vietate mai căuta oare aceste bunătăţi ? Numai nişte păsări cu ciocul încrucişat

rîvneau la ele și nici nu se cunoștea pe unde treceau.

Cînd se ospătează așa veveriţa scîrţîind solzii și îmbătîndu-se de dulceaţa seminţelor, atunci se poate apropia de ea mai ușor și jderul. Dar surdă nu-i, și ochii mari și negri nu adorm nici ei. Ca să o ajungă, jderul trebuie să-și facă numaidecît plan bun, din cap limpede ; trebuie să-și aleagă bradul cel mai potrivit și pe cel mai crenguros, ca să poată sălta cu trei picioare de pe treaptă pe treaptă. Trebuie să se prelingă pe coaja copacului în sus în puterea ghearelor ascuţite, fără icneli și fără să desprindă nici măcar o scorţișoară, care cade și vestește. Abia a ajuns jderul pe umărul crengii de jos, veveriţa a lăsat să cadă coceanul, și-a tras capul între umeri și a holbat ochii. „Duc-duc-duc“, a sughiţat înfundat, din gît, a bătut cu lăbuţele în creanga de sub ea și a sughiţat iarăși. Apoi, numai legănatul crengilor și colbul alb a arătat pe unde a trecut. Se va fi oprit în al zecelea brad, își va fi scos capul de după trunchi să vadă pe unde venea primejdia cea mare. Ea nu mai venea. A înţeles jderul că nu mai era vrednic să gonească prin cărările crengilor după o veveriţă care avea patru labe. A mai rămas o vreme tupilat, fără nici un rost, apoi nici nu s-a coborît ca alte dăţi în puterea ghearelor, ci s-a lăsat să cadă bolovan în zăpada de jos.

Într-un loc a găsit răspîndite pene. Puţine erau sure, gălbui. Le-a mirosit pe rînd, seci, fără pielicuţă rămasă lipită de cotoarele lor și și-a adus aminte de vulpe și de mîţă.

Sub un brad, în rotocolul unde nu ajunsese zăpada, a simţit miros de șoareci. A aflat și șănţuleţul călcat de ei și a dat și de ușa cuibului. Știa el să sape după șoareci și labele aveau spor ca două hîr-

leţe care scormonesc harnic pămîntul humos. Acum s-a aşezat pe burtă şi a început să frerească pămîntul, încet şi cu o singură labă. Greu era şi totuşi a răzbit de o palmă de om, pînă unde ţinea pătura de ace putrede şi de pămînt uşor. Şi-a înfundat de cîteva ori nasul în borta lărgită, a tras prelung în nări aerul care îi aducea miros acru. Apoi a dat de piatră şi de rădăcini şi foişorul şoarecilor se înfunda pe sub ele. De aici de aproape vine acum mirosul, şi o dată a auzit şi un ţîţîit. Nu-i mai putea scăpa, şi poate că e un cuib întreg. Cu laba nu mai putea să răzbească. A prins singura rădăcină subţire care îi stătea în cale şi a zmîncit de ea. A simţit cum a scăpat lemnul dintre gingiile goale şi s-a oprit în colţul de dinte mişcat din os. Iarăşi l-a năpădit gustul sîngelui şi l-a sfîşiat în falcă junghi ascuţit. Speriat, şi-a tras capul. Poate să pîndească şi aici duşmanul acela cu măsele de oţel poate că el l-a ars cu durerea aceasta. Însă şoarecele era aici aproape, îl simţea, îl auzea mişcînd neputincios în strîmtoare, şi era pradă, carne, oricît de puţină, şi strop de sînge. Din foame s-a trezit în el setea de a prinde, patima, iar ea copleşeşte durere şi cumpănire. Cu laba, cu gura, a început să muncească rădăcina. Pînă să o frîngă, ea s-a umplut de sînge. În dosul ei era altă rădăcină, iar pe aceasta n-a mai putut-o birui. Şoarecele din fundul cuibului a tremurat de spaimă lungă, apoi n-a mai auzit săpătură şi nici răsuflarea hîrcăită a fiarei rele. Duhoarea ei s-a subţiat tot mai mult în botişorul negru şi agitat. Multă vreme n-a îndrăznit să mişte. Cînd apoi a măcinat din picioarele lui mărunte pînă la rădăcina care l-a mîntuit şi s-a oprit după scutul ei, jderul plecase. S-a mirat şoarecele de roşeaţa de pe albul celeilalte rădăcini şi n-a ştiut ce este. I-a simţit mirosul străin, a pus botul şi l-a

șters îndată cu labele, ca să scape de firimitura lipicioasă și greţoasă care i-a rămas în vîrful nasului ascuţit.

Așa a hoinărit jderul beteag pînă în noapte și apoi noaptea întreagă. A săpat după boabe de afin și nu a găsit, a lucrat și la o buturugă putredă în care dorm larve albe și grase, însă oricît de măcinat era lemnul, el era mai tare decît gura știrbită și piciorul rămas fără ajutorul fratelui său. Între crengile unui sorb mai roșeau ciorchine de rubin aprins. Erau boabele cele mai bune pe care le dădea iarna pădurea. Jderul le-a jinduit fără să le poată ajunge. Dimineaţa de iarnă era încă departe, și jivinele cele mari mai ţeseau pe zăpadă pînza nouă a urmelor, cînd jderul istovit s-a tras sub un copac căzut. Abia a ferit zăpada și crenguţele dintr-o palmă de loc, nici nu și-a mai desprins de pe rana piciorului acele de brad îngheţate acolo. S-a încolăcit strîns și a început să se frămînte iarăși între focul care pornea din măruntaiele lui și se zbătea cu zguduirile de fiori reci, care tot acolo își aveau cuibul. Se învrîsta somn care mîngîia cu toropeală a simţurilor, era și foame care trezea, era și lîncezeală și uitare de toate. Vuietul din urechi nu i se mai părea străin și rău, îl ducea în valurile lui cadenţate înspre o lume de odihnă, ca niște pași ușori care calcă pe mușchi moale și îl îndepărtează dintr-o lume împovărată de dureri. Apoi deodată izbeau pașii ca într-un bolovan, și jderul tresărea și își zgîrcea și mai strînsă laba în care a scăpărat. Într-un răstimp de trezire și-a adus aminte de adăpostul erminei. Acolo era cald și moale, și era ferit. I se părea un lucru îndepărtat, de care îl despărţeau adîncimi de timp și distanţe de loc mari. Scînteierea de voinţă care îl îndemna spre acel cotlon bun a fost îndată acoperită de plumbul obi-

dei şi al nepăsării. Dacă ar fi trecut pe aici o vulpe, l-ar fi putut culege de sub brad, cum a cules poate tot ea pasărea căzută de pe creangă, îngheţată.

Pasul vulpii ar fi fost aşezat cu grijă, ca pe mătase, nici n-ar fi răzbit prin uruitul urechilor şi prin ciocanul repezit al sîngelui. Ceea ce a pătruns şi prin urechile înfundate şi ele sub pîntece şi l-a făcut să-şi ridice capul nu erau paşi furişaţi. „Si-si... Si-si", ţîrîia subţire şi aspru ca un fir de păr tras printre degete. De aici de aproape venea. Şoareci care au îndrăznit să iasă din culcuş şi se aleargă în cine ştie ce gînduri ale lor. Şoareci — hrană. Îndată şi-a desfăcut trupul şi s-a strecurat de sub brad.

„Si-si"... „Si-si"... Nu erau şoareci.

Un auşel, mărunt cît un măr pădureţ, se răsucea printre crengile unui brădui. Se prindea cu picioarele de crenguţele subţiri, ciocănea printre ace după vreo gînganie, care şi-a ales să ierneze acolo, flutura din aripi numai o dată, şi se agăţa de altă crenguţă. Îşi învîrtea capul ca să i se vadă bine beteala de aur, pe care între toate păsările numai el o are aşa mîndră. Cînd se oprea o clipire, părea că e un picur scăpat din norii de opal verzui care au trecut pe deasupra pădurii. Nici nu se oprea în zvîcnelile lui cînd vorbea cu sine, „si-si", şi parcă nici nu-şi deschidea ciocul negru şi ascuţit, ca un ac călit.

Ba s-a oprit, tocmai în vîrful suliţei brăduiului. „Si-si" şi iarăşi „si-si". A privit cu un ochi, şi-a întors capul şi a privit şi cu celălalt. Oare ce putea să fie vietatea care stătea tupilată pe zăpadă şi se prelungea tot mai aproape de el ? În clipa în care s-a avîntat jderul, auşelul numai de două ori a vînturat din aripi şi a fost în crucea altui brădui. Iarăşi a ţîrîit, acum şi mai ascuţit. Însă a simţit sub solzii cojii de sub picioarele lui un viermuleţ ascuns, şi

nu-l putea lăsa acolo din pricina vietății, care n-a voit decît să-l sperie, doar n-a ajuns decît pînă în creanga de jos a brăduşteanului, a căzut în zăpadă şi acum se trage, îndepărtîndu-se.

Printre trunchiurile copacilor, soarele tînăr întindea panglici oblice. Tremurau în ele cristale nenumărate în scînteierea atîtor culori, încît păreau curcubeie înghețate. Cîte o sarcină de zăpadă iertată de vînt mai cădea din crengile înalte ; pînă jos se colbuia în nor străveziu şi soarele se juca cu el în alte sclipiri de pietre scumpe. Creanga se clătina de cîteva ori, scăpată de povară, apoi încremenea în nemişcarea pădurii întregi. Pe jos urme felurite scriau povestea nopții care a trecut.

Jderul nu s-a oprit decît la o urmă cu pecete de trei degete răsfirate şi a simțit mirosul cocoşului-de-munte. Din ochi vîna el şi neamul lui nu era meşter în urmărirea după miros, dar urmele acestea păstrau atît de proaspătă trecerea păsării, încît nu se putea desprinde de ele. Gotcanul se va fi săturat de ace de brad şi caută acum vreo tufă de afin pînă la care să poată săpa cu picioarele lui înpieptănate, sau caută pe sub brazi mărgeluşe de piatră ce îi trebuie în rîşnița rînzei lui. Vreo două boabe dulci caută. Jderul a găsit unde a rîcîit zăpada pînă la fund. Apoi a schiopătat în trei picioare pe urma caldă, înainte... Deodată s-a oprit speriat. În paşii cocoşului a căzut o altă urmă, mare, rotunjită, şi i s-a alăturat. Duhoarea ei era acră şi a făcut să se ridice firele de păr de-a lungul spinării jderului. S-a oprit, nehotărît. Oare să mai meargă pe urmele acestea ? Pe jos totdeauna s-a ferit de mîța mare şi roşie, ale cărei urme le simțea acum. Nu putea să țină harță cu rîsul ; îndată ce îl vedea se urca în brad pînă sus. Acum era olog, slab, cu colții rupți, nici în copac nu

se poate sălta din faţa lui. Cumînţenia l-ar îndemna să se întoarcă în altă parte. Unde era însă cumînţenia, cînd gîndurile se învolburau în vîjîielile acelui vînt fără odihnă, iar dacă puteau să se prindă de ceva, aceea era foamea care rodea de atîtea zile.

A înaintat pe urmele împerecheate, a trecut şi pe sub o căzătură pe unde de altădată trecea uşor din spinare de copac în spinare de copac, şi cînd a ajuns dincolo, unde brazii se înălţau iarăşi drepţi ca stîlpii care ţin bolta văzduhului, a zărit cocoşul. Gotcanul stătea nemişcat, pată de cerneală pe hîrtie albă, cu gîtul ridicat şi întins. Asculta. Apoi şi-a scăzut spre pămînt trupul, ca să poată lua aer sub aripi din aruncarea picioarelor. Pe el, să-l fi simţit ? Îndată şi-a coborît jderul capul, apoi a sărit speriat. Colo unde stătea cocoşul s-a făcut deodată învolburare mare. Zăpada zbura lovită de aripi, scormonită de picioare, se frămînta acolo un ghem încîlcit, roşu şi negru, pene smulse fluturau în aer, apoi văzu rîsul ridicîndu-se în picioarele lui înalte. Fiara cea mare şi-a aţintit urechile cu moţ negru şi ascuţit, iar ochii galbeni şi oblici s-au oprit asupra jderului, reci şi răi. Jderul s-a adunat şi mai strîns. Ascunde nu se mai putea, salturile lui necăjite ar fi fost degrabă copleşite de cele ale rîsului, cu picioare lungi şi cu tălpi late care îl ţin bine deasupra zăpezii. În copacii lui, care îl apărau, nu se putea sui.

Nemişcarea lui era o cerere de iertare mută, pe care o îndrepta neputinciosul, cînd nu mai are altă mîntuire.

Rîsul, ca şi cînd s-ar fi desprins dintr-o încordare care l-a încremenit, deodată a coborît capul, a luat cocoşul în gură, şi fără a mai învrednici de o privire pe ticălosul de colo, sălta printre brazi şi nu se mai

văzu. Tîrziu, a îndrăznit jderul să se furişeze pînă la locul bătăliei. A mirosit penele şi a lins zăpada însîngerată.

N-a mai fost vînătoare ceea ce a făcut acum jderul. Gîndul îi sărise din ogaşe, nu-l mai putea duce pe cărările meşteşugului de vînător ; simţurile îi erau acoperite ca de un mucegai, voinţa nu se mai putea strînge ascuţită spre o ţintă. Foamea îl gonea înainte, dar cîrma era frîntă. Hoinărea fără cap, cu opriri lungi, cu avînturi repezi frînate curînd de sfîşierile durerii şi de glodul lîncezelii. Va fi trecut pe lîngă miezuri de hrană, care altădată n-ar fi rămas nedescoperite, nu a văzut nici botgrosul pe care îl însîngerase vreun uliu şi stătea mai mort în creanga joasă a unei tufe de jneapăn, la îndemînă.

Coastele i se lipiseră căzute, şi scoteau deasupra lor spinarea ascuţită, de-a lungul căreia firele de păr lung erau zbîrlite şi pline de ace de brad şi de muşchi uscat. Înainte avea grijă mare de blana lui. Şi-o pieptăna cu dinţii, şi-o netezea cu limba. După plăcerea sîngelui, această operaţie îi era cea mai mare. O învăţase de pe cînd era pui mic, o făcea ca pe o datorie căreia i se supunea bucuros. În cîteva zile a uitat şi datoria aceasta. Pieptănul nu mai avea dinţi, limba era seacă şi avea să învingă sloiurile şi durerea din picior, în adăposturile pe care şi le-a putut afla, îl copleşeau îndată toropeala şi somnul.

Se împleticea acum înainte, fără să ştie unde, făcea ocoale, revenea la aceleaşi locuri, în cap i se învîrteau roţi stricate, durere, foame, dor de culcuş cald, pornire să prindă ceva şi să sfîşie, topindu-se apoi toate în nepăsare, ca într-o ceaţă.

Deodată, dinspre coastă, i-a venit în nări miros neaşteptat. S-a oprit, a cercetat prelung dîra subţire de aer ; miros de iepure. Nu era cald, ca de vietate.

Era mai tare, mai a sînge învăluit cu miros de măruntaie. Cunoștea mirosul de iepure. Și al celui viu și al celui sfîrtecat de la acei cîțiva dintre care a prins și el, odată, unul... Da ! e miros de sfîșietură, de bojoci rupți. Să fi lăsat oare vulpea ceva din ospățul ei ? Iepure sfîșiat ! Îndată a uitat întîmplările rele, pare că nu mai simte nici durere în picior și se căznește pe clin în sus în sărituri scurtate de zăpada neîncepută și de ologeala lui. Ața de miros îl călăuzește ca un hățaș bătut. De colo din culme izvorăște, drept deasupra lui, și e tot mai închegată și mai ispititoare. Stă, ascultă. Poate să fie la aceea bunătate vreun rival și va trebui să dea luptă. Dacă va fi alt jder se va măsura cu el, doar n-a întîlnit din neamul lui vreunul mai aprig, acum cînd are la spate cîteva ierni de viață. Să iei prada de la buha cea mare cu clonțul de oțel și cu gheare lungi și ascuțite va fi mai greu. A mai încercat jderul asemenea treabă, odată s-a ales cu botul sfîșiat, altădată a biruit. Mai rău dacă ar fi vulpe sau mîță, sau chiar rîs... În pornirea lui, a uitat că el e un slăbănog ticălos, și își aducea aminte de pe cînd era teafăr... Asculta, adulmeca... Mirosul vine acum de aici de aproape, e limpede : miros de iepure. Nici nu se aude clefăit din fălci sau bătaie din clonț. Mai face cîteva sărituri chinuite și caută din ochi, în dreapta, în stînga. Miros aspru, și totuși nu vede nimic pe albul zăpezii. Iarăși întreabă pe celălalt ajutor, nasul. Mirosul vine de undeva de sus, de prin copaci. Cum se poate una ca asta ? Miros de iepure în copaci ! Oricum ar fi trebuit cercetat și pe sus.

Între cei trei brazi apropiați se găsește un lucru neobișnuit. Sus, la patru-cinci salturi de la pămînt, ca și cînd ar fi căzut una peste alta, niște prăjini groase s-au proptit acolo încrucișate. Deasupra s-a

făcut pod şi acum pe el e zăpadă groasă, ca şi cea de jos. Jderul a mai trecut prin vară pe aici şi a bănuit lucru viclean în alcătuirea cam străină de alte doborîturi de vînt, însă nu mişca nimic în ea şi nici scădere sau spaimă n-a avut de la ea. Aşa era şi atunci şi avea deasupra ei nişte bolovani, lucru de asemenea nemaivăzut sus în copaci. Acum bolovanii vor fi îngropaţi sub zăpadă... Parcă, totuşi, astă vară cele două prăjini din faţă nu erau aşa cum sînt acum, deschise ca două fălci, parcă... Dar cine îşi poate aduce aminte de toate ?... Colo, între cele două fălci, a zărit roşeaţă, de acolo venea şi mirosul. Cum poate să ajungă iepure, măruntaie de iepure, sus în copac ? Prea multe lucruri ciudate şi necunoscute, iar în spatele necunoscutului poate că pîndeşte primejdia.

Jderul a rămas multă vreme cumpănind toate. În jur e linişte, nu mişcă nimic, glas nu vine, miros nu se simte decît cel bun de colo de sus. Îndrăzneşte şi se mai apropie. Apoi sare speriat ; jos, în zăpadă, urmă de om. O cunoaşte, o vede bine în zarea de lună care se strecoară prin cetini. Urme, una, două, un şir întreg. Lîngă brazii cu streaşină, zăpada e toropită. Se cutremură şi, uitînd durerea, face cîteva sărituri ca să se îndepărteze de acel semn al duşmanului celui mai mare... Oare urmă de om să fie ? Duhoare de om nu se simte, poate că îl înşeală ochii. Se apropie încet, ca să cerceteze mai de aproape. Este urma omului, însă nu mai are nici un miros, — e veche. De mult a fost pe aici duşmanul, acum cine-ştie în ce depărtări mari se găseşte ! Totuşi, a fost aici. Şi, alăturînd acest semn rău celorlalte care i-au dat de bănuit, jderul hotărăşte că poate să fie aici o altă viclenie a acelei făpturi care umblă ridicată în

două picioare și lovește de jos, cu tunet și cu foc, pînă în vîrful molidului.

Pare că a adormit și foamea, și jderul pleacă încet, hopăind, îndepărtîndu-se. Iarăși a ajuns în dîra mirosului de iepure. Aici, aproape, este carne, o grămăjoară întreagă, dulce, cu iz de sînge, din care se poate sătura cum nu s-a mai îndestulat de multă vreme. Foamea și-a trezit mușcătura, noaptea scapătă, nici o nădejde de altă hrană... Se oprește, nehotărît. Împrejur totul e liniștit, nici o vietate, nici pradă și nici dușman. A mai întîlnit el, jderul, lucruri nemaivăzute și s-a speriat de ele, apoi s-au dovedit a fi fără primejdie. Așa va fi și de data aceasta. Lemnu-i lemn, chiar dacă e căzut de-a curmezișul între brazi și nu mișcă niciodată.

Iepurele nu poate să facă rău, ori unde s-ar afla, viu sau mort. Omul, dacă a trecut pe aici, s-a mistuit în umblările lui...

Se întoarce, vine lîngă cei trei brazi alăturați. Iată că pe prăjina de jos e proptit un trunchi mai groscior, fără cioturi. Pe el se poate urca încet, tiptil, chiar și așa în trei picioare și va putea cerceta mai de aproape ce-i pe acolo pe sus.

Se urcă chinuit pînă la prăjină — nu se mișcă nimic ! Se suie pe prăjină, se oprește — nu se mișcă nimic. Măruntaiele de iepure sînt aici, aproape... mai înaintează doi-trei pași de-a lungul prăjinei, ajunge la ele... Acum se află tocmai între cele două ruzi, care stau ca o falcă deschisă, și nici acum nu se întîmplă nimic rău. De nicăieri nu se arată primejdie. Și cît de ademenitoare e bucata de aici ! Se trage încet de-a lungul lemnului, botul atinge carnea, în învolburarea foamei își găsește astîmpărarea, se topește bănuiala și frica : prinde, mușcă.

În clipa în care a scăpătat căluşul teascului n-a mai avut vreme să sară. Falca de sus a cleştelui a căzut grea sub povara de bolovani şi de zăpadă, l-a prins peste piept şi l-a strivit. Gîndul s-a tulburat, fără să mai ştie de durerea oaselor frînte şi a inimii oprite deodată...

...Nimeni, om pămîntean, n-a mers o noapte întreagă alături de jderul care umbla după pradă. Dar zăpada proaspătă e carte deschisă. Cel ce îi cunoaşte slovele întipărite pe ea citeşte şi înţelege cuvînt de cuvînt minunatele întîmplări pe care le povesteşte cu adevărat.

Astfel, dimineaţa, pornind cu paznicul de vînătoare, prietenul meu, am dat de urma jderului ciung de un picior şi am citit-o de-a lungul ei, fără greş. Cînd am ajuns, după masă, la teascul din fundul Săcuieului, o rază de soare se furişa printre cetini şi punea luciu în castaniul blănii jderului, care atîrna moale în cleştele capcanei. Ca o lacrimă de chihlimbar în recele verde al cetinilor şi în cel alb al zăpezii. Ca o lacrimă caldă, care plînge şi iartă toate durerile. Şi pe cele date, şi pe cele primite — după rînduielile scrise în pravila de veac a muntelui.

Buha cea mare, care avea casa în molidul bătrîn de alăturea, şi-a ridicat supărată capul, a bătut o dată din clonţ, şi-a scuturat penele şi şi-a închis iarăşi pleoapele asupra ochilor galbeni. Undeva, a trosnit de ger un copac. Într-un brad găunos, a bătut ciocănitoarea, şi-a scos viermele şi s-a bucurat în ţipătul ei plîngător. Cerbii s-au mişcat din zăcători şi au pornit să ciugulească hrana puţină pe care o dădea iarna. Ursoaica din bîrlog şi-a strîns cu brîncile mai aproape de pieptul ei miţos pe cei doi pui cu ochii încă lipiţi. Auşelul ţîrîia vesel prin cloambele

de sus, forfecuţele scoteau din coceni sîmburi dulci. Sub zăpadă, seminţele începeau să-şi crape coaja şi se pregăteau să pornească firicele de rădăcină şi muguri de ace, din care se vor înălţa odată şi odată brazi cu vîrfurile pînă în cer, scriind şi ei secole în viaţa fără sfîrşit a muntelui.

În căldarea Săcuieului toate erau ca în vremile cele profunde.

Nu s-a întîmplat nimic !

SPOVEDANIE

Vreau să-mi spovedesc păcatele săvîrşite cu puşca de vînătoare şi cu undiţa pescuind la păstrăvi şi la lipani.

Cumpăna judecătorului are două talgere. Unul dintre ele coboară, arătînd biruinţa binelui sau pe cea a răului. În spovedanie nu e cumpănire, ci alegere. Lamura grîului curat e nesocotită, în faţa ochilor sînt numai boabele de neghină, alese una de alta.

Acum nu mai are nici o însemnătate şi nu e vrednică de amintire dragostea pe care am avut-o totdeauna pentru lucrurile Naturii, peisaje, plante, animale, şi nu pot să fie trecute la răboj nici faptele în care, poate, s-a oglindit această înclinare de temelie a firii mele. Că, rînd pe rînd, am pus frîu strîns şi puştii şi undiţei, că am ferit pe cît am putut vietăţile de sub mîna mea de pustiirea foametei şi a braconajului, că am hrănit iarna păsărelele stoarse de ger şi de foame, că am vindecat barza cu piciorul frînt, că am pus pază în preajma coloniilor de cuiburi, că am mîngîiat cu mîa cîte o floare, nelăsîndu-mă inima să o rup şi să o aduc acasă pentru glastră, că am tăinuit bătăi de cocoşi de munte ca nimenea să nu le strice elanul dragostelor, că am făcut alte multe lucruri de felul acesta, acum, toate,

trebuie uitate. S-au topit toate, ca într-un abis al uitării. Acum a rămas urîţenia păcatului. Goală, sordidă, fără străvezia haină a vreunei scuze sau lămuriri.

Îmi aplec capul şi trec prin degetele care îmi tremură mărgelele negre ale mătăniilor unui mare păcătos.

Să cer iertare ? Cui ? Cine mă poate ierta ?

Viezurele

În gurguiul din culmea Dealului Viilor, cei vechi au săpat trei pivniţe, în care se desăvîrşea de minune vinul. Apoi filoxera a mîncat viile, pivniţele au fost părăsite, uşile s-au măcinat în putregai, intrările largi s-au surpat. Viezurii, meşteri mari, au pus stăpînire şi au durat acolo cetate şi, şir de generaţii, au populat minunatele locuinţe, fiecare locatar mai adăugînd cîte un foişor, cîte un cotlon.

Tufărie şi spinărie au cuprins împrejurimile. Prin acestea umblările au bătătorit cărări, de la gurile celor trei aşezări şi pînă la lărgime.

În lunile de vară ale vacanţelor mele din prima tinereţe, îmi plăcea să stau la pîndă în preajma acestor cărări ale cetăţii de viezuri. Serile erau blînde, cu încetul adormea zvonul lumii muncitoare ; în pacea singurătăţii numai plînsul cadenţat al bufniţei-pitice bătea pe discul tăcerii pasul fără de încetare al Timpului.

Destul de multe înserări am petrecut aleşuind acolo şi nu de puţine ori am coborît la casa de la Dealul Ţarinei aducînd în spate cîte un viezure dolofan. Fiecare dată cu întîmplările ei, cu aventura

ei, de o parte și, desigur, cu tragedia ei de cealaltă. S-au șters din amintire unele. Îmi apare acum una în culori mohorîte.

...Aveam loc de pîndă bun în dosul unei tufușoare, drept în fața unei cărări umblătoare. O fereastră tăiată în crengile tufei îmi îngăduia să țin în ochi ieșirea în larg a potecii și, dacă voi avea noroc, să trag prin ea în cel ce se va ivi. Acolo m-am cuibărit, pe scăunelul de vînătoare, cu pușca pe genunchi, la îndemînă.

M-a necăjit o gaiță, înjurîndu-mă urît dintr-un mesteacăn din apropiere, nebănuind, pe semne, gîndurile mele potrivnice. Apoi, dacă a văzut că nu mă mișc, a plecat în treaba ei. Un iepure trezit din somnul de peste zi a țopăit pe lîngă mine grăbindu-se la luțerniștea de sub deal. Și un caprimulg și-a tors firul țîrîind îndelungat ; l-am și văzut prin cenușa înserării mutîndu-se în alt loc cu zborul lui cotit. Mă face să tresar un sunet abia auzit, pe care îl așteptam. Undeva, în fața mea, pare că ar fi cernut cineva nisip uscat printr-un ciur. De cîteva ori. Era semnul cel bun : viezurele a ieșit din vizuină și, înainte de a păși la lărgime, și-a scuturat din blană nisipul ce i s-a prins în ea. Ochii îmi sînt ațintiți asupra cărării, arma despiedecată e gata să fie ridicată la umăr.

Dar pleoapele serii s-au închis aproape cu totul. Siluetele lucrurilor abia se mai scriu pe ecranul întunericului. Oare ar fi cuminte să mai trag, așa, cu ținta și cu cătarea de pe buza puștii nelămurite, bizuindu-mă numai pe obișnuința epolării bune ?

Tăcere. Tăcere lungă, așteptare lungă, încordată. Nu se întîmplă nimic. Însă așa trebuie să fie. Înainte de a păși spre lărgime, stă și ascultă, adulmecă : oare nu e primejdie ?

În gama de plăceri ale vînătorului asemenea clipe de aşteptare se numără între cele de agitaţie a cumpenei. Oare vine ? Oare nu m-a simţit ?

Iată ! Pot lămuri albul de pe un cap, scos încet pe poarta cetăţii. Nemişcat : spionează. În zadar pipăie aerul cu nasul lui ascuţit, ager ; boarea mi-e prielnică mie, vine în faţa mea. S-a încredinţat, şi viezurele porneşte, deodată, în pasul lui legănat. Trupul bondoc, blana alb-surie ca o imagine ştearsă dintr-un film rău. Vine fără teamă şi fără grabă, ca un gospodar în drumul lui spre treburi. Arma e la ochi, îndreptată bine... cam bine. Degetul atinge trăgaciul fin, patul se zmînceşte în umăr, bubuitura sparge tăcerea, fumul — pe atunci trăgeam cu pulbere neagră — acoperă vederea. Aud un horcăit ascuţit — aş zice un chiot, aud bufnitură şi zbătăi. Încet, se risipeşte perdeaua de fum, vălul de întuneric s-a cusut la loc. Parcă mai aud un geamăt (parcă iarăşi a şuşuit ierbăria din faţă), apoi tăcere.

Aşa, după cum se scrie în datinile vînătoreşti, aprind ţigara de mult rîvnită, „ţigara de liniştire". Cînd s-a mistuit tabacul, înlocuiesc cartuşul ars, mă ridic, mă apropii, încredinţat că voi afla. Şi... nu aflu. Nici în locul unde era în clipa focului, nici pe cărarea pe care am călcat-o cîţiva paşi. „Poate a sărit în încîlcitura de ierburi şi spini din margine... Acum, noaptea, nu-l găsesc... Vin mîine dimineaţă".

A doua zi în zadar am căutat după viezure în lungul cărării, împrejurimile. Apoi am aflat, pe frunze, pe iarba din preajmă, pe nisipul din faţa intrării, picături de sînge. Sînge negriu, murdar, îndoit cu tină din stomac, din intestine... M-am scărpinat la ceafă scîrbit. Viezurele rănit a avut încă putere să se întoarcă, să se vîre în vizuina lui. E pierdut, nu-l mai pot avea ! Am recunoscut că, pe întuneric, am

ţinut oleacă prea jos arma. Sîngele arăta limpede : lovitură în burtă. „Va muri în vreun cotlon din adîncime". M-am necăjit puţin, aşa ca după oricare insucces vînătoresc, apoi, ca de atîtea ori, mi-am luat gîndul. „A fost şi a trecut !"

În vara aceea am mai stat la pîndă în faţa vizuinii cu întîmplarea. Aşa, mai mult de încercare. Stăpînul ei nu s-a mai arătat. Apoi m-am mutat să pîndesc în faţa altui foişor.

Iar acum mă apăsa greu păcatul, care atunci nu ştiu dacă îmi va fi fulgerat prin gînd.

Mi-am căutat plăcerea unei pînde la vizuină, în ambianţa plină de farmec a unei înserări blînde din august. Am căutat valurile şi frumosul aventurii. Le-am aflat pe deplin, pînă la urmă neumbrite de lipsa de pradă. Ce făceam eu oare cu stîrvul acelui viezure ? Aurel, paznicul meu de vînătoare, i-ar fi jupuit blana, cu care nu prea aveam ce să fac, ar fi adunat într-o ulcică grăsime şi osînză, cu care la iarnă îşi va unge bocancii... Atît !

Iar acolo, în întunericul şi în singurătatea cotlonului din fundul vizuinii, murea în chinuri o vietate. Cîtă vreme se va fi chinuit oare ? O oră... două... o noapte... încă o zi... încă o noapte... ? Cine ştie ? Lovitura în burtă, dacă a rămas singură, nu omoară curînd. Maţele sfîrtecate se revarsă, porneşte peritonita, care macină din viaţă şi la fiarele pădurii, încet, în dureri, zguduind în gheaţa frigurilor şi arzînd în para febrelor.

Iar eu în vremea aceea mi-am văzut de viaţa mea. Eram împreună cu cei dragi ai mei, care mă îmbrăţişau la sufletul lor, mă plimbam pe cărările părculeţului, citeam cu plăcere la umbra castanilor din faţa verandei celei mari, stăteam la masa veselă alături de ai mei delectîndu-mă gargantuelesc din bu-

nătăţile bucătăriei şi cele ale livezii, dormeam dulce, fără gînduri, în moliciunea răcoroasă a patului.

Iar bietul viezure, care nu mi-a făcut nici un rău şi nici trebuinţă, acolo în vizuina şi în întunericul şi părăsirea din cotlonul vizuinii...

Otrava păcatului vine peste depărtări de timp şi de loc — nesimţită atunci — atît de amară acum !

Căpriorul

Braconajul fără frîu din timpul primului război mondial a secătuit de vînat munţii Sovatei. Abia a rămas urmă de cerb, de urs. Prin anul 1920 ne-am întovărăşit cinci vînători, am arendat dreptul de vînătoare şi ne-am pus lege : zece ani nu vor lătra acolo de moarte puştile noastre, zece ani nu vom face decît ocrotire. Ne-am ţinut de cuvînt, vărsînd bănet şi punînd inimă şi trudă.

După cei zece ani, acolo era un rai şi ne-am îngăduit cîte un cerb într-un an şi cîţiva căpriori.

Petreceam o lună la băile Sovata, urcînd adeseori la munte, cu undiţa mai ales. Coboram şi cîte un căprior bun, făcînd cinstea unor mese prietenilor, cu soţiile şi copiii lor, şi ei în vilegiatură. (Se bucura şi restauratorul Beci, care primea fără plată tot ce era în afară de spinarea rezervată „mesei".)

Un căprior îmi era destul. Epoca cerbilor era încă departe, iar a cocoşilor de munte trecuse de mult. Totuşi, adeseori făceam raiduri prin teren. Mă încîntam văzînd vînatul înmulţit, ciute, cerbi împodobiţi, căprioare, iezi, ţapi sfătoşi. Fără urmă de gînd de vînătoare.

Așa, într-o după-masă de august, mi-am luat carabina și, urcînd pe lîngă rîuleţul Sebeș, de la casa de paznic Trocuţa am urcat panta la stînga. De-a lungul acelor coaste cu tăietură proaspătă se întindea, pînă la brădet, o potecă de vînătoare. Mergea pe la mijlocul coastei. Vedeai din ea și la deal și spre vale, vedeai și în clinul de dincolo de rîuleţ. Era o mare plăcere să iei de-a lungul această potecă, oprindu-te, cercetînd, observînd, cu binoclul la ochi uneori.

Cu carabina trecută peste umăr, am ajuns depărtișor, pe la a treia „vapă“ (cum li se spunea acolo muchiilor laterale care coboară din culme), cînd deodată aud la spatele meu zgomot ; s-a stîrnit ceva ! Mă întorc : sărise un căprior, pe care, pe semne l-am trezit din somn. În copce scurte alerga la deal, spre culmea cu silueta fragilor din pădurea de pe clinul celălalt. Ca un reflex neporuncit și necontrolat în gînd, mi-am zmîncit din spate carabina, am luat siguranţa, am ridicat la ochi. Căpriorul ajunsese departe, în afara unei bune distanţe de foc. Urca în salturi, în cotituri după tufe, după snopi de iarbă uscată. Iarăși ca un reflex, am ochit, ţinînd binișor înaintea celui care alerga și a izbucnit plesnetul scurt al glonţului — fără nădejde. Și, iată, ca o minune, colo prin verdele tăieturii, pata roșie a căpriorului face un salt în aer și se prăbușește. O clipă dispare, apoi îl văd. S-a ridicat și a pornit costiș. Însă cum mergea ? Părea că a scăzut în înălţime, făcea cîte o săritură scurtă și cădea în cap. Se ridica anevoie, se oprea, mai făcea o săritură, cădea în bot...

N-am mai văzut asemenea semne ale rănirii. Oricum, trebuie să-i dau obligatoria „lovitură de grație“. Mi-a fost ușor să mă apropii de el și să-l văd bine. M-am înfiorat. Glonţul meu nebun i-a sfărîmat de pe la cot amîndouă picioarele din față și acum,

nefericitul, în săriturile lui, se proptea în oasele frînte, înţepînd cu ele în pămînt. O priveliştе îngrozitoare. De la cîţiva paşi i-am auzit horcăitul, i-am văzut ochii holbaţi de groază. A mai făcut o săritură lîncedă şi a rămas cu cioturile înfipte. Un glonţ, după ceafă, l-a culcat.

Am rămas copleşit lîngă cel căzut. Ce blestemăţie, ce prostie am făcut ! De ce am tras, cînd nici prin gînd nu-mi era să vînez în acest drum de pace al meu ? Şi nebuneşte. În vînat care alerga la aşa mare depărtare ! Şi iată rezultatul nemaipomenit. Cine a mai văzut asemenea rănire ruşinoasă ?

A trecut peste gîndul meu un val de milă amară pentru căpriorul chinuit. Însă a fost un val de grabă trecător. L-a acoperit un simţămînt de mare ruşine. Eu, vînător vechi, cumpătat în obiceiurile mele vînătoreşti, să săvîrşesc o asemenea neghiobie, cu asemenea urmare... Mi-e ruşine de mine însumi. Însă ce va fi în mintea camarazilor mei de vînătoare aflînd ce am săvîrşit ! Mă vor judeca, vor rîde de mine, voi rămîne de pomină. Acest gînd pornit din egoism a copleşit şi a întunecat cu totul simţămîntul de milă, învinuirea de a fi dat unei făpturi acele chinuri îngrozitoare.

Nu cumva să afle !

Am legat de un luger înalt batista, semn, şi am coborît într-o fugă la casa Trocuţa. Am avut noroc să-l găsesc acasă pe pădurarul-paznic.

— Uite, frate Dătăşene, ce am făcut ! Şi poruncă îţi dau, şi te rog ca pe un frate, să mergi acolo şi vei găsi căpriorul. Să-l foloseşti, să faci cu el ce vei vrea. Dar nimenea să nu afle nimic... Te ştiu om cinstit, Dătăşene. Eu aveam drept să împuşc ţapul, aşa încît tăinuind tu nu-ţi calci îndatorirea. Dă mîna

și făgăduiește-mi. Nimenea pe lumea asta să nu știe, în afară de noi doi. Dă mîna !

Dătășan a dat mîna și s-a ținut de cuvînt.

...Au trecut de atunci mai bine de patruzeci de ani. În afară de unul, toți tovarășii mei de vînătoare din munții Sovatei odihnesc sub glie. S-a dus din bucuria soarelui și paznicul Dătășan, om vrednic. S-a topit teama de rușinare. S-a trezit și a rămas, atît de dureroasă imaginea căpriorului care încerca să scape de dușmanul hain, înțepînd în pămînt la fiecare salt neputincios, cu oasele picioarelor frînte de glonțul meu, al păcătosului.

Întîmplare cu o gaiță

Nu știu prin ce mecanism al misterioasei mașinării, care este creierul, se face să rămînă vii în memorie unele întîmplări banale, fără de nici o importanță, pe cînd altele, cu înrîurire asupra vieții, sînt acoperite de uitare, sau vin în amintire foarte rar.

Cei vreo șaptezeci de ani care au trecut n-au putut să șteargă aducerea aminte a unei întîmplări trăite de tinerelul de atunci : o întîmplare cu o gaiță.

Flobertul a fost înlocuit cu o armă cu două țevi, calibrul 16. În lunile vacanței mele de vară arma aceasta lipsea de la gornicul care păzea țarinile moșioarei și, cu învoirea bunicii mele, stăpîna, trecea în mîna mea. Umblam cu ea cam pe furiș. La vîrsta mea, licean, nu puteam să am permis de armă de vînătoare. Ciocăneam cîte un iepure, coboram de pe creangă cîte un hulub. Cu flobertul se trage la ținte fixe și cu el aveam bună îndemînare. La zbor eram însă cu totul nepriceput.

Într-o după-masă, coboram spre casă de-a lungul spinării Dealului Ţarinei. Făcusem o raită pe la Roşiile, pe la Cornet, am zăbovit şi pe Valea Breabănului, cu gîndul la vreun iepure care se va ivi ronţăind iarba.

Aud în pădurea din stînga ţipătul cunoscut al gaiţei. Iată : „fi-fi-fi-fi-fi !“ vine în zbor gaiţa şi trece peste culme, prin faţa mea, depărtişor. Ca într-o mişcare de reflex, fără nici o convingere, trag abia ochind pasărea din zbor. Ca un ghem de pene încîlcite a venit la pămînt. Pe cînd am ridicat-o era fără viaţă.

Am simţit căldura unei bucurii. Eram mîndru că am reuşit să lovesc pasăre în zbor, prima mea pasăre coborîtă din zbor. I-am scos din aripi penele oglinzii, cele cîteva frumoase albastre-vărgate, şi ca pe un trofeu le-am înfipt la pălărie. Ce să fac cu gaiţa moartă ? Acolo am lăsat-o.

Ciudat ! Imaginea acestei gaiţe — noi îi ziceam atunci „mătieş“ — imaginea acestei întîmplări atît de mărunte mi-a venit de nenumărate ori în amintirile înşirate pe atîtea zeci de ani. Dureroasă, plină de remuşcări ! De ce am ucis, oare, această pasăre frumoasă şi isteaţă, care înviorează peisajele noastre ? De ce am luat acea viaţă ?

Iar acum mi se pare a fi un simbol al unui lung şir de păcate. Şirag în care se înfiră victimele mele cu flobertul, cinteze, sticleţi cu aur în aripi şi cu roşu în creştet, presure ca lămîia, turturele care îşi cîntă hrana preferată, „cu-cu-ruuz“, granguri dulce fluierători, şi altele, cîte altele. Cînd mă gîndesc, e o adevărată hecatombă, în vîrful ei cu gaiţa de la Dealul Ţarinei. Cînd mă gîndesc, socot că omul e fiara cea mai rea, fiindcă ucide fără să acopere vreo nevoie şi că eu am meritat pe deplin această categorisire...

Ursul din Poiana Neamţului

De cîteva ori am vînat şi eu ursul, aşa cum se cuvine să fie vînat. Aşa cum îl înfruntau vînătorii din vechime, ca şi vînătorii ţărani pe care i-am cunoscut. Adică faţă în faţă. Fiara mare, puternică, fioroasă, aţîţată de cîini, şi în calea ei — hotărît să accepte riscul — omul.

M-am întors fără plăcere de la relatările asupra unor vînătoare de urşi, cu vînători cocoţaţi în pătule înalte, la siguranţă, în marginea pădurii cu meri şi peri sălbatici, în care s-au adunat la fructe urşii dintr-o jumătate de ţară. Cu mulţime de bătăiaşi, cu ropot de puşti, doborînd mulţime de urşi, de-a valma şi rănind alţi mulţi. Şi apoi fotografia revoltătoare a tabloului !

Şi totuşi, m-am coborît şi eu de vreo două-trei ori la ceva asemănător. Nu cu hăituială în adunătură de urşi, nu cu mai mult decît cu o victimă în gînd şi în nădejde. Însă stînd sus, în pătulul din marginea vreunei poieniţe şi aşteptînd de cu seară pînă poate în zori să vină la hoitul pus ursul, pe care paznicii l-au „titcuit", adică l-au aflat, după urme, că îşi are sălaşul prin apropiere. Aceasta nu e o metodă de a vîna ursul prea de laudă, recunosc. Am făcut-o şi cu un asemenea prilej s-a desfăşurat aventura pe care nu o pot uita. Ea îmi vine în amintire cu aceeaşi amărăciune, care m-a ros ore întregi în noaptea de aprilie de acum vreo patruzeci de ani, zbuciumat în pătulul din Poiana Neamţului, de sub Surul. Era a doua oară cînd privegheam acolo. Întîia dată, în alt an, noaptea s-a scurs cu arma rămasă mută.

Înserarea m-a aflat la locul meu de pîndă şi încetul cu încetul s-a lăsat în jurul meu întunericul. Luna

nu răzbea prin poclada norilor, în negrul nopţii abia se deslușea negrul hoitului de bivoliță, care zăcea nadă. Spre miez de noapte, am auzit acel „pfuuu“ pe care îl aşteptam, semn obişnuit că ursul s-a apropiat ca pe tălpi de catifea, s-a oprit în marginea desişului, a tras în plămîni prelung aerul aducător de ştiri şi după ce l-a pipăit minunata maşinărie a nasului, l-a slobozit pufnind prin nări.

Nu ştiu cît va fi stat acolo spionînd — mi s-a părut o veşnicie — pînă ce, deodată, l-am auzit rupînd din carnea hoitului, pocnind în dinţi oase. L-am lăsat să se înfierbînte în ospăţul lui, apoi am ridicat la umăr, am îndreptat, cît se putea potrivi. Stînga a apăsat butonul care slujea bateria cu lumina sincronizată cu luneta şi cu bătaia carabinei. În cercul luminos a apărut hoitul şi rezemat cu brîncile pe el, ursul. Şi-a zmîncit capul, i-au scînteiat verzui ochii şi a rămas o clipă surprins. Acea clipă a fost de ajuns ca crucea din lunetă să afle locul bun, degetul să atingă şi să se sfîşie tăcerea nopţii. Un urlet groaznic a răspuns glasului carabinei, apoi zvîrcoliri şi mormăituri. Bateria şi-a stins lumina, în întunericul încuiat din nou aşteptam sfîrşitul, încrezător că glonţul a sfîrtecat în cutia vieţii.

Deodată aud răscolire şi bufnitul săriturilor. Se poate oare ca să fie numai rănit şi după primul şoc să-şi revină ? Duf-duf-duf... apoi mi se pare că a şters în fugă cetinile brăduilor din margine, apoi... Nu am mai auzit nimic. Desigur că s-a prăbuşit. Aprind lanterna, preling zarea prin poieniţă, de-a-lungul buzei pădurii... Nimic ! „A mai făcut cîţiva paşi în pădurea mare şi s-a sfîrşit“, mi-am zis, şi mă încredinţam bucuros. Cît l-am putut zări, am înţeles că era un urs mare, voinic, pradă aleasă. Încă nu şi-a dat duhul ursesc, fiindcă aud un horcăit, aud

ca un suspin... Nu mai are mult. N-a putut merge mai departe... Acum se stinge...

Da, s-a terminat. Aş putea coborî să merg la el. Totuşi, noaptea, un urs rănit, în desimea pădurii... Zorile nu vor fi fiind prea departe. Mă înfăşur bine în pelerină şi după ce voi trage o ţigară sau două, poate că aţipesc.

„U-u-u-u-uuuh !“ aud ca o răsuflare adîncă, dureroasă, un geamăt chiar. N-a murit încă, dar mult nu mai poate avea. Iată, nu se mai aude nimic. Ţigara rîvnită de ore întregi îşi răspîndeşte în trup otrava liniştitoare. Picătura de jar mănîncă încet din tabac, îl mistuie. Hămesit, aprind de la ea a doua. Inima repezită de agitaţia aventurii şi-a reluat ritmul. Gîndul, bucuros, a mai perindat de cîteva ori filmul celor cîteva clipe de vîrf... Al cîtelea urs e oare ? Pare că a fost mai uşor cu acesta, al şaptelea. Şi farmecul acestei nopţi, din adîncul muntelui !... I-am dat poruncă lui Ciraşă, paznicul din Avrig, să rămînă la cabană chiar şi dacă ar auzi împuşcătură, pînă dimineaţa bună. Ar fi cu primejdie să dea peste vreun urs rănit. Acum ar putea să vină fără grijă...

Oare vîntişorul a scos din cetini ceva ca un suflu ? Vai ! e tot ursul ! Geme, horcăie, suflă. De mult credeam că s-a sfîrşit, şi acum se chinuieşte... Cinstit ar fi să merg să-i dau lovitura de graţie. Ar fi o nebunie. Noaptea, în pădure deasă, urs rănit... Acum însă într-adevăr că a murit... Am mistuit încă două ţigări şi nu s-a mai auzit nimic, decît susurul boarei dinspre zori în cetinile molizilor...

Un geamăt prelungit, gîlgîit, dureros, m-a înfiorat. Încă tot n-a murit ! Oare ce rană are, încît nici nu poate să o ducă departe şi nici nu l-a omorît încă ? Şi se chinuie, se chinuie ! Încet-încet, după căldura mul-

ţumirii de după o victorie s-a strecurat sloiul de gheaţă al învinuirii. M-am grăbit. Trebuia să caut mai cu grijă locul bun. Însă mi se pare că l-am căutat, l-am aflat, am tras unde trebuie. Dacă ar fi aşa, ursul rămînea pe loc, nu mai sărea, nu se mai chinuia... Poate că acum i s-a sfîrşit suferinţa. A trecut binişor timp şi n-am mai auzit nimic...

„Vu-u-u-uh !“ geme de colo, din patul de moarte... Îmi vine în minte sfîşietoarea priveghere lîngă o fiinţă scumpă mie, care se frămînta în lupta de pe urmă în suferinţe de neînchipuit. „Doamne ! Dă-i biruinţă. Însă dacă nu se poate să-i dai viaţă, sfîrşeşte-i chinul !“

Şi aşa, în nădejdea pe care mi-o strecura cîte un răstimp de tăcere şi în junghiul unui nou suspin, a unei noi horcăieli, m-am zbătut dureros.

Pe la miezul nopţii am trimis eu Moartea şi ea a biruit abia acum cînd un sturz a vestit că la răsărit a mijit o părere de lumină a zorilor.

S-a făcut dimineaţă bună cînd am auzit paşii lui Ciraşă urcînd spre pătulul din fagul străvechi. Am coborît, ne-am sfătuit şi ne-am apropiat. Ursul era întins, mort. Din rana deschisă se prelingea încă un fir de sînge spumos pornit din plămîni. Ciudată lovitură : a atins şi plămînii şi ficatul. A oprit săriturile de scăpare şi a prelungit chinurile din pragul nefiinţei.

Fără plăcere, am primit crenguţa de brad pe care mi-a întins-o omul meu, bucuros de ispravă.

În alţi ani iarăşi mi-a venit ştire că la Poiana Neamţului este rost de urs. N-am mai mers. Poiana Neamţului îmi trezea totdeauna amintire dureroasă şi plină de reproş. De ce voi fi ucis eu acel urs, de ce îi voi fi dat eu lungile ceasuri de chin ? Blana am

făcut-o cinste unui prieten. Un meşter-strică a preparat-o rău, curînd au mîncat-o moliile... De ce am ucis ? Numai de plăcerea aventurii ? Numai de plăcerea mea de vînător ?

E greu păcatul şi ruşinat îmi aplec capul...

Barza

Într-o dimineaţă de vară automobilul deschis mă ducea de la Sibiu la Braşov. Nu grăbeam, mă încîntau priveliştile care se developau ca pe bandă de cinematograf.

Pe la Tălmaci, în stînga, spre şesul ierbos dinspre Olt, văd o barză. Păşea tacticos, balansînd din cap, cu ciocul spre pămînt. Căuta. Uneori se oprea şi lovea : va fi fost vreo broscuţă, va fi fost vreo lăcustă... Altădată, înainte de a prinde cu clonţul lung, făcea cîţiva paşi săltaţi : va fi fost vreun şoarece sprinten...

Ce-mi trăzneşte în gînd ? Aveam cu mine o carabină mică (5,6/67) cu o razanţă enormă, bună pentru capre-negre, pentru căpriori la distanţă mare. Abia îmi venise din străinătate.

Opresc maşina, scot arma din toc, îi pun luneta. Oare ajunge pînă la vreo 200 metri, unde e barza ? Oare sînt meşter să lovesc la aşa distanţă ţinta destul de mică ?

Aşa, şezînd pe pernă, cu cotul răzimat de marginea uşii, ochesc cu grijă prin lunetă. Găsesc uşor pata albă-neagră a păsării, crucea de fir de paianjen din lunetă se fixează unde socot că e rădăcina aripii. Degetul abia atinge trăgaciul fin... Peng ! plezneşte scurt ca lovitură de bici. În aceeaşi clipă, ca tupilată,

ca trasă de o sfoară de sub pămînt, barza dispare în ierbăria verde. Desigur, fulgerată, moartă.

Am zîmbit mulţumit.

„T-ţ-ţ-ţ-ţ", s-a mirat şoferul şi mi-a lăudat ochiul şi mîna şi arma.

Am zîmbit iarăşi şi am dat poruncă de plecare.

Colo, în marea de iarbă zăcea un stîrv. Colo, în creştetul unei case din sat aşteptau de acum în zadar puii ca să vină mama cu hrana.

Doar cîteva minute am zăbovit cu gîndul şi cu fapta. Apoi, senin, m-am încîntat de alte privelişti şi m-au furat alte gînduri...

Cocoşul de munte

Despletind cosiţa de aur a plăcerilor din vînătoare, dacă cercetezi cu luare aminte firele din care e alcătuită, vezi că brutalul sfîrşit al focului de armă şi dobîndirea unui vînat sînt numai o parte, de cele mai multe ori copleşită de alte izvoare de mulţumire. Este ambianţa, peisajul, ancestrala plăcere a aventurii, este revenirea la o frîntură din viaţa simplă de odinioară, o apropiere pînă la pierdere în orînduirile Naturii.

Gradul de dozare al acestor categorii de elemente e diferit, după predispoziţiile firii vînătorului şi mai ales după felul vînătoarei la care acesta ia parte. Cîntărind elementul puşcă-ucidere cu celelalte, în ce priveşte vînătoarea de la noi, mi se pare a fi mai puţin lipsite de elementul spiritual vînătorile colective, cu vînători mulţi, cu programe fixate, cu norme rigide şi, mai ales, cele cu vădit scop „economic". Aşa ar fi, de pildă, bătăile la iepuri organizate pen-

tru „îndeplinirea planului". La celălalt pol, aș pune vînătoarea la cocoși de munte în epoca rotitului.

Într-adevăr, vînătoarea la cocoși de munte e departe de a ademeni prin bunul material pe care îl dăruiește. Oricît s-ar spune, pe masa din sufragerie acest vînat nu poate avea prea mare laudă, fie el preparat după cele mai rafinate rețete. Trofeu pasărea împăiată ? De cele mai multe ori, din mîna unor dexidermiști amatori ies figuri monstruoase. Dar chiar și piesele bine preparate au o soartă rea. Oricît ar fi de îngrijite (nu vorbesc despre cele din muzee), le cuprinde praful, penele se decolorează, se dislocă, vin moliile cu ale lor. Într-o zi, vînătorul nu mai poate rezista argumentelor gospodinei, scoate din perete mumia și o aruncă la gunoi.

Măiestria focului de armă lipsește, nu dă nici o satisfacție. Tragi cu alice, de la o distanță de vreo 20 metri, într-o pasăre mare, care e pironită pe o creangă a molidului sub care ai ajuns.

Copleșitoare și plină de farmec e ambianța în care se desfășoară această vînătoare. O ambianță de mister, cu tainele muntelui adîncit în noapte, cu orele de drum dibuind prin molidișul bătrîn, prin încîlciturile de tăietură, cu minunatele clipe cînd zorile își deschid pleoapele, cu furișăturile ca de fiară de pradă pînă ajungi în apropierea acelei păsări cu înfățișare ca adusă din epoci răstrăbune, care joacă dans de nuntă și cîntă vers de dragoste fără pereche la noi.

Filmul alergător al amintirilor adeseori revine la imaginile care înfățișează cîte un crîmpei din multele zori trăite în bătaia cocoșilor. Într-adevăr, multe au fost în salba anilor, multe și departe de zilele de azi ale bătrînețelor grele. Pline de încîntare, iar acuma cam mohorîte de sentimentul amar al vinovăției.

După cele două-trei dimineţi din sfîrşit de aprilie, pe cînd începătorul era ahtiat, am pus pază aspră. În fiecare an cîte un singur cocoş, apoi, după jertfirea unuia, şir de dimineţi petrecute în hora de nuntă a gotcanului, numai cu ochi atenţi, numai cu inimă şi suflet deschis pentru senina plăcere a pîndirii minunatelor scene.

„Un singur cocoş într-un an !“ Şi totuşi, boldul păcatului e ca înroşit în foc, ca să fie şi mai dureros.

Cîţi cocoşi de munte am împuşcat ? M-aş încurca dacă aş încerca să-i număr din amintire. Însă au fost mulţi, adunaţi în şir de ani. Pare că îi văd înşiraţi pe o sfoară lungă, aripă lîngă aripă, atîrnaţi de belciuge de sîrmă trecute prin nări, aşa cum îi duce din bătaie vînătorul ca să nu li se strice penele. Pare că-i văd şi mă înfior. Atîta moarte am dat eu ! Am stins viaţa din atîtea trupuri, pe care mîinile măiestre ale Naturii, în muncă de milenii multe, le-a modelat atît de potrivit pentru traiul în împărăţia coniferelor.

Şi de ce ? Ca să aduc acasă un stîrv fără de nici un folos ? O singură dată au încercat, la bucătărie, să prepare, sub ochi cu o celebră carte de bucate, şi a fost un dezastru al aşteptării noastre. În holul casei pe care o aveam la Cluj, între trofee de cerbi, de căpriori, între cranii de urşi şi colţi de mistreţi, era un cocoş în poziţie de rotit, altul atîrnat de cioc, altul cu penele linse, cu capul înălţat în atenţie. Unde sînt ? Pe ce gunoi îi va fi aruncat noul stăpîn ?

Mai ales după ce s-a potolit nebunia novicelui, nu era oare mai cinstit să pun zgardă puştii şi să merg în bătaie tot timpul cu gînd de pace încîntîndu-mă, aşa cum apoi mă încîntam în zorile senine după ce făceam păcatul din cea dintîi zi ? Ce plăcere în plus mi-a adus focul de armă, pasărea prăbuşindu-se prin cetini şí bufnind surd în pămînt ? Nici una ! Şi

atunci de ce am ucis ? Dezvelind aventura de petalele ei frumoase, rămîne numai un omor, urît, respingător, o crimă.

Într-un rînd, mai zăbovind în bătaie, lîngă mine pe zăpada veche cu cocoşul împuşcat, m-a furat un gînd. Mi-am zis : „Ce minunată moarte a avut cocoşul ăsta ! A trecut în neştiinţă, fără durere, în clipa supremă din viaţa lui, cea a extazului din cîntecul de dragoste.“ Cît de mincinos era acest gînd ! Într-adevăr, gotcanul meu ajunsese la culmea existenţei lui. Un an întreg şi-a tors rostul vieţii în monotonia nevoilor din toate zilele, în primejdii, în colţii gerurilor şi în bătaia viscolelor năpraznice. Şi deodată a biruit în firea lui încruntată pîlpîirea unei raze ; a pornit, timidă încă, o arie dulce ; din orchestra de cîntece şi de culori ale zorilor primăverii s-a desprins o chemare. S-a întărit, a fost ca o dulce poruncă. Din străfund de generaţii i-a venit amintirea unui loc din imensitatea muntelui şi, într-o înserare, a trecut peste culmi în zbor grăbit şi l-a aflat.

Minune : în ceasul potrivit, deodată i s-au înfoiat penele, coada s-a răsfirat în evantai larg, gîtul i s-a îngroşat tremurînd penele de sub cioc, a pornit în paşi înţepaţi de-a lungul crengii din înălţimea molidului bătrîn. Şi, după ce un an întreg a fost mut, deodată porneşte cîntec. Ciudat, sălbatic, plin de patimă, sfîrşindu-şi strofa în tumultul extazului.

Săvîrşeşte un ritual străvechi, scris în pravila cu porunci pentru legarea firului speciei, de cel pierdut în adînc de trecut, de cel din viitor care trebuie să fie fără de sfîrşit.

Iar tu, becisnic om vînător, ai tăiat brutal desăvîrşirea unei legi aspre, îmbrăcate în haine roz şi luluită în versul dulce al puterii care susţine viaţa de pe pămînt : dragostea.

De ce ? Fără rost. Fără nici un folos !

Bănuiesc că mulţi, poate aproape toţi vînătorii de cocoşi de munte, care ar citi aceste pagini ar respinge gîndurile mele. Însă judecata şi-o face fiecare singur pentru el. Pentru unii e virtute ceea ce apare pe conştiinţa altuia ca păcat.

Eu zic : „Mea culpa, mea maxima culpa !“

...Partea finală a filmelor acestei vînători se repetă aproape fără nici o deosebire. Foc de armă ! De colo de sus se prăbuşeşte pasărea mare, neagră, vine clătinînd cetinile, bufneşte în pămînt. Poate mai zvîcneşte din aripi, din picioare, rămîne nemişcată. Rareori are o nuanţare, o continuare acest final. Deci, nici amintirea nu deosebeşte boabă de boabă.

Şi totuşi !

Abia s-a crăpat geana zorilor, abia s-a furişat printre copaci o părere de lumină. Nu mai aştept. Încrezător în buna mea epolare, fără a mai ochi cu grijă în silueta care se scria pe cer în capătul cloambei, apăs trăgaciul.

Am tras oare alături ? Cocoşul nu cade plumb, ci se ridică în aer. O clipă mi se pare că şi-a luat zborul, apoi îl văd învolburîndu-se, bătînd ciudat din aripi, coborînd pe zăpada de sub molizii din marginea de dincolo a poieniţei. Îndată, în picioare, pleacă şi dispare între brăduii deşi. Mai pot să văd : îşi tîrăşte o aripă, frîntă, moartă. Mă învinuiesc amarnic : de ce n-am aşteptat să se mai lumineze, de ce am tras nesocotit ? Am aripat numai. Alerg la locul unde dispăruse. Nimic. Pe patul de zăpadă de sub umbrarul cetinilor pot desluşi urmă de paşi, urmă de aripă frîntă, picături de sînge. Trebuie să-l găsesc, dacă mai este viaţă în el să-l scap de chinurile unei morţi tîrzii...

Iată-l îndepărtîndu-se prin rariştea care se deschidea. Mergea repede, pe picioare tefere, cu capul înălţat. Cînd apare, cînd dispare printre tufărie ; cînd ajung eu la distanţă bună, iarăşi dispare şi se îndepărtează. Şi aşa m-a purtat pe urma lui, pe coastă la vale, prin locuri rele, grăbindu-mă în zadar. Se împiedica şi bietul de el : aripa frîntă îşi prindea osul de ceva de pe jos şi îl zmîncea înapoi. Ce chin de spaimă, ce chin de oase frînte !

Cît mă mai duce oare ? Am obosit, fruntea mi-e în broboadă, picioarele nesigure. Credeam totuşi că l-am ajuns, cînd, deodată, m-am aflat în faţa unei doborîturi de vînt, în care a dispărut victima mea.

Cine va fi încercat să pătrundă prin încîlcitura de molizi răsturnaţi de viscol, va înţelege zadarnicul meu chin de a trece mai departe. Copaci căzuţi unii peste alţii, crengile moarte făcînd pieptene des în sus, pieptene des spre pămînt. Am încercat, m-am dat bătut. Căzătura era întinsă, nu o puteam înconjura atunci. M-am întors abătut.

De la cabană l-am trimis pe Pittini, paznicul, cu Aiax, cîinele limier, învăţat să caute şi alte sălbăticiuni rănite, nu numai cerbi şi căpriori. Cîinele a luat urma din locul de bătaie şi a dus-o, fără greş, pînă la doborîtura de vînt. Paznicul a ocolit pe departe şi la marginea din jos a căutat pe zăpadă urme. Cîinele a pipăit palmă de loc după palmă de loc, fără să găsească ; cocoşul a rămas în doborîtură.

Ce se alege de el acolo ? Bolnav, neputincios, fără hrană, fără răcoreala apei, aşteptîndu-şi sfîrşitul zgribulit sub vreun trunchi căzut. Poate aude toaca din tocilatul din vreo bătaie apropiată, unde cei pe care nu i-a năpăstuit blestematul de om sînt în culmea vieţii lor...

Păcătosul de om, blestematul de om !

Amărăciunea...

Coboram cu undiţa panta uşoară ca să trec Sălanele, pe puntea din două scînduri, spre Frumoasa. În tăietura veche prin care treceam rămăseseră cioate ale molizilor tăiaţi, înalte de 50—60 cm de la pămînt, mîncate în mare parte de putregai.

Îmi cad ochii pe o asemenea buturugă retezată. Iată pe ea un şarpe. Încolăcit, probabil stînd în căldura bună a soarelui. „Viperă", mi-a venit primul gînd, apoi am recunoscut că e un blajin „şarpe de apă". Nu putea fi nici o îndoială : culoarea sură-negrie, apoi cele două aluniţe („Crai-nou") albe-gălbui de două părţi ale capului. Şarpe cu totul inofensiv.

Simţindu-mă, şi-a ridicat capul din colacul trupului.

Cuminte şi cinstit era să trec înainte, lăsîndu-l în pace. Eu, nu ! Am luat de jos o uscătură groasă şi am lovit. Şarpele s-a descolăcit, s-a zbătut, am văzut că îi frînsesem spinarea pe la jumătatea trupului. A căzut la pămînt de pe buturugă, l-am mai lovit o dată. Am plecat apoi în treaba mea, mi-am luat gîndul de la şarpe, cumpănind de unde să încep unditul.

A fost o înainte de masă cum nu-mi puteam dori una mai bună. Valea Frumoasei era scăldată în lumina blîndă a lui august, sub un cer ca vioreaua. Păstrăvii erau în toane bune, mare plăcere am avut tachinîndu-i, traista din spate era doldora. Mulţumit, mă întorceam la casa mea de la Izvorul de Argint, pe aceeaşi cărare.

Vai ! Şarpele meu, pe care îl uitasem cu totul în ceasurile mele de multă plăcere, era tot acolo. Cu spinarea frîntă, jumătatea dinainte a trupului se ridica în unghi drept faţă de cea dinapoi. Se trudea

să înainteze, nu putea, capul se balansa, coada se agita încercînd să împingă, trupul frînt în două nu putea mişca din loc. Se zbătea şi se chinuia. Aşa, neîncetat, de vreo patru — cinci ore, de cînd l-am pocnit, ca apoi să-mi văd de plăcerea mea, cu undiţa şi cu păstrăvii.

Şarpe, care nu-mi poate face nici un rău, nici mie şi nici altora, care trăieşte viaţa aşa cum îi este dată, bucurîndu-se şi el de ea, aşa cum se bucură toate vietăţile pămîntului. De ce l-am lovit ? De ce i-am frînt spinarea, de ce l-am lăsat în chinuri ca să mă grăbesc la plăcerea mea ?

Ce puteam face decît să caut pe jos o altă creangă uscată şi să dau de cîteva ori. Pînă a încetat pendularea capului, pînă cînd numai vîrful cozii mai scăpăra... Euforia în care am trăit acele ceasuri pe malul Frumoasei, deodată a fost acoperită de amărăciunea gîndului că am săvîrşit o faptă urîtă, foarte urîtă. Ecoul acelei amărăciuni îl simt şi acum. Păcatul de atunci înroşeşte obrazul, acum, cînd îl mărturisesc.

Ochii sitarului

Într-o seară liniştită de martie, în pădurea Cărbunari de lîngă orăşelul în care trăiam atunci, am tras într-un sitar care îşi făcea zborul de nuntă deasupra lăstărişului. A căzut, l-am ridicat, nu era mort. L-am luat în palmă. Îi simţeam inima cum îi bate repezit, aproape ca o tremurare. Dar nu aceasta m-a impresionat, ci ochii. Nici o altă pasăre nu are ochi ca sitarul. Nu mă gîndesc la aşezarea lor, spre creş-

tet şi foarte înspre ceafă, dînd întregului cap o înfăţişare ciudată; am mai văzut-o şi m-am mai mirat de ea. Acum vedeam de aproape ochii sitarului care moare. Mari, enormi, deschişi larg, nemişcaţi, de un cafeniu foarte închis, sub luciul lor de mărgea poleită cu o adîncime fără fund. Era în ei tristeţe nemărginită, reproş fără ţeapă de mînie. Era în ei împăcare, era întrebare blîndă, căreia nu-i puteam răspunde fără să-mi fie ruşine şi fără să-mi acopăr capul cu cenuşa pocăitului. Mă privea oare pe mine, privea în veselia primăverii care pentru el va trece îndată în iarna morţii ? Mai vedea oare ceva ? Vedeam eu şi simţeam.

Adeseori am auzit şi am citit despre ochii trişti şi înlăcrimaţi ai căpriorului, cu care priveşte pe vînătorul ucigaş. Rod al fanteziei, ca multe altele în legătură cu viaţa animalelor, fabule şi credinţe înrădăcinate. Mi-a fost dat de atîtea ori să stau lîngă patul de moarte al ţapului roşu. Este şi aceasta o pedeapsă care amăreşte bucuria reuşitei. Însă ochii căpriorului rănit, care vede lîngă el vînătorul, sînt înroşiţi şi-i roteşte în groază şi în furie, sînt de-a dreptul fioroşi. Nici o tristeţe în ei, nici o blîndeţe, ca să nu mai vorbim despre şiroi de lacrimi amare.

Pleoapele sitarului meu, încet-încet, au acoperit adîncurile ochilor, ciocul a coborît picurîndu-mi pe mînă un strop de sînge. În palmă am simţit cutremurarea trupului şi apoi greutate de bulgăre mort. Vînătorii care s-ar întîmpla să citească cele ce le scriu aici, după şasezeci de ani, încă mişcat de amintire, vor rîde de mine. Deodată, ca o scăpărare de fulger, dintre norii gîndului a ţîşnit hotărîrea: „În viaţa mea nu mai împuşc sitar !“ Şi iată, mi-am ţinut legămîntul. Şi am mai făcut atunci un lucru de

rîs : am săpat gropiţă în pămîntul jilav al pădurii, am aşezat în ea pasărea şi am acoperit-o cu frunzele toamnei trecute.

Săvîrşim uneori lucruri ridicole. De unele ne ruşinăm pe urmă, de altele nu.

În anii mulţi scurşi de atunci, m-am întîlnit adeseori cu „pasărea cu ciocul lung", cu sitarul. Uneori l-am căutat dinadins, alteori întîmplarea mi-a fost prietenă şi mi-a deschis cîte o ferăstruie spre viaţa plină de mister a acestui călător peste continente, pe care la noi nu-l aşteaptă decît puşca şi frigarea. Avide amîndouă...

Taurul de cerb

Caracteristica şi farmecul propriu vînătoarei la cocoşi de munte le dă atmosfera de vechime, aproape de mister, în care se desfăşoară. La vînătoarea de mistreţi şi mai ales la cea de urşi (mai cu seamă la cele vijelioase, cu cîini), elementul hotărîtor în senzaţia (şi plăcerea) vînătorului este bărbătească înfruntare a unei fiare, care poate să fie primejdioasă. Vînarea cerbilor în muget (şi numai aceasta este adevărata vînătoare la cerbi) îşi are vraja în învolburarea patimilor de dragoste care îşi rostogoleşte valurile sonore muntelui din clinul spre iarnă, de altă parte în isteţimea şi greutăţile proprii singurei metode vrednice de asemenea vînat — dibuitul.

Vînarea *taurilor* de cerb este împreunată cu fel de fel de aventuri, fiecare izbîndă, fiecare înfrîngere e marcată în amintirea vînătorului prin peripeţiile ei. Şi totuşi, vorbesc despre mine şi despre cei cîţiva camarazi vînători de cerbi cu care am schim-

bat impresii — toate biruinţele au ceva comun. După adierea de mulţumire dată de succes, vînătorul care stă cu capul descoperit lîngă „craiul munţilor“ doborît e cuprins de un simţămînt de regret, bucuria este adumbrită de gîndul unei fapte rele, a săvîrşirii unui păcat.

Astfel, ajungînd să-mi spovedesc păcatele şi în legătură cu vînătoarea de cerbi, mă apasă gîndul că numai pentru a avea marea, incomparabila plăcere pe care o dă această vînătoare, eu am tăiat viaţa unui număr — destul de mare — a vietăţii celei mai maiestuoase, mai vrednică de epitetul „nobil“ din munţii noştri. Fiindcă numai de plăcere petreceam toamna zece — uneori mai multe — zile în „boncăluitul cerbilor“. Nici umbra vreunui folos material nu avea loc. Carnea era a paznicilor şi a oamenilor săraci ai locurilor, pieile mergeau în dar, rîvnitor de trofee deosebite nu eram. Vînam de plăcere, numai de plăcere.

Aşadar, numai ca să-mi procur mie o plăcere, de care mă puteam lipsi, am ucis, dînd suferinţă, atîtea vietăţi, cele mai de podoabă ale munţilor noştri. Este oare de mirare că azi, cînd pasiunea vînătorească şi-a stins şi ultima scînteie, înscriu între păcatele mele cele mai grele vînătoarea de cerbi, toată vînătoarea de cerbi ?

Ce să aleg ca deosebit de păcătos din boabele amintirilor ?

Iată două scene :

Băciuisem mai bine de o săptămînă la cabana Trăznita din munţii Sovatei. Mi-am împuşcat taurul din toamna aceea, unul singur îmi îngăduiam într-un an. Taur cu podoabe de împărat, învins după trude şi peripeţii. Mulţumit însă cu regretul de totdeauna al despărţirii de muntele meu drag, am trimis înainte

pe paznicul, prieten al meu, Pamfil Dătăşan, cu tărhatul din tarniţa calului şi eu coboram tîndălind spre casa de la Bucin. Păşeam pe culmea care desparte prăbuşirea Săcuieului de tăieturile din dreapta de la Creanga Mare. Cu arma peste spate, cu ochii, cu gîndul hoinari.

Deodată, aud tropot dinspre Săcuieu. Instinctiv, îmi smulg din spate carabina, ca în acelaşi moment să apară în goană un taur, sărind larg spre Creanga Mare. Venea, evident, alungat, în spaimă mare, cu gura căscată, probabil alungat de lupi. Nu-mi dau seama ce diavol m-a îndemnat, pe mine, căruia nici prin gînd nu-mi trecea să mai împuşc cerb în toamna aceea. Am ridicat la ochi arma, am ochit pe cel ce trecea destul de aproape. În focul împuşcăturii s-a prăbuşit. Îndată mi-am dat seama ce neghiobie, ce blestemăţie am făcut, am rămas locului încremenit. Parcă îmi era teamă să merg, să văd. Apoi am văzut şi ruşinea m-a ars şi mai rău. Era un cerbulean, cu coarnele subţiri, doar cu şase raze. Un tinerel, care avea în faţa lui o viaţă întreagă, dacă nu i-o retezam eu. Şi apoi era, desigur, hăituit de lupi. Norocul lui l-a dus, ca prin minune, în apropierea unui om cu puşcă. Ce era oare mai cinstit, decît ca omul să fie unealta acelui Noroc, să aştepte sosirea gonitorilor lupi şi, speriindu-i şi abătîndu-i pe aceştia, să mîntuiască viaţa cerbuleanului ? Dar nu, de lupi poate ar fi scăpat bietul cerbulean, de hainul om n-a putut scăpa !

Mi-am dat apoi un fel de pedeapsă. La un aurar din Cluj am dat să-mi facă un breloc pentru ceasornic. Pe el erau prinse două perechi de dinţi-canini de cerb („mărgele"). O pereche mai mică, de culoare închis-cafenie amintind cerbul bătrîn, cealaltă încă neroasă, albă, a bietului tinerel. Adeseori, cînd sco-

team din buzunar ceasornicul îmi cădeau ochii pe „mărgelele“ din toamna anului 1927 şi simţeam boldul răutăţii.

...Într-o toamnă, Nicolae Săulescu, pe atunci directorul general al vînătoarei, om cu excelente calităţi, cu care am colaborat în multe probleme vînătoreşti, mi-a făcut propunerea să îl însoţesc la parcul de vînătoare Şarlota, de lîngă Timişoara. Ca să îl cunosc şi, dacă voi vrea, să împuşc vreun cerb-lopătar, sau vreun cerb carpatin. Mă interesa acest parc de vînătoare, singurul de acest fel la noi. Mai ales mă interesau cerbii-lopătari, pe atunci existînd în ţara noastră numai la Şarlota.

Cerbii-carpatini erau în muget. Săulescu a insistat să împuşc unul. O făcea, mi se pare, şi cu un prietenesc gînd viclean. El ştia cît de greu e să împuşti acolo un cerb prin metoda clasică a dibuitului. Contrar celor ce s-ar putea crede pentru un vînat încuiat în parc, de fapt aici la Şarlota dibuitul era greu, cerbii te simţeau îndată, se fereau. Cauza, afirmată de şeful parcului, inginerul Wrbitzki, era, pe de o parte, că cerbii simţeau mirosul omului străin faţă de cel obişnuit al paznicilor, pe de altă parte împrejurarea că fiind siliţi să trăiască într-un teritoriu restrîns, cerbii îi cunoşteau toate amănuntele, „toţi copacii“. Astfel, ei observau îndată cea mai mică modificare, ca, de pildă, vînătorul tupilat, ascuns în parte după copac.

Deci, după multă trudă şi după multe eşecuri, am apropiat un cerb, cam la 120—140 metri depărtare. Stătea în clinul unei poieniţe, eu în partea de jos a acesteia. Şi a urmat cea mai dureroasă scenă din toate vînătorile mele de cerbi.

La împuşcătură cerbul s-a prăbuşit ca trăznit şi a rămas lungit pe o coastă, cu picioarele întinse, ne-

mişcate, cu trupul încremenit, paralizat. Însă şi-a ridicat capul, parcă încercînd să descopere duşmanul. În clipa următoare l-a scăpătat, bufnind greu cu coarnele în pămînt. Şi aşa, de două, de patru, de zece ori, de nenumărate ori, aceeaşi mişcare — capul înălţat, apoi scăpat ca să lovească în pămînt cu un sunet surd, auzit pînă la mine. Era o privelişte care m-a îngrozit. Înţelegeam : glonţul meu a frînt spinarea, paralizînd trupul, numai capul, purtat de grumaz mai putea mişca şi el se înălţa într-o zadarnică încercare de a ridica întreg trupul, spre fugă, spre mîntuire. Apoi pierdea puterea, capul scăpăta, mort şi el, ca după cîteva momente să înceapă iarăşi.

N-am mai putut suporta. Aveam lîngă mine pe un paznic. I-am dat carabina, a mers lîngă cerb şi i-a pus într-o clipă moartea cu un glonţ în ceafă.

Apoi, împreună cu Săulescu şi cu Wrbitzki, am făcut judecată. Într-adevăr, glonţul meu a sfărîmat spinarea îndată după omoplat. A rămas „viu" capul şi grumazul. Şi pricina împuşcăturii mele păcătoase am lămurit-o. Am tras, răzimînd arma pe o sîrmă ghimpată întinsă între doi stîlpi de împrejmuire. Cu toate că între sîrmă şi armă mi-am pus pălăria, vibraţia sîrmei dată de explozie s-a propagat la armă şi glonţul a fost deviat puţin în sus. În loc să lovească ţinta sub şi puţin înapoia omoplatului a urcat şi a sfărîmat spinarea.

O întîmplare pe care nu o pot şterge din amintire, ea îmi revine adeseori, împreună cu un ecou al bubuiturilor în pămînt ale coarnelor. Se poate că era exagerat, se poate că şi amintirea era exagerată, însă ceea ce am simţit şi ce îmi vine în fire şi acum a fost groaznic.

Noroc că la cerbi nu se trage ca la iepuri sau la prepeliţe. Dacă încerc să dau număr, cred că aş putea

înşira victimele mele din rîndul nobilului animal ridicînd de două ori degetele celor două mîini. Astfel, în afara negurei de păcat care se întinde pe întreaga mea vînătoare la cerbi, în „păcatele speciale“ nu pot să fie decît cîteva. Şi acele „cîteva“ prea multe, mult prea multe !

Acvila de cîmp

S-a terminat o zi de vînătoare „mare“. Căruţele au plecat cu sutele de iepuri şi de fazani, bălăbănindu-se înşiraţi pe prăjinile din curmezişul loitrelor. Noi cei vreo douăzeci de vînători, urmaţi de ceata gonaşilor, păşeam cam obosiţi spre sat, spre Adea, unde ne aşteptau maşinile de la Arad.

De departe, vedeam în vîrful unui copac, dintr-un boschet, o pasăre mare. Cineva dintre noi a propus şi am executat : am ocolit şi am încheiat roată în jurul micului boschet şi ne-am apropiat. Ori încotro va zbura, va fi în bătaia puştii cuiva...

Pasărea ne-a răbdat o vreme, apoi şi-a întins aripile largi şi şi-a luat zborul. Cînd a ajuns deasupra mea, am tras. S-a cumpănit în zbor frînt şi s-a prăbuşit, bufnind în pămîntul îngheţat. Ne-am adunat în jurul celei pe care o identificasem îndată : acvilă de cîmp : *Acvila heliaca heliaca.* Stătea cu aripile întinse, ghearele din degetele galbene prinse în glie. Din ciocul deschis se prelingea aţă de sînge. De sub dunga sprîncenelor, ochii cafenii ne priveau cu mînie. Capul cu fruntea neagră şi creştet roşietic şi-l rotea, parcă încercînd să afle care dintre aceşti duşmani a fost blestematul ce l-a lovit. Era o închipuire, desigur,

însă aveam impresia că mă găseşte şi îşi opreşte asupra mea căutarea.

Apoi a scăpătat capul, cangea clonţului a atins pămîntul, au tresărit aripile, s-au încleştat şi mai mult ghearele. Numai mînia din ochi a rămas vie.

Vădit mişcaţi, am rămas tăcuţi în jurul căzutului împărat al văzduhurilor. Unul dintre vînători a suspinat : „Păcat !“ acoperindu-mă cu şi mai multă ruşine, cu şi mai multă învinuire peste cele pe care le simţeam. Era vina tuturor, doar cu toţii am făcut planul ocolirii şi oricare dintre noi ar fi tras, dacă acvila ar fi trecut prin preajma lui. Aşa-i, însă pe deasupra mea a trecut şi arma mea s-a acoperit de rugina păcatului.

Pe vremea aceea acvilele nu erau înşirate între păsările ocrotite. Totuşi, în conştiinţa noastră licărea îndatorirea de a păstra în fauna ţării acesteia, cele mai măreţe elemente ale avifaunei noastre. Mai ales că cele două specii de acvile, cea „de munte“ şi cea „de cîmp“ au ajuns să fie raritäţi.

Ce neghiobie, ce blestemăţie să ucid eu o asemenea făptură, întruchipare a majestăţii, care în împrejurările de acum cu greu poate afirma existenţa speciei sale. Cine ştie din ce depărtări va fi venit această acvilă ca să se odihnească în creştetul copacului din boschetul singuratic... Să se odihnească... acum în moartea dată ca în joacă, fără nici un folos, de acest vînător, căruia nu i-a fost de ajuns că o zi întreagă a omorît zeci de iepuri şi de fazani, ci a mai încărcat movila şi cu leşul păsării într-adevăr „măiestre“.

Am simţit pînă în adîncul firii mele fierul roşu al păcatului, chiar fără a vedea în privirile celorlalţi oglinda aceluiaşi gînd.

Arsura nu află alinare în împrejurarea că am dat acea acvilă profesorului, mare ornitolog, Dionisie

Linţia, şi că ea azi se află naturalizată în muzeul din Timişoara. E înfăţişată acvila de la Adea, deasupra unei prăzi a ei : un cocoş de munte, pe care tot eu l-am trimis profesorului. Îl coborîsem din bătaia din muntele Hurdubeu, de la Valea Frumoasei.

Cap-de-mort...

Mi se îmbulzeşte o amintire şi cere să fie trecută şi ea în acest pomelnic. „Doar şi eu cuprind păcat ! Nu te scapă de el împrejurarea că pe atunci purtai încă pantalonaşi scurţi, iar arme aveai praştia şi plasa de prins fluturi".

Avea dreptate glasul încăpăţînat. Deci, iată întîmplarea...

În copilărie, şi apoi în prima tinereţe, aveam pasiunea „colecţiilor". Îmi aduc aminte că „ierbarul" pe care l-am făcut pe cînd eram în clasa a V-a a liceului din Blaj a fost păstrat în muzeul liceului ca model. Marea pasiune mi se îndrepta însă spre fluturi. Rînd pe rînd, am umplut cîteva cutii mari cu fluturi, înfipţi pe rondele de plută lipite pe fundul cutiilor. Nu-i ştiam prepara, naftalina pe care o presăram nu prea speria moliile. Însă excursiile mele dese în mînă cu plasa verde înlocuiau golurile. Pînă la urmă a crescut copilul, la un Crăciun a primit în dar un flobert şi a fost uitată plasa de prins fluturi.

Îmi aduc aminte cu duioşie şi cu plăcere de acele „vînători" de la început. Totuşi, acum cînd culeg neghina mi se opreşte gîndul la un fluture, care şi atunci mi-a amărît bucuria de a-l fi putut adăuga colecţiei mele. Iar acum îi fac loc între păcatele cu urşi şi cerbi, cocoşi de munte...

Fluturii de zi — de la Lămîiţă pînă la Amiralul şi la Jalnicul mare, cel cu aripi negre tivite cu alb sau cu galben — i-am adunat uşor. În şirul celor de noapte nu aveam decît cîteva mărunţişuri. Pînă cînd într-o seară, umblînd printre straturile de flori din grădină, am descoperit un minunat teren de vînătoare.

Pe bordura lată a unui strat erau nişte flori mari, albe, în formă de pîlnie. Un fluture zbîrnîia de la floare la floare, fără să se aşeze. Mi-am dat seama că suge nectarul, în zbor, cu trompă lungă, aşa cum la cei de zi am văzut la unul, Porumbacul. A doua seară am stat la pîndă şi în curînd am avut în plasă un fluture mare, suriu în aripile de deasupra, cam ascuţite la vîrf. L-am omorît strîngîndu-l între degete şi l-am aşezat în cutie nouă, fixîndu-i aripile întinse cu ace cu gămălie. Am căutat prin cărţile mele şi i-am aflat numele : *Sphinx euphorbiae.*

Aceşti fluturi veneau foarte des la florile care le plăceau şi am putut să înşir în cutia „Fluturi de noapte“ cîteva exemplare. Mă păştea însă o problemă, o dorinţă mare. Din cărţi ştiam că la noi trăieşte un fluture de noapte mare, căruia i se spune Striga *(Acheronia atropos),* şi care are pe spate un desen ciudat : tocmai ca un cap de mort.

Am pîndit seară de seară cu nădejdea că se va prezenta şi un „Cap-de-mort“ la florile ademenitoare. În zadar. Veneau ceilalţi, prindeam din ei, încît pînă la urmă le dădeam drumul, colecţia mea nemaiavînd nevoie de ei. Buchisind într-un atlas de zoologie cu multe ilustraţii, primit şi el în dar de Crăciun, am descoperit greşeala mea : Striga nu se hrăneşte cu nectarul florilor, nu vine deci la ademenirea unei flori. Se nutreşte cu mîzga ce iese din coaja rănită a copacilor. Şi acest fluture e nebun mai ales după

mierea de albine, de dragul căreia se aventurează, hoţ, în coşniţe, unde uneori o păţeşte : albinele îl omoară. Aşadar, dacă vreau să am în colecţie acest element atît de dorit, trebuie să inventez o nadă potrivită. Pînă să vină vara, am avut vreme destulă să speculez şi am aflat. În fundul grădinii aveam stupină, cîteva coşniţe. Cînd a venit vremea, am luat o crenguţă subţire, cu cîteva înfurcituri, şi i-am uns bine ramurile cu miere. Am prins-o cu un cui de scîndura stupinii. Şi am stat la pîndă. A trebuit să înnoiesc de cîteva ori mierea : ziua albinele se bucurau de ea şi o cam terminau. Am avut răbdare, seară după seară, pînă ce iată că a zbîrnîit în jurul nadei mele un fluture mare. N-am aşteptat să se aşeze sau să sugă cu trompa. O mişcare isteaţă cu plasa din organdi verde şi fluturele e cules din zbor. Evrika ! Pot să-i văd „capul de mort“ alburiu pe toracele negriu. Mi se pare că nicicînd am vînat primul meu urs n-am fost atît de mulţumit şi de mîndru.

Repede în casă, la colţişorul meu cu uneltele de colecţionar. Rudimentare erau aceste unelte şi puţine. În afară de cutii, de dopuri de plută, ace cu gămălie, mai era o scîndurică dată la rindea, pe care un meşter tîmplar din vecini a scobit trei şănţuleţe, unul îngust, altul mijlociu, altul mai larg şi mai adînc. Ele aveau să primească, după mărime, trupurile fluturilor, cu aripile fixate întins, prinse în ace, ca să înţepenească aşa şi apoi să fie trecuţi în „colecţie“.

Acum urma problema cea grea : cum să scot din plasă, cum să fixez pe scîndură acest fluture mare, cu trup gros, fără să-i şterg de pe aripi culorile, fără să-i distrug haina de pe torace ? Am pus la îndemînă un ac cu gămălie mai lung, altele obişnuite, scîndura ; apoi, cu mare grijă, am prins fluturele, închizîndu-i

aripile. Cum să-l omor ? Pe alţii — nu aveam alt mijloc — îi apăsam binişor pe torace şi mureau. Acest exemplar excepţional nu putea fi tratat astfel, fără a-l strica. „Moare el degrabă, dacă îl răstignesc pe scîndură !“

Am reuşit să-i trec prin torace acul cel lung şi să-l fixez pe lemn în şănţuleţul larg. A dat, bietul, din aripi ; curînd i le-am putut prinde în patru ace şi să i le întind frumos, aşa ca să se vadă toate patru aripile.

Dar ce a fost aceasta ? N-am mai pomenit fluture care să dea glas. Acesta, cînd l-am luat în mînă, apoi cîtă vreme îl răstigneam, scotea un sunet asemenea ţîţîitului şoarecelui. Ciudat ! Apoi a tăcut, încercînd zadarnic să-şi elibereze aripile.

Cît de frumoase culori are ! Aripile de deasupra, închis-castanii, cu pete negre şi galbene, cele din jos portocalii, cu două benzi negre. Şi albul „capului de mort“ şi catifeaua neagră a trupului...

Cu multă băgare de seamă am aşezat scîndura, cu cel pironit într-o cutie mare, ca peste noapte să nu se întîmple ceva cu prada aleasă, şi m-am culcat foarte fericit. Pînă să adorm, mi-am repetat de cîteva ori peripeţiile aventurii mele şi am căutat în gînd loc de cinste în colecţia mea pentru această piesă de vîrf.

Dimineaţa, cum am deschis ochii, încă desculţ, am alergat ca să mă încînt şi la lumina zilei de minunata mea pradă. Tremura din aripile încătuşate, tremura din antene, îşi rotea abdomenul cu brîie deschise, lucra cu cele şase picioare, ca să se desprindă. M-a cuprins fior : aşa se va fi căznit toată noaptea, în vreme ce eu dormeam dulce, luluit în visuri plăcute ? Trebuie să-l omor numaidecît. Cum ? Am luat încă un ac şi i l-am înfipt

aproape de ceea ce socoteam că ar fi ceafa, după cap. A tresărit şi a rămas nemişcat. Am răsuflat uşurat, am pus capacul pe cutie şi am mers să mă spăl, să mă îmbrac. Mă aştepta cafeaua cu lapte, untul, marmelada. Mă aştepta o nouă zi bună din vacanţa mare.

Trebuia să mă laud cuiva cu isprava mea. Strig peste uluci lui Ionuţ, prietenul meu din vecini. Îndată e de faţă şi deschidem cutia cu tezaurul meu... Trăia şi se zbătea în cătuşe. Din sfatul nostru a ieşit să-l otrăvim. Cu ce ? Nu puteam afla decît spirt şi benzină. Le-am încercat pe amîndouă, atingînd „gura" fluturelui cu stropi prinşi într-un băţ de chibrit. Fluturele pare că se cutremura... L-am căutat după cîteva ore, spre seară. Tot mai trăia.

În cealaltă dimineaţă mai tremura uşor din antene, din picioruşe. Spre seară, în sfîrşit, era mort.

Iată, am mărturisit şi acest păcat, din copilărie, pe al cărui bold dureros nu l-au putut îmblînzi anii de peste şapte decenii.

O statistică...

Din scrinul în care mi-au rămas cărţi din biblioteca mea de odinioară iau o carte pe care o socotesc a fi cea mai completă monografie care s-a scris pînă acum despre caprele negre : Marcel A. I. Couturier, *Le chamois,* Grenoble 1938. Caut în partea de istorie pomelnicul unor celebri vînători de capre negre. Le citesc numele, citesc cifrele care arată numărul caprelor negre împuşcate de fiecare. Dacă acestea n-ar fi garantate de însemnări precise, nu mi-ar veni să cred. Iată o spicuire :

Legendar vînător de capre negre a fost elveţianul *Marchet Colani* (1792—1837), care a vînat 2 700 piese.

Conaţionalii lui : *Iacob Kring* (1808—1874) — 1 500 capete ; *Henri Heitz* şi *David Zuricki* — cîte aproximativ 1 300. Tablouri cu patru cifre au însemnat şi unele capete cu coroană : împăratul *Franz Iosef I* al Austro-Ungariei (1830—1916) în anul 1903 şi-a împuşcat a două mia capră neagră. Moştenitorul de tron *Franz Ferdinand* (1863—1914), cel omorît la Sarajevo, a împuşcat 1 096. Prinţul *August de Saxa-Coburg* a atins recordul de 3 412 capete. Contele *Iohann de Meran* la data de 31 XII 1937 şi-a încheiat bilanţul cu 3 110 capete, capre negre împuşcate, amintind că în anul 1896 a împuşcat 133 !

La noi a rămas amintirea unui mare vînător de capre negre : *Alexander Florstaedt,* neamţ bogat care de dragul vînătoarei de capre negre s-a aşezat sub munte la Arpaşul Făgăraşului, unde a trăit între 1898 şi 1918, cînd a plecat în Germania. În fiecare an împuşca în acei munţi cîte 50—60 ţapi negri. (Într-o zi de 28 octombrie, în Valea Doamnei, în cîteva clipe, cu 6 gloanţe, a împuşcat 5 ţapi şi o capră stearpă !) Petrecerea lui la noi a descris-o într-o frumoasă carte.

Am recitit şi apoi am însemnat aici aceste date ca să precumpănesc, pe cît se poate, sentimentul de vinovăţie care mă cuprinde gîndindu-mă la vînătorile mele de capre negre.

Spre norocul meu, numai tîrziu am ajuns să am un teren de vînătoare cu capre negre, pe cînd de mult s-a domolit, a adormit, pornirea spre pradă a tînărului vînător de odinioară. Degetele de la o mînă îmi ajung pentru a număra ţapii negri pe care i-am sacrificat în căldarea largă a Sîmbetei din Munţii Făgăraşului. Fiul meu, şi prietenul meu Jeronim, au mai cules cîte ceva şi ei, iar pe cînd a trebuit să-mi iau rămas-bun de la acel loc de încîntare au rămas acolo ciopoare bogate, ca nicăieri altunde. „Un singur

ţap într-un an !“ mi-am pus poruncă. Dar cîţi ani s-au învrîstat, cîte zile s-au scurs în hoinărelile mele prin pereţii şi prin ţancurile Sîmbetei cu puşca zăvorîtă, cu sufletul şi cu ochii avizi şi plini de frumuseţi şi de mulţumire !

„Degetele de la o mînă ajung“ şi mi se par azi chiar prea multe. Nu pot să înţeleg : ce plăcere au putut afla acei vînători pomeniţi mai sus — şi poate că şi alţii — să ucidă mii de capre negre. În frenezia lor de a trage cu arma şi a omorî, oare le-a rămas răgaz să aibă o privire, o înţelegere şi un simţămînt de înălţare în contemplarea lumii de vrajă în care evadaseră ? O sută, două, chiar mai multe capre negre într-un an ! Imaginează-ţi cele 3 412 victime ale acelui prinţ de Saxa-Coburg întinse de-a lungul unei şosele, cadavru lîngă cadavru. Ar face un lanţ negru, neîntrerupt, de vreo trei kilometri. Şi aproape o oră ai avea de mers de-a lungul lui ! Fără îndoială că ai avea învolburarea de revoltă, ca în faţa victimelor unui ucigaş sau a unui nebun sau a unui om de o răutate şi cruzime fără margini ; ucigaş numai şi numai din plăcere.

Trei paşi mi-ar ajunge ca să trec prin faţa ţapilor negri culcaţi în moarte de mine. Şi mă învinovăţesc şi mă căiesc !

Acele vieţi s-ar fi stins de mult, fără ca eu să le fi suflat candela. Dar piatra de moară nu a căzut de pe gîndul meu, azi mi se pare chiar şi mai strivitoare. Viaţa este aceeaşi nestemată, fie că scînteiază în trupul păsăricii pe care copilul cu flobertul a omorît-o, fie că arde în trupul cerbului, al ursului pe care l-a doborît iscusitul vînător, şi totuşi...

Capra neagră e o atît de desăvîrşită creaţie a Naturii, adaptată unui mediu arid — modul ei de viaţă, însuşirile ei sînt atît de speciale, surprinză-

toare, peisajul în care își duce viața dă atîtea senzații puternice, de încîntare în fața frumuseților, emoții pînă la cutremurare în fața încruntării stîncăriilor care împung în bolta cerului, încît ea, capra neagră, e așezată în culmea sălbăticiunilor pe care omul (vînător sau nevînător) le poate întîlni în țara noastră.

Am mai scris undeva : caprele negre sînt șirag de mărgele scumpe pe pieptul munților noștri stîncoși. Care poate să fie argumentul sau scuza ce poate acoperi păcatul de a sparge măcar și o singură mărgea ? De ce ? Carnea ațoasă nu adaugă nici un strop la hrănirea oamenilor, blana nu are preț, pielea puțină întrebuințare are. Rămîne — vai ! trebuie să recunoaștem — numai plăcerea vînătorului și poate orgoliul unui perete de acasă împodobit cu perechi de cornițe negre, cu cange în vîrf.

...Din minunata mea carabină au plecat spre țapi de capră neagră șase gloanțe. Acum aș dori ca toate să fi luat calea greșită a celui de al șaselea... O, nu ! Cel de al șaselea trebuia să sfîrșească în chinuri lungi, — celelalte cinci aș voi să fi trecut alături. Să istorisesc în cîteva cuvinte acest păcat mare.

...Abia am făcut o sută de pași de la cabana din golul Sîmbetei de Sus spre colțurile din fundul căldării și în peretele din stînga, între ratini, am descoperit un țap. Nu aveam pe ce să reazăm carabina, vînatul nu era prea departe ; ochind prin lunetă, am tras din mînă liberă. Bietul țap s-a rostogolit pe pantă în jos. Eram sigur că s-a sfîrșit, cînd deodată s-a ridicat și a plecat la deal. Văd limpede că își trage un picior din față : glonțul a coborît sub spată, a frînt piciorul. Cînd îl văd, cînd nu-l mai descopăr printre ratini, urcînd destul de spornic. Mi se pare că s-a oprit, îl văd cam nelămurit. În grabă, trec în

țeavă alt cartuș, caut prin lunetă, mi se pare că am aflat negreața vie, și trag. Prin lunetă văd țîșnind din lovitura glonțului pulbere.

— În ce ați tras, domnule doctor ? mă întreabă Oanea, paznicul de lîngă mine.

Adică, în prostească mea grabă, prin lunetă am confundat un bolovan negru dintre ratini cu negriul țapului meu și am tras în bolovanul de lîngă țap. A sărit beteagul și, înainte de a mai putea trage, a trecut culmea. În zadar l-am căutat, pe urmă, o jumătate de zi, ca să îl scap de suferințele lungi, de zile și de nopți întregi pe care i le-am dat, alinîndu-se apoi în moarte. Două gloanțe blestemate — amintirea cărora îmi urcă în obraz rumeneala rușinii și în suflet pojarul păcatului...

Dar oare celelalte patru gloanțe, care au stins în cîteva clipe patru vieți, nu erau pornite și ele de același om păcătos ?

Paharul de otravă a părerii de rău a fost același de toate cele patru dăți și e același și azi și îmi aduce aminte de cei patru țapi negri, ale căror cornițe au ajuns în panoplia mea din casa din Cluj. Pe unde vor fi oare risipite acele triste trofee ?

Țapul din Răcorele

Zi de toamnă tîrzie, cu soare neputincios în strălucirea sa deasupra stîncăriilor prinse în suflare de zăpadă grăbită. Arma va rămîne mută în hoinăreala noastră de azi. Așa am plănuit cu Oanea : urcăm pînă pe Muchea Grăgușului, o luăm la deal de-a lungul ei, vom ocoli pe sub Răcorele, pe sub cele două Ferestre, tăiem Valea lui Mogoș și spre seară coborîm

de la Colţul Caprei la cabană. Cu popasuri, căutînd din ochi ciopoare, urmărind, dacă vom avea noroc, frămîntările şi bătăile ţapilor, nebuni în această zodie a dragostelor. Am avut noroc şi ne-am bucurat şi ici şi colo de pîlcuşoare, pistruind negru pe fundalul de nea. Şi ţapi am văzut făcînd suveică de la ciopor la ciopor, urcînd şi coborînd pereţii în salturi de necrezut. Doi au trecut şi în raza puterii carabinei şi Oanea a dat din cap cu oarecare nemulţumire. Deasupra Ocolului Oţelelor am zăbovit mult, fiindcă scena era deosebit de vie. Se războia acolo un ţap voinic cu doi tinerei, care se obrăzniceau pe lîngă cele vreo şase capre. Bătrînul nu răzbea să-i alunge, cînd pe unul, cînd pe celălalt.

Aşa, tîndălind, abia am luat seama că pe cînd am ajuns sub Răcorele soarele a început să se obosească şi să scapete în drum spre iatacurile lui de noapte. Aceste Răcorele sînt o custură, care taie hotar aspru căldării Sîmbetei. Mai încolo, apoi, se deschide Fereastra Mare şi Fereastra Mică în zidul dinspre miazăzi. Ajunşi la Răcorele, nu se poate să ne lipsim de o încercare. Cunosc şi eu locul, nu numai Oanea. Dincolo de custură se face o padină împrejmuită de ziduri. În căuşul ei larg, verzeşte pat de iarbă. Mai totdeauna am aflat, pe vremea aceasta, horă de nuntă. Încet-încet, ne tragem în susul peretelui. Ajunşi la zimţi, abia ne ridicăm capetele pînă la ochi, ca să vedem dincolo, fără să fim descoperiţi. Ne cam strica vîntul, care s-a trezit dinspre nord şi tăia ascuţit, ca gheaţa. Aveam însă nădejde că îl abate în sus custura şi nu ajunge în căldăruşa padinei de dincolo, ca să ducă spaima duhorii de om.

Ciopor mare în ocolul de dincolo de creastă. Am numărat opt capre, am recunoscut cinci iezi din pri-

măvară, acum mari. Doi ţăpuşori, cu coarnele abia răsărite, sub pîntece cu penelul de peri pornit, nu înţelegeau frămîntarea bătrînului cu clenciurile coarnelor curbate spre spate. Caprele parcă nici nu-l luau în seamă pe cel nebunit. Unele ciupeau colţul ierbii scurte, altele zăceau leneşe. Era o privelişte încîntătoare. Nesimţiţi, am pîndit-o multişor, pînă cînd, deodată, s-a schimbat scena : ţapul stăpîn s-a oprit din peţitul lui ; înfipt în picioare, privea nemişcat, ţintă. Am înţeles curînd : s-a ivit de după împrejmuirea de stînci rivalul ; şi el ţap voinic, în puterea vîrstei. O clipă s-a oprit, apoi, viteaz, a sărit în ocol. Ca din lojă de teatru, am urmărit duelul aprig. Cu înfruntări din ochi răi, cu bufnituri surde în frunte, cu îmbrînciri din picioare încordate, cu încercări de lovituri din ascuţişul coarnelor, cu fereli, urmăriri scurte, cu răsuciri în buşiri noi. Oare care dintre ei era cel care a început să lîncezească ? Nu-i mai puteam deosebi. Iată unul, o clipă, a îmbrîncit, a scăpătat în genunchi. O clipă, însă de ajuns ca să primească în coastă lovitura. Sare, se fereşte, urmărit aleargă în jurul ocolului, pentru că nu se îndură să se dea bătut. O altă lovitură îl cumineşte şi o ia razna, ca să scape. Au dispărut amîndoi, în fugă, în urmărire. Mai auzim cîteva clipe grohotişul trezit sub picioarele lor... S-a terminat !

Atunci mă atinge pe umăr Oanea şi îmi arată din cap şi din ochi : iată, colo, la vreo sută de paşi, înfipt în creasta ţancului, biruitorul ! Stă ca tăiat în piatra ţuguiului, siluetă neagră scrisă ca tăciunele, cu „barba“ (coama de pe spinare) fluturînd în vînt ca un stindard al victoriei. Pare că vrea să-şi vestească biruinţa, pare că îi place să înfrunte balaurul vijeliei, care stă să prăbuşească zidurile cetăţii de stîncă.

Am rămas uimit în faţa acestui tablou de întruchipare a frumuseţii, împreunată cu putere şi mîndrie.

Apoi... Ce scînteie diavolească se va fi trezit în mine ? Ca şi cînd nu ar fi fost dusă de un gînd cumpănit, carabina a fost la ochi, crucea de fir de păianjen din lunetă s-a înfipt în spată, degetul a atins, pornind în pocnet sfîşietor moartea.

O frîntură de clipă, ca şi cînd s-ar fi mirat ce i se va fi întîmplat, ţapul a rămas în încremenirea lui. Apoi a făcut saltul mare de scăpare, pe care îl fac şi cerbii şi căpriorii loviţi în inimă. Acum însă saltul n-a fost în pornire de fugă, ci în gol. Trupul negru a făcut în aer o curbă lungă, s-a descumpănit, picioarele au bătut căutînd în zadar sprijin... a dispărut după o spinare de stîncă. Mi s-a părut că tîrziu, înfundat, am auzit bufnitura acolo jos, undeva, în fund de prăpastie.

M-am trezit ca din vis rău. „Ce am făcut ?“ mi-a scăpat în grai amărăciunea. Oanea de lîngă mine n-a înţeles. „Brava, domnule doctor ! Ţap capital... împuşcătură de meşter...“

Am coborît pînă jos, unde zăcea, nu mîndreţea semeaţă din zimţul ţancului, ci un hoit prăbuşit într-o grămadă schiloadă.

N-am mai încheiat tura de pace pe care o plănuisem. Am coborît la cabană, Oanea îngreunat în spate de victima mea, eu cu piatra de moară pe inimă. În zadar încercam să mă mîngîi : „Ţi-ai dat drept la un ţap într-un an. Iată ! Ţi l-ai împuşcat !“ În zadar ! Imaginea celui măreţ din zare, alăturea a celui zdrobit în nemişcarea morţii din fundul abisului acopereau cu furtună de învinuire...

Şase gloanţe din carabina mea ; cinci hoituri în loc de cinci mărgele de piatră scumpă pe pieptul muntelui nostru !

Otrava...

Scrisoarea primită de la Ion Ducu, paznicul din muntele Bucin al Josenilor, mi-a rezolvat o problemă. Soţia şi fiul meu, licean, plănuiau să facă vacanţa de Crăciun în Geneva, oraşul drag al Margaretei, în care îşi petrecuse o parte a studenţiei sale. Ce mă fac eu singur în aceste vreo zece zile, cînd şi tribunalele şi-au cam luat un răgaz de sărbătoare, neoficial ? Slovele, cam greu de descifrat, au hotărît...

Scria Ducu plîngîndu-se de o haită de lupi care s-a încuibat în munţii de sub grija lui. Deocamdată nu pot face prea mare pagubă, dar colo cînd vor da zăpezile mari şi mai ales spre primăvară, cînd zăpada prinde pojghiţă, va fi prăpăd. Cu puşca nu-i poate dovedi. Să fac bine şi să-i îngădui, acum o singură dată, să pună otravă. Cum voi şti, să-i trimit un pacheţel.

„N-am să-i trimit, îi duc eu !"

Mă ademenea gîndul să petrec o săptămînă în feeria de iarnă a muntelui. În casa din culmea Bucinului, aşezată lîngă şosea, aveam o cameră bună, pe lîngă cea a paznicului, cu bucătăria şi cămara ei. Cameră călduroasă, cu pat bun, cu lampă de petrol atîrnată în grindă. Ducu nu era numai un paznic priceput în toate cele ale muntelui, ci şi un camarad plăcut înflorind serile lungi de iarnă cu povestirile lui. Iar nevasta lui, Paraschiva, punea pe faţa de masă albă ca neaua mîncăruri care te făceau să uiţi toate poruncile de dietă şi de temperanţă primite de la doctorii cei cu multă ştiinţă. Nu era prea lungă lista de bucate a Paraschivei şi avea ca elemente de temelie cam puţine la îndemînă : făină de mălai, brînză de burduf (din lapte gras, din luna august), sloi din muşchii de cerb din toamnă. În pod, afumături de la por-

cul tăiat pentru Crăciun, alăturea de slănină subţire, gălbuie, trasă de pe coastele scrofiţei de mistreţ (tain al paznicului), în cămară butiţa cu varză. Văcuţa dădea lapte bun, cele cîteva găini, ouă proaspete... Ce mai trebuia oare orăşeanului din mine, dornic de simplele bucate bătrîneşti ? Nu-i vorbă, de acasă eu duceam o oală pîntecoasă cu zeci de sarmale, o şuncă de porc fiartă gata, pită albă şi apoi damigeana cu vinars de prune aromat de la Bădăcin şi alte două cu nectar pornit din viile de la Tălna. (Nu era să fac eu pagubă în aceste licori. Pentru oamenii din singurătăţile muntelui asemenea daruri, şi apoi pachetele de tabac, sînt cele mai bine primite).

Acasă toate au fost pregătite la timp, şi darurile pentru Ion şi Paraschiva, şi cutiuţa cu cristalele ca de zăpadă ale stricninei (primită cam pe sub mînă de la farmacistul Goina, din piaţa mare a Clujului).

Pînă la Praid m-a dus cu uşurinţă vrednica mea maşină. De acolo şi pînă în vîrful Bucinului şoseaua era atît de rea, încît şi vara răzbătea cu greu automobilul. Deci, i-am dat drumul şoferului meu Alexandru Huszár să se întoarcă acasă la Cluj şi să revină la Praid a doua zi după Anul nou. O căruţă săcuiască m-a hurducat vreo două ore pînă am coborît în faţa casei din Bucin.

A ieşit Ducu în ogradă cu semne de bucurie, repezindu-se la boclucurile din căruţă. A ieşit Paraschiva bătînd din palme de mirare că în aşa iarnă „domnul“ a venit la munte. Îndată a bubuit focul în „camera dinainte“, îndată s-a umplut bucătăria de mireazma ceaiului scoasă din aroma anumitor ierburi de munte. O damigeană a dat ale ei în cele trei păhărele de pe masă. Ţigările ridicau spre tavan aţe albăstrui şi dădeau farmec întîmplărilor povestite. Oamenii s-au bucurat de vorbele bune şi de sufletele deschise.

Cam pe pipăite, la anume vreme, Ducu a adus vorba spre problema care îl rodea. L-am lăsat să se frămînte, apoi l-am dezlegat : da, am adus otravă şi acum o dată, îi dau voie. Omul meu a zîmbit mulţumit, şi am înţeles că tocmai mîine dimineaţă coboară cu calul la paznicul Lazăr de sub muntele Bogdan să aducă oaia gălbejită pe care a arvunit-o în nădejdea slobozeniei pe care o aştepta de la mine.

Ducu, pînă tîrziu, a meşterit cu pregătirea otrăvii. A topit ceară de albine ; cu ajutorul unui tub de cartuş din metal a luat cîte puţin din ceară şi a alcătuit vreo treizeci de capsule. Cu linguriţa făcută din cotorul unei pene de gîscă, a umplut pe rînd capsulele cu cristalele stricninei şi apoi le-a închis bine, topindu-le gura cu vîrful briceagului încălzit.

A doua zi, pînă la amiaza bună, a fost aici cu hoitul oii de la Lazăr şi îndată l-a împăiat cu moartea ascunsă în boabele de ceară. Pe cînd se însera, cadavrul spintecat era la locul lui, sus pe tăietura din coasta Borzontului, unde lupii aveau trecătoare cunoscută din vechime.

Am avut parte de zile bune. Se părea că soarele s-a împăcat cu gerul şi strălucea deasupra brădetului încremenit în haina de zăpadă. Hoinărelile noastre erau pline de încîntare. Sus, pînă la stînca de hotar Frăţileasa, mai departe de-a lungul culmei dintre Creanga Mare şi Săcuieu, pînă sub piramida Secii. În altă zi, am coborît pînă la Frăsinetul cu copacii lui despuiaţi de frunzele late. Uneori păşeam pînă la un gruieţ de unde se deschidea, în depărtare, o privelişte minunată : Căldarea Ciucului, împrejmuită spre răsărit cu şirul de munţi ai Moldovei, sub care sclipeau în azurul depărtărilor bisericile din cinci sau şase sate. În seri se înfiripa acea „vrajă a cabanei“, neasemuit de dulce, pe care nu o cunosc

decît cei ce petrec în sălaşurile vînătoreşti pierdute în singurătăţile muntelui.

În cîteva dimineţi, cercetînd cu Ducu, am aflat hoitul de oaie neatins, cu borhanele vărsate. Apoi, cu două zile înainte de sorocul plecării mele, am avut întîmplarea care a tras asupra însoritei mele vacanţe la munte un nor de fum gros, cu miros de pucioasă, a cărui greaţă o simt acum, aducîndu-mi aminte.

De depărtişor am văzut schimbare : în jurul nadei am aflat zăpada tropotită, am aflat oaia sfîşiată şi urmele a doi lupi, unul mijlociu, altul deosebit de mare. La vreo cincizeci de paşi, un cadavru. Ne apropiem, îl cercetăm din ochi : lupan din primăvara trecută ! Era pe o coastă, cu picioarele zgîrcite, cu gura căscată larg. Capul păsărilor nu este în stare să exprime diferite stări emotive ; doar din ochii unora (sitar, uliu) ai putea lămuri aşa ceva. În schimb, „obrazul“ multor mamifere oglindeşte uneori diferite stări : durere, mînie, frică. Mi-a părut rău că n-am avut la mine aparatul de fotografiat, ca să fixez acea expresie de durere, de groază, pe care o avea capul lupului mort : ochii înholbaţi, gura căscată cu limba scoasă, cu dinţii descoperiţi de buzele rînjite, urechile trase spre ceafă, în spasm. „Ăsta-i unu !“ se bucură Ducu, şi căutarăm din ochi împrejur. După urme, se vedea că a umblat la nadă şi un lup mare, chiar foarte mare. Să nu fi mîncat ? Să nu fi apucat o ciozvîrtă împănată ? Nu-l vedeam căzut.

Iată urma, pornită în jos spre pădurea Copîrşeului. Poate îl găsim căzut, poate îl găsim beteag şi Ducu îi poate da uşor o mînă de alice. Abia înaintăm pe dîra urmei şi aflăm semn. În locul pîrtiei obişnuite din mersul lupilor, în linie dreaptă, şirul de urme se frînge, cînd în dreapta, cînd în stînga, ca urmele unui om beat. Şi acesta a luat otravă şi o duce. Se poate

că pînă să înghită o capsulă cu otravă şi-a umplut burta cu carne şi otrava întîrzie să lucreze. Păşeşte încîlcit, încearcă o săritură — e făcută scurt şi alătu-rea — cîţiva paşi întinşi, scăpătaţi în urme scurte. Spre pădure năzuieşte, spre scutul lui din strămoşii neamului, care l-a ocrotit de atîtea ori... Aici a îm-brîncit. Se vede în zăpadă şi locul unde a împuns cu capul, se vede coveţica în care a zăcut... Oare cît a zăcut aici ?... Iată zgîrietura lăsată de labe, cînd a încercat să se ridice. Alăturea, împroşcată, urină găl-buie... După o moldiţă, zăpada e răscolită şi mur-dară ; vărsături împrăştiate şi urină şi fecale. Gre-ţos ! E tare bolnav. Îndelung va fi zăcut aici, pînă s-a putut ridica. Nu mai mergea, ci se tîrîia. Abia vreo douăzeci de paşi, apoi alt pat de zvîrcolire, mur-dării. Într-un loc, puţina zăpadă era ştearsă, topită de căldura trupului care a rămas aici mai mult. Şi totuşi, şi-a mai adunat putere şi a pornit iarăşi spre pădure. Am înţeles că paralizarea a început : îşi sănia partea dinapoi a trupului, trasă de picioarele din faţă. Şi urma botului i se cunoştea, poate trăgea şi cu acesta.

„Iată-l“ se bucură Ducu arătînd spre nişte brădui. Acolo era înghesuit între ei.

Lup bătrîn, mare, enorm. În ce stare ! Părul sur-închis răvăşit, năclăit în murdărie. Era căzut pe o coastă, cu picioarele întinse ca în ultimul spasm. Ochii înholbaţi îi erau daţi peste cap, aproape că nu se ve-dea din ei decît albul gălbui, însîngerat. Din gura încleştată atîrna o limbă vineţie, muşcată, încît abia se ţinea deolaltă.

Am rămas îngrozit, dîndu-mi seama de chinurile îndelungate pe care le-a îndurat această făptură, „lup blestemat“, însă fiinţă şi el, luptîndu-se cu moartea, care, încet-încet, îi rodea dinlăuntrul lui

viaţa. Stricnina — perfida, înfiorătoarea, nemiloasa — care dă o moarte în groaznice valuri de spasme.

Ce-i pasă lui Ducu ? El una ştie : să păzească cerbii şi căprioarele din seama lui, ucigîndu-le duşmanul. Ucigîndu-l oricum. „Doar e vrednic să se chinuie, după ce a făcut atîta pradă !“ Dar Ducu n-ar fi pus nada otrăvită, dacă nu aduceam eu cutia cu moartea încuiată în ea. Cine-i păcătosul, judecînd drept, cine e răspunzător pentru suferinţele atroce ale ăstor doi lupi ?

Omul a căutat o cioată, într-un molid din apropiere, unde să atîrne lupul şi să-i ia cojocul. L-am părăsit cînd a început să spintece. Am pornit să hoinăresc singur. Bunul meu prieten, muntele, poate îmi va dărui o surpriză, ceva frumos, care să mai alunge pîcla urîtă de pe gîndul meu.

În ziua poruncită a sosit săcuiul cu căruţa să mă coboare la Praid. Ca întotdeauna la plecare, am lăsat oamenilor ceea ce le era de folos. Damigenele aproape pline, cutii de conserve, tabac, ţigări, pungă cu bomboane de tuse, zahăr... Le-au primit cu plăcerea cu care li le dădeam. La urmă am văzut că Ducu se cam frămîntă şi am înţeles.

„Ai vrea să-ţi las şi cutia cu otrava ce mai este în ea ?“

Ducu a zîmbit, bucuros că i-am ghicit gîndul pe care nu îndrăznea să-l rostească. Am stat în cumpănă. Apoi, într-un moment de slăbiciune, am scos din raniţă cutiuţa şi i-am întins-o. Îndată mi-a părut rău, însă nu mai puteam să i-o iau.

Şi astfel s-a îngrămădit asupra amintirii mele, deasupra celor doi lupi căzuţi pe Borzont, chinuitoarea închipuire a celor încă cinci lupi despre care mi-a raportat cu mîndrie paznicul că au fost omorîţi cu otrava dusă de mine.

Vînătoare la fazani

Sînt păcate ce par uşoare, care totuşi se întipăresc în amintire şi se cer mărturisite. Unele dintre acestea îmi sînt legate de vînarea fazanilor.

În vremea cînd vînam şi eu, fazanii nu erau răspîndiţi aşa cum sînt acum, cînd scriu aici. Aproape numai în regiunea de şes din vestul ţării noastre era fazanul un vînat obişnuit, pe alocurea chiar abundent. Eu am vînat fazani în plăcuta societate a prietenilor mei din Arad.

Simţămîntul de păcat mi l-a dat, şi mi-l dă încă, gîndul că am distrus, pe lîngă vieţi, atîtea frumuseţi. Şi într-adevăr, vînătorul şi focul lui de armă şterge brutal tablouri minunate.

Aştept în locul pe care mi l-a ales conducătorul vînătoarei. E o splendidă zi de decembrie. Zăpada puţină a rezistat soarelui şi pudrează crengile desfrunzite ale lăstărişului, terminat în drumeagul pe care mă aflu. Arma-i încărcată, aşteptarea e plăcută, ca în faţa unei uşoare încrucişări de florete.

De departe se aud, apropiindu-se, copiii-bătăiaşi. După cum e legea la fazani, fac gălăgie, bat cu bîtele în tufe ca să pornească viclenii fazani, care au năravul să se ascundă şi să rămînă în urmă.

Ca şi cînd ar fi stearpă pădurea. Nu se ridică în zbor nici un fazan, nu se aude glasul nici unui cocoş speriat. Deşi cunoşti din alte zile ceea ce are să urmeze, totuşi te întrebi dacă nu cumva ar fi aceasta o goană oarbă ? Doar lanţul gonaşilor a ajuns aici aproape, nu pot fi nici la cincizeci de paşi.

Şi atunci, deodată, tocmai din buza desimii, se porneşte o vijelie de bătăi de aripi, izbucneşte în aer,

ca o rachetă, un nouraş închesuit, alcătuit din zece, din mai multe păsări, lucind în soare mii de nestemate, rubinii, albastre, purpurii, „Coc-coc-coc", îşi strigă numele cei împodobiţi, parcă ar voi să-i aducă aminte vînătorului că doar lor li se cuvine parada.

Ai aşteptat acest havuz jucînd în toate culorile curcubeului şi totuşi pare că te-a surprins. Un foc în cocoşul ales într-o scînteiere de clipă, alt foc alegînd din nouraşul care a trecut spre spate, împrăştiindu-şi picăturile vii.

Ropot de împuşcături, în dreapta, în stînga, unde alte buchete au ţîşnit. Copiii bucuroşi adună păsările căzute. Vînătorii se adună ca să treacă altă postată de pădure, cu altă bătaie, cu alte izbucniri de rachete vii, cu alte împuşcături, care sfîşîie brutal unul dintre cele mai frumoase tablouri colorate, pe care le dezvăluie o clipă natura.

...Aceasta va fi o goană care va pune la încercare măiestria de trăgător. În faţa vînătorilor e o perdea de copaci înalţi, dincolo şirlincă de tăietură. Fazanii, după obiceiul lor, vor veni pe picioare în faţa gonaşilor pînă la goliştea tăieturii, aici vor lua aripi şi se vor înălţa ca să treacă pe deasupra copacilor înalţi. Vin şi trec, împrăştiaţi, rînd pe rînd. S-au ridicat destul de greoi pînă au prins aer sub aripile boltite, apoi, ajunşi la înălţime, au săgetat. Silueta fazanului care îşi scrie zborul pe ecranul cerului este o imagine pe care nu ne-o dă nici o altă pasăre din gama vînătorului. Fazaniţele, cu haina lor modestă şi cu coada în trapez, trec fără să oprească ochiul vînătorului. Dar iată un cocoş ! Vine la înălţime, cu viteză de bolid. La aşa distanţă, culorile se unesc în contururile siluetei. Capul întins pare a cîrmui trupul bondoc. Dinapoi, coada lungă şi ascuţită are uşoare fîlfîieli.

Aripile bat cu repeziciune, aproape tremurînd, apoi, un scurt răstimp, se coboară nemişcate, în zbor planat. O clipă am doar răgaz să admir acest zbor de săgeată. Acum e momentul încercării. N-aş putea spune că e ochire. Toate se întîmplă cîrmuite de un fel de instinct dobîndit după nenumărate încercări şi multe eşecuri. În aceeaşi frîntură de clipă e arma la umăr, gîndul rezolvă ecuaţia pe care o pune înălţimea şi viteza zborului, depărtarea laterală. Arma se îndreaptă... Unde ? Undeva înaintea traseului de zbor, în gol. Acelaşi instinct a socotit şi locul acelui gol spre care voi trimite pumnul de alice. Cu o lungime de fazan înaintea zburătorului ? Cu două lungimi ? Calculatorul meu lucrează prompt şi moartea porneşte fără greş.

Atunci, colo sus, în văzduhul de sub bolta azurie, s-a produs o explozie. Unde înainte era un cocoş de fazan fulgerînd în zbor cu coada fîlfîind, într-o clipă este explozia unei rachete care trimite străluciri în toate culorile. Minunea nu durează decît o altă frîntură de clipă. Din izbucnirea exploziei se desprinde formă de fazan descumpănit. Unul mai fîlfîie din aripi, îşi coboară capul, altul îl zvîcneşte în sus, ca apoi toţi să coboare în secţiune de parabolă, pînă ce bufnesc în pămînt. În aer plouă, scînteind, pene smulse, se împrăştie, coboară legănîndu-se...

Vraja şi-a terminat scena în cîteva momente. Poate vine în zbor la îndemînă alt fazan, poate, pe rînd, vin şi alţii şi scena se repetă. Apoi, pe cînd culeg de pe jos ceea ce am coborît eu din putere de văzduh — viaţă şi frumuseţe — mă întreabă cu vorbe fără glas, cu două vorbe care ard ca fier înroşit în foc : „De ce ?“ Iar omului îi e ruşine să răspundă. Şi oare ce ar putea răspunde ca să se apere ?

...Şi la vînătorile de fazani, care îşi derulează filmul cam cu aceleaşi scene, se iveşte cîte o întîmplare care rămîne înfiptă în memorie. Cîte o întîmplare modestă ce nu ar putea avea pretenţia să fie înşiratăîntre aventurile vînătoreşti. Ciudat, răsare deodată din apele uitării şi învie amărăciuni ce se credeau de mult stinse.

Întîmplarea care mi se înfăţişează acum a avut viaţă scurtă. Aşa va fi şi prezentarea ei de aici...

Încă pe cînd cobora cocoşul de fazan lovit, am putut judeca, după desperata zbatere dintr-o singură aripă, care încerca zadarnic să susţină trupul, că pasărea e doar aripată. A căzut la spatele meu, într-o porumbişte pe care oamenii tăiaseră tuleii şi îi strînseseră în căpiţe. Cocoşul s-a dezmeticit îndată şi a pornit pe picioare iuţi, tîrîndu-şi aripa frîntă. N-a mers departe şi s-a înfundat, jos, sub o căpiţă de tulei. Şi în clipele de mare primejdie avea nădejde că va afla scăpare în arta neamului de a se tupila, de a se ascunde.

Ce să fac ? Mă apropii, aflu locul pe unde s-a înfundat între cotoare, mă aplec, bag mîna ca să prind. Ca un reflex, mi-am tras-o repede înapoi cînd am simţit în ea căldură de vietate care încerca să se înfunde şi mai adînc. Am repetat, am prins, am tras şi... am rămas în pumn cu un buchet de pene — coada. A venit un băiat-gonaş şi a dat la o parte strujenii. Fazanul descoperit a pornit în fugă, ca să-şi scape viaţa. Nu mai era parcă fazan, o pasăre urîtă, fără coadă. Băiatul cu bîta după el, l-a ajuns, l-a pocnit, l-a omorît...

S-ar putea oare să-mi aduc aminte de această banală întîmplare fără să o scriu pe pagina din stînga a conştiinţei mele ?

Vulpea-mamă

Înflorita lună mai îşi dăruia ultimile zile. Căpriorii şi-au lepădat cojoacele de iarnă sure şi se mîndreau cu haina roşie, ca macii din holdă. A sosit vremea să-mi aleg unul dintre cei multişori care înviorau locurile de pe la Roşiile. Astfel, într-o după-amiază, cu soarele coborît, obosit, după strălucirea de o zi, stăteam după o tufă de sînger din marginea dumbrăvii. Grangurii aurii se alergau prin tei, şuierînd în glasuri de flaut, cintezoi se întreceau în măiestria de cîntăreţi, un ochiul-boului trebăluia harnic pe lîngă mine. Nu ştiu care flori se însoţeau ca să parfumeze aerul cu miresme pomenite doar în basmele orientale. Toate se împleteau într-o încîntare care acoperea gîndul hain al vînătorului.

Un iepure a ieşit din pădure şi hopăia prin ierbărie aici în faţa mea. Se oprea, se ridica omuşor cu urechile înălţate căutînd ştiri rele ; liniştit îşi cobora botul şi căuta un fir dulce. Iarăşi s-a oprit, acum prelung. Desigur, a observat ceva, era atent, privea spre acelaşi loc. Ce va fi oare acolo ? Caut şi eu şi, iată, prin ierbărie se strecoară o vulpe. Voi fi martor al unei întîlniri între răpitor şi victimă, mă gîndeam, şi mă bucuram. S-a oprit vulpea, a observat iepurele şi... şi-a văzut de drum. A mai petrecut-o şi urechiatul cu privirea cîteva clipe, apoi, liniştit şi-a coborît botul în iarbă. Au înţeles că de data aceasta nu-i rost de pradă de o parte şi nici nu ameninţă primejdie de cealaltă.

O vulpe scofîlcită. Subţire în trup, cu blana scurtă roşcată-cenuşie, cu coada puţină în păr, ca un caier smuls. Tare urîtă !

Pe vremea aceea, noi, vînătorii, mai aveam crezul îndatoririi de a prigoni fără cruţare răpitoarele, care,

se zicea, ar fi pricina împuţinării vînatului „util". Vulpea era categorisită a fi duşmanul numărul unu al iepurilor. Scena care se desfăşurase tocmai în faţa mea ar fi dezminţit această axiomă vînătorească de pe atunci. Însă legea e lege : omoară afurisita de pustiitoare a iepurilor, a potîrnichilor ! Pocnetul armei va speria şi va opri să mai iasă la lărgime căpriorul pentru care am venit. Nu e nici o pagubă. Mai sînt şi alte zile ; sezonul la căpriori abia a început şi nu strică să mai întîrzii o săptămînă sau două, să mai prindă culoare frumoasă închis-castanie corniţele. Şi ar fi o lovitură frumoasă din carabina aceasta cu glonţ mic pînă la vulpea care traversa poiana, de mine la vreo sută şi cincizeci de paşi.

Împlîntasem în faţa mea toiagul-răzimătoare. Fixez la umăr arma, găsesc prin lunetă pe cea ce înainta grăbită cu paşi mărunţi şi ating trăgaciul. În clipa cînd focul a pleznit ascuţit, vulpea a făcut o săritură înaltă şi s-a cufundat în ierbărie. N-am văzut-o plecînd, n-am văzut zbătaie în loc... Bravo ! m-am felicitat în gîndul meu şi am mîngîiat cu privirea astă minunată carabină a mea... Unde-i iepurele ? S-a speriat, nu-l mai văd.

A încetat orchestra păsărilor, speriate şi ele. Cîteva clipe doar. Apoi au reluat firul. Nu se întîmplase nimic de primejdie. Am aprins ţigara rîvnită de multişor şi mi-a plăcut să petrec cu luare aminte vindereul care bătea aerul din aripi repezi, ţintuit pe cerul vioriu. Parcă am şi uitat de vulpe.

Să mai merg pînă la ea ? Un stîrv fără folos. Totuşi. Înainte de a lua drumul spre casă m-am apropiat. Acolo zăcea, pe o coastă. Tare urîtă, tare jerpelită. Ca şi cînd ar fi smuls-o cineva ; pare că ar fi flămînzită de moarte, atît de slabă era. Dar ce văd ?

Din gura larg deschisă căzuseră nişte şoareci. Vreo cinci, vreo şase. Morţi.

Atunci m-a înfiorat un gînd rău : astă vulpe pe care am omorît-o era mamă. S-a trudit ca să adune şoareci, hrană pentru puii ei din vizuină. Nu ştiu dacă din prada măruntă s-a îndurat să înghită şi ea, flămînda. Vulpe-vulpe, sălbăticiune, însă mamă jertfind cu suferinţă ca să împlinească o sfîntă poruncă. Aceiaşi căreia i-au jertfit trudă şi nopţi nedormite şi griji şi dragoste şi mamele noastre.

În neştire, m-am pomenit stînd lîngă stîrvul jalnic al vulpii, cu capul descoperit. Cu ghimpe în suflet, am luat drumul peste Cornet, peste Ierdănele, spre casă. Oare ce jeluia huhurezul care stătea pironit pe lemnul răstignirii din culmea Dealului Tarinii ?

...Asemenea fier înroşit m-a mai ars şi de altă dată, în altă primăvară. Atunci am coborît din copac o mîţă sălbatică, pe care o alungase Pic, foxterierul care mă însoţea. Cînd am ridicat-o, s-au prelins din sfîrcurile ţîţelor picături de lapte.

Iar acum pun şi aceste amintiri în talgerul de păcate, care caută şi nu află iertare.

„Urechiatul“

Bietul de el, iepurele ! Pentru cei mai mulţi el e „vînatul“, ziua mult aşteptată şi scrisă în calendarul vînătorului cu roşu e ziua în care începe zodia rea a celui pe care vînătorii nu-l cinstesc cu alt nume, mai ales, decît „ghebosul“ şi „urechiatul“. Bietul iepure ! De obicei, el încununează cu gloria cuceririi unui adevărat vînat pe tînărul cu puşcă. El este cel mai urmărit, cel mai jertfit, care mai adeseori duce vînat pe masa celor de acasă.

El, a cărui jertfire e un fapt banal, fără istorie, fără nume, fără amintire. Poate un număr ? „Cîţi ai împuşcat în sezonul acesta ?“ „Cîţi au căzut la goana de duminica trecută ?“ „Cîţi ai cules ieri ?“...

Şi în amintirea mea, alergînd deasupra jertfelor pasiunii mele şi încărcînd talgerul păcatelor, bietul iepure e în frunte. Ce-i un iepure faţă de cerb, urs, capră neagră, cocoş de munte ? Din neamul acestora sacrificam într-un an doar cîte unul, fără noroc. Iar iepuri ? În epoca inimii şi a picioarelor bune, la sfîrşitul cîte unui sezon număram şaptezeci, optzeci, uneori o sută. Mă miram cum de s-au adunat atîţia şi nu eram deloc mîndru. Dimpotrivă, simţeam un reproş, tardiv şi sterp ca toate reproşurile.

La urma urmei, de ce ucideam eu atîta puzderie de iepuri ? Într-o săptămînă poate ajungea pe masa noastră o mîncare de iepure. Pe vremea aceea un fel de lege a noblefei vînătoreşti ne oprea să vindem vînatul. Deci, începeau trimiterile în dar. Rudeniilor, prietenilor, vecinilor. Pînă la urmă, ne băteam capul cui să mai trimitem un iepure. Ajungeam la foşti şoferi, la foste servitoare îmbătrînite. Iepurele împuşcat ajungea să fie o povară. Iarna, pe ger, se mai înşiruiau pe prăjina din pod cîţiva iepuri îngheţaţi, pentru mai tîrziu, însă ceilalţi ? Optzeci, o sută...

Desigur, nu ucideam mulţime de iepuri în cele vreo trei-patru luni, ca să dobîndesc carne sau alt folos. Vînam de plăcere. Şi această împrejurare, adăugînd povara numărului, mă face vinovat şi faţă de umilul neam al iepurilor.

Să mă ierte sufletele bunilor mei prieteni de la Arad (ultimul a trecut de curînd în „veşnicele terenuri de vînătoare de dincolo“), să mă ierte dacă acum scriu în pomelnicul păcatelor mele cele mai urîte vînătorile „în cerc“ la care luam parte, oaspete al lor,

și dacă acum — iertare ! — am un simțămînt de greață. Era în jurul meu polog de iepuri uciși în cîte o bătaie. Veneau nenorociții încercuiți cu nădejde să scape prin poarta dintre oameni și îi opream, unul după altul. Cîte unul se culca îndată în moarte, alții se zbăteau cu picioarele rupte, deșelați, răniți altfel, pînă venea într-un tîrziu vreun gonaș cu ciomagul. Iar eu trăgeam și trăgeam, bucurîndu-mă de cîte o lovitură „de maestru" și scîrbit pentru o clipă, că unul a scăpat teafăr prin ochiurile lanțului de oameni. Iar seara, cu sutele de cadavre înșirate în fața celor ce închinau din pahare, eram bucuroși de așa bun rezultat.

S-a întîmplat ca după un cerc sau după două să mă prindă o asemenea greață încît, pretextînd o scrîntitură a gleznei sau altă pricină, rămîneam la căruțele cu bagaje.

Și totuși, mă grăbeam să răspund cu plăcere invitațiilor bunilor mei prieteni din Arad...

...Pădurea de la Juriul de Cîmpie e o fîșie lungă și îngustă, care coboară pe coasta de miazănoapte a unei creste și ajunge mai pînă la linia ferată Cluj—Teiuș. Era un loc de vîrf al vînătoarei noastre din acea regiune — puzderie de iepuri, multe vulpi. Ceată de feciorași ne așteptau nerăbdători în culme, ca să ne fie gonași. În trei postăți băteam panglica lungă de lăstăriș, începînd de la partea de jos. În această parte era un ochi de poieniță, în marginea ei dinspre înălțime îmi plăcea să aștept ce se arăta, nizuind la deal.

Abia au început să dea glas gonașii, că am auzit prin frunzișul de jos : „tap-talap-tap-talap...", rar, în salturi scurte. Se va fi trezit din somn dulce iepurele și se va fi gîndit să se ferească pînă nu se apropie

nepoftiţii ? Iată-l în marginea poienii. S-a oprit. Cu lingurile urechilor ridicate ascultă cînd în faţă, cînd spre holca de jos, îşi întoarce capul în dreapta, în stînga, cîntărind din ochi. Mi se pare că i s-a oprit privirea asupra mea. Mă va fi observat, cu toate că stăteam nemişcat, la spate cu ecranul desimii ? Nu ! Nu m-a văzut. Încrezător că nu e nici o primejdie, a pornit în hopuri scurte, fără să se grăbească. De ce s-ar grăbi ? Holda e departe, în faţă, în lături nici o arătare rea.

Pe buze mi se scrie zîmbet. Ce vrea iepurele ăsta ? Să dea cu botul în mine ? Îl las să vină, nu trag, doar am vreme şi loc destul. Ca tîndălind, a ajuns la douăzeci, la zece paşi. Atunci m-a deslușit. Credeam că va sări speriat şi va porni în fugă întinsă. De unde ? A rămas încremenit. Mă privea cu ochi holbaţi, tremurînd din nas, clătinîndu-se în tactul repezit al inimii. Spaimă, spaimă de moarte. L-a împietrit groaza stîrnită de vederea celui mai mare duşman, a celei mai rele făpturi din multele care îl împresură rîvnindu-i moartea. Lup, vulpe, helge, buhă mare a nopţii, herete cu cioc şi cu gheare de oţel nu se aseamănă în răutate cu această făptură care umblă înălţată. De toate primejdiile poţi scăpa cu agerimea picioarelor. Ceilalţi duşmani trebuie să te ajungă, să pună colţii sau ghearele pe tine ca să te biruiască. Astă făptură a groazei trimite moartea din depărtare. Aşa se va fi întipărit în firea lui din neam în neam Spaima, imaginea Răului celui mai mare.

În toată înfăţişarea acestui iepure înlemnit în faţa mea era întipărită groaza, frica. Frica de mine. De mine, Răul ! O vedeam lămurit şi deodată s-a strecurat în mine un simţ de ruşine. În faţa acestei vietăţi — vietate a pămîntului ca şi mine — eu stau întruchiparea celui mai mare rău, a Morţii. Şi nu se

înşeală. De ce am venit eu în pădurea lui, de ce stau la pîndă cu arma de foc, de ce l-am aşteptat să se ivească ? Mă ardea răspunsul : ca să-l omor. Şi iarăşi iepurele ăsta are dreptate : lupul şi vulpea şi ceilalţi îl prigonesc şi dacă pot îl ucid, fiindcă le e foame, au nevoie de mîncare, de carnea lui, ca să trăiască. Iar eu ? Am venit ca să ucid, de plăcere. Numai de plăcerea pe care o aflu în vînătoare... Val de ruşine şi de umilinţă în faţa acestui iepure încremenit aici la cîţiva paşi.

„Du-te în pace !“ mi s-a înmuiat în gînd bun patima de vînător. „Nu sînt eu fiinţa cea mai blestemată. Nu sînt eu Moartea !“ Şi am vînturat cu mîna.

S-a cutremurat, ca ieşit din catalepsie şi a zbughit în sărituri lungi spre marginea din dreapta a poieniţei. Şi atunci, cînd să scape în scutul desimei, şi atunci... Nu ştiu de ce, nu ştiu ce diavol m-a îndemnat. Într-o clipire s-a şters şi ruşine şi umilinţă şi milă. Arma a ajuns la umăr, ochiul a prins de-a lungul şinii, degetul a apăsat trăgaciul... Şi n-a mai fost iepure care ţîşnea în salturi întinse ci s-a mai desprins din el, o clipă, nişte picioare lungi care au mai zvîcnit de cîteva ori.

Iar Răul s-a prăbuşit în şi mai adînca genune de ruşine şi de umilinţă, a păcătosului...

Iepurele de la Leghia

S-a întîmplat de mult, într-o zi de toamnă tîrzie, cînd cinci prieteni vînam cu copoii în pădurea Leghia din hotarul Cojocnei. Stîrnit de undeva şi pierdut de cîini, iepurele fără noroc a trecut în săritură peste drumeagul în care aşteptam. Focul meu a fost aruncat din epolare, fără ochire. Am făcut cei cîţiva paşi ca să ridic pe cel oprit în săritura sa şi care se mai zbătea

între tufele din margine. Scîrbă! Împuşcătură proastă; am rămas cam în urmă şi snopul de alice n-a prins decît picioarele dinapoi ale iepurelui. Cu amîndouă fracturate, bietul de el se străduia să se tragă, zgăpţind în pămînt cu labele din faţă. Se necăjea, se opintea neputincios, în ochi cu groază, gîfîind în bătaia repezită a inimii. De rănile aceste nu moare acum. Trebuie să-l omor eu, ca să nu se mai chinuie. Să-l omor aşa cum e scris în datina vînătorească să omori un iepure rănit : îl ridici cu stînga de picioarele dinapoi ca să stea cu capul în jos şi cu dunga palmei drepte îl loveşti aspru după cap, după urechi. I se frînge cervicala şi moare îndată.

Cu greu prind în stînga periile din capătul celor două labe cu oasele frînte. Se mişca victima mea, labele bălăbăneau. Le am în mînă şi ridic. Înfiorare: simt în palmă cum se freacă deolaltă capetele oaselor rupte. Se lovesc deolaltă în tecile de piele, îşi prind aşchiile şi le rup, se pocneşte ruptură de ruptură. De durere, iepurele îşi îngînjoaie spinarea, se zbate, horcăie şi se vaită, în acel ţipăt al spaimei şi al durerii pe care nu poţi să-l auzi fără a fi mişcat. Dau să lovesc cu muchea palmei din dreapta. Aşa, cum se zbate nenorocitul, lovitura mea merge alăturea, spre spate, trezind şi mai aspru frecările ciolanelor. Încerc încă o lovitură. Poate că nu a fost un loc bun, poate că nu a fost destul de tare. Încă o dată, încă o dată ! Doar de cîte ori în trecut am sfîrşit iepure cu o singură lovitură, iar acum... Adevărat că aşa, cu trupul bălăbănind în pieile fără sprijin ale picioarelor lungi, cu picioarele din faţă bătînd în gol, capul cînd ridicat, cînd coborît, cu spinarea cînd întinsă, cînd gîrbovită, loviturile mele nu erau aşa cum ar fi trebuie să fie. Se mai adăuga şi graba mea, şi înfiorarea care m-a

cuprins în faţa acestui biet iepure chinuit... „Aşa nu-l pot omorî ! Ce să fac ?“

Oare ce duh blestemat mi-a şoptit la ureche sfat diavolesc ? L-am ascultat, cu toate că niciodată nu mai săvîrşisem asemenea cruzime.

L-am trîntit de pămînt şi cînd în zbătăile lui a ajuns să zacă o clipă pe o latură, i-am pus bocancul pe coastă şi am apăsat. Am apăsat cu toată greutatea trupului meu. „Aşa se vor strivi plămînii, inima, în curînd“. Sub greutate, coşul pieptului s-a lăţit, am simţit iarăşi pocnet de oase. Bietul iepure pare că a încremenit, numai gura deschisă mai încerca să pună în mişcare foii plămînilor, numai ochii se înholbaseră şi mai ieşiţi din orbite. Oare cîtă vreme să fi stat eu astfel apăsînd şi strivind ? Mi s-a părut a fi foarte îndelungată. „În sfîrşit !“ mi-am zis, fiind încredinţat că am ajuns la capătul lucrării mele de călău fără milă. Mi-am ridicat piciorul. S-a trezit licărirea de viaţă, care mai rămăsese ascunsă. A ridicat, bietul, capul, a bîţîit din picioare. Îndată am pus călcîiul, parcă şi mai apăsat, mai strivitor. Iarăşi aşteptare şi altă trezire a celui crezut mort. Şi încă o dată !... În sfîrşit !

Am răsuflat uşurat. Însă îndată mi s-a pus pe inimă o greutate mare.

La focul din poiană, în jurul căruia se dezleagă raniţele cu bunătăţi şi sacul cu vorbe vesele, am născocit o minciună ca să pot răspunde celor ce se mirau că stau deoparte, posomorît, cu fruntea aplecată.

Acasă m-au întrebat de ce vreau să jupuiesc eu acest iepure. Ţinea de încercarea unei ispăşiri să văd ce am făcut în ultimul ochi al lanţului de cruzimi. Am văzut : plămînii nu erau decît un ciucure de carne

violetă, strivită, inima părea lăţită. Iar oasele coastelor aproape toate frînte.

Scrierea acestei întîmplări a fost ca o pedeapsă. Prea puţină faţă de greutatea păcatului. Ea s-a adăugit însă suferinţei mele pe care o simt de cîte ori îmi vine în minte acel iepure care pentru mine a ieşit din anonimat : „iepurele de la Leghia".

Tuşi

Odinioară, la iepuri şi la vulpi vînam cu copoi. Mi s-au perindat sub mînă mulţi dintre aceşti vrednici ajutători ai vînătorilor, pînă ce o legislaţie „modernă" a socotit să scrie în pravila vînătoarei că „copoii nu sînt socotiţi între cîinii de vînătoare", deci e oprit să se vîneze cu ei. Mi s-au perindat mulţi copoi, unii excelenţi în meseria lor, de care îmi amintesc cu plăcere : Tambur, Dudaş, Codru, Frunză. Nici unul nu mi-a rămas legat de amintire şi de inimă ca Tuşi.

Tuşi era o copoaică din rasa acum stinsă a copoilor „ardeleneşti". Mai mici de stat, cu trupul în linii fine, cu haină roşcat-gălbuie de aceeaşi nuanţă, din care ieşea la iveală gulerul alb, fruntea cu dungă albă, manşetele albe deasupra labelor din faţă. Într-o carte a mea * am încercat să înfăţişez „biografia" acestei căţeluşe. Desprind din ea un moment trebuitor pentru a se înţelege cum ajunge Tuşi în pomelnicul spovedaniei mele.

Vînam într-o zi de iarnă geroasă în pădurea Meteheia de lîngă Blaj. Seara, Tuşi n-a venit la sanie, n-am mai putut-o aştepta. N-a venit nici acasă decît

---

* *Vînători, oameni şi cîini*, Editura Eminescu 1972.

a cincea zi, mai moartă, cu laba dreaptă din față neagră, cangrenată. Sigur că a dat într-un fier de lupi, pus de vreun braconier și s-a chinuit zile întregi pînă să-și scoată piciorul, cu laba numai oasele prinse în zdrențe de piele și de tendoane înnegrite.

Un doctor prieten a operat-o, i-a amputat piciorul din sus de labă. În vreo două luni s-a vindecat. Apoi i-am pus proteză. Adică o mănușă din pănură groasă, cu periniță moale în ea, cu talpă de piele subțire. Nu a încercat niciodată să și-o sfîșie și a învățat să umble, punînd cu nădejde în pămînt și piciorul beteag. Și am mai vînat cu Tuși. Nu mai alerga sprintenă, nu se mai răsucea năpraznic în salt după cotitura mincinoasă a iepurelui, nu mai era în capul haitei. Își făcea însă datoria vrednic, mînînd încet, domol, cu înțelepciune, parcă. În unele dimineți, cînd plecam la vînătoare, stăteam nehotărît dacă să o duc și pe Tuși cu ceilalți copoi. Cred că îmi ghicea gîndul, venea să se gudure în fața mea, scîncea plîngător, apoi se alătura celorlalți copoi, care erau deja în legătoare. „Nu te las acasă, Tuși. Vino și tu !“

Cînd ne-am mutat, Tuși a venit cu noi în orașul mare. A îmbătrînit, s-a îngrășat, s-a îngreunat.

Aveam înspre munte un paznic de omenie, pe Petrea Corcheș din Săcelul Ierii. I-am încredințat-o, să o țină și să o îngrijească cu bunătate, făcînd eu pe seama cățelușei o pensie, din care paznicul o poate hrăni bine. Petrea a luat-o cu el, în autobuzul închis, care făcea peste patruzeci de kilometri pînă în satul lui, iar de acolo încă vreo doi pînă la așezarea lui de paznic.

A doua zi Tuși a fost acasă la mine, la Cluj. Mi-a spus Petrea, că Tuși și-a ros legătura, a stat în mijlocul curții dezorientată, s-a întors și a privit pe rînd în toate părțile, apoi a plecat glonț spre Cluj. Nu pe

drumul pe care a fost adusă, ci peste munte, fără ocoliș, cum zboară pasărea. Petrea n-a putut-o prinde.

Paznicul a dus-o din nou. După o lună m-a vestit că Tușa a murit.

„Să mă crezi, domnule dragă, că de supărare a murit. Doar mîncare i-am dat bună, după cum mi-ați poruncit, și i-am făcut și cotlon bun. Îi întindeam mîncarea, ea numai cît o atingea. Scheuna și se tot uita spre calea muntelui. Lănțugul o ținea în loc. Zău lui dumnezeu, numai de supărare a murit !“

Așa sîntem noi oamenii. După ce m-a slujit atîția ani și mi-a prilejuit atîtea zile de vînătoare frumoasă, cînd nu mi-a mai fost de folos bun, am lepădat-o în străinătate.

Păcatul acesta al meu nu-i mînjit de sînge și totuși e păcat greu. Ataşamentul — de ce nu „dragostea“ ? — unui cîine n-a fost primit de inima mea împietrită.

Nu are rost să o fac, e poate de rîs, și totuși zic acum din aceeași inimă : „Tușa dragă, m-ai putut ierta ?“

Sub umărul Munților Apuseni

Terminasem clasa a șasea a liceului și am avut, împreună cu fratele meu Mateiuț, o vacanță bună, găzduiți la o moșioară din Hălmăgelul Aradului, sub umărul Munților Apuseni. Era conac ridicat pe masa unui tăpșan, era părculeț cu umbră de copaci bătrîni, era și rîuleț cu apă cristalină. Și cai de călărie erau și zile de excursii, pînă și la „Tîrgul de fete“ de pe Muntele Găina. Pentru copilandrii încîntați de aventurile din Wild Westul american, sorbite din Cooper,

Karl May şi alţi autori adoraţi, de căpetenie era codrul bătrîn, care începea ca sub streaşina conacului şi mergea-mergea pînă în depărtări mari, închipuite. Şi apoi slobozenia pe care o aveam de a hoinări în voie, eu în spate cu puşcă adevărată, „mare“, cu două ţevi.

De atunci — şi au trecut de atunci multe decenii — moşia a ajuns, înaintea poruncilor unei „legi agrare“ la soarta ei bună şi firească. Tăiată în stăpîniri ale ţăranilor de acolo. Nu ştiu ce se va fi ales cu conacul bătrîn şi nici cu cei patru platani uriaşi din părculeţ, între care erau masă şi laviţe, cu umbră bună şi cu vedere spre Hălmagiu şi spre Apuseni. A rămas o amintire de o Auroră într-aurită, în splendoarea căreia în zadar încearcă să dispară pistruiul unui păcat. Îl mărturisesc.

Hoinărelile noastre erau pline de „aventuri“ cu faţa mărită de închipuire, dacă nu chiar născute din aceasta. În loc de frunte era zadarnica noastră căutare încăpăţînată după un căprior, care se spunea că ar trăi în lumea excursiilor noastre. Ne-am fi mulţumit cred şi cu vreun iepure. Uneori, mîndri, aduceam în tolbă doi-trei hulubi, din cei de scorbură (erau destui în pădurea bătrînă), şi puneam problemă bucătăresei, ca şi celor de la masă, care aveau să înfrunte carnea ca scîndura.

Prada mea obişnuită o dădeau bietele veveriţe. De felul celor cu blăniţă cenuşie, le plăcea pădurea cu ghinda, cu jirul, cu celelalte bunătăţi ale ei. Le vedeam adeseori alergînd sprintene pe trunchiul copacului în sus, ca, ascunse după el, să-şi scoată numai capul şi să privească pe cei doi intruşi în lumea lor. Le vedeam trecînd ca în zbor din copac în copac. Mi se părea a fi o mare bravură vînătorească să cobor cîte una din saltul ei sau să împroşc alicele tocmai în

capul ivit de după trunchi. Cădea de sus bietul animal, pînă ajungea la pămînt nu mai era viaţă în el. Luam în mînă trupuşorul cald încă, moale, catifelat, cu ochii mari privindu-mă parcă mirat şi întrebîndu-mă „De ce ?“

Într-adevăr, de ce ? Doar nici un folos nu aveam din această pradă. Nici cărniţă, nici blăniţă. Nici dauna în pădure nu înlăturam. Cumpăneam în palmă trupul uşor. Ce să fac cu el ? Îl avîntam, îl aruncam cît colo şi porneam vesel spre alte aventuri. Dacă aveam o scînteiere de regret, era că am împuţinat cartuşele din arsenalul meu.

Au trecut mulţi ani. Vînătorul cutreiera munţii la pînde răbdurii în codri de fag şi de molid din înălţimi. Tot veveriţe erau şi cele mai roşcate pe care le întîlneam adeseori. Le priveam acrobaţiile cu zîmbet prietenos. Apoi la o moşioară părintească am dat poruncă aspră. Veveriţele care sălăşluiau în livadă, în dumbrava din apropiere, veneau pînă în veranda casei ca să primească din mîini nuci şi alune.

Prieteniile tîrzii nu au şters amintirea şi păcatul din anii tinereţii fragede.

Salmo

Faţă de vînătorul care, cu puşca lui, varsă sînge, pescarul cu undiţa e un blajin. Pasiunea lui îşi arde focul într-o atmosferă de pace, conştiinţa lui nu e încărcată cu păcatele vînătorului.

Aşa să fie oare ? Iată că cel ce pe lîngă vînător a fost un ahotnic pescar cu undiţa la păstrăvi şi la lipani, mai are ce păcate spovedi şi din vremea plăcerilor lui de pe lîngă rîurile şi rîuleţele de la munte.

...Pe atunci, Valea Frumoasei era aşa cum a măiestrit-o Natura cu înţelepciune şi cu trudă de veacuri multe şi uitate. Mai avea pe deplin dreptul să-şi poarte numele dat din vechime de vreun păcurar care grăia astă limbă dulce a noastră. Văii Frumoasei nu-i tulbura pacea şi zîmbetul mănunchiul de case ale noastre de la Braniştea Domnului şi nici mica aşezare de la Tărtărău. Pe atunci nu izbucniseră în singurătăţile de acolo cetele de străini cîrmuind buldozere flămînde care muşcau din frumuseţi în scrîşniri de dinţi şi urlete de comenzi. Zecile de camioane nu cărau din albia Frumoasei pietrişul mărunt spălat luciu de cristalul alergător, gene de molid străvechi împrejmuiau veselia vălurelelor care jucau în soarele luncilor. Pe atunci încă nici nu se pomenise de baraj înalt de o sută de metri, de lac de acumulare, nimenea nu se gîndea să supună apa Frumoasei muncii din vîrtejul nebunesc al turbinelor, din care avea să iasă sfîşiată, obosită, cu faţa pîngărită de pecingine de ulei.

Mulţi păstrăvi erau împodobiţi cu stropi ca luaţi din pana păunului, mulţime de lipani care pare că ar fi furat de la cimbrişor mirosul trupului lor argintiu. Nu buiseră încă la munte străinii cu dinamită şi cu otrăvuri. Ce culegeau cei de la Branişte cu undiţele lor nu se cunoştea. Multă plăcere aveau aceşti orăşeni în zilele cînd scăpaţi de huietul vieţii de jos, îşi puneau în cumpănă măiestria lor de pescari cu agerimea ochilor şi a mişcărilor celor din lumea de cleştar alergător. Nici un gînd rău nu picura amăreală în seninătatea mulţumirii lor.

...Abia am aşteptat să ajung la Podul Slimoiului de unde aveam de gînd să pornesc la vale pipăind apa. Abia am aşteptat să înceapă marea plăcere, aceeaşi, şi totuşi alta în fiecare partidă de undit. Plă-

cerea aceasta o căutam, numai pe ea. Nu rîvneam pradă bogată pe seama bucătăriei. Acasă mai erau destui păstrăvi afumaţi, aurii, iar dacă ar fi fost vorba numai de agoniseală, îl porneam pe Rudi Cernota, paznicul, marele meşter, şi în două ceasuri ar fi întins pe masa babei Sinefta, bucătăreasa, trei kilograme de peşti. Eu numai plăcerea unditului o căutam. Plăcerea cea senină şi mare.

Şi totuşi...

Cureaua sacului începe să apese pe umăr. A fost o după-masă bună. Căldura stîmpărată a zilei de început de august. Pe marea de peruzea a cerului călătoreau leneş din zare în zare corăbiile cu vele albe ale norilor de vară. Păstrăvii erau harnici în culegere, parcă voiau să adune de pe acum putere pentru trudele dulci ale boiştei. Multă plăcere am avut înşelîndu-i cu musculiţele mele mincinoase. Îmi stă însă gîndul la un loc bun şi păşesc spre el, petrecînd altele cu belşug şi ele. Tare mi-e drag acel colţişor de rai, cu farmec deosebit.

În stînga, muntele cade în perete de stîncă pînă pe un pat de prundiş, lătuţ ; în dreapta, o frînghie de molizi străvechi încuie dinspre lărgimea luncii acest ocolaş stăpînit parcă de o taină. Tare mi-e drag. Mai ales pentru înrîurirea de neînţeles pe care o are asupra întregii firi, ca şi cînd m-aş afla într-o altă lume. Dar şi pentru altceva.

Aici rîul bate în ţărmul străjuit de beteala de copaci şi a săpat cotlon adînc în lungul malului. În această peşteră se ţine totdeauna cîte un haiduc... piere unul, — îndată îi ia locul altul, tot atît de voinic. Sau poate că stăpînul a trebuit să fugă din cetatea lui, alungat de unul şi mai vrednic. Deci, aici e nădejde de întîlnire cu vreunul dintre arhonţii neamului, deci aici undiţarul poate avea mare plăcere

încercîndu-şi isteţimea şi dacă mai vine să ajute şi norocul, va putea pune în condica victoriilor sale o dată scrisă cu cerneală roşie, ca sărbătorile din calendar.

Venind în susul apei, mă furişez pe lîngă talpa peretelui de stîncă, fac doi-trei paşi pe marginea prundişului care se prelinge în adîncimea de dincolo. Haiducul, dacă cetatea are stăpîn, e viclean, stă la pîndă şi se pare să aibă cîte un ochi ager în fiecare pistrui roşu care îi împodobeşte zalele. De aici depărtişor va trebui să avînt momeala din pleasna strunei, dacă vreau să nu mă dibuiască.

Cu aruncături tot mai largi desfac pe rînd sfoară de pe mulinet. Îmi place cum ascultă varga elastică de mişcarea mîinii, îmi place şi precizia cu care astă mînă cîrmuieşte varga şi struna tot mai lungă şi aşează musculiţa acolo unde a ales gîndul. Acum struna ia de la spate prin aer avînt larg, „potîrnichea“ cu pene deschis-sure zboară pe deasupra capului şi se aşează pe spatele undei, care o duce săltîndu-o în faţa malului scobit. A fost o lansare bună, însă altele trebuie să aşeze momeala mai aproape de poarta cetăţii. Trebuie să-mi pun la încercare tot ceea ce am adunat isteţime din milioanele de lansări din ăşti vreo douăzeci de ani de pescuit la păstrăvi. Fiindcă cetatea pe care o asediez are în faţă zid de apărare : de pe malul jos atîrnă pînă în undă înşiruire de fire de iarbă. Toate pîndesc cîrligul undiţei, ca să-l prindă, să-l omoare. Cîtă plăcere am cînd reuşesc ! Musculiţa din pleasna strunei se aşează lin în susul vojului şi vine săltîndu-se tocmai pe sub gardul firelor de iarbă, fără să atingă măcar unul. Iată o parte a plăcerilor undiţarului, care îl face să zîmbească. O dată, de două ori, de cîteva ori plimbă înşelătoarea tocmai acolo unde îl porunceşte gîndul. Ea se saltă în fuga

valurilor în lungul cuptorului de sub mal, ţinînd în firea pescarului dulcele tremur al aventurii. În fiecare frîntură de clipă, de după spinarea fiecărui val alergător poate să ţîşnească fulgerarea. Aşteptarea, nădejdea îşi au farmecul lor ; chiar şi cumpăna îndoielii. Oare să nu fie locatar în acest loc ales ? Oare să mă fi descoperit ? Oare bănuieşte în musculiţele alergătoare vicleşug şi stă nehotărît ? Oare... ? Trebuie să stărui. Încă o dată, şi încă o dată !

Mi s-a părut oare ? În sclipirea valurilor pare că s-a ivit una străină. O clipă, o mică frîntură de clipă. Poate ! Nădejdea vrăjeşte zîmbet pe buzele mele. Avînt din nou pe deasupra capului şi aşez musculiţa tocmai unde trebuie ca unda să o ducă aproape de părerea de sclipire. Ca şi cînd mi-ar cunoaşte gîndul şi mi-ar fi prietenă, chipul de muscă-de-arin aleargă pe lîngă gardul de iarbă, aproape că îl atinge, dar fereşte isteţ firul duşman, care vrea să îl prindă. Acum... acum ajunge... acum...

Ochiul a prins argintul fulgerării, înainte ca, prin sfoară, prin varga elastică, să fi sosit la mînă vestea atacului. În spontaneitatea reflexului răspunde mîna, cu o mişcare scurtă, aspră. Gîndul, îndoiala însoţesc, punctînd una dintre fugarele plăceri ale aventurii. Oare mişcarea din pumn va scoate nada avîntîndu-o stearpă prin aer ? Sau... Vestea bună vine pe acelaşi drum pînă la mînă : cîrligul ager s-a înfipt, o greutate întinde sfoara... Îndată, o altă cumpănă : este oare uşurel ? Îl pot oare scoate din lumea lui săltîndu-l pînă la mal în spatele vălurelelor ? Încerc, încordînd uşor struna. O ! vîrful subţire al vergei se îndoaie sub greutate. E peşte voinic ! Nu-l văd, nu-l pot judeca, dar e voinic, o simt... De ar fi şi vrednic, de ar lupta bine, dăruind pescarului cele care sînt altă plăcere mare a pasiunii lui. Un peşte care, în-

țepat, să lasă ca mort e un punct banal, pe o aventură mică. Unul bătăios, care se luptă vitejește ca să-și scape viața, e începutul altei aventuri, care dă pescarului clipe, poate minute lungi, de agitație în cumpăna reușitei sau a înfrîngerii. E o mare plăcere!

Chiar în volbura atacului *Salmo* a recunoscut înșelăciunea. Musculița apucată era seacă, aspră, nu e asemenea celor multe apucate de el. Apoi, ce fel de gînganie poate să fie aceasta, că l-a înțepat și s-a acățat de falca din jos ? Și nu numai atît, dar în aceeași clipă a și smincit și a adîncit durerea pe după os. Lucru străin, nemaipățit pînă acum, durere — primejdie. În aceeași mișcare de atac, care l-a scos de după perdeaua din față a cotlonului său Salmo s-a răsucit.

Acolo, în cuptorul adînc de sub mal, e scăparea de primejdia neînțeleasă, de dușmanul nevăzut. Cu o lovitură puternică a cozii dă să ajungă în scut.

„Ehei, prietene ! zîmbește pescarul. Îți știu eu gîndul. Dacă ajungi acolo știu ce se întîmplă : în zbătăile tale struna se prinde în rădăcinile care atîrnă în apă. O dată, de două ori zmîncești, și, pac ! se rupe struna asta subțire și eu rămîn cu buzele umflate. Nu te las să ajungi acolo !“

Din cot ridic varga, încordînd, o duc mai spre spate, înaltă. Varga trage, orbește. Simt în mînă zbătăile peștelui, simt o frîntură de relaxare apoi, mi se pare chiar că am zărit în oglinda mișcătoare a apei curba întoarcerii și zîmbetul meu se prelungește în mulțumirea unui început bun al bătăliei.

Salmo, speriat de moarte, se încăpățînează, se zbate ca să învingă puterea blestemată care îl ține în loc. Nici nu mai simte arsura din falcă, acoperită de spaimă. În zadar ! El năzuiește spre adăpostul lui, dușmanul nevăzut îl oprește, îl trage, îl îndepărtează.

Nu-i poate rezista. Trebuie să scape din acest loc de primejdie. Deodată, se întoarce şi fulgeră la vale prin vojul rîului. O clipă a simţit şi acum frîna, apoi se avîntă şi mai cu nădejde... a scăpat !

„Du-te, băiete, du-te“, îi spun în gînd, desprinzînd de pe mulinet metru după metru de sfoară. „Dacă aş opri brutal iureşul tău ar pocni astă vargă subţire, sau s-ar rupe sfîrcul strunei subţire ca firul părului. Du-te băiete ! Aşa, acum a fost destul, ai ajuns departe, abia mai am sfoară pe mulinet“. Încet, încet, cu fineţe, încordez struna din mişcarea vergii, apoi o scurtez din rotirea mulinetului. Aşa, aşa. E bine, e tare bine !

Salmo simte împotrivirea. Tot mai cu putere, tot mai biruitoare. În zadar bate coada înfurcată, în zadar vîslesc nebuneşte înotătoarele cu palete răsfirate, ajutate şi de puterea apei de la spate. Săgetarea lîncezeşte, afurisita de putere care îl trage înapoi înfiptă în botul lui, încet-încet, biruieşte, îl opreşte, îl întoarce. Se zbate pe loc, face ocolaşe, se adînceşte, se ridică la faţa apei. În zadar...

„Ai început să oboseşti, prietene ? Vino frumuşel mai aproape, acum te aduc mai anevoie, în susul apei. Pas cu pas, la fiecare învîrtitură a moriştii ăşteia mai aproape, mai aproape... Aşa ! Ha-ha !“

Trebuie să scape de puterea care îl aţinteşte. Aici în falcă e viclenia, o simte, îl doare. De ea trebuie să scape. Proptindu-se în loc, se scutură repede lovind cu capul în dreapta, în stînga. O dată, de zece ori. Duşmanul se ţine înfipt, nu-l scapă. Atunci Salmo îşi ia avînt şi sare înalt deasupra undei, de cîteva ori, zmîncind cît de puternic putea. Aşa poate că va frînge, se va desprinde. Rana doare fulgerător la fiecare săritură.

„Am așteptat-o și pe aceasta !“ îmi zic de aici de departe, eu, pescar de păstrăvi cu experiență. „Mare, gros cum te-am văzut acum, ai putea rupe firul, dacă, încordat, s-ar împotrivi puterii tale.“

În momentul saltului cedez din încordarea strunei, care, moale, nu pune rezistență zvîcnelilor, nu se rupe, ca apoi, în altă frîntură de clipă, cînd peștele a căzut în apă, să readucă încordarea mai dîndu-i și o ușoară zvîcnire, ca o pedeapsă.

Obosit, lîncezit de forțările săriturilor, Salmo se lasă tras. Apoi se trezește din toropeala scurtă și săgetează în susul vojului. Poate că așa va putea scăpa. Da, strîngerea e mai puțină, înoată în voie, spintecînd valurile. A scăpat ! Iată aici, aproape, a ajuns în fața cotlonului, acolo-i mîntuirea. Cu o lovitură a lopeții cozii, pornește. Vai ! Dușmanul nevăzut e de față undeva ; deodată îl oprește și îl zmucește înapoi, îl trage spre malul de dincolo. Salmo își adună toate puterile scăzute în opintirile de mai înainte, se împotrivește, își ia un mic avînt și încearcă iarăși și iarăși. În zadar. Fiecare încercare taie cîte o părticică din putere, pune tot mai mult plumb greu în trup. Nu mai poate. Se lasă pe albie și se prinde între bolovanii de acolo, nemișcat, sfîrșit de puteri.

„Acum pot să te aduc la mincioc“, mă bucur, simțind că potrivnicul din astă bătălie plăcută a renunțat la luptă. Strunesc din vargă, încerc să aduc pe mulinet sfoară. Colo, în adîncul din mijlocul rîului, parcă s-ar fi prins cîrligul undiței în vreo piatră. Greutate moartă, nemișcată. Trag, încordez, pînă unde socot că rezistă unealta mea ; nu-l pot urni din loc. Cunosc și această fază a luptei, poate e o altă încercare, instinctivă de scăpare. Însă eu îi știu leacul. Mă bucur chiar că am prilej să-l aplic și de data aceasta. Desprind din teaca de la brîu cuțitul și încep

să lovesc cu muchea lui în mînerul vergei. Repede, repetat, întruna. Ca o toacă grăbită, vibraţiile pornesc şi aleargă prin trestia vergii, prin sfoara întinsă, prin strună, pînă la cîrligul înfipt.

Salmo simte fiecare lovitură. Nu sînt ele puternice, nu trag, însă vin în şir lung, fiecare tremurînd fierul înfipt, fiecare picurînd durere, fiecare pornind în trup scînteiere de tremurare. Şi nu mai încetează, se îngrămădesc în nelinişte, în spaimă. Nu mai poate să rabde. Se desprinde, şi, lînced, se lasă în voia apei, ca să-l ducă asemenea unui gătej mort.

Trec în teaca lui cuţitul, scot batista şi îmi şterg fruntea îmbrobonită. N-a fost uşor nici pentru mine, mă chiar doare dreapta şi ochii mi s-au cam obosit. Însă a fost frumos şi iată acum îl văd cum îl trag şi se apropie prin apa tot mai puţină dinspre ţărmul meu. Vine fără împotrivire, biruit. Se clatină pe o coastă, pe cealaltă, nu se mai poate ţine drept, uneori îi văd albul pîntecelui. A fost frumos, şi zîmbesc foarte mulţumit. Iată-l adus aici la cîţiva paşi, puţin încă şi îl pot prelinge pe patul de nisip. Aşa-l voi scoate, nu mi-am adus minciocul...

Ce peşte ! Cred că bate kilogramul. Nici n-am prins în vara aceasta unul ca acesta. Mă încălzeşte un val de bucurie.

Salmo nu mai e păstrăvul voinic care îşi apără bătăios viaţa. Vine şi vine cumpănindu-se, sfîrşit de puteri, golit parcă şi de voinţă. A ajuns să-l trag pînă aici aproape unde horbota de valuri subţiri sărută nisipul de margine. Apa puţină de aici abia acoperă spinarea victimei mele. Întind mîna ca să prind struna şi să preling pe uscat pe cel învins. Dar... în aceeaşi clipă... Salmo a prins în ochi omul, duşmanul cel mare. Spaima i-a adunat mănunchiul de puteri, licărirea de voinţă pe care o mai avea. S-a răsucit, s-a

încovoiat, a bătut din coadă, din înotătoarele de pe piept, s-a întors şi a fulgerat spre mijlocul şuvoiului, zmincind aspru struna scurtată.

Pare că mi s-au oprit bătăile inimii. Acum să-l scap, după ce vreo jumătate de oră i-am învins şi puterile şi vicleniile ? Oare mai ţine struna ? Oare cîrligul e bine înfipt ? Oare... Dau de pe mulinetă slobozenie, abia frînînd uşor. Pe apă în jos a pornit. Mi se pare că mai mult îl duce şuvoiul, decît puterea lui... A încetinit. Abia îl mai pot zări de acolo pînă unde a ajuns... S-a oprit, încearcă un salt în aer... abia s-a putut ridica din lumea lui cristalină, s-a adîncit... Îl aduc uşor, fără împotrivire. Iată-l culcat pe o coastă, nemişcat, ca şi cînd ar fi o şindrilă care vine moartă între două ape... E aici, prind struna, trag uşor. Fără împotrivire, se lasă alunecat pe masa de nisip. Nici nu se zbate. Doar gura se deschide, doar „urechile" pîlpîie în ritmul acum zadarnic al răsuflării.

Cînd îl ridic în mînă, îşi mai încovoaie trupul, apoi parcă simt în mînă cum se scurge viaţa din cel istovit.

Să scot cîrligul. Cum se poate ? A prins doar buza ; acum abia se mai ţine într-o pielicuţă. Cum de nu s-a sfîşiat în atîtea zvîrcoliri în lungul luptei noaste ? Mare noroc am avut ! Şi iarăşi zîmbesc mulţumit, norocului meu.

Sub peretele de stîncă vreun zăpor de primăvară a adus un buştean gros şi l-a aşezat la umbră, parcă anume ca să slujească de popas pescarului. Razim de un brădui varga — unealta mea vrednică şi dragă — mă aşez pe perna de muşchi a jelţului, culc alături pe protagonistul meu învins, îmi şterg de pe frunte năduşeala, aprind ţigara. Otrava dulce se răspîndeşte în trupul ahtiat după ea. Aţa de fum care scapă din sîmburele de jar scrie linii şi curbe leneşe, albăstrui.

Pe verdele cortinei de brazi de pe malul celălalt, scînteiază cîte o frîntură de aur a soarelui în apus, care se poate strecura din cetini. Deasupra apei au început să-şi joace dansul de nuntă trecătoarele efemere. Cîte un păstrăv culege din ele sărind înalt. O mierlă de apă s-a aşezat pe bolovanul din mijlocul şuvoiului, arătîndu-mi cravata ei albă şi ploconindu-mi-se isteţ. În cetini susură abia auzit vîntuleţul înserării.

Iară şi iară mîngîi cu privirea frumuseţea de peşte. Minunea de peşte. Care constructor de submarine a născocit oare pe seama operei lui o formă mai perfectă pentru spintecarea adîncimilor apei, decît a realizat Natura în trupul acestui peşte ? Şi mîndrenie ! Locuitor al cotlonului adînc, umbros, castelanul a îmbrăcat haină întunecată. Pe spate, pînă jos pe coaste, e verde-măsliniu-negriu. Ard aici, ca boabe de rubin, picăturile mari încadrate cu negru adînc. Podoabe de „ochi de păun" punctează şi aripioara dorsală şi operculele. Pare că un văl diafan, irizant se trage deasupra hainei de nuntă în solzişorii mărunţi.

Vraja împrejurimii în blînda melancolie a înserării, uşoara oboseală adunată în orele de pescuit, amintirea proaspătă a fazelor luptei abia terminate, mulţumirea biruinţei, au ţesut simţămîntul de euforie adîncă, de fericire aproape, care m-a uluit în popasul meu.

Păcătosul de mine nici un gînd n-am jertfit bietului adversar ; în duelul cu mine, bietului păstrăv căruia eu i-am înfipt în fire şi în trup groaza, suferinţa crîncenă. Eu am fost duşmanul de moarte, împotriva vicleniei şi a uneltelor căruia în zadar a pus mijloacele lui de apărare şi pînă la ultima scînteiere toată vlaga din el.

Eu am fost Moartea, răul cel mai mare. Fără milă petreceam cu ochii şi cu gîndul toate încercările lui de a se mîntui. Ca să fie şi mai mare plăcerea mea, îmi imaginam chiar gînduri care îl purtau în disperarea lui. Bucuriile mele mergeau alăturea cu chinurile nereuşitelor lui. Iar acum eram mulţumit că am învins !

Eu care eram legănat în beatitudine pe cenuşa unei suferinţe mari.

La pescuit cu rîme

La păstrăvi şi la lipani metoda de pescuit clasică şi socotită cea mai de frunte, e cea care pune ca nadă musculiţe artificiale, alcătuite din pene, mătăsuri, fire aurii... Nu e locul aici să înşir argumentele pe care le aduc „muscarii“ în discuţiile lor cu adepţii momelilor naturale. Ajunge doar să arăt din experienţa mea că jocul fin al pescarului care înşală cu mincinoasele musculiţe dă o plăcere mult mai rafinată decît brutalul pescuit cu momeli naturale. Însă mai este şi altceva...

Oricum, oricît ai fi de „purist“, sînt împrejurări cînd dacă vrei să pescuieşti — vorbesc numai despre pescuitul la cele două salmonide — n-ai ce face, trebuie să pui în cîrlig rîmă, sau o insectă. O faci, şi am făcut-o şi eu, cam în silă, însă fără alt gînd şi poate ponos decît că te abaţi de la adevărata sportivitate. Acum cînd îmi răscolesc conştiinţa dau însă de păcate. Urîte !

A fost furtună, a plouat potop pe la Piatra Albă, rîul Frumoasa aduce apă tulbure şi nu se va limpezi o zi întreagă. Nu e rost de lansat musculiţa. Dacă

vrei să pescuiești — și vrei — n-ai ce face, trimiți paznicul să aducă rîme.

Pittini, omul meu de la Branište, ia hîrletul, merge unde știe el și pînă îmi sorb eu cafeaua de dimineață se și întoarce cu o cutie de conserve cu rîme, culcate și acoperite cu perniță de mușchi. Un pumn întreg de rîme, încîlcite ghem. Sînt cam grețoase, mi-e silă să pun mîna, dar n-am ce face dacă vreau să pescuiesc pe apă tulbure.

Iată-mă lîngă o ogoială a rîului, loc bun pentru asemenea pescuit. Descîlcesc din ghemul viu o rîmă, o iau între degetul mare și arătătorul din mîna stîngă, în degetele dreptei iau cîrligul aspru și dau să pun momeala. Rîma se încovoaie ca un șarpe între degetele mele, își întinde „capul" subțiindu-se, se înnoadă, se deznoadă, încercînd să scape. Sloboade și o mîzgă lunecoasă, mă face să strîng bine din degete ca să pot pune în ac momeala. Înțep scurt, aproape de „cap". Cum se zbate rîma, cum se încovoaie, cum se întinde și se destinde în durere ! Ce-mi pasă ? Nici nu mă gîndesc ! Încet, încet preling firul acului prin lungimea trupului, pînă ajunge vîrful ascuțit pînă spre „coadă". În felul acesta atîrnă și din vîrful cîrligului o bucată din viermele pămîntului. Am avut grijă ca să nu strîng prea tare, așa ca rîma să mai rămînă vie. Se va suci și răsuci așa o vreme, atîțînd peștele.

Nici nu mă gîndesc la durerea crîncenă a bietei vietăți. Ce-i o rîmă ?

Și astfel, în cele cîteva ore în care eu am plăcere să scot din tulbureală pește după pește, în aceeași vreme am chinuit cumplit, barbar, douăzeci, treizeci, poate mai multe biete vietăți. Fără să am o tresărire de remușcare, fără să am o licărire de milă.

„Ce-i o rîmă ?“ mă întreb şi acum. Însă acum mă simt ruşinat şi tare păcătos.

Să nu-mi iau gîndul ruşinat de la pescuit cu rîme fără să-mi fac, pe dreptate, altă vină. Pescuind cu musculiţele artificiale, trebuie să răspunzi peştelui în aceeaşi frîntură de clipă cînd îi zăreşti atacul sau îl simţi în mînă. Astfel, cîrligul mic se înfige numai în buza peştelui, care a simţit înşelăciunea şi dă să o scuipe. Altfel la rîmă. Aici prin tulbureală peştele nu vede pe duşman, pescarul nu are de ce să se grăbească. Simte în mînă, prin sfoară şi prin vargă, că păstrăvul a prins rîma, şi liniştit îşi zice „Mănîncă băiete, mănîncă !“ şi îl lasă să apuce bine momeala. Cînd ridică din apă prada, şi are să scoată cîrligul, vede că acesta e prins tocmai în adîncul gîtlejului. Bietul peşte sîngerează, se zbate în dureri în vreme ce îi scoţi acul răsucindu-l, trăgîndu-l, zmincind de el. Nici nu-ţi pasă de chinurile peştelui, ai grijă numai ca nu cumva să te înţepi uşor în deget. Uneori scoţi în cîrlig bucăţele de carne, de bronhii smulse din trupul care încă se mai zbate viu.

...Bătrînul Săndescu, mare meşter, mă învăţa : „Sînt bune muştele astea ale dumitale, domnule doctor, dar ian' încearcă una făcută de mine. Aşa, cu penele răsfrînte şi cu acul gol. Şi pune în ac un cosaş şi ai să vezi.“ Prea puţin am urmat sfatul paznicului cărunt, cu toate că avea dreptate. Cu acele lui înzestrate cu cosaş făceam pradă tare bună. Însă îmi mai plăceau lansările lungi cu musculiţe artificiale în pleasna sforii.

Au fost însă ape, în care nu puteam pescui altfel decît cu nadă naturală, cu cosaşi. Aşa, de pildă, în rîuleţul Sebeş de la Sovata, odinioară foarte bogat în păstrăvi, rîuleţ cu maluri înguste şi în bună parte acoperite de ierbărie, de brusturi, de tufe. Acolo nu

se putea pescui din depărtare, ci numai „pipăit", cu verga lungă şi cu sfoară bună, scurtă. În felul acesta nu mergea cu musculiţele artificiale. Aici trebuia cosaş. Tot astfel şi în unele vîlcele care coboară din Munţii Făgăraşului.

Deci, întîi vînătoare după cosaşi. E bine să-i prinzi dimineaţa, pe cînd roua i-a îngreunat încă, încît nu pot sări cu picioarele lor lungi şi puternice. Altfel te cam trudeşti pînă ajungi să-ţi umpli cu cosaşi o cutie sau două de chibrite. Trebuie să şi alegi. Buni sînt cei nu prea mari, roşietici şi cu aripi. Cei mari, cei burduhoşi şi fără de aripi nu fac treabă. Cu grijă, introduci în cutie unul după altul, înghesuiţi. Că ce fac, cum se chinuiesc vietăţile de acolo, de ce să te gîndeşti ? Să fie mulţi, să ai destui pentru orele tale de plăcere.

Ai ajuns la malul apei tale şi începi pescuitul. Deschizi încetişor cutia. Prin crăpătura îngustă îşi scoate un cosaş capul holbat. Îl scoţi şi îţi pare bine că e viu, nu e strivit. Fiindcă viu trebuie să fie în cîrlig, ca ajuns în apă să mişte, să deie din picioare tocmai ca şi cînd ar fi căzut de pe mal din întîmplare. Astfel, îl observă mai curînd peştele şi îl prinde fără bănuială.

Nu-i pus în cîrlig oricum. Mînuindu-l cu grijă ca să nu-l striveşti, îl prinzi între degete aşa încît spre vîrful acestora să îi stea spatele. Apoi cu mîna dreaptă înfigi acul. Îl înfigi în ceafă, după cap şi torace şi îl duci prin abdomen, pînă îi iese ţeapa prin capătul acestuia. Cînd e bine aşezat, cu partea din jos în curbura din afară a acului, nu uiţi să-i scrînteşti aripile, ca ele să stea îndepărtate de trup, la vedere. Aşa, frumos dichisit, îl aşezi pe luciul apei săltîndu-l. Un timp mai vezi cum dă din picioare şi te bucuri că încă nu a murit.

Pe unul îl apucă păstrăvul. Alţii, mulţi, îi pierzi fără folos, sau se sfîşie de vojul apei, de frecatul de pietriş, un altul iese sfîşiat din fura peştelui care nu l-a prins bine. Aşa încît din mai mulţi cosaşi sfîşiaţi în cîrlig prinzi cîte un peşte. În cîteva ore de pescuit ai golit două cutii îndesate cu cosaşi. I-ai numărat ? Nici vorbă ! Ce-ţi pasă că ai omorît vreo sută de vietăţi, că ai chinuit groaznic o mulţime de fiinţe, ca să îţi faci plăcerea de undiţar la păstrăvi ?

Cînd mă gîndesc la miile şi miile de asemenea victime ale mele mi se înroşesc obrajii de ruşine, şi nu ştiu unde să aflu destulă cenuşă să mi-o pun pe cap.

Adunînd în gînd enorma mulţime a rîmelor, a cosaşilor, a „muştelor de arin“ a celor „de urzici“ *(Panorma communis)* cu care pescuiam pe Valea Ierii, se adună morman de leşuri îngrămădite de mine, după ce am chinuit atîtea fiinţe, care suferă, care voiau să trăiască, la fel ca şi mine.

Şi o făceam fără clipire din ochi, fără fir de remuşcare !

Dar bietul peşte prins ! Pentru el începe alt şir de chinuri pricinuite de mine. Ce fac cu el ?

Pe cei mai mărunţi îi omor lovindu-i cu ceafa de mînerul vergii. O dată, de două ori. Mor îndată.

De cele mai multe ori făceam altceva, cînd era vorbă de peşte mărişor sau mare. Îl iau în mîna stîngă, ţinîndu-l cu spinarea în afară, cu capul în sus. Degetul arătător al mîinii drepte îl introduc cît mai adînc în gura peştelui, degetul mare îl proptesc în ceafă. Apoi, cu mişcare de pîrghie, din degetul arătător forţez înspre spate capul, încet. Deodată au încetat zbătăile peştelui, pare ca paralizat, parcă aşteaptă ceva. Capul dat spre spate ajunge într-un unchi cu spinarea. Deodată simt în mînă o pocnitură

ușoară, apoi în palma stîngă tremurare, ca alergarea unui curent electric. Păstrăvul meu atîrnă moale : i-am frînt după cap spinarea.

Eram un gîde, asemenea aceluia care, cu mîna lui, frînge grumazul condamnatului la spînzurătoare. Numai că victima mea nu avea de ispășit nici un păcat.

Cine a protestat împotriva acestei metode barbare, a fost Pittini, paznicul, și baba Sinefta, bucătăreasa. Dar nu din motive de milă. Pittini zicea că dacă atîrnă în cuptorașul de afumat păstrăvii cu spinarea frîntă, se desprinde capul, peștele cade în cenușă. Iar baba susținea că peștii aduși la masă fără capul care se desprindea în tigaie sau la fiert, nu mai au nici o formă cuvenită.

Așa, de cele mai multe ori strecuram peștele prins în compartimentul anume pregătit cu pat de urzici a traistei mele și îmi văd de pescuit. E viu, se zbate, îi simt prin pînza sacului zvîcnelile. Tot mai rare, tot mai lîncede. Agonie îndelungată, suferință prelungită a sufocării lente. Îi simt chinul și îl las să se stingă de sine. Curînd ? Tîrziu ? Ce-mi pasă ?

Azi mă înfior, aducîndu-mi aminte de aceste operațiuni și de noianul suferințelor pe care le cunoșteam și nu mă mișcau. Și mă gîndesc cum puteam seara, înainte de a adormi, să țin în aceeași mînă stîngă Biblia din care citeam și cu aceeași mînă dreaptă să-mi fac, cucernic, semnul crucii.

După spovedanie...

A secat oare izvorul păcatelor din amintirile vînătorului și ale pescarului de odinioară ?

Am obosit chiar înfăţişînd aceste urîte momente din amintirile mele. Căutînd, aş afla şi altele, tot atît de respingătoare. Dar mă întreb : oare vînătoarea — şi rămînînd numai la ea — oricum ai practica-o, nu e de condamnat, cuprinzînd neapărat elementul de a da suferinţă şi moarte unei vietăţi ? Între împrejurările de viaţă şi cele în care se află natura în ţările civilizate, între care e şi ţara noastră, mai are vreo justificare vînătoarea ? Cei ce o practică nu se acoperă oare, inconştient poate, de păcatul cruzimii ? Şi apropiind aceste întrebări de trecuta mea viaţă, mă întreb dacă voi fi săvîrşit un lucru imoral, reprobabil, făcînd vînătoare ? Oare spovedindu-mi păcatele vînătoreşti, n-ar fi de ajuns să mărturisesc, atotcuprinzător : „Am vînat !“ ?

Să avem răbdarea să cercetăm măcar cîteva clipe mai de aproape lucrurile, în cadrul lumii care se cheamă „civilizată“.

Pentru o asemenea societate, pentru un asemenea stat, ce este oare vînătoarea ? Îndată aud răspunsul tipizat : „Un factor în economia naţională“. Nu pot să tăgăduiesc că ar fi un „factor economic“ adică : produsul vînătoarei intră în căldarea mare a economiei naţionale. Ceea ce mi se pare a fi eronat este, mai întîi, importanţa exagerată care i se dă acestui „factor economic“, apoi împrejurarea că se socoteşte această latură a fi cea care caracterizează vînătoarea. Dacă în antichităţile adînci vînătoarea era una dintre ocupaţiile de căpetenie şi aproape temelia existenţei acelor primitive societăţi omeneşti, importanţa ei economică a scăzut treptat, după cum s-au dezvoltat celelalte mijloace de trai ale omenirii. Dacă ne putem dezbăra de puterea unor afirmaţii care se repetă adeseori, trebuie să recunoaştem că azi produsul vînă-

toarei în complexul economiei moderne e ca un fir într-o mînă de nisip. Un aport de care economia modernă se poate foarte uşor lipsi şi e pe cale să se lipsească în multe ţări civilizate. Ce însemnătate mai poate oare avea, de exemplu, carnea pe care o furnizează vînatul, în comparaţie cu enormitatea de cantitate furnizată de exploatările zootehnice ? Aproape zero ! Aceeaşi proporţie o aflăm şi în ceea ce priveşte pieile vînatului, în comparaţie cu cele date de bovinele, ovinele, porcinele din gospodării. Dealtfel, pieile, ca şi blănurile, care odinioară erau principala materie primă a multor industrii, rînd pe rînd, şi-au pierdut rangul. Au înaintat produsele vegetale, iar acum este epoca în care atît produsele animale — piele, blană — cît şi cele vegetale — lemn, fibre etc. — să fie înlocuite într-o tot mai bogată gamă de produsele sintetice, bazate pe regnul mineral. Aportul vînătoarei în concurenţa dintre pieile şi blănurile naturale şi cele sintetice este cu totul neglijabil. Mai ales luînd în seamă şi împrejurarea că, pentru motive de protecţia naturii, a animalelor sălbatice furnizoare de piele şi blănuri, primejduite a dispare, în lumea civilizată se iau măsuri pentru opreliştea de a se confecţiona îmbrăcăminte din blănurile multor specii de animale. (De exemplu : tigru, leopard, urs polar etc. etc.) Fără îndoială, că şi azi blănurile de vulpe, de jder, lup, pielcuţele de iepure reprezintă o valoare, mai ales la export, însă ea e puţină în comparaţie cu alte mărfuri şi în tot cazul în rapidă descreştere.

Să nu uităm nici împrejurarea că primejduirea tot mai accentuată a elementelor naturii a dus la mişcarea internaţională a protecţiei naturii, care — firesc — duce la legislaţii de tot mai severă restrîngere

a vînătoarei. Se mai adaugă și procesul ireversibil al scăderii efectivelor de animale-vînat.

Judecînd cu sînge rece și fără constrîngeri și prejudecăți, putem să ajungem la concluzia că vînătoarea (ca și pescuitul sportiv) contribuie în foarte mică măsură la economia națională, contribuție de care aceasta s-ar putea lipsi fără multă pagubă. Așadar, pentru vînătoare (și pescuitul sportiv) elementul economic — deși există — nu este caracteristic și de primă însemnătate.

Care este atunci caracteristica și importanța lor covîrșitoare în societatea modernă ?

Societatea, concretizată în formă de stat, are în esență ca scop posibila bunăstare a membrilor ei. Această bunăstare privește satisfacerea cerințelor materiale ale vieții — adăpost, hrană, îmbrăcăminte, — însă nu mai puțin asigurarea unei vieți liniștite, înlăturarea fenomenelor negative ale vieții în societate, înaintarea în cultură etc.

De bunăstarea omului, membru al societății, ține și posibilitatea lui de a-și satisface o esențială trebuință fizică și spirituală : *recreația.* O viață armonioasă are trei capitole în aceeași măsură de importante : *munca, odihna* și *recreația.* Lipsind unul dintre aceste elemente, ritmul vieții este descumpănit. În afară de muncă, ce asigură dobîndirea mijloacelor de trai, în afară de odihna trupească, ce reface energiile consumate în muncă, omul are nevoie de recreație, de o evadare din monotonia angrenajului preocupărilor lui profesionale, are nevoie de refacerea echilibrului vieții sale și de o odihnă a spiritului său. O preocupare și o îndatorire a societății organizate este a oferi membrilor săi posibilitatea de a avea acest esențial element al bunăstării, recreația.

Mulţimea din antica Romă reclama să i se dea nu numai *panem,* adică mijloacele materiale de trai, ci, de asemenea, şi *circenses,* adică jocuri, prilejuri de distracţie. Azi mulţimea nu se mai distrează, nu se mai destinde, privind în arene luptele sîngeroase dintre gladiatori, altele cu fiare sălbatice. Poate în coridele cu taurii a mai rămas ceva din acele vechi forme ale recreării, ale distracţiilor mulţimii. Însă în esenţă societatea modernă nu numai că a păstrat grija de a oferi prilejuri de recreare, de distracţie, ci a multiplicat mult formele şi posibilităţile acestora, introducînd elemente de promovare a sănătăţii, de înaintare în cultură, de înnobilare a moravurilor. Societatea modernă protejează — cu mari sacrificii materiale — o vastă gamă de prilejuri de destindere. Teatre, muzee, expoziţii de artă, grădini zoologice şi botanice, publicaţii periodice, editări de cărţi literare, distractive, radio, televiziune — încurajarea sporturilor (care pasionează şi procură recreaţie milioanelor şi milioanelor de spectatori), şahul, filatelia, apoi parcurile cu aranjamentele lor de jocuri şi distracţii, în mare măsură turismul. Să nu uităm nici popularele spectacole ale circurilor, cu acrobaţii, cu dresorii, iluzioniştii şi clovnii lor. Înşiruirea ar putea merge foarte departe.

În această bogăţie de prilejuri de recreare îşi are loc însemnat, azi, şi vînătoarea şi pescuitul sportiv. Dacă odinioară vînătoarea aparţinea categoriei „muncă", mijloc de existenţă fizică, element însemnat al economiei particulare şi publice, azi însemnătatea ei economică e cu totul atrofiată, în schimb ea a luat un loc destul de însemnat în compartimentul *recreaţie.*

Astfel, în statele înaintate ca civilizaţie şi cultură, vînătoarea şi pescuitul sportiv (fără a neglija latura

economică, oricît de neînsemnată ar fi ea) au caracterul mult preponderent de mijloace de recreare.

Această evoluţie a vînătoarei, de la muncă-economie, la mijloc de recreaţie comportă consecinţe în ce priveşte şi reglementarea legislativă şi în ce priveşte comportarea vînătorilor, „etica vînătoarei". Fără a ne putea întinde aici asupra acestui aspect, arătăm că vînătoarea progresează spre o ameliorare, chiar o detaşare tot mai accentuată de aspectele ei materiale, brutale, spre o spiritualizare a ei.

Cum se încadrează vînătorul de azi în această nouă formă şi destinaţie a vînătoarei (şi a pescuitului sportiv) ?

Trebuie să facem abstracţie de vînătorii profesionişti. Adică de cei ce au ca mijloc de trai vînătoarea. Aşa sînt funcţionarii organizaţiilor vînătoreşti, aşa paznicii de vînătoare. Dar cîţi sînt aceştia? Faţă de cei vreo 50 000 de vînători de la noi, numărul lor e disparent. Extrem de rari sînt acum vînătorii (mai ales braconieri şi pierde-vară) care vînează „pentru carne".

Covîrşitoarea majoritate a vînătorilor de azi, dacă îşi fac bilanţ bănesc, „economic", al activităţii lor vînătoreşti, negreşit ajung la un rezultat dezastruos pentru „economia" lor. Cheltuielile împreunate cu vînătoarea, de la taxe, pînă la muniţii, transport, alimentaţie, pînă la plata gonaşilor şi altele, precumpănesc mult valoarea vînatului dobîndit, oricît de dibaci ar fi acel vînător. Nu trebuie să argumentăm, că urmărirea unui folos material nu-i porneşte pe vînători.

Care ar fi deci vraja din care izvorăşte pasiunea de vînător ?

Adversarii şi detractorii vînătoarei aruncă învinuirea că vînătorii au plăcerea de a ucide ; această plăcere e temelia pasiunii lor. Nimic mai fals. Argumente am avea multe pentru a combate această erezie. Ară-

tăm doar unul : dacă vînătorul şi-ar afla plăcerea în faptul brutal de a omorî, cu cît ar fi mai uşor pentru el, dacă ar merge la abatorul de vite, de porci, de găini, şi ar da cu barda şi ar tăia cu cuţitul. În loc să aibă „plăcerea de a ucide“ într-o zi, cu trudă şi cheltuială un iepure sau doi, într-o oră ar putea gusta frenezia ucişagului de zeci şi zeci de ori.

Nici satisfacerea orgoliului de bun trăgător nu e mobilul pasiunii vînătoreşti : la poligon e o ocazie de o mie de ori mai bună.

Desigur, actul final spre care păşeşte vînătorul este focul de puşcă. Încercînd să despletim cosiţa în care sînt împletite firele de aur ale plăcerii vînătoreşti, aflăm, că faptul brutal al împuşcării e un final al cărui însemnătate se pierde între ceilalţi, mulţi şi însemnaţi factori ai pasiunii vînătoreşti, factori care urmăresc — conştient sau inconştient — satisfacerea acelui element de temelie a bunăstării, care e *recreaţia.*

Este greu, chiar imposibil să faci o înşiruire completă a elementelor pasiunii vînătoreşti. Doar o alegere, o simplificare e cu putinţă, mai ales în cadrul unor fugare gînduri ca cele trecute aici pe hîrtie. E de amintit nevoia de evadare din cercul preocupărilor obişnuite, a muncii fizice sau intelectuale, a evadării din huruitul pietrelor de moară a vieţii de toate zilele, cu problemele, cu necazurile ei. („Cura expeditis“ — Cu grijile alungate) Este nevoia de a-ţi umple plămînii cu aer necontaminat, de a-ţi reface vioiciunea fizică moleşită de viaţa sedentară. E plăcerea orizontului larg, a priveliştilor frumoase. Este „slobozenia“ din cătuşele îndatoririlor şi regulilor convenţionale. Este plăcerea camaraderiei care leagă pe vînători. Este dorul de aventură, scînteie care sălăşluieşte în firea multora dintre noi. E o dulce reve-

nire la o viaţă simplă ca o moştenire a ei de la strămoşi, — asemenea simţământului de înviorare şi linişte, pe care îl are orăşeanul cînd revine pentru o zi-două la vechea casă părintească din satul copilăriei lui. Este interesul şi chiar dragostea pe care o are pentru toate făpturile naturii, animale, plante...

Cuprinzînd pe toate, am putea afla un fel de disolvare a fiinţei noastre în fiinţa Naturii, a celei căreia îi aparţinem, a celei de care ne-am îndepărtat, a celei care cu darurile şi cu legile ei înfrăţeşte bucuria cu durerea în liniştea împăcării.

Vînătorul nu cercetează elementele plăcerii sale, după cum nu-şi face o analiză psihologică cel ce se încîntă de o sonată Beethoven sau cel ce simte o adiere de euforie în faţa unui tablou de Grigorescu, sau citind o poezie de Eminescu.

Eliminînd, deci, rîvna după un folos material, ca şi o criminală pornire de ucigaş cu puşca, ajungem să aflăm în pasiunea vînătorească a fi pornirile de temelie unele de natură spirituală. Ajungem să recunoaştem în plăcerea vînătorului satisfacerea elementarei nevoi a unei vieţi ordonate : *recreaţia.*

În sîmburele lucrurilor : e o plăcere a vînătorului.

Se pune poruncitoare şi dureroasă întrebarea : oare are vînătorul dreptul ca, pentru recreaţia lui, pentru plăcerea lui, să dea suferinţă, moarte, unor făpturi pe care el le şi ocroteşte şi are pentru ele şi un simţământ de afecţiune ?

Judecată, activitatea vînătorului în imensul angrenaj biologic al vieţii de pe pămînt şi socotind că recreaţia este o necesitate a vieţii omului, răspunsul nu poate să fie decît pozitiv. Privind viaţa animalelor de pe pămîntul nostru, a animalelor de care ţine şi omul, mi se pare că abia aflăm o specie, care pentru a trăi să nu pricinuiască stingere de viaţă. Lupul, ca să-şi

ţină viaţa, omoară căprioara. Dar blajina căprioară pentru viaţa ei paşte, — adică întrerupe sau stinge viaţa unei plante, — viaţă şi aceasta. Cîtă suferinţă, cîtă moarte înseamnă carnea din hrana noastră. În bucata de pîine pe care o mîncăm sînt îngropate mii de boabe de grîu, în fiecare un germen de viaţă. Pretutindeni viaţă prin suferinţa şi stingerea altei vieţi.

Dacă admitem că recreaţia e o necesitate a omului şi că vînătoarea în împrejurările de azi din lumea înaintată e un mijloc de recreaţie, ajungem la răspunsul de mai sus.

Şi totuşi !

Omul, odinioară cotropit de puterile naturii, a ajuns să o stăpînească în cea mai mare parte. Paşii lui pe drumul civilizaţiei au început să strivească tocmai, uzînd şi abuzînd, de „dreptul“ de a-şi mulţumi trebuinţele vieţii — tot mai multe şi mai rafinate — în dauna celorlalte fiinţe care trăiesc alături de el, cele cu sînge, cele cu sevă. A intervenit trezirea la realitate : resursele naturale nu sînt inepuizabile, o exploatare fără cruţare duce la secarea lor, la dispariţia chiar a unora din ele. Dar altă parte înaintarea lui pe terenul moral, ceea ce îl ridică mai ales deasupra altor animale, a însemnat tendinţa de a da cît mai puţină suferinţă în lupta pentru viaţă. Astfel a luat fiinţă puternica mişcare mondială pentru protecţia naturii astfel funcţionează mulţime de societăţi pentru protecţia animalelor, pentru înlăturarea sau cel puţin micşorarea suferinţelor lor.

Apropiindu-ne de problema „dreptului“ vînătoarei, trebuie să constatăm că vînătoarea e răspunzătoare în mare măsură de dispariţia, sau ajungerea în prag de dispariţie a multor specii de animale, atît vînătoarea profesională, cît şi cea recreativă, de plăcere, — ca şi tendinţa de a ocroti vînatul „folositor“

prin „distrugerea“ răpitoarelor. În cursul generaţiei noastre au ajuns în prag de dispariţie de pe urma vînătoarei abuzive, tigri, urşii polari, panterele, alte animale purtătoare de blană lăudată. Urgisiţii şi pururea persecutaţii lupi au dispărut din multe regiuni. În ţările scandinave sînt număraţi pe degete. În America de Nord numărul lor a scăzut, pînă la a se naşte nevoia de protecţie a lor. În unele ţări sînt în curs acţiuni de colonizare a lupilor, dispăruţi în urma acţiunii vînătorilor. Speciile de animale dispărute în ultimul secol dau cifre de sute. La noi, sub ochii generaţiei noastre au dispărut zăganii, cele două specii de vulturi, spîrcacii, — sînt pe cale de dispariţie acvilele de stîncă, foarte împuţinate celelalte păsări răpitoate, apoi rîşii, ca şi păsările cîntătoare insectivore. În general, pretutindeni e o scădere şi a animalelor-vînat cu toate măsurile de protecţie care se iau.

Care este situaţia de perspectivă a vînătoarei şi a vînătorului ?

Oricine are drept la recreaţie. Vînătoarea e un mijloc de recreaţie. În principiu, nu sînt motive pentru a o elimina din sfera îndeletnicirilor recreatoare. Este însă necesară îngrădirea vînătoarei. Este în afară de îndoială că presiunea vînătorilor asupra animalelor-vînat e prea mare. Numărul mare al vînătorilor, — mijloacele de vînătoare-omorîre tot mai perfecţionate, — deschiderea de drumuri pînă în tainiţele munţilor, — mijloacele de transport bune, infiltrarea aşezărilor omeneşti, a întreprinderilor industriale şi agricole pînă în cele mai depărtate regiuni, — intensificarea agriculturii cu plaga chimizărilor omorîtoare, şi alţi factori negativi, duc la împuţinarea rapidă a animalelor-vînat. Cultivarea în voliere şi în parcuri, colonizările, cu greu pot ţine pas cu acest proces de scădere.

Este necesară o drastică reducere a numărului vînătorilor, îngemănată cu o tot atît de severă selecţionare a lor, eliminîndu-se elementele nesăbuite, nedisciplinate. În aceeaşi vreme eliminarea concepţiei şi a practicilor de exploatare exagerată economică, şi avantajarea factorilor pe care i-am numit spirituali.

Recreaţiile în aer liber, cum e şi vînătoarea, sînt dintre cele mai plăcute şi mai recomandabile. În afară de vînătoare şi de pescuitul sportiv, sînt multe îndeletniciri care adeseori devin pasiuni, ce procură recreaţie în aer liber. Iată, în prim rînd, turismul. Însă nu cel care îl duce pe „turist" cu trenul, cu maşina, cu telefericul pînă la cabana aranjată ca un hotel din oraş, cu gloată, cu băutură, cu dansuri, degenerînd adeseori. Ca apoi „turistul" să fie coborît în oraşul lui... „recreat". Ci turismul cu toiagul în mînă şi cu raniţa în spate, călcînd cu piciorul munţi şi întinderi de şesuri. Apoi este modernul camping, cu cîteva zile petrecute în cortul împlîntat în singurătăţi. Fotografierea animalelor sălbatice a ajuns să fie un adevărat sport pasionant (în afara activităţii profesioniştilor). Această pasionantă activitate din orele şi zilele de recreaţie oferă toate elementele care alcătuiesc plăcerea vînătorului, cu avantajul că, în locul brutalului foc de armă aducător de moarte, e expunerea de o clipă a animalului, care nici măcar tulburat nu a fost. Un mare avantaj faţă de vînătoare este că fotografierea animalieră nu se restrînge la animalele „vînat", şi nu e limitată la teritorii şi la epoci de oprelişte. Mulţimea tot mai mare a celor care au părăsit puşca înlocuind-o cu aparatul fotografic sau chiar cu cel cinematografic, dovedeşte că cei ce au trecut la mijlocul paşnic, au dobîndit în bogăţia recreaţiei lor. Avem apoi plăcerea, pasiunea de observatori ai vieţii animalelor, — îndeletnicire

de ornitolog amator, de asemenea cea de botanist-amator. Pornind de la un cadru de cunoştinţe modeste, aceşti amatori pe rînd adună cunoştinţe de specialitate şi chiar dacă nu se vor apropia de problemele şi rezultatele oamenilor de ştiinţă, vor avea multă plăcere, recreaţie, în activitatea lor. Pescuitul sportiv, făcut în cadre raţionale, este de asemenea un bun mijloc de recreere în aer liber.

Vînătoarea are elementul brutal al uciderii. Totuşi, nu ar fi justificată oprirea ei. Necesară însă restrîngerea, reglementarea severă, şi mai ales încurajarea evoluţiei vînătoarei spre preponderenţa elementelor ei de plăcere spirituală.

Şi atunci, cum rămîne cu pomelnicul păcatelor mele şi cu spovedania mea ?

Cu toată slobozenia de a vîna şi deci a pricinui suferinţă şi moarte, mă simt vinovat, păcătos. Fiindcă de atîtea ori am exagerat, nu am luat în seamă durerea. Şi apoi, cine altul să pună pecetea păcatului asupra unei fapte decît omul în conştiinţa lui ? *Eu* mă judec. *Eu* simt arsura unei fapte pe care o socotesc urîtă, păcătoasă. *Eu* încerc să mai uşurez povara păcatului, spovedindu-l.

Cel ce s-ar întîmpla să citească aceste file îmi va pune, poate, întrebarea pe care mi-o pun şi eu, acum, cînd la adînci bătrîneţe de mult nu mai vînez : „Ai vîna dacă ai începe din nou viaţa ?“ Cu toate amintirile atîtor zile de mare plăcere pe care mi le-a dăruit vînătoarea, aş răspunde cu un hotărît *Nu !*

„Şi oare cu ce ai înlocui acele încîntări la care ai renunţa ? Ce recreare în aer liber ţi-ai alege, tu care eşti atît de iubitor al tuturor alcătuirilor naturii ?“

O ! Aş face un lucru minunat şi mi se pare că pînă acum prea puţin obişnuit. Aş face de plăcerea mea un ierbar fotografic. Avem la institutele de botanică,

lîngă grădinile botanice, la amatori, ierbare, adică colecţie de plante uscate, presate între foi de hîrtie sugativă, legate în teancuri de dosare. Imagini moarte, fără prospeţimea culorilor din viaţă, smulse din mediul de trai. Cît de alt fel ar fi un album, două, mai multe, în care aş înşira imaginile fotografice în culori, ale florilor, ierburilor, ciupercilor, ale lichenilor, muşchilor, chiar ale copacilor într-o zonă anumită. Mi-aş pune în gînd să fotografiez o anumită plantă, poate rară, în epoca ei de înflorire. Şi aş... vîna după ea pînă aş afla-o. Aş urca în ţara caprelor negre, cînd înfloresc bujorii şi, culegînd pe peliculă frumuseţe, m-aş delecta şi în scenele de viaţă ale stăpînilor acelor stîncării. Aş urca după floarea-de-colţ, aş căuta Garofiţa Pietrii Craiului. Dacă aş reuşi, m-aş întoarce acasă foarte bucuros cu trofeul meu dobîndit... ca amator fotograf, ca amator botanist.

Iluzii şi fantezii de om cu viaţa sfîrşită. Însă poate că alţii...

M-am înglodat în amintirea păcatelor mele vînătoreşti şi în aceste gînduri răzleţe care mi s-au furişat în pană pe nevrute, parcă.

Am însă o amintire, care n-a încetat să îmi revină încăpăţînat tot timpul pe care l-am pierdut scriind aceste prea multe pagini. Nu voi scăpa de insistenţa acestei amintiri, dacă nu o voi scrie. Iat-o...

Sălaşul nostru era în culmea muntelui Bucin, lîngă şoseaua care leagă Praidul de satul Joseni. În dreapta se ridică dintr-o adîncitură un piept de munte înalt şi larg. Numele lui e Borzont. Pe atunci era tăietură nouă, neplantată, năpădită de ierbărie, de zmeurişuri. Ici-colo cîte o biată salcie de munte

pitică. În stînga tăietura cobora într-o vale din care începea un molidiş bătrîn. În acea pădure întinsă se ţinea taurul de cerb, căruia mă sileam să-i răpesc podoaba coarnelor.

Nu-l văzusem niciodată, totuşi îl cunoşteam. I-am găsit, ziua, în tăietură, urmele mari, cît ale unui juncan bun de învăţat în jug, apoi şir de nopţi i-am auzit boncăluitul. În zadar aşteptam seara — el cu ciutele nu ieşea la lărgimea tăieturii decît în noapte, — în zadar am încercat înainte de zori, vicleanul se retrăgea în scutul pădurii încă pe întuneric. M-am încăpăţînat.

„Pe acesta, numai pe acesta îl vreau !“

Într-o după-masă, mi-am luat iarăşi locul unde aşteptasem pînă atunci în zadar. Aşteptam să se ivească taurul şi să-l pot apropia la distanţă de glonţ. S-au lăsat umbrele serii cînd a pornit din taina pădurii glasul de orgă adîncă. Nu se termina bine în răbufneală scurtă versul voinicesc de dragoste, şi începea altul. Ca şi în alte înserări, îi pîndeam, după glas, calea şi simţeam cum se apropie cu haremul lui de ciute de marginea tăieturii cu hrană. Se apropia ca de alte dăţi, şi — ca de alte dăţi — n-avea să iasă decît atunci cînd ochiul meu şi luneta de pe carabină vor fi fără putere...

„Oare văd bine ?“ În marginea pădurii — mişcare. Iese o ciută, iese a doua. Au spionat lărgimea cu boturile ridicate, cu urechile pîlnii înalte. Nu-i nici o primejdie. Iarba dulce din tăietură de data aceasta parcă ademeneşte mai mult, — se iveşte şi a treia şi a patra ciută, şi, deodată izbucneşte din taina pădurii deja acoperită de noapte, arătarea. Mare, îndesat în trup negru — taurul. Ţinut mîndru de grumazul încomat, capul mişcă încet pădurea de coarne, în dreapta, în stînga. Şi ce coarne ! Lungi,

groase, înrămurite în mulţime de raze, poleite alb la vîrfuri. Sus, cupele coroanelor. Am rămas copleşit de măreţia pe care o vedeam.

Şi-a ridicat botul, coarnele coborîte aproape se culcau pe şale, şi deodată cu sulul de suflare fierbinte a năvălit din pîlnia gurii mugetul.

Părea nehotărît dacă să vină pe urma ciutelor, care au înaintat binişor aplecîndu-şi boturile lungi în iarbă, sau să mai aştepte noaptea. Un pas, încă unul, scurţi şi socotiţi. Apoi a biruit puterea instinctului şi din două sărituri a fost în mijlocul pîlcului. Înaintînd, a ajuns atît de aproape de mine, încît minunata mea carabină putea cu uşurinţă birui distanţa. Mi-am dat răgaz, ca să mă mai încînt şi de data aceasta de valurile frămîntate ale puterii dragostei dătătoare de vieţi noi. Însă noaptea cernea cenuşă tot mai deasă ; — dacă mai întîrziam mult pierdeam acest prilej, pe care mi l-a dăruit atît de neaşteptat buna noastră zeiţă-patroană, Diana. Trupurile erau siluete de umbre scrise pe umbrele serii. Totuşi, prin binoclu, prin luneta armei, se desprindea bine ceea ce căutam : spata taurului. Iată, s-a întors şi a rămas stană, ascultînd mugetul unui rival. Siguranţa armei a fost luată, acceleratorul a fost pus pe fin, carabina, rezemată pe buşteanul rămas de la exploatare la umăr, strînsă ca în menghină. Ochiul se potriveşte la lunetă... caută... găseşte... crucea de fir de păianjen din lunetă se ridică încet în susul piciorului din faţă, pînă la spată, apoi se mişcă de o palmă înspre înapoi, acolo, unde e ascunsă — în inimă viaţa. Degetul atinge uşor trăgaciul... peng ! Glasul de moarte al carabinei loveşte scurt şi ascuţit zidul de tăcere.

„Dar ce a fost asta ?“ Cu arma coborîtă de la ochi îndată văd prin şperla înserării scena şi rămîn nedumerit. Ciutele au sărit speriate şi din cîteva hopuri

au fost în pădure... Aşteptam ca taurul să facă obişnuitele sărituri ale morţii atunci cînd este lovit în inimă : săritură înaltă pe picioarele dinapoi, un salt sau două dezordonate, apoi prăbuşirea. A rămas nemişcat, cu capul sus — o clipă, două, cîteva — apoi încet a plecat pe urma ciutelor. „Ce a fost aceasta ?“ îşi va fi zis şi el în mintea lui de cerb. Oare trăsnet, oare copac care se frînge troznind ?“ Încet, în paşi, a plecat pe urma ciutelor şi s-a mistuit în întunericul pădurii.

Amărăciune, revoltă chiar împotriva întîmplării de neînţeles. Şir de dimineţi rupte din noapte, şir de înserări coborîte în noapte, toate străjuite în zadar. Iar cînd se întîmplă minunea, — eu trag alăturea ! Acolo, nemişcat, m-a prins întunericul, în mine numai venin şi fiere. Parcă nu-mi venea să urc la cabană, să dau cu ochii de paznicul Ion Ducu, să povestesc şi să mă ruşinez.

Deodată am tresărit, ca trezit din toropeală : Muget de cerb ! De aici, din apropiere. Din pădurea de dincolo de vale. Plin, sonor, unduind în valuri de dor şi de patimă. Nu se poate să nu recunosc. E cerbul „meu“, dintr-o sută i-aş recunoaşte buciumul, pîndit şi auzit ore şi ore, în şir de zile.

„Am tras alături ! Nu l-am rănit ! Trăieşte, trăieşte !“ M-a încălzit un val de bucurie nespusă, care a înlocuit într-o clipită pasiunea şi veninul vînătorului. Dacă glonţul meu ajungea acolo unde nu am nimerit, acum în marginea pădurii zăcea un hoit, din care eu, păcătosul, voi fi alungat ceea ce e mai de preţ, ceea ce e mai minunat din tot ceea ce e pe pămînt, ceva ce nu se poate înlocui : viaţa. Iată-l ! Porunca mare a făcut să uite spaima de o clipă, viaţa clocoteşte în el fierbinte, porneşte alte vieţi, din neam în neam. Mi se părea că din omorîtor am deve-

nit dătător de viaţă. Mi se părea, în înşelăciunea gîndului şi a conştiinţei, că s-a revărsat asupra mea bucuria şi căldura unei fapte de mare bunătate.

Am rămas acolo pînă tîrziu în noapte ascultînd cîntecul de orgă al cerbului „meu", într-o stare de mulţumire, care, la cabană m-a luluit în somn dulce, ca de copil în leagăn. Dimineaţa nu am putut rezista : să mai văd locul întîmplării, să măsor în paşi distanţa, să caut urme şi semne.

Păşind de-a lungul traiectoriei glonţului de aseară, pe la mijlocul distanţei, deodată m-am oprit. M-am mirat, am zîmbit : precis în linia de tragere un vrej de zmeură gros cît un creion, retezat, cu ruptura proaspătă. În amurgul închis de aseară nu l-am observat proiectat pe sur-negriul cerbului. Glonţul meu l-a tăiat şi şi-a continuat drumul nebuneşte, alăturea. Norocul cerbului... norocul meu !...

...Pereţii holului scărilor interne ale casei mele pe care o aveam la Cluj, pe atunci strada Avram Iancu 23, erau împodobiţi cu mulţime de trofee de vînătoare. Coarne de cerb, corniţe de căprior şi de capre negre, cranii de urşi, colţi de mistreţi, cocoş de munte împăiat. Între trofee, în loc de cinste, atîrnată de cui cu o panglică de mătase, era o bucată de vrej de zmeur. Era semnul culorii celei mai frumoase din caleidoscopul aventurilor mele vînătoreşti.

Viaţa cerbilor nu atinge şirul de ani cîţi s-au scurs de la acea întîmplare fără sînge, din Borzontul Josenilor. Taurul de cerb, scăpat de moartea glonţului meu, de mult se va fi stins din viaţă. Totuşi, şi azi mi se pare că ar trăi, puternic, mîndru, maiestuos.

Înserarea poleieşte cu aur ceasurile de reverie, în care se strecoară şi imaginea unei case din Cluj, cu un hol plin de trofee, între care, cel mai drag, gătejul uscat al unui vrej de zmeur...

SFÎRȘIT

Stăteam de vorbă cu prietenul meu, Piţigușul. Nu ne despărţea decît geamul și jungla de flori, pe care le-a crescut gerul pe faţa sticlei, atît de frumoase, încît nu le găsești asemuire decît cu cele pe care le leagănă apele din fundul mărilor calde. Printre frunzele lor îmi zăresc prietenul. Și el se oprea des în mijlocul acrobaţiilor lui și mă privea cînd cu o mărgea neagră, cînd cu cealaltă. Ciupește cîte o pielcuţă de pe ciolanul atîrnat, se prinde de sfoară cu lăbuţele astfel ca să ajungă mai bine la altă pielcuţă. Nu-i pasă că se leagănă și se răsucește ca o sfîrlează. Și stăm de vorbă. Glasul nu i-l aud, cu toate că e numai de două șchioape de la mine. Cred că nici nu mai ţîrîie pe asemenea ger. Nici eu nu rostesc cuvinte, și totuși stăm de vorbă.

— Crîncene zile !

— Crîncene, frate Piţigușule !

— Ce vrea cu noi iarna asta, că nu dă Dumnezeu să se mai ostoiască ? Am eu căciulă neagră și pieptăraşul ăsta galben, și-s bune și călduţe, și totuși mă răzbește. Ce vrei ? ziua — noaptea tot în frig ! Da' dumneata de ce stai cu căciula în cap și în spate cu sumanul cela ? Doar știm și noi că în casă faceţi foc și huzuriţi. Cîteodată, cînd nu băgaţi de seamă, ne așezăm tocmai lîngă crăpătura ferestrei și culegem și noi un fir de căldură.

— Măi Piţigușule, dacă nu mi-ar fi teamă că te sperii și mă părăsești și tu, aș deschide fereastra. Poate ar veni oleacă de căldură de afară.

— Așa stă treaba ? și mă privi mirat. Ți-ți-ți-ți-ți !

— Așa, prietene.

— Dacă-i așa, acum încep să înțeleg ceva, grăi fără glas Pițigușul. Un strămoș din neamul nostru ne-a lăsat, pe lîngă alte învățături coborîte din alți strămoși ai lui, una pe care am găsit-o mincinoasă. Acel pițiguș bătrîn, care cît de cuminte a fost totuși a sfîrșit-o prins în capcana dintr-un bostan, dăscălea așa : „Măi, fii ai mei, voi să țineți minte că atunci cînd se lasă gerul și vine veacul foamei, voi să vă trageți la oraș. Cercetați în dreapta și în stînga, pînă veți oblici lîngă o grădină cu pomi mari o casă gălbuie. La o fereastră în care bat cleoambele copacilor veți vedea o căsulie de scîndură. Să nu vă fie frică să vă apropiați, că nu are nici lațuri puse și nici uși mincinoase și nici cleiuri. Cum vine iarna, un om așază căsulia, pune în ea tot felul de semințe dulci și de cînepă și de iarbă și de floarea-soarelui și de harbuji. Apoi se întinde pe fereastră — eu l-am văzut odată ce face — și atîrnă de crengi alte bunătăți alese. Un săculete de plasă îl umple cu sîmburi de nucă. Într-o copăneață mică, atîrnată de o sfoară, pune untură, de altă sfoară spînzură cîte un ciolan plin cu măduvă și îmbrăcat în carne dulce. Are un cîrlig de sîrmă în care înfige o scrijeluță de slănină... Acolo să trageți voi și să vă hrăniți. Să nu vă gîndiți că se gată acele bunătăți. Cum se istovește una, omul pune alta în loc, pînă rîde soarele de primăvară și vouă vă vine în minte pădurea și cuibul. Îl veți vedea pe acel om cîteodată stînd la geam, aproape de voi. Nici atunci să nu vă speriați, nu vă face nici un rău. Îi place lui să vadă norod de păsări adunat la belșugul acela mare. De ce i-o fi plăcînd, cine poate să înțeleagă ? Și se adună acolo și alte neamuri. Vine și vărul vostru cel albastru și cu moț în cap, vin și pre-

sure, şi cintize, şi căldăraşi cu pieptul ca sîngele, vin şi sticleţi. Toţi îşi găsesc ceea ce le place şi se împacă. Vrăbiile — le ştiţi voi năravul — sînt mai arţăgoase şi mai nesăturate. Dar ele nu ştiu să se agaţe de cutia cu untură şi de sacul cu nuci. Ciugulesc la seminţe din căsuţă şi cu presurile au ele mai multă scîrbă. Acolo să vă trageţi voi, cînd vă stoarce foamea şi frigul, şi să lăsaţi moştenire această mare învăţătură, din neam în neam"... Aşa a grăit cel strămoş al meu şi mi s-a părut, acum cînd am căutat şi eu raiul, că a spus minciuni. Unde-s sîmburii de nucă şi slănina şi căsulia cu boabe ? Am găsit spînzurat abia osul ăsta. Vin la el de o săptămînă — nu mai găsesc pe el nimic — şi nu-l mai schimbă nimenea. Mîine, mai că nici nu mai vin. Îmi tocesc degeaba ciocul... Oare a murit acel binefăcător din poveste sau i se va fi urît de noi ?

Aşa a grăit Piţigoşul, prietenul care mi-a mai rămas.

— Piţigoşule, i-am răspuns în gînd, pe care trebuie să-l fi înţeles — Piţigoşule, omul acela încă nu stă de vorbă cu strămoşul tău cel învăţat, în lumea în care nu e iarnă şi nici bostani, în care copiii nu prind necăjiţi din neamul tău. Şi tot dragi îi sînt păsărelele. Dar el acum stă în casă cu căciula în cap, şi n-a mai văzut sîmbure de nucă, de nici nu mai ţine minte. Cămara lui acum e goală, nici şoarecii nu mai caută prin ea, iar cînd i se potriveşte pe masă vreun ciolan, culege de pe el toată cărniţa... Măi Piţigoşule, tu să vii şi mîine, măcar tu să mai treci pe la acest vînător bătrîn şi nevolnic. Va scotoci el, va face ce va face şi pe mîine poate să găseşti tu ceva mai bun. Nu sîmbure de nucă şi nu untură ; poate un os, pe care va lăsa dinadins olecuţă de jumară. Nu va

fi ea multă, fiindcă de la gură îşi va trage-o... Aşa, să vii şi mîine, prietene, Piţiguşule ?

Cred că m-a înţeles pasărea. S-a prins de sfoară cu lăbuţele ei — fire de sîrmă — a zvîcnit din aripi şi mi se pare că totuşi am auzit un ţîrîit scurt. Poate voia să-mi mai spună ceva, însă atunci s-a crăpat uşa şi s-a strecurat pe ea Sinefta, bătrîna, care a rămas lipită de casa noastră în bine şi în rău, mai bine de o jumătate de veac de vreme. Şi-a îndreptat oleacă coveţica din spate şi din zîmbetul ochilor şterşi am înţeles că de astă dată aduce veste bună.

— A venit un băiat cu un iepure.

— Ehei, Piţiguşule ! Nu sîntem noi părăsiţi cu totul. Vezi tu cum cade norocul ? Un iepure ! Te înfrupţi şi tu, prietene. Am să adun toate oscioarele şi pe rînd ţi le atîrn de cracă. De pe osul de iepure omul, cît ar fi de hămesit, nu poate culege toate miezişoarele, tu cu ciocul tău ascuţit pătrunzi şi desprinzi încă multe dulceţuri. Ce ţi-am spus ? Vino şi mîine şi găseşti ceva bun...

— Domnul Ştefan vă salută şi vă trimite un iepure, îşi rosti băieţaşul formula învăţată.

— Care domn Ştefan, flăcăiaşule ?

— Domnul profesor... Îl ştiţi dumneavoastră. Domnul Ştefan.

— Da, da, îl ştiu. Spune-i că îi mulţumesc frumos şi pentru dar şi pentru aducerea aminte... Să nu uiţi să-i spui !... Cînd l-a împuşcat ?

— Au fost ieri la Iuriu, în păduri. Patru a adus şi-o vulpe, se mîndri băiatul cu isprava stăpînului său. În toată duminica aduce cîte doi, cîte trei. Şi cinci cîteodată...

Am căutat în buzunare şi am scos o hîrtie de cinci lei, lăsînd stinghere celelalte două, care se întristau acolo în singurătatea lor. Cum să nu-l cinstesc pe

aducătorul unui asemenea dar ? Așa e cuviincios, așa m-am pomenit să fac. De ce să știe toată lumea ce și cum mai stau ?

Sinefta a dat să ducă iepurele în cămară. Am oprit-o, l-am luat eu de picioarele dinapoi și l-am dus în odăița mea. Nu se strică de căldură nici aici și îmi place să-l văd olecuță. Am găsit și o gazetă veche, pe care am așezat-o sub el, ca să nu sîngereze podelele, am aprins o „națională" și, oblojit în palton și cu pătura pe genunchi, m-am așezat mulțumit în scaunul meu preferat.

...Om cumsecade Ștefan ăsta, m-am îndulcit cu gînduri bune. Și-a adus aminte de mine, cu toate că de atîta amar de vreme nu ne-am mai văzut. Și-o fi zis aseară, după ce a sosit de la vînătoare în casa lui caldă și îmbelșugată : „Cui să-i mai trimit oare din iepurii ăștia ? Ne-am săturat de atîta carne de iepure... Hai, să-i trimit unul lui Nemo... El de cîțiva ani nu mai poate vîna și iepurele cumpărat nu e dulce ca cel de dar... Lui Nemo îl trimit. Am auzit că o duce cam greu... Și am vînat cu el... cîți ani ? O ! am vînat cu el vreo douăzeci de ani în șir... Mare vînător era, și cum culegea el iepurii... Lui Nemo îl trimit !"

Avea dreptate. Culegeam iepurii, cum culegi din lan știuleții de porumb. Plisc ! făcea ascuțit pușca cea aleasă și urechiatul se dădea peste cap. Mai greșeam și eu, ca toți vînătorii, dar cum-necum, adunam aproape totdeauna pradă bună. Nici prietenii mei de vînătoare nu se întorceau cu sacul gol, să le fi stat ghinionul în spate toată ziua. Se găseau pentru toți. Iarna, în pod aveam pusă o prăjină, pe care atîrnam iepurii, ca să înghețe frumos, întinși. Așa-i trimiteam a doua zi, după ce hotăram cui să mai facem dar din atîta iepurărie, cîtă se aduna. An după an

s-a lămurit un catastif de rubedenii, de prieteni, de cunoscuţi, şi era o bucurie cînd găsea careva dintre ai mei vreun nume nou, care să fi primit cu plăcere un asemenea dar.

— Ştii cui să trimitem un iepure ? întrebau cei ai casei, veseli, ca şi cînd ar fi descoperit un lucru mare.

Şi auzeam bucuros nume, pe care nu le cunoşteam : camarazi de şcoală şi de joacă ai băiatului, cusătorese, pensionari uitaţi de lume, un şofer, o bucătăreasă care ne servise odinioară. Era şi plăcerea de a face cuiva o mică bucurie, dar, — mărturisesc, — era şi uşurarea că ne-am scăpat de ceva, ce altfel ar fi trebuit să vină pe masa noastră, prea asaltată de vînat. În tagma noastră vînătorească era un fel de ruşine să vîndă cineva iepure, în afară de puţinii vînători profesionişti.

Vînînd de pe cînd eram copil, nici nu-mi prea dădeam seama ce dar de preţ e un iepure. Chiar şi în casele cu belşug e bine primit. Sosirea unui iepure în dar e un mic eveniment, cu totul desprins de valoarea lui din tîrg. Se adună în jurul iepurelui copiii din casă. Îl răsucesc şi pe o parte şi pe cealaltă, îl trag de mustăţi, îi înhoalbă ochii, „pe care nu şi-i poate închide“, îi ridică urechile cele cu negru în vîrf, îi mîngîie codişca sfătoasă şi se hîrjonesc care dintre ei să şi-o pună la pălărie. Întind asupra iepurelui puştile cu dop şi fantezia lor vrăjeşte scene şi întîmplări ca în poveşti. Parcă şi pe masă, scăldat în sosul de smîntînă şi împrejmuit de gogoşii de jimblă, are oarecare prestigiu special un iepure primit în dar ; e cu totul altceva decît cel ce a fost cumpărat de la băcănie, ca orice altă marfă, fără poveste şi neînsoţit de imaginea bravului vînător care l-a împuşcat.

Te miri de copii că admiră un iepure ? Biata noastră victimă vînătorească are o greşeală mare, aceea

că e prea comună. Este ca și floarea de bostan de prin porumbiști, calci pe ea, treci pe lîngă ea și nici nu o iei în seamă. De ar fi ea o floare, care crește ascunsă prin pădurile nesfîrșite și pestilențiale ale Amazonului, asemenea orhideelor, ce cinste mare ar avea! Cum s-ar aduna în sera îmbogățită de o asemenea raritate cuconet și amatori, ca să vadă minunea : floare enormă, galbenă, care își deschide ca un crin uriaș potirul voluptuos, ademenind cu miros de miere fantastice insecte, ca să-i sărute staminele grele de colb de aur. Așa, nu-i decît o comună, vulgară floare de bostan...

Uite și iepurele ăsta, care zace la picioarele mele!

Îi feresc perii lungi de pe spate, îi mîngîi albul de pe burtă. Ce lînă fină și caldă are el lîngă piele! Poate gerui și viscoli cît o vrea, prin perina ei nu trece gheara frigului. Deasupra, pe spinare, are haină ardezie-roșcată, împănată rar cu peri lunguși, negrii. E și pestriț, e și de aceeași culoare, tocmai cum e brazda în care se culcă, tocmai cum e și frunza pe care a lepădat-o pădurea în care își sapă ghebosul stratul lui de odihnă, cînd îi place să se tragă la adăpost de tufe și de copaci. Buni ochi să aibă omul sau fiara, care să-l vadă cînd s-a așezat o dată acolo, cu picioarele trase sub el, cu urechile slobozite pe spate, cu spinarea bulgăraș între bulgări sau ciot de rădăcină uscată. Lăbuțele lui de asemenea sînt făcute cu meșteșug mare. Tălpile bidinele de păr des și aspru. Se mai leagă noroiul de ele, dacă stăpînul lor nu se trage toamna la pășuni și la pădure, dar ce minunate tăpălăgi sînt ele pe zăpadă! Și vîrzobi, și șoșoni. Gospodinele cele cruțătoare de odinioară nu lepădau acele lăbuțe de iepure. De ce să mai dai bani scumpi pe periile de văcsuit ghetele, cînd nu e perie mai deasă și mai bună decît laba de iepure?

Şi apoi năravurile lui ! Care vînat e mai şiret decît iepurele ? Vulpea ? Nici vorbă ! Face oare vulpea minciunile savante, cu care încurcă iepurele pe cei ce se iau pe urmele lui ? Vînătorii alintaţi de azi nu prea ştiu ce e să urmăreşti un iepure pe zăpadă nouă. Eu o făceam, fiindcă îmi era drag să hoinăresc cîteodată singur... Iată urmă proaspătă în forma acelui Y, care îţi arată direcţia în care a înaintat iepurele. În adîncitura fiecărei urme pulbere de zăpadă, ceea ce înseamnă că urma e proaspătă, de azi dimineaţă. Ea te va duce — crezi tu — pînă la covrul iepurelui, uşor, ca de mînă. Păşeşti cu răbdare, fiindcă ştii că a umblat şi a jucat multă cale şi cărare. Hai, hai ! peste arături cu spinări negre, peste holde care scot fire verzi prin albul zăpezii puţine, peste răzoare şi hoampe... Tot ai să ajungi o dată la el ! Dar cîteodată s-a rupt urma — nu mai e. Ce s-a ales din iepurele ăsta, doar nu s-a putut înălţa în văzduh. Cauţi, cercetezi, şi iată vezi că tocmai în dîra de urme pe care ai venit cu atîta siguranţă mai e încă una, întoarsă înapoi. Şiretul a făcut prima minciună, s-a întors pe urma lui. Haide după ea. Zece paşi, douăzeci de paşi, s-a mistuit şi asta. Faci ocol, şi iată, colo depărtişor, urma începută din nou, ca şi cînd ar fi ieşit din pămînt. Aici iepurele a săltat una zdravănă, în cot. Iar mai mergi, iarăşi dai de o altă minciună, dacă te ştii descurca, o găseşti şi o dezlegi şi pe a treia, şi pe a patra, pînă ce deodată... Fîşti ! sare nici nu ştii de unde păcălitul. Dar cîţi au răbdarea şi ştiu să deslege urma vicleană a iepurelui ? Meşterul Ficus a adus din vechime în mintea lui arta aceasta, ca şi aceea a alegerii locului de odihnă, care trebuie să fie ferit şi de vînt şi de ochi răi.

Am văzut de atîtea ori, la goanele în cerc, prinsă în ocol, pe lîngă iepuri, şi cîte o vulpe. Vulpea e

pierdută, nu mai scapă. Dintre iepuri mai este cîte unul care își mîntuiește pielea, fiindă are curaj și minte. Vulpea încă încearcă să spargă cercul, însă abia face cîteva sărituri și se oprește, pleacă în altă parte a cercului, cu același gînd. Vede pretutindeni oameni, nu știe ce să facă, ar zbughi-o printre ei și îi e frică, se întoarce, se sucește, pornește și apoi se răzgîndește, pînă s-a strîns cercul, vînătorii și gonașii fac acum un lanț cu ochiuri mici, vulpea nu mai poate scăpa. Iepurele ? După ce s-a stîrnit din covrul lui și aleargă puțin, se oprește, stă ridicat în labele dinapoi și privește atent jur-împrejur. În toate părțile se zăresc înșirați oameni. Aici nu-i bine ! Cumpănește și găsește o „poartă", adică un loc unde acele stafii care se apropie sînt ceva-ceva mai îndepărtate deolaltă. Iepurele îndată înțelege, că numai pe acolo poate să fie scăparea. Își înfundă capul între umeri, își întinde șalele și parcă picioarele nici nu-i mai ating pămîntul. Cît vor vrea pot să-l strige, să-i iasă înainte gonașii, poate să se strîmteze poarta pînă ajunge el acolo, nu-l mai abate nimic. Cu inima-n dinți, are curajul să înfrunte clipa de primejdie mare și de multe ori scapă cu un ciomag de gonaș azvîrlit după el. Și totuși, se spune că iepurele e prost și fricos și vulpea șireată și vitează, cînd trebuie. Fricos iepurele fiindcă fuge de om ? Dar oare cerbul ce face, dar ursul pînă nu e rănit ? Și oare iepurele prins nu mușcă și nu zgîrie, nu face ce poate ?

Ștefan îl va fi ales pe acesta să mi-l trimită, de mare și frumos ce este. Ce dric, ce spinare groasă, cu perini de carne zdravene. Două mîncări bune face baba Sinefta din el. Ce două ? O dată spinarea. Dacă ar avea slănină ar și împăna-o, de ar avea smîntînă i-ar face și un sos vînătoresc de cel grozav. Minunată mîncare va fi, oricum. Am să-i spun să grijească de

spete. Asta-i o taină vînătorească: cea mai dulce carne nu-i pe spinare, ci pe cele două spete. Întinşi pe lopăţica asemenea unor aripi de fluture, despărţiţi prin creastă de os, sînt nişte muşchiuleţi fragezi ca untul şi dulci şi parfumaţi. Aşadar, o dată spinarea şi cele două spete. A doua zi tocăniţa din picioare. Apoi o ciorbă, a treia zi. Pentru ciorbă nu mai rămîn decît coastele şi gîtul şi nişte mărunţaie ; pe vremuri nu ne prea îndemnam noi la ea. Dar nu e oare bună? Minunată va fi şi ea!... Şi uite ce ipuere mare! Da, l-a ales Ştefan anumit, ca să facă cinste cu el.

Unde spunea, băieţaşul, că l-a împuşcat ?... La Iuriul de Cîmpie. Da, acolo mai sînt iepuri mari, cu botul ca de berbec. Îi ştiu şi eu. Le-a rămas viţa din nişte iepuri colonizaţi de un vînător vechi. Sînt mai mari decît cei de rînd, cu ochii holbaţi deasupra botului bombat, tocmai ca cel al berbecilor...

Parcă aş fi fost şi eu cu ceata lui Ştefan la acea vînătoare din duminica trecută, aşa le ştiu pe toate.

Au mers cu trenul din zori şi îndată au fost la halta Bojului, lîngă tunel. De acolo se văd înşiraţi pe creasta din stînga sămînţarii înalţi din marginea pădurii prăbuşită pe coasta dinspre miazănoapte. Se vede şi o frînghie de tufărie, întinsă pînă colo în zare, unde iese fum dintr-o casă din marginea satului. Satul nu se vede, — e pe clinul de dincolo. Pe povîrnişul dinspre haltă e păşune de oi, plină de şişcă şi călcată de-a lungul în potecuţe pieptănate alăturea, ca nişte scări de piramidă.

Vînătorii n-au urcat pînă la pădure cu puştile în spate. În pieptul păşunii ăsteia bate soarele, şi se vor fi aciuit aici cîţiva iepuri. Ce scapă, tot la pădure trage. De colo dinspre sat se şi lămureşte ceata flăcăuaşilor, care au să gonească. Vin alergînd, care să ajungă mai degrabă, să ia cîte o raniţă, — rost de un ban

mai mult. Pădurea se întinde pînă departe, urcînd domol, lungă și îngustă. De-a curmezișul ei se deschid drumuri și postăți de tăietură proaspătă. Între ele, goanele sînt scurte, patru sau cinci vînători pot încuia pieptul, doi vor păși pe culme, doi pe marginea din vale, ca să plesnească gadina care s-ar gîndi să zbughească pe de lături. Iepurii vor mai încerca să scape și așa, vulpea ține desimea, de-a lungul, pînă n-are ce face și tocmai în capătul de sus îndrăznește să iasă la iveală și să o ia peste hotar spre pădurile Cojocnei.

Ștefan e dintre cei vechi. Parcă-l văd în goana cea dintîi în drumul ce dă în luncuța sub care e casa pădurarului. Din jos, pădurea e lată și de aici se strînge deodată în fîșie subțire. Din toată mulțimea de jos se adună vînatul în cotul ăsta, ca să apuce iarăși sub scut. Poate că vulpea va trece mai pe la deal, sărind numai poteca, dar iepurii ies în luncă și apoi cotesc în sus. Vine iepurele, vine pe loc deschis, cînd ciulind din urechi, cînd înălțîndu-le. Cîte unul, mai sfătos, numai joacă în picioarele ținute țeapăn, ca la horă. Abia cînd ridică vînătorul arma observă primejdia cea mare, se tupilează și acum îndeamnă din melița picioarelor, cotind cu grabă mare. Apoi face tumba și ejectorul armei clănțănește scurt, făcînd loc altui cartuș pentru celălalt, care s-a ivit la margine și tot peste luncuță are să treacă.

Au pocnit și alte împușcături, scurte și sugrumate de aerul degerat. Gaițele speriate trec pe deasupra suduind ; gonașii ies la iveală cu pulbere de zăpadă pe căciuli și pe umerii sumanelor, unii aduc iepuri, tîrîndu-i de picioarele lungi. Vătaful vînătorilor se frămîntă poruncind liniște și adunînd oamenii pentru cealaltă goană...

Îndată s-au înșirat bătăiașii de-a lungul drumeagului, îndată au ajuns vînătorii cu un hat de pădure mai de-

parte. Aici sătenii au tăiat, de jos pînă în culme, o şirlincă îngustă, tocmai destulă ca vînătorii să aibă vedere, şi gadina să treacă printre cioturile ei cu nădejde.

Ştefan cred că şi-a împuşcat vulpea în goana a treia. Sub ea e o desime de spinărie de nepătruns, unde tare le place vulpilor să stea. Ta-ta-ta-ta-ta, i-a auzit de departe paşii mărunţi, şi a zărit-o apoi speculînd, oprită după un copac gros. Numai trei salturi a apucat să facă vulpea în tăietură şi s-a culcat cu capul sub ea... Şi iepurele s-a vestit de departe pe zăpada îngheţată. Tap-tap... tap-tap, înşiră el rar tălpile. S-a oprit şi el, a răsucit din cap, şi-a ridicat lingurile urechilor spre huietul gonaşilor. Vînătorul a stat în cumpănă : oare vor pătrunde alicele prin sita crengilor ? Tot mai cuminte e să-l lase să iasă la iveală... Dar va ieşi oare, sau se va răzgîndi şi o va lua înapoi ?... Hop ! iată-l în tufele joase şi rare ale tăieturii. Iată-l şi nu-i, iată-l şi nu-i, ca în versul lui Topîrceanu... Ţanc !... Ştia Ştefan că aici e trecere bună, şi de vulpi şi de iepuri... Aici îşi va fi împuşcat Ştefan vulpea, duminică...

Cînd vor fi ajuns la goana aceasta, soarele se va fi ridicat sus deasupra pădurii. S-au trezit, puzderie, lucirile de pietre scumpe, pe jos, pe crengile tufelor. În aer cristale de gheaţă aprind şi sting în frînturi de clipe scîntei de aur, albastre, violete, multe, nenumărate. În glasurile monotone ale gonaşilor s-a ridicat deodată holcă mare. Două căprioare în blană sură zboară peste luminiş în salturi întinse zvîcnindu-şi oglinzile albe ca zăpada. Ştefan le-a privit cu un zîmbet de prieten şi s-a bucurat, că a observat în capul ţapului măciuliile din care vor creşte corniţele, pe care poate le va aduce el acasă, colo cînd pădurea va rîde în frunză nouă, şi hulubii vor gunguri şi îşi vor bate în aer aripile, ca şi cînd ar bate din palme.

Îi văd pe toţi şi în jurul focului din cealaltă poiană. Nu-l mai cunosc decît pe Ştefan. Şi totuşi parcă sînt aceiaşi, tovarăşi ai mei de odinioară. Stau în jurul focului, aşezaţi pe scăunelele cu trei picioare, în faţa lor cu merindele desfăcute din şervete şi din cutii de aluminiu. Lîngă jar se dezmorţesc cîteva ploşte, altele fac ocolul. Se încrucişează glume, sînt îmbiate vecinului bucăţi alese, înfipte în vîrf de briceag... Ţiplea, paznicul, s-a tras mai la o parte şi scoate de pe vulpi cojoacele şi învaţă pe cei tineri cum trebuie să răsuceşti, gînj, coada vulpii, ca să iasă din teacă osul întreg, fără să spinteci pielea. Maestrul de vînătoare, grav, a controlat armele atîrnate în cioturile copacilor din jur, şi face scandal mare, că a găsit una încărcată. Păcătosul îl împacă întinzîndu-i din frigare o costiţă de porc, care lăcrămează grăsime fierbinte de sub pojghiţa rumenă.

Aşa sînt toate, cum erau şi pe atunci, cîndva. Şi vînătorii, şi hăitaşii, şi pădurea, şi gîndurile uşoare care vin şi se duc, asemenea pîlcului de sticleţi care trece pe deasupra din depărtare neştiută în depătare neştiută. Doar numele oamenilor sînt altele.

Aşa au făcut şi ei, duminica trecută, cum făceam noi: după ce au pieptănat pădurea Iuriului, au pornit în linie spre Cojocna, peste hotar. Au coborît şi în covata unde sînt îngheţate două ochiuri de păpuriş şi acolo au necăjit alte vulpi. Iepurii au săltat şi în această zi de ianuarie cam departe, totuşi s-a mai adăugit povara în spatele băieţilor, pînă au răzbit cu toţii la vii şi apoi au intrat în crîşma din capul satului, ca să aştepte autobuzul. Checicheş, crîşmarul, a rîs arătîndu-şi toţi dinţii de aur şi îndată a îngreunat mesele cu ulcioarele de vin dulce şi fierbinte, cu abur de mirodenii.

Poate că încă în ameţeala acelui abur îşi va fi adus aminte Ştefan de bătrînul vînător, care nu mai poate

purta pușcă. Alții, cu care a vînat odinioară, nu i-au lepădat nici un gînd toată iarna asta. Numai bietul Ștefan, prieten bun...

. . . . . .

Aud ciorsăind pe la ușă. Iar își strecură capul baba Sinefta, dar acum pare și mai gheboasă.

— Îi aici copilul cela...

— Care copil ?

— Cel cu iepurele...

Băiețașul s-a cam bîlbîit și n-am putut înțelege prea bine cum de a greșit și a adus aici iepurele ăsta menit de domnul Ștefan pe seama domnului director, vecinul meu din dreapta.

L-a ridicat de pe gazetă și s-a grăbit să scape de întrebări și de lămuriri.

— Da' cei cinci lei a uitat să-i dea înapoi, se scîrbi baba.

— Ce-i el de vină, babă dragă, i-o fi spus greșit domnul Ștefan, apoi băiatul s-a trudit cu iepurele de două ori...

Baba a dat din cap și a plecat bombănind.

Pe fața de gazetă de jos roșea o picătură. M-a cam zăpăcit această neașteptată întorsătură a lucrurilor și mi-am dus la ochi batista, ca și cînd din mine ar fi picurat acea mărgea de sînge. Pe batistă au rămas doar două urme umede. Dar nu erau roșii... Bătrînilor le cam lăcrămează ochii. De oboseala anilor, nu de altăce...

— Măi Pițigușule, nu-i ciolan pe mîine !

Pițigușul meu plecase. Nu mi-a auzit graiul, deci poate că va veni și mîine.

— Babă Sinefta, zău, nu găsești dumneata pe undeva prin cămară o bucățică de slănină, cît de mărunțică ? Mi se duce și prietenul ăsta, babă Sinefta !

CUPRINS

UN OCHI RÎDE 5

Bundiţa lui Văriva 7
Vasi 19
Lord 52
Elsa 62

. . . . ALTUL PLÎNGE 77
Nu s-a întîmplat nimic 79

Spovedanie 127
Viezurele 128
Căpriorul 132
Întîmplare cu o gaiţă 135
Ursul din Poiana Neamţului 137
Barza 141
Cocoşul de munte 142
Amărăciunea 148
Ochii sitarului 149
Taurul de cerb 151
Acvila de cîmp 156
Cap-de-mort 158
O statistică 162
Ţapul din Răcorele 166
Otrava 170
Vînătoare la fazani 176
Vulpea-mamă 180
„Urechiatul“ 182
Iepurele de la Leghia 186
Tuşi 189
Sub umărul Munţilor Apuseni 191
Salmo 193
La pescuit cu rime 204

După spovedanie 209
Sfîrşit 226

UNA CALATORIE
B o 44530
TRAMVAI

Redactor : VALENTIN BORDA
Tehnoredactor: MIHAIL CÂRCIOG

Bun de tipar: 28.04.1981
Coli de tipar: 7,5

Comanda nr. 10 045
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1, — București
Republica Socialistă România

Lei 6,50